

A tipi yatırım fonu (ortaklığı)

Fon iç tüzüklerinde (esas sözleşmelerinde) asgari sınırları belirtilmek şartıyla, portföy değerinin en az %25'ini devamlı olarak mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınan kamu iktisadi teşebbüsleri dahil türkiye'de kurulmuş ortaklıkların hisse senetlerine yatırmış olan fonlardır (ortaklıklardır).

Abu dhabi fonu

Abu dhabi hükümeti tarafından 1971'de kredi açma, garanti sağlama veya önemli projelere katılma biçiminde arap ülkelerine ekonomik yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş bir kuruluştur.

Acenta

Acentalık sözleşmesi çerçevesinde, faaliyet gösterdikleri mahalde, sadece sermaye piyasası araçlarına ilişkin alım ve satım emirlerinin aracı kuruma iletilmesine ve gerçekleşen emirlerin tasfiyesine aracılık eden gerçek kişi veya ticaret şirketleridir.

Acenteler

Acenteler sigorta şirketlerinin bilançonun hazırlandığı tarih itibarıyla sigorta poliçesi sattıkları müşterileri ile şirket arasında aracılık yapmış olan acentelerden olan net alacak bakiyesinin kaydedildiği kalemdir.

Acentelerden prim alacak karşılığı (-)

Acentelerden prim alacak karşılığı (-) sigorta şirketlerinin bilançonun hazırlandığı tarih itibarıyla sigorta poliçesi sattıkları müşterileri ile şirket arasında aracılık yapmış olan acentelerden net tahsilatının bu tarihteki değerine indirgenebilmesi amacıyla ayrılan reeskont tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Açığa dayalı harcama

Ekonominin durgunluk veya daralma dönemlerinde, ekonomiye bir hız kazandırmak amacıyla uygulanan bu politika ile toplam talep artırılarak, depresyondan çıkılması hedeflenir.

Açığa satış işlemleri

Senetlerin düşüşe geçecekleri inancına sahip yatırımcıların ellerinde olmayan (sahip olmadıkları) hisse senetlerini aracı kurumlardan borç alma yoluyla alıcılara vermeleridir. Basit bir şekilde ifade edilecek olursa; açığa satış, sahip olunmayan menkul kıymetlerin ödünç alınmak sureti ile satılmasıdır. Burada amaçlanan şey, hisse senetlerinin daha sonra düşük fiyatlardan geri alınarak yerlerine konulması ve arada gerçekleşecek olan fiyat farkından kar sağlanmasıdır. İşlem olarak alıp satma işleminin tam tersidir. Yani önce satılan hisse senetleri daha sonra geri alınmaktadır.

Açık

"bütçe açığı", "para ile ifade edilen açık" ve "borç ile alacak arasında fark" olarak üç ayrı anlamı kapsar.

Açık artırma

Alicılar arasında rekabet yaratmak suretiyle, satın alınacak nesneye en yüksek fiyatı verecek alıcıyı bulmak için uygulanan bir satış yöntemidir. Açık artırma ile elde edilecek hasılat, yaşanan ekonomik koşullar ile doğru orantılı olup, ekonomik genişleme dönemlerinde yüksek fiyatlara alıcılar bulunurken, ekonomik daralma dönemlerinde bunun tersi olmaktadır.

Açık bono

Tutarı ve hamili belirtilmeden, sadece açığa imza atmak suretiyle düzenlenmiş bonodur.

Açık ekonomi

İthalat ve ihracat üzerinde hiçbir sınırlanmanın bulunmadığı veya faktör hareketlerinin karşılıklı olarak serbest olduğu ekonomidir.

Açık eksiltme

Satıcılar arasında rekabet yaratmak suretiyle, satın alınacak nesneye en düşük fiyatı verecek fiyatı verecek satıcıyı bulmak için uygulanan bir yöntemdir.

Açık finansman

Açık finansman, devletin kasıtlı olarak harcamaları gelirlerden daha yüksek bir düzeyde tutma durumudur. Bütçe açığının yapılan borçlanmalarla kapatılması biçiminde ortaya çıkan bu yöntem, istihdamı artırmak ve ekonomik hayatı canlandırmak için uygulanır.

Açık işsizlik

Kişilerin çalışma arzusu ve iktidarında olduğu halde, kendi idareleri dışında işsiz kalma durumudur.

Açık kabul

Düzenleyenin imzasının bulunmadığı bir poliçenin, muhatap tarafından kabul edilmesidir. Muhatabın poliçeyi satın alıp imzalaması ile poliçe geçerlilik kazanır.

Açık kredi

Müşteriye duyulan güven nedeniyle, sadece bir imza karşılığı açılan kredidir. Açık kredi uygulamasında, kefalet veya teminat istenemez. Açık krediden yararlanan kişi alacaklıya karşı, yasalara göre tüm mal varlığı ile sorumludur.

Açık pazar

Tekelleşmenin ve alım satım işlemlerinde piyasa dışı müdahalelerin olmadığı piyasalardır.

Açık piyasa işlemleri

Toplam harcamaların değiştirilmesi amacıyla, merkez bankalarının piyasaya girerek gerçekleştirdiği tahvil alım ve satım işlemleridir. Bu işlemler aracılığıyla para arzının, faiz haddinin, yatırımların denetim altına alınmasına ve toplam harcama hacminin daraltılmasına veya genişletilmesine çalışılır.

Açık pozisyon

Yatırımcıların ellerinde olmayan (sahip olmadıkları) herhangi bir yatırım aracını (hisse senedi, döviz vb) ödünç alma yoluyla temin edip başka yatırımcılara satmaları durumu "açık pozisyon" olarak ifade edilmektedir. Burada amaçlanan şey, yatırım araçlarının daha sonra düşük fiyatlardan geri alınarak yerlerine konulması ve arada gerçekleşecek olan fiyat farkından kar sağlanmasıdır. İşlem olarak alıp satma işleminin tam tersidir. Yani önce satılan yatırım araçları daha sonra geri alınmaktadır.

Türkiye'de bu işlemlere özellikle bankacılık sektöründe döviz alanında rastlanmaktadır. Bu durumda açık pozisyon, döviz borcuna karşılık türk lirası cinsinden alacaklı olma halini ifade etmektedir. Örneğin bir banka, dolar bazında mevduat alıp doları türk lirası'na çevirerek hazine bonosuna yatırıncı pozisyon açmış olur. Bu durumda banka türk lirası'nın devalüasyonu riskini almış olur ve ani kur artışları banka için risk yaratır.

Bu nedenle, bankalar özkaynakların %20'si kadar açık pozisyon taşıyabilip; bunu aşan açık pozisyonlar için risk azaltmak amacıyla merkez bankası'na para yatırmak zorunda kalırlar.

Açık repo

Belirsiz bir vade için yapılan işlemlere açık repo denir. Sözleşme herhangi bir tarihte taraflardan birisi veya her ikisince sona erdirilebilmektedir.

Açıklanmış tercihler teoremi

Tüketici dengesini analiz etmek için, değişik fiyat-gelir alternatifleri karşısında tüketicilerin gerçek tercihlerine dayandırılarak yapılır.

Açılış fiyatı

Bir seansta borsa kaydına alınan (tescil edilen) ilk işlem fiyatıdır.

Aciz

Vadesi gelmiş borçlarını ödeyememe durumudur. Alacaklı borçlunun borcunu ödeyemeyecek durumda olduğunu belirterek mahkemeye başvurabilir. Borçlu da, acz

içinde olduğunu ileri sürerek mahkemeden iflasını isteyebilir. Bu durumda, alacaklının borçlunun iflas istemine karşı çıkması geçersizdir.

Acp ülkeleri

Lomé anlaşması gereğince, avrupa ekonomik topluluğu ile "ortaklık ilişkisi" kuran afrika, karaib ve pasifik ülkelerini kapsamaktadır. Bu ülkeler, ilksel ürünlerin ihracatından sağladıkları gelirlerde görülebilecek istikrarsızlığı önlemek için finansman sağlama konusunda aet'ye başvurabilirler. Ayrıca bu ülkelerin mamul malları ve bazı tarımsal ürünlerin aet üyesi ülkere girmesi de anlaşma gereğince serbesttir.

Acyo

İki anlama gelmektedir. Biri, döviz işlemlerinde herhangi bir paranın kambiyo değeri ile itibari değeri arasında fark iken; diğeri de kredi işlemleri nedeniyle müşterilerden tahsil edilen tüm giderlerdir.

Acyo faiz teorisi

Gelecekte satın alınması mümkün olabilecek malları ve hizmetleri hemen satın alabilmek için ödenmesi gerekli olan faizli primi açıklayan teoridir.

Ad valorem vergi

Ad valorem vergi, malların fiziksel ölçülerine (kilo, litre, metrekare,vb.) Göre değil, değerleri üzerinden ve belirli bir yüzdeye göre hesaplanan vergidir. Bu tip vergilere, "değer esasına dayandırılan vergiler" denilmektedir.

Ada dönüşü

Ada dönüşleri, bir zirve veya bir dip oluşumu sırasında fiyatların aniden trend yönünde boşluk bırakmak sureti ile bir hareket yapması, sonrasında bu hareketin ters yönünde tekrar boşluk bırakarak trend yönünün değişmesi sırasında ortaya çıkmaktadırlar. Örneğin yükselen bir trendde oluşan tükeniş boşluğu'ndan sonra fiyat yükselmeye devam ederek birkaç günlük yükselişle daha yükseğe çıkabilmektedir. Aniden gelen satış artışlarıyla fiyat gerilemeye başlamakta, bu iniş esnasında önceki boşluk civarında, ondan biraz daha yukarıda veya aşağıda yeniden boşluk oluşmakta ve bu oluşum ada dönüşünü ifade etmektedir. Burada, her iki tarafında da boşluk oluşan bir fiyat bölgesi oluşmuştur ve diğer fiyatlardan kopuk olması nedeniyle bir adayı andırmaktadır. Trend dönüşleri genelde uzun zaman gerektirirken ada dönüşleri daha kısa zamanda oluşmaktadır. Ada dönüşleri genelde işlem hacmi düşük olan (sığ) hisse senetlerinde görülmekte; endekslerde ise bu formasyonlara çok nadir rastlanmaktadır.

Adi hisse

Yasa ve esas sözleşmede belirtilen normal haklardan başka hakları elde etmeye imkan tanımayan hissedir. İmtiyazlı hisse senetleri, değiştirilebilir hisse senetleri, itibari

değersiz hisse senetleri ve kabili itfa hisse senetleri dışında kalan tüm senetler, adi hisse hükmündedir.

Adi senet

Bir borç ve hak doğurmak veya bir borcu ya da hakkı kanıtlamak amacıyla oluşturulan borçlunun imzasını içeren belgedir. Resmi senetler, yarı resmi senetler ve özel senetler olarak düzenlenirler. Düzenlenmekteki amaçları bakımından da, bir hak veya borcu yaratan senetler ve bir hak veya borcu yaratmamakla beraber, böyle bir unsurun varlığını kanıtlayan senetler olarak sınıflandırılırlar.

Adi şirket

İki veya daha fazla kişinin, ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, belirli bir ortaklık sözleşmesiyle kurdukları şirkettir. Adi şirketlerin hükmi kişilikleri, ünvanı ve ikametgahı bulunmamaktadır. İflasa da tabi değildirler. Ayrıca, adi şirketlerin ticaret siciline kaydedilmelerine gerek yoktur.

Aet

Fransa, batı almanya, italya, belçika, hollanda ve lüksemburg'un 25 mart 1957 yılında roma'da imzaladıkları anlaşma ile 1 ocak 1958'de yürürlüğe girmiştir. Topluluğa daha sonra 1 ocak 1973 yılında ingiltere, irlanda, danimarka; 1 ocak 1981'de yunanistan, 1 ocak 1986'da da ispanya ve portekiz tam üye olarak katılmıştır.

Avrupa ekonomik topluluğu'nun son hedefi bütünleşmiş bir avrupa birleşik devletleri'ni oluşturmak olup; bu amaca ulaşmak için tam bir iktisadi bütünleşmenin sağlanması gerekir.

İktisadi bütünleşmeyi sağlamak için üye ülkelerin izleyecekleri ortak politikaları başlıcaları aşağıdaki gibidir:

Topluluk içinde serbest rekabetin işlemesi yönünde gerekli önlemleri almak.

Üye ülkeler arasında işgücü ve sermayenin serbest dolaşımını sağlamak.

Tarım ve ulaştırma alanlarında ortak politikalar izlemek.

Üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi uygulamak.

Maliye, para ve vergi konularında eşgüdüm sağlamak.

Ülke yasalarını birbirine yaklaştırmak.

Avrupa ekonomik topluluğu'nun dört organı vardır. Bunlar:

Avrupa parlamentosu

adalaet divanı

avrupa komisyonu

bakanlar konseyi

Aet adalet divanı

Avrupa ekonomik topluluğu'nun hukuki sorunlarıyla ilgilenen bu organ, roma anlaşması'nda yer alan hükümlerin yorumlanması, uygulanması gibi nedenlerden doğabilecek sorunları hukuka uygun bir biçimde çözmek amacıyla kurulmuştur.

Aet bakanlar konseyi

Avrupa ekonomik topluluğu'nun karar organı olup, roma anlaşması'ndan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak ve üye ülkelerin iktisat politikalarının uyumlulaştırılmasına katkıda bulunmakla görevlidir.

Afrika gelişme bankası

Bağımsız afrika ülkelerinin ekonomik gelişimine katkıda bulunmak amacıyla 1964 yılında kurulmuş olan bölgesel nitelikli uluslararası bir bankadır. Önceleri bankaya sadece afrika ülkeleri üye olurken, 1982 'de yapılan bir değişiklikle diğer ülkelere de bankaya üye olma hakkı tanınmıştır.

Afrika iktisat komisyonu

Birleşmiş milletler'e bağlı olan ve afrika'nın bölgesel ekonomik sorunlarıyla ilgilenmek amacıyla 1958'de kurulmuş bir komisyondur. Ticaret, doğal kaynaklar ve sanayileşme ile fiziksel planlama alanlarında faaliyet gösteren alt komiteler şeklinde örgütlenmiştir.

Afrika merkez bankaları birliği

afrika kıtası ülkeleri arasında parasal konularda işbirliği yapmak üzere 1968'de kurulmuş bir kurumdur.

Ağırlıklı hareketli ortalama

güncel fiyatlara daha çok önem veren ortalama değildir. Son günkü fiyata biçilen katsayı en büyük katsayı olup; geriye doğru gidildikçe günlük kapanışlara azalan katsayılar biçilmektedir. Biçilen katsayılarla çarpılan günlük kapanışlar katsayıların toplamına bölünerek ağırlıklı ortalama elde edilmekte ve en eski fiyatın atılıp en yeni fiyatın devamlı eklenmesi ile de hareketlilik kazanılmaktadır.

Ağırlıklı ortalama

dizi içindeki her bir terimin, belirli bir ağırlıkla ayrı ayrı çarpıldıktan sonra alınan toplamın, ağırlık toplamına bölünmesi ile elde edilen ortalama değildir. Ağırlıklı ortalamalar, deskriptif istatistik analizlerde, özellikle indeks hesaplamalarında yaygın bir biçimde kullanılırlar.

Ağırlıklı ortalama fiyat

bu fiyatın hesaplanmasında, değişik fiyattan ve miktarlardan gerçekleşen ve fiyatı tescil edilen normal emirler dikkate alınmakta ve her hisse senedi için, her seans öncesinde bir önceki seans işlemleri dikkate alınarak ayrı bir ağırlıklı ortalama fiyat oluşturulmaktadır. Ancak bir fiyatın tescil edilebilmesi için işlemin lot olması ve gerçekleşmiş işlemin özel emir şeklinde olmaması gerekmektedir.

Akreditif

bir bankanın belirli bir miktar ve belirli bir süre için, üçüncü bir kişi lehine, nezninde kredi açması için yabancı ülkelerdeki muhabir bankaya gönderdiği bir tür mektuptur.

Aktif

bir şirketin belli bir zamanda sahip olduğu bütün varlıkları ifade eden bir kavramdır.

Bilançolarda aktifler iki ana kalemden oluşmaktadır: dönen varlıklar ve duran varlıklar. Aktifler bilançonun sol tarafında yer almakta ve nakit, menkul kıymet, mevduat hesabı, alacak, demirbaşlar (masa, araba vs.), arsa, fabrika gibi alt kalemlerden oluşmaktadır.

Aktif kar marjı (karlılığı) (akm)**Formül :****notlar :**

A. Gelir - gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : yüzde (%)

Aktif karlılığı, şirketlerin ulaşılmış oldukları büyüklük ile sağladıkları verimin ölçülmesinde kullanılır. Aktif karlılık şirketlerin edinmiş oldukları tüm varlıklarını (yapılan maddi ve finansal yatırımlar dahil olmak üzere) hangi oranda etkin kullanıldığını göstermektedir. Esasında, aktif karlılık, net kar marjı ile aktif devir hızının bir birleşimidir.

Aktif karlılık = net kar marjı * aktif devir hızı

Yukarıdaki formülden de anlaşılacağı üzere, aktif karlılık, şirketlerin satışlarının karlılık anlamında başarısı ile büyüklükleri nisbetindeki satış miktarlarında göstermiş oldukları başarının bir bileşimidir.

Net kar faizler indirildikten sonra kalan tutarı ifade ettiği için bir firmanın finansman şekline göre bu oran önemli değişiklikler göstermektedir. Fazla yabancı kaynak kullandığı için ağır faiz yükü altında olan bir firmanın, ağırlıklı olarak kendini özkaynakları ile finanse eden bir firmaya kıyasla net kar-aktif toplamı oranının daha düşük olması olağandır. Firmanın finansman şekline göre farklı sonuçlar veren, pay ve paydası arasında tutarlılık bulunmayan bu oranın karlılık analizinde kullanılması fazla anlamlı değildir. Finansman

yapıları farklı firmalar arasında karşılaştırma, hatta zaman içerisinde ilgili firmanın finansman yapısı değişmiş olabileceğinden geçmiş yıllarla karşılaştırma yapılırken, fvök-aktif toplamı oranının kullanılması daha anlamlı olacaktır.

Aktif olarak analiz

aktif olarak, gerçek zamanlı grafik incelemeleri piyasa profesyonelleri veya yoğun işlem yapan profesyonel yatırımcılar tarafından yapılmaktadır. Borsadan gelen gerçek eş zamanlı bilgiler ile grafikler sürekli güncellenip yatırımlar sürekli monitör edilerek pozisyon açılmakta ve kapatılmaktadır.

Bazı borsaların aktif seans izleme fiyatları yatırımcılara pahalı geldiğinde, yatırımcılar çalışmalarını o borsaların müsaade ettikleri bedava gecikmeli bilgiler ile yapmayı tercih edebilmektedirler.

Aktif para deposu

Bir ekonomide, belirli bir dönemde, itlem ve ihtiyat motivleriyle talep edilen toplam para tutarıdır.

Aktif satış/alış emri

Emir yazmaksızın, kademedeki bekleyen ilk emirleri alma veya satma işlemidir.

Aktif toplamı

aktif toplamı faaliyetlerini icra edebilmek için veya bu faaliyetler sonucu elde ettikleri ve bir değeri olan tüm varlıklarının kaydedildiği bilançonun sol tarafındaki kalemlerin toplamını gösteren kalemdir. Aktif toplamı, sigorta şirketlerinin sahip oldukları ve hak ettikleri tüm değerlerin toplamını vermektedir. Aktif toplamını etkileyen işlemleri basit anlamda ikiye ayırabiliriz. Bunlardan ilki, faaliyetini daim ettirmek için sigorta şirketlerinin varlık edinilmesi ki, bu aktif toplamını arttırır. İkinci ise, faaliyetler sonucu oluşan etkilerdir. Bu tür işlemlere örnek ise şöyle verilebilir: diyelim ki, sigorta şirketleri belli bir müddet göstermiş oldukları faaliyetleri sonucu kar elde etmektedirler. Bu işlemin etkisi sonucu hazır değerler (dolayısı ile aktif toplamı) ve net dönem karı (dolayısı ile pasif toplam) artacaktır.

Aktif toplamı devir hızı (atdh)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : katsayı

Aktif devir hızı, şirketlerin sahip oldukları varlıklar (toplam aktifler) ile yarattıkları satış hacmi başarısını ölçen bir orandır. Bu oran bize varlıklara aşırı yatırım yapıp yapılmadığını yani şirketlerin aktif büyüklüklerinin gereksiz yere büyütülüp büyütülmediğini gösterir.

Bu oran bir işletmede teknoloji kullanımının veya varlık kullanımının bir ölçüsü olabilir. Aktif toplamı içerisinde duran varlıklar önemli bir yer tutuyorsa, aktif devir hızı düşük çıkacaktır. Bu durum daha çok sermaye yoğun sanayi şirketlerinde karşımıza çıkacaktır. Buna karşılık sabit yatırımların daha az olduğu işletmelerde (örneğin ticaret veya finans şirketlerinde) bu oranın yüksek çıkması doğaldır. Varlık devir hızı işletmenin karlılığını tesbitte önemli bir göstergedir.

Diğer koşulların aynı kalması kaydıyla bu devir hızının yüksek olduğu firmaların karlılık oranları da yüksektir. Sabit yatırımları (duran varlıkları) yüksek, dolayısıyla aktif devir hızları düşük olan işletmelerde (özellikle yeni yatırımları olan şirketlerde) şirketin gelecekteki kar durumu, talebin gelecekteki gelişimine bağlı olduğundan belirsizlik arz eder. Bu nedenle aktif devir hızı bir risk göstergesi olarak da kullanılabilir.

Aktif devir hızı düşme eğiliminde olan şirketlerde bu durum atıl kapasite yüzünden meydana geliyor olabilir.

Aktifler büyüme oranı (abo)

Formül :

$T = \text{dönem}$

$T-1 = \text{önceki dönem}$

Birim : yüzde (%)

Dönemler itibariyle toplam aktiflerdeki değişiklikleri ölçmede kullanılan toplam aktifler büyüme oranı, bize şirketlerin toplam aktiflerindeki artış hızının diğer şirketlerle kıyas yapılmasına olanak verdiği gibi, şirketlerin gelecekteki varlıklarındaki büyüklükleri hakkında tahmin yapılabilmesine olanak sağlar.

Dönemler itibariyle bulunacak artış (büyüme) hızları yardımıyla, gelecekte şirketlerin ulaşabileceği varlık (aktif) büyüklükler istatistiksel yöntemlerle tahmin edilebilir. Böylece, şirketlerin aktif karlılıkları hakkında da öngörülerde bulunulursa, gelecek dönemlerde şirketlerin elde edebileceği net dönem karları tahmin edilebilir.

Diğer şirketlere kıyasla düşük bir aktif büyüme oranına sahip bir şirket, satışlardaki büyüme oranı ile birlikte değerlendirilerek yeterince verimli bir şekilde yönetilemiyor ve gerekli büyümeyi gerçekleştiremiyor yorumu yapılabilir. Fakat şirketlerin diğer verilerinde olumsuz gelişmelerin görülmemesi durumunda, bu durum şirketlerin daha optimal yönetilmeye başlandığının bir göstergesi de olabilir.

Aktifleştirme

Herhangi bir işletmenin birikmiş yedek akçe ve karlarının sermaye artırımında kullanılmasıdır.

Alacak alımı

Alacak hakkının bir başka kuruluşa devri (satımı) sonucunda likit fon sağlayan bir mali işlemdir. Diğer bir ifade ile bir şirketin ticari alacaklarını satarak finansman sağlanmasıdır.

Bu işlem, firmalara, vadeli satışlarının bedeli vadesinin önce tahsil olanağı veren bir finansman hizmetidir. Alacak alımı yapan kuruluş, vadeli satış yapmış firmanın fatura edilmiş alacaklarını peşin bedelle fakat bir iskonto ile satın alarak vadesi geldiğinde alacağı kendi tahsil eder.

Alacak devir hızı, alacak dönüşüm çabukluğu (adh)

Formül :

Ticari alacaklar= kısa vadeli ticari alacaklar + uzun vadeli ticari alacaklar

Notlar :

A. Gelir - gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

Dönemlerin ortalaması

Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : katsayı

Alacak devir hızı, şirketlerin ticari alacaklarını tahsil etme kabiliyetini ölçen ve şirketlerin bir yıl süresince alacaklarını satışları ile kaç defa devir ettiklerini gösteren bir orandır. Bir şirket alacaklarını hızlı bir şekilde (devir hızının yüksek olması durumu) tahsil edebiliyorsa, likiditesi yüksek kabul edilebilir ve şirket bu sayede hem nakit sıkıntısı içine girmez, hem de alacaklarının değeri fazla erimeden bunları daha iktisadi alanlarda kullanabilir.

Şirketin alacakları mevsimlik dalgalanmalar, enflasyon vb. Sebeplerden dolayı farklılıklar gösterebilirler. Özellikle dönem boyunca sürekli artan ticari alacak kalemleri varsa ve bahsi geçen etkenleri giderebilmek için payda kısmında ticari alacakların ortalamalarının kullanılması daha anlamlı olacaktır. Örneğin dönem sonu yıl sonu bilançolarında genelde ticari faaliyet düzeyinin en düşük düzeye indiği ve alacakların kapatıldığı bir dönem olduğu için oran, olması gerekenden yüksek çıkabilir.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise pay kısmına tüm satışların değil, ticari alacakların oluşmasına sebep veren kredili satışların konulmasıdır; fakat kredili satışlar hakkında bilançoda bilgi bulunmadığından tüm satışların dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca firmanın tahsilat politikası da dikkate alınmalıdır. Alacakların faktoring yöntemi ile tahsili oranın incelenmesinde yanıltıcı sonuçlar doğurabilmektedir.

Oranın değerlendirmesini yaparken şirketin geçmiş dönemleriyle (trendi) ve aynı sektör/endüstrideki diğer şirketlerle veya sektör/endüstri ortalamasıyla karşılaştırmak gerekmektedir. Alacak devir hızının düşük olması işletmenin rekabet gücünün az olduğunun, alacak tahsilatında güçlük çekildiğinin, belirlenmiş etkin bir tahsilat politikasının olmadığını, kredili vadeli satış yapılan müşterilerde seçici davranılmadığının göstergesi olmaktadır.

Oranın yüksek olması şirketin alacak tahsilatının etkin olduğunu ortaya koyar ve bu durumda şirketin cari ve likidite oranları düşük olsa bile, borçları geri ödemede daha rahat olmasına neden olur. Oranın zamanla yükselme eğiliminde olması ise, şirketin faaliyetlerini (aynı hacimde olmak koşuluyla) yürütürken gitgide daha az işletme sermayesi gereksinimi duyacağını gösterir.

Alacak reeskontu (-)

Alacak reeskontu (-) yatırım ortaklıklarının elinde bulunan alacak senetlerinin değerinin bilanço tarihindeki değerine indirgenebilmesi amacıyla ayrılan reeskont karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Alacak senedi

Bir kişinin (gerçek ya da tüzel) diğer bir kişiden alacağı olduğunu belirten hukuki belgedir. Başlıca alacak senetleri şunlardır: a) adi alacak senetleri (tüccar olmayan kişiler arasında düzenlenen ve borçlar kanunu hükümlerine tabi olmayan senetler); b) ticari alacak senetleri (bono, çek, poliçe, fatura, konşimento, havale senedi, makbuz senedi, vb.); c) resmi alacak senetleri (devlet tahvilleri, hazine bonoları, vb.)

Alacak senetleri

Alacak senetleri yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetlerinden (vadeli mal ve hizmet satışlarından) dolayı oluşan senetli ticari alacakların kaydedildiği kalemdir.

Alacaklar

Alacaklar sigorta şirketlerinin faaliyetleri esnasında çeşitli şahıs ve kuruluşlardan olan alacaklarının kaydedildiği kalemdir.

Alacaklar reeskontu (-)

Alacaklar reeskontu (-) alacaklar kalemlerinde kayıtlı bulunan tutarların bilançonun hazırlandığı dönemdeki değerine indirgenebilmesi için ayrılan reeskont karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Alacakların ortalama tahsil süresi (aots)

Formül :

Ticari alacaklar= kısa vadeli ticari alacaklar + uzun vadeli ticari alacaklar

Notlar :

A. Gelir - gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

Dönemlerin ortalaması

Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : gün

Alacakların ortalama tahsil süresi, alacak devir hızının gün bazına çevrilmiş halidir ve bize alacak devir hızıyla aynı sonuçları vermektedir; fakat sonuçları gün olarak verdiğiinden şirketlerin alacaklarını ortalama kaç günde tahsil edebildiğini göstermektedir.

Bir şirket alacaklarını ne kadar çabuk tahsil edebiliyorsa, likiditesi o kadar yüksek kabul edilebilir ve şirket bu sayede nakit sıkıntısı içine girmez, böylece alacaklarını değeri fazla erimeden daha iktisadi alanlarda kullanabilir.

Alacakların ortalama tahsil süresini incelerken geçmiş dönem ortalama tahsil süresiyle, sektörel ortalamalarla ve firmanın genelde uyguladığı vade ile karşılaştırılarak daha sağlıklı sonuçlara varılabilir. Sürenin uzun oluşu alacakların bir kısmının şüpheli hale geldiğinin ya da satışlarda zorlanılmaya başlandığının ipuçlarını verir. Alacakların ortalama tahsil süresinin düşük olması ise şirketin alacak tahsilatının etkin olduğunu ortaya koyar ve bu durumda şirketin cari ve likidite oranları düşük olsa bile, borçları geri ödemede şirketlerin daha rahat olduğunu gösterir.

Alacakların satımı

Müşteri (şirket) alacaklarının “factor” denilen gerçek ya da tüzel bir kişi tarafından bedeli peşin ödenerek satın alınmasıdır. Mal ve hizmet satışı yapan bir ticari işletmenin vadeli alacaklarının “factor” denilen bir mali kuruluş tarafından alacaklıya rücu hakkı olmaksızın satın alındığı finansal hizmettir.

Kısaca ifade edilecek olursa factoring, bir şirketin ticari alacaklarını satarak finansman sağlamasıdır.

Alacaklı nazım hesaplar

Alacaklı nazım hesaplar pasiflere kaydedilemeyen fakat sigorta şirketlerini belli bir yükümlülük altına sokan, üçüncü şahıslar ve kuruluşlar lehine verilmiş olan taahhütlerin toplamını gösteren kalemdir.

Alameti farika

Malın yapıldığı fabrikayı veya ilgili malı üretenlerin, satanların kimliğini açıklamaya ve benzerlerine karıştırmamasına yarayan her türlü işaret ve damgaya verilen addır. İşletmeci alameti farika sayesinde tüketiciye çok daha kolay ulaşır.

Alçalan takoz formasyonu

Piyasanın sağlamlaştığını ifade eden ve büyük çıkışlardan önce oluşan formasyon olup; yukarı doğru açısı olan bir üçgen görünümündedir. Takozun uçlarına doğru düşüşün şiddetinde azalma olur ve hacim azalması çok belirgin hale gelir. Takozun düşen direnç çizgisi kırıldığında, çıkış takozun boyunun üçte ikisi kadar olur.

Kırılmayla fiyatların ne kadar yükseleceği bilinmez. Başlarda yüksek olan işlem hacmi formasyonun sonuna doğru düşer ve kırılmadan sonra artışa geçer. Alçalan takozlarda fiyatların kırılmasıyla birlikte yükselişler daha yumuşak olmakta hatta bir süre yatay olarak gittikten sonra yükseldiği de görülmektedir.

Alçalan üçgen formasyonu

Fiyatların düşerken aynı seviyede destek oluşturmamasına karşılık çıkarken daha düşük seviyede tepe yapmasıyla oluşan şekil olup; bu formasyonda fiyatlar alt sınır çizgisi ile aşağı eğilimli üst sınır çizgisi arasında dalgalanmaktadır. Fiyatların belirgin bir değer kaybetmeden önce oluşturduğu bu formasyonun düşüş hedefi, formasyonun destek seviyesi ile en yüksek direnç seviyesi arasındaki farkın destek seviyesinden çıkarılmasıyla bulunur.

Alıcı piyasası

Arzın talebi aştığı ve tüketicilerin fiyatı belirleyebildiği piyasa biçimidir. Eğer tüketiciler, düşük olan bir fiyat üzerinden almaya hazırlarsa, piyasa aniden satıcıların fiyatı belirlediği bir piyasa durumuna gelebilir.

Alıcı tekeli

Endüstride çok sayıda üretici veya satıcı bulunmasına karşılık tek bir tüketici veya alıcının varolması durumudur. Bu tip piyasalarda, alıcı firma marjinal hasılasını marjinal kaynak maliyetine eşitleyen miktarda kaynak kullanarak karını maksimuma çıkarabilir.

Alıcılar

Alıcılar yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetlerinden (vadeli mal ve hizmet satışlarından) dolayı oluşan ticari alacakların kaydedildiği kalemdir.

Alienasyon katsayısı

İki istatistik serisi arasında ilişki bulunmaması durumunun ölçüsüdür.

Alım gücü yüksek bireysel tahsis

Alım gücü yüksek şahıslara satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Alım kuru

dövizin para otoriteleri tarafından saptanan alış fiyatıdır. Türkiye'de efektif ve efektif olmayan dövizler için farklı alış kurları uygulanmaktadır.

Alım satım aralığı

hisse senedi fiyatlarının arz ve talebe göre dalgalandığı aralıktır.

Alım satım aracılık

daha önceden ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık sıfatıyla ve ticari amaçla alım satımını ifade etmektedir.

Alım vergisi

Perakende satışlarda ya da bundan önceki bir aşamada tahakkuk ettirilen vasıtalı vergidir.

Alım/dağıtım endeksi

Alım/dağıtım endeksi, işlem adedi (volume) ve hisse senedi fiyatlarındaki (price) değişimin birleştirildiği bir momentum göstergesidir. İşlem adedi ve fiyatlardaki hareketleri birleştirerek fiyatların trendinin sürüp-sürmeyeceği konusunda fikir vermektedir.

Alınan çekler

Alınan çekler tahsil edilmemiş veya ciro edilmemiş çekler bu kalemde gösterilir.

Alınan depozito ve teminatlar

Alınan depozito ve teminatlar yatırım ortaklıklarının, üçüncü şahıslarla olan iş ilişkileri sonucu oluşacak alacaklarını veya yaptırılması düşünülen bir işi teminat altına almak

amacıyla üçüncü kişilere geri vermek kaydı ile aldıkları ve depozito veya teminat özelliği taşıyan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Alınan diğer krediler

Alınan diğer krediler bankaların merkez bankası dışındaki yerli ve yabancı bankalardan temin etmiş oldukları kredilerin tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Alınan hakedişler

Alınan hakedişler inşaat şirketlerinin müteahhit sıfatıyla yaptıkları işler karşılığında daha önce yapılmış olan anlaşma ve sözleşmeler gereği hakettikleri alacaklardan, bilanço'nun hazırlandığı tarih itibarıyla tahsil edilememiş alacaklarının kaydedildiği kalemdir.

Alınan komisyonlar

Alınan komisyonlar sigorta şirketlerinin reasürörlere devrettikleri işler için alınan komisyonların kaydedildiği kalemdir.

Alınan krediler

Alınan krediler bankaların diğer bankalardan temin etmiş oldukları kredilerdir. Üç ayrı kısma ayrılmaktadırlar: merkez bankası'ndan temin edilen krediler, bankalardan temin edilen krediler ve uzun vadeli olduğundan sermaye benzeri krediler diye adlandırılan krediler.

Alınan primler

Alınan primler sigorta şirketlerinin çeşitli kaynaklardan (acente, koasürör ve müşterilerden) sağlanan poliçelerdeki net prim tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Alınan sipariş avansları

Alınan sipariş avansları yatırım ortaklıklarının siparişler için alınmış ve bunlar alıcı tarafa teslim edildiğinde tutardan düşülecek olan, şirket açısından borç olarak gözüken avansların kaydedildiği kalemdir.

Alınan ücret ve komisyonlar

Alınan ücret ve komisyonlar bankaların yapmış oldukları bankacılık işlemleri sonucu elde ettikleri faiz nitelikli olmayan gelirlerin (havale ücretleri, verilen teminat mektupları için alınan ücretler, vb.) Kaydedildiği kalemdir.

Alış kuru

Dövizin para otoriteleri tarafından saptanan alış fiyatıdır. Türkiye'de efektif ve efektif olmayan dövizler için farklı alış kurları uygulanmaktadır.

Alonj

Bono, çek ve poliçenin arka yüzünde işlem yapmak için yer kalmadığı zaman, yapılacak işlemler için bono, çek veya poliçeye eklenen kağıt parçasıdır. Alonj üstüne yapılacak işlemler hukuksal açıdan senet üzerinde yapılanlar ile aynı hükümlere tabidir.

Alternatif maliyet

Alternatif maliyet, bir projenin gerçekleştirilmesinde kullanılan faktörün başka alanda kullanılma fırsatından vazgeçilerek katlanılan maliyettir. Firma dışından sağlanan bir üretim faktörünün alternatif maliyeti, bu faktörün fiyatıyla ölçülür. Eğer faktör firmanın kendi bünyesinde ise, bu durumda alternatif maliyet o faktörün satılabilme veya kiraya verilebilme fiyatı olacaktır.

Altılar

Avrupa kömür ve çelik topluluğu, avrupa atom topluluğu ve avrupa ekonomik topluluğunu kuran altı ülke: almanya, fransa, italya, hollanda, belçika ve lüksemburg.

Altın ankesi

Merkez bankalarının ihtiyat amacıyla kasalarında bulundurdıkları altın stokuna verilen addır. Genellikle, ulusal paranın değerini desteklemek ve dış ödemelerde kullanılmak için bulundurulur.

Altın depo hesapları

Altın depo hesapları şahıs veya kurumların belli bir dönem için, gelir elde etmek amacıyla açtırmış oldukları, altının gramajına göre açılan mevduat hesapları yoluyla sağlanmış olan kaynakların kayıtlı olduğu kalemdir.

Altın depo hesaplarına (-)

altın depo hesaplarına (-) bankaların, şahıs ve kurumların altının gramajı üzerinden açmış oldukları mevduatlar vasıtasıyla toplanan fonlar için ödemek zorunda oldukları faiz ödemelerinin kaydedildiği kalemdir.

Altın döviz standardı

Altın standardı'nın "altın kambiyo sistemi (veya standardı)" olarak da anılan özel bir biçimdir. Altın-döviz standardında altının yerini altına çevrilebilen bir yabancı para (döviz, kambiyo) almaktadır.

Bir ülke ulusal parasını belirli sabit bir kur üzerinde yabancı bir paraya (döviz) istediğinde konvertibl duruma getirdiğinde altın-döviz standardını uygulamaya sokmuş olmaktadır.

Altın giriş / çıkış noktaları

Altın para sisteminin geçerli lduğu bir ülkede döviz kurları ülkeye altın giriş (ithal) ve altın çıkış (ihraç) arasında bulunur. Eğer ülkedeki döviz kuru, altının fiyatı ile ambalaj, sigorta ve ulaştırma giderlerinin toplamından fazla ise, ülke dışına ödemeler döviz yerine altınla

yapılır. Fakat, ÷lkedeki cari döviz kuru, altının fiyattan ambalaj, ulaştırma ve sigortalama giderleri düş÷ld÷kten sonra kalan miktardan az ise, yabancılar ödemeyi döviz yerine altınla yaparlar.

Altın giriş / çıkıt noktaları

Altın para sisteminin geçerli lduğu bir ÷lkede döviz kurları ÷lkeye altın giriş (ithal) ve altın çıkış (ihraç) arasında bulunur. Eğer ÷lkedeki döviz kuru, altının fiyatı ile ambalaj, sigorta ve ulaştırma giderlerinin toplamından fazla ise, ÷lke dışına ödemeler döviz yerine altınla yapılır. Fakat, ÷lkedeki cari döviz kuru, altının fiyattan ambalaj, ulaştırma ve sigortalama giderleri düş÷ld÷kten sonra kalan miktardan az ise, yabancılar ödemeyi döviz yerine altınla yaparlar.

Altın havuzu

Altın fiyatındaki yükselmeyi belirli bir tavan seviyede sınırlamayı amaçlayan ÷lkelerin (abd, ingiltere, almanya, fransa, italya, belçika, hollanda, isviçre) 1961'de kurmuş olduğu bir organizasyon olup, 1967'de fransa'nın ayrılmasından sonra dağılmıştır.

Altın kaydı

Borcun ana para ve faizinin hesaplanmasında, altın değeriinin ölç÷ alınmasını öngören ve sözleşmede açıkça belirtilen bir husustur.

Altın para standardı

Her bir ulusal para biriminin satınalma gücünün belirli sabit bir miktar altın cinsinden tanımlandığı para sistemidir. Bu sistemin özelliklerini kısaca aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür: para birimi altın cinsinden tanımlanmıştır.

Altın alım-satımı sabit bir kur üzerinde serbesttir. Altın ihraç ve ithalatı serbesttir. Altın standardında her ÷lke kendi parasını altına göre sabit bir oran üzerinden değerlendirdiğinden dolayı, çeşitli ÷lkelerin paraları arasında da sabit bir kur oluşmuş olmaktadır. Altın standardı xix. Yüzyılın ikinci yarısında en olgun dönemini yaşamış, 1930'lu yıllarda tamamıyla terk edilmiştir.

Altın piyasası

Değerli bir maden olan altının, alıcıların ve satıcıların bir araya geldiğı, alım-satım işleminin yapıldığı, fiziki ve fiziki olmayan mekandır. Altın piyasası, uluslararası parasal sistemde altının rezerv statüsünde olmasından dolayı kabul edilir bir öneme sahiptir. Uluslararası bir parasal krize girildiğinde, altına olan talebin arttığı ve altın fiyatlarının yükseldiğı görülür.

Altın tranşı pozisyonu

Uluslararası para fonu'na üye bir ÷lkenin, bu kuruluşta bulunan mevduatının altın-konvertibl paralardan oluşan bölümüdür. Üye ÷lkenin dış ödemeler bilançosu olması

durumunda herhangi bir sınırlamayla karşılaşmaksızın serbestçe kullanabileceği dilimini (tranşını) ifade eder.

Altın ve diğer kıymetli madenler fonu

Portföyünün en az %51'i altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan fonlardır.

Altın-para standardı

Bu sisteme göre, para birimi altın cinsinden tanımlanmıştır. Altın alım-satımı sabit bir kur üzerinde serbesttir. Altın ihracatı ve ithalatı serbesttir. Altın standardında, her ülke kendi parasını altına göre sabit bir oran üzerinden değerlendirdiği için, çeşitli ülkelerin paraları arasında da sabit bir kur oluşmuş olur.

Altına endeksli bono ve tahviller

Ana senet ve kuponların değerlerinin, altın fiyatlarına endekslendiği bono ve tahvillerdir. Burada, altın fiyatlarının enflasyonun etkisini ortadan kaldıracağı düşüncesi geçerlidir. Karlılık dikkate alınmaz. Bu yüzden, altyapı yatırımları kamusal yatırım niteliği taşırlar.

Altyapı

Bir ülkede kamu yararına kullanılan sermaye varlıklarının (ulaştırma, enerji, iletişim sistemleri, vb.) Tümüne verilen addır. Bu terim bazen ülkedeki beşeri sermayeyi de içermektedir.

Altyapı yatırımları

Dolaysız olarak mal ve hizmet üretmemekle beraber, neden oldukları dışsal tasarruflarla diğer yatırımları uyaran ve genellikle ulaştırma, enerji, eğitim, vb. Alanlara yapılan yatırımlara verilen addır.

Ambargo

Belirli bir mal veya hizmetin ihraç ve ithaline getirilen yasaklamadır.

Amortisman

Bir firmada, bir yıldan daha fazla süre kullanılacağı düşünülen ve herhangi bir biçimde değerden düşmesi söz konusu olan ekonomik değerlerde(taşınmazlar, makine, teçhizat, vb.), oluşacak değerlerin bir yıl içinde uğradıkları değer kayıplarının üretilen malların maliyet tutarlarına ya da söz konusu kayıpların o yılın giderlerine yazılması amortismanı oluşturur.

Amortisman fonu

Düzenli ödemeleri gerçekleştirmek (bir borcun ödenmesi, bir makinenin yenilenebilmesi, vb.) Amacıyla oluşturulan fondur.

Amortisman giderleri (-)

amortisman giderleri (-) sigorta şirketlerinin sahip oldukları gayrimenkuller, özel maliyet bedelleri, kuruluş ve teşkilatlanma giderleri için cari dönemdeki amortisman ve itfa payı tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Amortisman karşılıkları

Sermaye mallarının zaman içinde aşınma, eskime yıkıma uğrama gibi nedenlerle elden çıkmasına karşılık olarak ayrılan paylardır.

Ana para

Üzerinden faiz hesaplanacak olan esas para veya ödünç olarak verilen paranın aslı (re'sül-mal) anlamlarına gelmektedir.

Ana şirket

Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde, üzerlerinde kontrol gücüne sahip olduğu bağlı ortaklıkları ve/veya iştirakleri ve/veya sınırlı iştirakleri bulunan, yurtiçinde kurulu diğer bir işletmenin bağlı ortaklığı durumunda bulunmayan işletmedir.

Ana trend

Bir yıl veya daha uzun süre devam eden uzun vadeli trendlerdir.

Anahtar gün

Anahtar günler, önemli fiyat yükselişlerinin veya düşüşlerinin en tepe ya da en dip noktalarında oluşan trend değişimini sinyal veren günler olup bu günler uzun bir yükseliş ya da düşüşten sonra ortaya çıkmaktadırlar. Bu günler, piyasanın tepe noktalarında talebin, dip noktalarında ise arzın tükenişini ifade etmektedirler.

Anahtar gün formasyonu

Anahtar günler, önemli fiyat yükselişlerinin veya düşüşlerinin en tepe ya da en dip noktalarında oluşan trend değişimini sinyal veren günler olup bu günler uzun bir yükseliş ya da düşüşten sonra ortaya çıkmaktadırlar. Bu günler, piyasanın tepe noktalarında talebin, dip noktalarında ise arzın tükenişini ifade etmektedirler.

Anahtar gün formasyonları, bir günlük hareketlerdir. Kısa süreli ya da orta vadeli trend değişimlerini ifade etmekte; ancak ana trend değişimlerinin de başlangıcını oluşturabilmektedirler. Bu formasyonu izleyen günlerde çoğunlukla flama veya takoz formasyonları oluşmaktadır.

Bu formasyonlara, özellikle derinliği olmayan hisse senetlerinde ve endekslerde sıkça rastlanmakta ve meydana geldikleri hızlı yükseliş veya düşüş sonrasında mevcut trendin yönünü değiştirmektedirler. Bu değişim çoğunlukla bir günde tamamlanmakta; çok ender olarak iki güne yayıldığı görülmektedir.

Anahtar teslim projeler

Gerçekleştirilecek bir projenin her aşaması için farklı bir işletme ile anlaşılması yerine, projede en çok yükümlülüğe sahip olacak işletme ile anlaşılıp, projenin diğer aşamalarının gerçekleştirilmesinden de bu işletmenin sorumlu olması mantığıyla uygulanan projelerdir.

Andean paktı

Bolivya, ekvator, peru, şili ve kolombiya'nın 1969'da yaptıkları bir anlaşma sonucu kurdukları gümrük birliğidir. 1974'te venezuela'da katılmıştır. Anlaşmaya göre, pakt'a üye ülkeler arasında ticaret serbest olacak ve üçüncü ülkelere karşı da ortak bir gümrük tarifesi uygulanacaktı.

Ankes

Taahhütleri yerine getirmek için hazır bulundurulmuş paradır. Ayrıca emisyon yapmaya yetkili bankaların çıkardıkları banknotlara karşılık kasalarında hazır bulundurdukları gümüş ve altın paraların toplam mevcuttur.

Ankes oranı

Bir bankanın mevduatı ile her an ödemeye hazır bulunduğu likit aktif arasındaki orandır. Bu oran genellikle, ilgili ülkedeki yasak mevzuat ile düzenlenir. Bu düzenleme ekonominin genel gelişimi doğrultusunda yapılır.

Anlaşma

Anlaşma anlamında kullanılan bu kelime; genel olarak pazarlık, ticaret, alış-veriş anlamlarını da taşıyabilmektedir.

Anonim şirket

Her türlü amaç ve konuda kurulabilen, belirli bir ünvana sahip ve esas sermayesi paylara bölünmüş, borçları nedeniyle sadece malvarlığı ile sorumlu olan, ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye miktarı ile sınırlı bulunan şirket türüdür. Bir anonim şirketin kurulabilmesi için en az beş pay sahibi kurucunun bulunması zorunlu olup, kurucular gerçek veya tüzel kişiler olabilmektedir. Bir anonim şirketin hissedarları tamamen tüzel kişilerden oluşabilmekte ve böyle durumlarda ana şirket ve onun iştiraklerinden söz edilmektedir. Anonim şirketler iki şekilde kurulabilmektedir:
ani kuruluş: sermayeyi oluşturan payların tümü kurucular tarafından taahhüt edilmektedir.

Tedrici kuruluş: bir kısım paylar kurucular tarafından taahhüt edilirken; geriye kalan paylar için kamuoyuna gidilmektedir.

Anonim şirketleri diğer şirket türlerinden ayıran özellikleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

Yasal olmak koşulu ile her türlü amaç ve konuda kurulabilmektedirler.
Kendilerine özgü bir ünvana sahiptirler.

Ana sözleşme ile saptanmış bir esas sermayeye sahiptirler.
Borçları sözkonusu olduğunda sadece öz varlıkları ile sorumludurlar.
Pay sahipleri sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye miktarı ile sınırlı sorumluluk taşımaktadırlar.

Anonim şirketler & vakıflar tahsis

Anonim şirketlere ve vakıflara satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Anti-damping vergi

İthalatçı ülkelerin, yerli ürünlerini korumak için koydukları bir tür gümrük vergisidir.

Anti-damping vergi

İthalatçı ülkelerin, yerli ürünlerini korumak için koydukları bir tür gümrük vergisidir.

Anti-tröst uygulamalar

Piyananın rekabetçi özelliklerini kaybetmemesi için, tekellere veya piyasada yapılmakta olan sınırlandırıcı faaliyetlere karşı yürürlüğe konulmuş uygulamalardır. İlk tröst uygulama, 1890 yılında sherman anti-tröst kanunu ile abd'de gerçekleştirilmiştir.

Antrepo

Gümrük vergisine konu olup, henüz vergi ve resimleri ödenmemiş malların korunduğu, gerekiyorsa küçük tamamlayıcı işlemlerin yapıldığı gümrük binalarına yakın olan bir tür depodur.

Apel

Pay bedelinin taksitle ödenmesinin sözkonusu olduğu durumlarda, ortaklık yönetim kurulu tarafından ortaklara yapılan çağrıdır.

Api (açık piyasa işlemleri)

Toplam harcamaların değiştirilmesi amacıyla, merkez bankalarının piyasaya girerek gerçekleştirdiği tahvil alım ve satım işlemleridir. Bu işlemler aracılığıyla para arzının, faiz haddinin, yatırımların denetim altına alınmasına ve toplam harcama hacminin daraltılmasına veya genişletilmesine çalışılır.

Ara mamüller

Ara mam  ller mam  llerin   retiminde kullanılması da mam  llerin satışa hazır hale gelmesi i in gerekli olan ambalaj, paket, vb. Mam  llerin tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Aracı kuruluş

Sermaye piyasası kurulu tarafından, sermaye piyasasında faaliyette bulunmak   zere yetkili kılınmış banka ve aracı kurumlardır.

Aracı kurum

Sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak   zere, sermaye piyasası kurulu tarafından aracılık yetkisi verilmiş anonim ortaklıklardır.

Aracı kurum

Sermaye piyasası faaliyetlerinde bulunmak   zere, sermaye piyasası kurulu tarafından aracılık yetkisi verilmiş anonim ortaklıklardır.

Aracılık

Yetkili aracı kuruluşların, kendi nam ve hesabına, başkası nam ve hesabına, kendi nam ve başkası hesabına sermaye piyasası ara larını alım satımıdır.

Aracılık komisyonları

Aracılık komisyonları aracı kurumların ger ekleştirilen aracılık işlemleri karşılığında elde ettikleri komisyon gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Aracılık y  klenim şekli

sermaye piyasası kurulu'ndan yetki belgesi almış olan aracı kurum ve bankalarca, menkul kıymetlerini halka arz eden şirkete satışı taahh  t edilen menkul kıymet oranına g  re belirlenen aracılık y  ntemidir. Halka arza aracılık, "en iyi gayret aracılığı" veya "aracılık y  klenimi" (bakiyeyi y  klenim, t  m  n   y  klenim, kısmi y  klenim)şeklinde yapılabilir.

Aracılık y  klenimi

Halka arz edilecek sermaye piyasası ara larının tamamının satılacağının aracı kuruluş veya kuruluşlar tarafından ihra cı şirkete taahh  t edilmesidir.

Aramal

Bir malın   retiminde, ne ilk aşamada kullanılan, ne de son   r  n olan maldır. Aramal, başka bir malın   retiminde girdi olarak kullanılmak   zere   retilir. Bir malın hem aramal, hem de son   r  n olması da m  mk  nd  r.

Arap ortak pazarı

Arap birliği'ne dahil ülkelerce imzalanan bir anlaşma ile 1 ocak 1965'te kurulmuş ekonomik bir birliktir. Pazarın kurulması ile, tarımsal ürünler ile hammaddeler alanında dış ticaretteki sınırlamalar kaldırılmıştır. Sanayi rnlerindeki kısıtlamaların kaldırılması içinde çalışmalar sürdürülmektedir.

Arap paraları birimi

Oniki arap ülkesi parası cinsinden tanımlanarak 1974'te yaratılmış bir para birimidir. Arcu olarak anılır. Yaratılmasındaki amaç, arap paraları cinsinden ifade edilen hisse senedi ve tahvillerin alım satımında ortak bir değer standardı işlevi görmesidir. Fiili değer, sekiz arap parasının abd doları karşısındaki değerini yansıtabak şekilde hesaplanmaktadır. Kullanımı oldukça sınırlıdır.

Arap-türk bankası

Türk, libya ve kuveyt sermayesi ile 1977 yılında kurulmuş bir bankadır. Kuruluş amacı, ilgili ülkelerin birbirleri ile olan ticari ilişkilerini finanse etmektir.

Araştırma ve geliştirme giderleri

Araştırma ve geliştirme giderleri yatırım ortaklıklarının ürünlerini veya teknolojilerini geliştirmek için yaptıkları faaliyet ve harcamaların kaydedildiği kalemdir. Yatırım ortaklıkları uzun vadede yarar umdukları bu tür çalışmaları bu kalemdede aktifleştirerek, dönemlere yaygın olarak itfa paylarına ayrılması suretiyle giderleştirirler.

Araştırma ve geliştirme giderleri (-)

araştırma ve geliştirme giderleri (-) yatırım ortaklıklarının rekabet güçlerini koruyabilmek veya artırılabilmek için ürünlerinde yapmaya çalıştıkları geliştirme faaliyetlerinin cari döneme denk gelen tutarlarının kaydedildiği kalemdir. Dikkat edilmesi gereken bir husus ise şirketlerin cari dönemde yapmış oldukları ar-ge faaliyetlerinin sonuçlarının sadece cari döneme değil, belli bir zaman diliminde (dönemlere yaygın olarak) görüleceğinden tamamının değil de, mali tablolarda gelir ve giderlerin ilgili dönemlerde kaydedilmesini sağlamak amacıyla, bu giderlerden cari döneme denk gelen kısmın gider olarak kaydedildiği kalemdir.

Araştırma-geliştirme harcamaları

Temel araştırma, uygulamalı araştırma ve geliştirme gibi faaliyetler için yapılan harcamalardır. Temel araştırma, önceden planlanmış, belirli ticari bir amacı olmayan bir faaliyet türüdür. Uygulamalı araştırma, belirli bir ticari hedefe ulaşma veya bir buluşu kar getirici duruma sokma falliyetidir. Gelittirme ise, mevcudun daha yetkin bir duruma getirilmesine yöneliktir.

Arazi ve arsalar

Arazi ve arsalar yatırım ortaklıklarının sahip oldukları her türlü arsa ve arazilerin kaydedildiği kalemdir. Arazi ve arsalar amortismanına veya yeniden değerlemeye tabi

değildir. Arazi ve arsaların yıpranma veya eskime durumları sözkonusu olmadığından, amortisman uygulaması da yoktur. Arsa ve arazilerin satışından elde edilen pozitif fark esasında alım-satım karı olarak kabul edilmekle beraber, genelde verilen müsadeler ile bir zaman diliminde bu tutar sermayeye ilave edilmesi durumunda vergiden muaf tutulabilmektedir.

Arazi vergisi

Ülke sınırları içinde bulunan arsa ve araziler üzerinden alınan vergidir. Vergi mükellefi arazi sahibi, varsa intifa hakkı sahibi veya araziye malik gibi kullanandır. Arazinin değeri, verginin matrahını oluşturur. Arsa ve araziler için yasa gereği farklı vergi oranları uygulanmaktadır.

Arbitraj

Fiyat farklarından yararlanmak amacıyla para, kıymetli maden, tahvil ve hisse senedi alıp satma işlemidir.

Aritmetik dizi

Her bir terimin bir önceki veya bir sonraki terimden olan farkının değişmeyip anı aldığı sayı dizisidir.

Aritmetik ortalama

Ortalaması alınacak sayıların toplamının, toplam terim adedine bölünmesi ile bulunan değerdir.

Aritmetik skala

Fiyat artış oranlarının birbirlerine eşit olarak verildiği skalalardır. Aritmetik skala modeli yarı logaritmik skalalardan daha çok kullanılmaktadır.

Artan getiri

Kullanılan girdi miktarının artırılması sonucu, üretim miktarında meydana gelen artışın girdi miktarındaki artıştan oransal olarak daha büyük olması durumudur. Eğer girdi miktarındaki artış üretimdeki artışa eşitse, sabit getiri; artış büyükse azalan getiri söz konusudur. Artan getiri durumunda ortalama maliye azından temel ihtiyaçlarını karşılayarak, yaşamalarına olanak tanıyan ve işveren tarafından ödenmesi zorunlu olan en düşük ücret düzeyidir. İşgücü arzının fazla olduğu özellikle az gelişmiş ülkelerde, ücretlerin belirli bir düzeyin altına düşmesini önlemek amacıyla yasal düzenlemeler çerçevesinde "en düşük ücret" saptamaları yapılmaktadır.

Artan getiri

Kullanılan girdi miktarının artırılması sonucu, üretim miktarında meydana gelen artışın girdi miktarındaki artıştan oransal olarak daha büyük olması durumudur. Eğer girdi

miktarındaki artış üretimdeki artışa eşitse, sabit getiri; artış büyükse azalan getiri söz konusudur. Artan getiri durumunda ortalama maliyetler azalır, sabit getiri de bir değişiklik olmaz, azalan getiri de ise maliyetler azalır.

Artan maliyet koşulları

Üretim faktörlerinden en az birinin arzının sınırlı olması veya sözkonusu faktöre olan talebin artışı nedeniyle faktör fiyatının yükselmesidir.

Artan oranlı vergiler

Matrahın büyümesi ile oranı da artan vergilerdir. Fakat bu artışın tek nedeni vergi matrahını yükselmesi olmayabilir. Zaman, medeni durum ve benzeri unsurlar da bu oranı değiştirebilir. Artan oranlı vergilerin başlıca şekilleri şunlardır: basit ve dilimli artan oranlılık; açık ve gizli artan oranlılık; sınırlı ve sınırsız artan oranlılık; çok elemanlı ve tek elemanlı artan oranlılık.

Arz

Üç şekilde tanımlanır: satılmak üzere piyasaya getirilen mal veya hizmet; üreticilerin piyasaya getirmeyi istedikleri mal ve hizmet; ekonomik birimlerin amaçlar, üretim teknolojisi, fiyatların genel düzeyi, diğer malların fiyatları ve benzeri unsurlarla belirlenen mal miktarı.

Arz eğrisi

Arz edilen mal miktarı ile bu miktarlara karşılık gelen fiyatları birbirleriyle birebir ilişkilendiren eğridir. Üretim sürecinde teknolojik gelişmeler baz alındığında kısa dönemde arz eğrisi etkilenebilir; fakat uzun dönemde bu gelişmeler eğriyi tamamen sağa kaydırır. Bunun nedeni, sözkonusu gelişmelerin maliyetleri düşürmesidir. Üretimde kullanılan girdi fiyatlarındaki düşüş eğriyi bütünüyle sağa kaydırırken, artışta sola kaydırır. Arz eğrisi genellikle, sol aşağıdan sağ yukarıya doğrudur.

Arz tedülü

Belirli bir mal veya hizmetin, diğer koşullar değişmeksizin, çeşitli fiyat düzeylerindeki arz miktarlarını gösteren tablodur. Arz eğrisi, tabloda yer alan değerlerin bire-bir eşleştirilmesi suretiyle çizilir.

Arz ve talep teorisi

Belirli bir malın talebinin, arzını aşması durumunda fiyatının yükseleceğini ya da düşeceğini öngören teoridir. Teoriye göre, eğer talep miktarı arzdan fazla ise, üreticiler talep fazlalığından dolayı bu maldan daha çok üretecekler ve bu süreç arz ile talepeşitleninceye kadar sürecektir. Eğer arz miktarı talepten fazla ise, talep eksikliği nedeniyle arz fiyatları düşer ve üreticiler sözkonusu maldan daha az üreterek piyasaya sunarlar. Böylece arz ve talep miktarları eşitlenmiş olur.

Arz yanlı iktisat

Enfasyonla mücedelede, toplam arzı artırıcı önlemlerin talebi sınırlayıcı önlemlere göre daha etkili olduğunu savunan ekonomik düşünce akımıdır. Arz yanlı iktisatçılar, "enfasyonsuz büyüme"yi gerçekleştirmek için, tasarruf birikimini olumsuz etkileyen vergi yükünün azaltılmasını, işçilerin ödedikleri vergilerin çalışma ve biriktirmeyi özendirecek şekilde düzenlenmesini, devlet harcamalarının ve girişimlerinin azaltılmasını ve bürokratik müdahalelerin ortadan kaldırılmasını önerirler.

Aşağı eğilimli takoz formasyonu

Piyasanın sağlamlaştığını ifade eden ve büyük çıkışlardan önce oluşan formasyon olup; yukarı doğru açısı olan bir üçgen görünümündedir. Takozun uçlarına doğru düşüşün şiddetinde azalma olur ve hacim azalması çok belirgin hale gelir. Takozun düşen direnç çizgisi kırıldığında, çıkış takozun boyunun üçte ikisi kadar olur.

Kırılmayla fiyatların ne kadar yükseleceği bilinmez. Başlarda yüksek olan işlem hacmi formasyonun sonuna doğru düşer ve kırılmadan sonra artışa geçer. Alçalan takozlarda fiyatların kırılmasıyla birlikte yükselişler daha yumuşak olmakta hatta bir süre yatay olarak gittikten sonra yükseldiği de görülmektedir.

Aşağı eğilimli üçgen formasyonu

Fiyatların düşerken aynı seviyede destek oluşturmaya karşılık çıkarken daha düşük seviyede tepe yapmasıyla oluşan şekil olup; bu formasyonda fiyatlar alt sınır çizgisi ile aşağı eğilimli üst sınır çizgisi arasında dalgalanmaktadır. Fiyatların belirgin bir değer kaybetmeden önce oluşturduğu bu formasyonun düşüş hedefi, formasyonun destek seviyesi ile en yüksek direnç seviyesi arasındaki farkın destek seviyesinden çıkarılmasıyla bulunur.

Asgari fiyat

Genellikle piyasa fiyatının üzerinde bulunan ve düşürülmesine izin verilmeyen fiyattır. Hükümet yetkilileri veya işletler tarafında saptanır.

Asgari geçim indirimi

Genellikle çalışanın kendisi ve ailesinin yaşaması için gerekli asgari gelirin mükellefin vergi matrahından düşülmesidir.

Asgari tarife

İthal edilen mallar üzerinden alınan gümrük vergisinden en düşük düzeyidir. Asgari tarife, ilgili ülkenin ithal ürünlerine karşı kendi üreticisini korumakta kullandığı gümrük vergisi oranının en alt sınırıdır. Bu yüzden, tarife görüşmelerinde bu alt sınıra inildiği pek görülmez

Asgari ücret

Çalışanın ve ailesinin en azından temel ihtiyaçlarını karşılayarak, yaşamalarına olanak tanıyan ve işveren tarafından ödenmesi zorunlu olan en düşük ücret düzeyidir. İşgücü arzının fazla olduğu özellikle az gelişmiş ülkelerde, ücretlerin belirli bir düzeyin altına düşmesini önlemek amacıyla yasal düzenlemeler çerçevesinde "en düşük ücret" saptamaları yapılmaktadır.

Aşınma ve eskime

Duran varlıklarda aşınma, yıpranma, bozulma, zaman geçmesi gibi nedenlerden oluşan değer kaybıdır.

Aşırı arz

Belirli bir piyasada, belirli bir fiyat düzeyinde üreticilerin satmaya hazır oldukları mal miktarının, tüketicilerin satın almaya hazır oldukları miktardan daha fazla olması sonucu ortaya çıkan durumdur. Aşırı arz durumunda, diğer şartlarda bir değişme olmamak şartıyla, üreticilerin satış fiyatlarını indirmesi ve talep miktarının artması ile belli bir süre sonra arz ve talebin eşitlenmesi beklenir.

Aşırı değerlenme

Bir hisse senedinin veya emtianın gerçek değerinden daha yüksek bir fiyatla işlem görmesidir.

Aşırı ısınma

Tam istihdam durumunda, gerçek kaynaklara olan talebin gittikçe artmakta olduğunu belirtir.

Avrupa hesap birimi

Avrupa ekonomik topluluğu içinde ortak bir rezerv fonu ve finansal destek sağlamak amacıyla yaratılan yapay bir para birimidir. Europas ve eua olarakta adlandırılmaktadır. Avrupa hesap birimi, 1971 öncesinde topluluk üyesi ülkeler arasında abd doları'nın altın değerine eşit bir para birimi olarak kullanılırken, 1971 ve 1973 para krizlerinden dolayı uygulamada işlevini yitirmiş ve 1975'ten sonra doların altın değerinden bağımsız olarak hesaplanmaya başlanmıştır. 1979 yılı başında uygulanması kararlaştırılan avrupa para birimi ile özdet hale gelmiştir.

Avrupa komisyonu

Avrupa ekonomik topluluğu'nun yürütme organı olan komisyon, aet'de bir hükümet gibi faaliyet göstererek, bakanlar konseyi'nin kararlarını yürütürve sonuçları hakkında konseye bilgi verir.

Avrupa para anlaşması

İkinci dünya savaşı'ndan sonra avrupa ülkeleri karşılıklı borç ve alacaklarını avrupa ödemeler birliği (epu) çerçevesinde çok yanlı bir takas sistemiyle yürüttüler. Daha sonra ekonomileri sağlamlaştı, paraları da konvertibilitiye dönünce, 1958 yılında epu'nun yerini avrupa para anlaşması aldı. Avrupa para anlaşması'nın temel amacı ticari ilişkileri çok yanlı serbest bir temele oturtmak ve dış ödemelerde altının yanında konvertibil paraların kullanılmasını yaygınlaştırmaktı.

Ayrıca, geçici dış açık veren ülkeleri desteklemek için avrupa fonu oluşturuldu.

Avrupa para birimi

Topluluğa üye on ülkenin paralarının sabit tutarlarının toplamından oluşmaktadır. Bu tutarlar her üyenin ağırlık katsayısına göre belirlenmiştir. Söz konusu katsayılar da her ülkenin gsmh'sı, topluluk içindeki ticaret hacmi ve kısa vadeli parasal destekleme sistemi içindeki paylarına göre belirlenmiştir. avrupa para birimi, ingiltere de içinde olmak üzere avrupa topluluğu ülkeleri paralarının ağırlıklı ortalaması olarak tanımlanmaktadır. Üye ülke paralarının ecu karşısındaki dalgalanma sınırları yüzde ± 2.25 olarak belirlenmiştir.

Avrupa para fonu

Avrupa para sistemi'nin kurulmasını öngördüğü kuruluşun kurulma amacı, ödeme gücünü çeken aet üyesi ülkelere kaynak tahsisi sağlamaktır. Emf'nin ayrıca topluluk üyesi ülkeler arasında para politikalarını uyumlu duruma getirmek, dış ödeme gücünü çeken ülkelere kredi sağlamak, üye ülkelerden topladığı rezervler karşılığında onlara avrupa para birimi (ecu) vermek gibi görevleri de mevcuttur. Avrupa para fonu avrupa para sistemi'nin (ems), imf'ye (uluslararası para fonu) benzer fonksiyonları üstlenmesi amacıyla kurulmasını öngördüğü bir kuruluştur.

Avrupa para sistemi

Avrupa ekonomik topluluğu üyesi ülkelerin, aralarında parasal bir birlik kurmak amacıyla 1979 yılında gerçekleştirdikleri para sistemi, ems adıyla da anılır. Topluluk üyesi ülkeler böyle bir sistem ile kur dalgalanmalarının önlenmesini, üye ülkeler arasında iktisat politikalarının daha kolay uyumlaştırılmasını ve fiyat düzeyinde istikrar sağlanmasını öngörmüşlerdir. Bunların gerçekleştirilmesi için ise sisteme, üye ülkeler arasında ortak bir para ve hesap birimiyle bağlantı kurulması ve bu ülkelere kaynak sağlanması için avrupa fonu'nun oluşturulması görevleri verilmiştir. Avrupa para sistemi avrupa para sisteminin (ems) kurulmasına 1978 yılında karar verilmiştir. Sistemin temel amacı, üye ülkelerin paraları arasında dalgalanma marjını belirli sınırlar içinde tutmaktır. Sistem içindeki her para diğer paraya karşı yüzde ± 2.25 arasında dalgalanabilmektedir. Bu kural, b.almanya, fransa, belçika, danimarka ve ırlanda paralarına uygulanmaktadır. İtalya, sisteme üye olmasına karşın, özel koşulları gereği parasını ± 6 'lık bir sınır içinde dalgalanmaya bırakabilmektedir. İngiltere ise sistemin dışında kalmıştır.

Avrupa para yılı sistemi

Aet üyesi ülkelerin 1972 yılı itibariyle uygulamaya koydukları sınırlı ortak parasal dalgalanma sistemidir. Bu ülkeler paralarının değerlerinin karşılıklı dalgalanmalarına sınırlar çizmişlerdir. Bu marj % + - 2.25 olarak, üye ülkelerinin paralarının abd doları karşısında dalgalanma marjı ise % + - 4.45 olarak belirlenmiştir.

Avrupa parlamentosu

Avrupa ekonomik topluluğu'nda demokratik denetlemeyi sağlayan organ, topluluk üesi ülkelerin ulusal parlamentolarından seçilerek gönderilmiş parlamenterlerden oluşmaktadır. Parlamento üyeleri, kendi ülkelerinin değil, topluluğun çıkarlarını savunmakla görevlendirilmiştirler. Burada, topluluk ile ilgili her konu görüşülmektedir. Aet bakanlar konseyi ve avrupa komisyonu'nun faaliyetleri de avrupa parlamentosu tarafından denetlenir.

Avrupa serbest ticaret bölgesi

İngiltere, norveç, isveç, isviçre, danimarka, portekiz ve avusturya'nın 1959 yılında kurduğu birlik, üye ülkeler arasında bir serbest ticaret bölgesinin kurulmasını amaçlamıştır. Bu ülkeler kendi arasında yaptıkları ticarette ithalat tarifelerini kaldırmışlar, üçüncü ülkelere karşı da, her üye ülke kendi tarifelerini korumuştur.

Avrupa serbest ticaret bölgesi

ingiltere, norveç, isveç, isviçre, danimarka, avusturya ve portekiz'in 1959 yılında kurdukları serbest ticaret bölgesi'dir. Avrupa serbest ticaret bölgesi, üye ülkeler arasında bir serbest ticaret bölgesinin kurulmasını amaçlamıştır. Üye ülkeler, kendileri arasındaki ticarette ithalat tarifelerini kaldırmışlar, üçüncü ülkelere karşı ise her üye ülke kendi tarifelerini korumuştur.

1973 yılında ingiltere, irlanda ve danimarka avrupa serbest ticaret bölgesi'nden çıkıp avrupa ekonomik topluluğu'na girmişlerdir. Bugün avrupa serbest ticaret bölgesi avrupa topluluğu ile ilişkilerini düzenleyerek varlığını sürdürmektedir.

Avrupa serbest ticaret bölgesi

ingiltere, norveç, isveç, isviçre, danimarka, avusturya ve portekiz'in 1959 yılında kurdukları serbest ticaret bölgesi'dir. Avrupa serbest ticaret bölgesi, üye ülkeler arasında bir serbest ticaret bölgesinin kurulmasını amaçlamıştır. Üye ülkeler, kendileri arasındaki ticarette ithalat tarifelerini kaldırmışlar, üçüncü ülkelere karşı ise her üye ülke kendi tarifelerini korumuştur.

1973 yılında ingiltere, irlanda ve danimarka avrupa serbest ticaret bölgesi'nden çıkıp avrupa ekonomik topluluğu'na girmişlerdir. Bugün avrupa serbest ticaret bölgesi avrupa topluluğu ile ilişkilerini düzenleyerek varlığını sürdürmektedir.

Avrupa sosyal fonu

Avrupa ekonomik topluluğu içinde, işgücünün ve çalışma olanaklarının arttırılması, bu yolla işçilerin yaşama standartlarının yükseltilmesi, işsizler için çalışma imkanlarının

yaratılması gibi amaçlarla kurulmuş topluluğa dahil finansal kuruluşlardan biridir. Aet komisyonu yönetimi altında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Avrupa tarımsal yönverme ve garanti fonu

Aet'nin ortak tarım politikalarının yürütülmesi ve üye ülkelerin yönlendirilmesi ile ilgili kuruluştur. Ayrıca, üye ülkelerin tarımsal piyasalarda istikrar sağlamasına yardımcı olur.

Avrupa yatırım bankası

Avrupa ekonomik topluluğu'na dahil finansal kuruluşlardan olan avrupa yatırım bankası, 1958 yılında roma anlaşması'ndaki hedeflerin gerçekleşmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Aet içinde yer alan ve nisbi olarak gelişmemiş bölgelerin kalkınma projelerine finans bakımından destek sağlamaktadır.

Ayı piyasası

Gelecek hakkında karamsarlığın ve fiyatların düşeceği beklentisinin hakim olduğu piyasalardır. Bu tip piyasalarda kişiler ellerindeki hisse senetlerini gelecekte daha düşük fiyattan satın alabilecekleri düşüncesi ile satarlar.

Aylık

Resmi kişilklerinin olup olmadığına bakılmaksızın, kurum veya kuruluş çalışanlarına hizmetleri karşılığında aylık olarak yapılan ödemedir. Kamu veya özel kuruluş çalışanlarına aylık yapılan ödeme aylık, maaş veya ücret olarak adlandırılır.

Aylık grafik

bu grafiğin üzerinde fiyatı belirleyen işaret bir aylık zaman dilimindeki fiyat hareketlerini içermektedir.

Aylık grafikler genellikle ana trend veya uzun süreli trend tespitleri için kullanılmaktadır.

Aynı yardım

Para yerine, her türlü mal ile insani ve sosyal amaç güdülerek yapılan yardımdır.

Ayrılan karşılık (-)

Ayrılan karşılık (-) tahsil etme imkanının zorlaşacağı düşünülen ve alacak tutarı ile ilgili takibin yapıldığı tahmini alacak tutarları karşısında ayrılan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Ayrılan teknik karşılıklar (-)

Ayrılan teknik karşılıklar (-) sigorta şirketlerinin sattıkları poliçeler ile toplamış oldukları kaynaklar içersinde cari döneme gider olarak kaydedilen tutarların kaydedildiği kalemdir.

Ayrılan teknik karşılıklarda reasürörler payı

Ayrılan teknik karşılıklarda reasürörler payı dönem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasürör kuruluşlara devredilmiş teminat bedellerinden cari döneme gelir olarak aktarılan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Azalan marjinal fayda

Arka arkaya tüketilmeye devam edilen bir malın, belirli bir noktadan sonra onu tüketen kişiye gittikçe daha az miktarda fayda sağlayacağına ilişkin ilkeyi kapsamaktadır. Arka arkaya tüketeceğimiz bir malın sonradan gelen her birimi bir öncekine oranla daha az fayda sağlarsa, tüketici sonra gelen her birim için daha az ödeme yapılacaktır. Mesela, çok susamış bir kişiye su satmak istersek, kişinin bardak başına ödeyeceği fiyat, her bardaktan sonra susuzluğu giderek azalacağı için düşecektir.

Azalan oranlı vergiler

Vergi matrahı küçüldükçe matraha uygulanan vergi oranının düştüğü vergilerdir. Tanımı oldukça tartışmalıdır. Bazı yazarlar azalan oranlı vergileri, vergi matrahından belirli bir miktar düşüldükten sonra kalan dilime vergi oranının uygulandığı vergi olarak tanımlarken, bazıları da artan oranlı ve azalan oranlı vergiler arasında matematiksel açıdan bir fark olmadığını savunurlar. Vergi matrahı büyüdükçe oranı azalan vergileri azalan oranlı vergi olarak tanımlayan yazarlar da vardır.

Azalan verimler yasası

Üretim faktörlerinden sadece birinin miktarının değiştirilerek, diğerlerinin sabit tutulduğu durumlarda firmanın toplam üretiminde meydana gelecek değişmelere yönelik yasadır. Eğer, belirli bir zaman dönemi içinde gerçekleştirilen üretimde kullanılan faktörlerden birinin miktarı artırılırsa, toplam üretimde artış görülür fakat belli bir noktadan sonra artış gittikçe azalır. Bu yasa, değişken üretim faktörünün üretimde kullanılan tüm birimlerinin özdeş olması ve teknolojinin sabit kabul edilmesi varsayımlarına dayanmaktadır.

Azgelişmiş ülke

İktisadi kalkınma düzeyine ulaşamamış, ulusal geliri ve tasarruf düzeyi sanayileşmesi için gerekli yatırımların finansmanına yetmeyen ülkelerdir. Azgelişmiş bir ülke, döviz gelirlerinin büyük bir bölümünü genellikle ilksel ürün (temel madde) ticaretinden sağlar ve dünya ticaretinde bu malların fiyatlarındaki dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenir. Tarıma dayalı ekonomi, yetersiz beslenme, okuma yazma oranının düşüklüğü, bebek ölümlerinin fazlalığı, yüksek doğurganlık, vb. Az gelişmiş ülkelerin ortak özelliklerindendir.

B

B tipi yatırım fonları

Kısa vadeli yatırım araçlarıdır. B tipi fonlar, a tipi fonlara göre daha az risk taşımaktadırlar. Buna bağlı olarak da getiri beklentileri doğal olarak a tipi fonlardan daha düşük olmaktadır.

B-birimi

Ticari alışverişleri kolaylaştıracak ortak bir değer standardını gerçekleştirmek amacıyla, 1974'te barclays bank tarafından yaratılmış bir para birimidir. Abd, b. Almanya, fransa, ingiltere ve isviçre'nin para birimleriyle tanımlanmış olup, bu ülkelerin para birimleri içindeki payı % 20'dir.

Bağımlı değişken

Alacağı değer diğer değişkenlere bağlı olan değişkendir. Örneğin, $y = 10 + 0.8x$ ifadesinde, y'nin alacağı değer, x değişkeninin alacağı değere bağımlı olacaktır. $X = 1$ olursa, $y = 10.8$; $x = 2$ olursa, $y = 11.6$ olacaktır. X'in bir ülkedeki ulusal geliri, y'nin de tüketim harcamalarını simgelediğini varsayarsak, y "gelir-tüketim ilişkisinde tüketim bağımlı değişkendir" diyebiliriz.

Bağımsız değişken

Değeri ifade edildiği diğer değerlerden etkilenmeksizin beliren ve aldığı değerle bağımlı değişkeni belirleyen değişkendir.

Bağımsız dış denetim

Bu işlem, ortaklıkların ve sermaye piyasası kurumlarının kamuya açıklanacak veya kurul tarafından istenecek olan mali tablolarının, genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uygunluğu ile bilgilerin doğruluğunun ve gerçeği dürüst bir biçimde yansıtıp yansıtmadığının, denetçiler tarafından denetim ilke ve kurallarına göre, defter, kayıt ve belgeler üzerinden incelenmesini ve tespit edilen sonuçların rapora bağlanmasını ifade etmektedir.

Bağımsız yatırım

Yeni teknolojik gelişmeler, nüfus artışı, yeni piyasaların bulunması gibi ekonomi dışı nedenlerle yapılan yatırımlardır. Otonom yatırım olarakta kullanılırlar. Bağımsız nitelik taşırlar.

Bağlı krediler

uluslararası kredilendirme işlemlerinde bazı kredilerin nerelerde kullanılacağını krediyi veren ülke belirler. Bu tip kredilere bağlı krediler adı verilir.

Bağlı menkul kıymet değer düşüklüğü karşılığı (-)

Bağlı menkul kıymet değer düşüklüğü karşılığı (-) bağlı menkul kıymetler kaleminde kayıtlı olan menkul kıymetlerin değerlerinde önemli ölçüde veya sürekli olarak meydana

gelen deęer dūřūklūkleri burada karřılıęı ayrılarak, baęlı menkul kıymetlerin geręek deęerleri ile kaydedilmesi saęlanmaktadır. Ayrılan karřılık kadar tutar gelir tablosu'nda gider olarak kaydedilir.

Bağlı menkul kıymetler

Baęlı menkul kıymetler iřtirak payı yatırım ortaklıęının sermayesine gōre %10'dan dūřūk olan řirketlerin veya uzun vadeli elde tutulması dūřūnūlen hisse senetleri veya dięer menkul kıymetlerin kaydedildięi kalemdir.

Bağlı menkul kıymetler

uzun vadeli yatırımda bulunmak ve/veya faaliyetleri ūzerinde mūdahale imkanına sahip olmak amacıyla ana ortaklık tarafından doğrudan ve/veya dolaylı olarak, hisselerinin %10'undan azına sahip olunan, bağlı ortaklıklar ve iştirakler harici işletmelerdeki sermaye paylarını temsil eden menkul kıymetlerdir.

Bağlı menkul kıymetler (net)

Baęlı menkul kıymetler (net) iřtirak payı řirketin sermayesine gōre %10'dan dūřūk olan řirketlerin, veya uzun vadeli olarak elde tutulması dūřūnūlen hisse senetleri veya dięer menkul kıymetlerin kaydedildięi kalemdir.

Bağlı ortaklıklar

Bağlı ortaklıklar yatırım ortaklıklarının iştirakleri arasında yōnetim çoğunluğunu seğme hakları (sermayenin veya oy hakkının %50'den fazlasına sahip olarak) bulunanların kaydedildiği kalemdir. Bu kalemde kayıtlı bulunan şirketlerin çoğunluğu genelde şirketlerin ana faaliyet konusuna yardımcı veya tamamlayıcı durumundadırlar. Bağlı ortaklık hūviyetindeki şirketler bu kaleme maliyet değerleri (borsa veya piyasa değerinden alış değerleri) veya iştirak edilmiş sermaye tutarları ūzerinden kaydedilirler.

Bağlı ortaklıklar (net)

Bağlı ortaklıklar (net) bankaların iştirakleri arasında yōnetim çoğunluğunu seğme hakları (sermayenin veya oy hakkının %50'den fazlasına sahip olarak) bulunanların kaydedildiği kalemdir. Bu kalemde kayıtlı bulunan şirketlerin çoğunluğu genelde bankaların ana faaliyet konusuna yardımcı veya tamamlayıcı durumundadırlar. Bağlı ortaklık hūviyetindeki şirketler bu kaleme maliyet değerleri (borsa veya piyasa değerinden alış değerleri) veya iştirak edilmiş sermaye tutarları ūzerinden kaydedilirler.

Baęlı ortaklıklar deęer dūřūklūęu karřılıęı (-)

Baęlı ortaklıklar deęer dūřūklūęu karřılıęı (-) baęlı ortaklıklar kaleminde kayıtlı olan řirketlerin borsa veya piyasa deęerlerinde ōnemli ōlęūde veya sūrekli olarak meydana gelen deęer dūřūklūkleri burada karřılık ayrılarak, iřtiraklerin geręek deęerleri ile

kaydedilmesi sağlanmaktadır. Ayrılan karşılık kadar tutar gelir tablosunda gider olarak kaydedilir.

Bağlı ortaklıklara borçlar

Bağlı ortaklıklara borçlar yatırım ortaklıklarının, sermayelerine iştirak ettikleri kuruluşlara (iştirak şirketinin sermayesinin en az %50'si olan şirketler bağlı ortaklık hüviyeti kazanabilirler) ticari olmayan ve sermaye taahhüdü dışındaki konularda oluşmuş olan borçlarının (örneğin ödenmemiş temettüler) kaydedildiği kalemdir.

Bağlı ortaklıklara sermaye taahhütleri (-)

Bağlı ortaklıklara sermaye taahhütleri (-) bağlı ortaklıklar kaleminde kayıtlı bulunan şirketlerin ödenmemiş bulunan sermaye tutarları bu kalemdedir.

Bağlı ortaklıklardan alacaklar

Bağlı ortaklıklardan alacaklar sermayelerine iştirak ettikleri (iştirak şirketinin sermayesinin en az %50'si olan şirketler bağlı ortaklık hüviyeti kazanabilirler) şirketlerden ticari nedenler dışında oluşmuş olan senetli veya senetsiz, bir yıldan uzun alacakların kaydedildiği kalemdir. Bu kalemdaki tutarlar genelde hakedilmiş fakat tahsil edilmemiş temettü alacakları veya ödünç verme işlemleri dolayısıyla oluşur.

Bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri

bağlı ortaklıklardan temettü gelirleri yatırım ortaklıklarının %50'den daha fazla bir oranda sermayelerine iştirak ettikleri şirketlerden cari dönemde elde ettikleri temettü gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Bağlı şirket

sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde ana ortaklık (şirket) tarafından doğrudan ve/veya dolaylı olarak;

1. Hisselerinin %50'sinden fazlasına; veya,
2. Toplam oy hakkı içinde %50'den fazla oranda oy hakkına; veya,
3. Yönetim kurullarında çoğunluğu seçme hakkına,

Sahip olunan yurtiçinde kurulu işletmeler ile ilgili ülke mevzuatına göre yurtdışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren işletmelerdir.

Bağlı talep

Birbirlerinden tamamen farklı olmalarına rağmen, belirli bir ihtiyacın giderilmesi için her ikisinin de birlikte kullanımının zorunlu olduğu mallara olan taleptir. Örneğin, otomobil ile gitme ihtiyacının karşılanmasında benzin-otomobil; mürekkeple yazma ihtiyacında domakalem-mürekkep gibi.

Bağlı ürünler

Aynı üretim sürecinin işleyiş biçiminin özelliğinden dolayı, sürecin sonunda ayrı ayrı elde edilen ürünlerdir. Örneğin, et üretimi süresinde et üretilirken hamda olsa deride elde edilmektedir. Burada et ve deri bağlı ürünler olmaktadır.

Baker planı

1985'te uluslararası para fonu (imf) guvernörlerinin Seul'da yaptıkları toplantıda ABD Hazine Sekreteri J. Baker'in bazı borçlu ülkelere uygulanmasını istediği yardım planı Baker Planı olarak adlandırılmaktadır. Plan'a göre, 15 borçlu gelişmekte olan ülkeye 20 milyar dolar verilmesi söz konusudur.

Bakiyeyi yüklenim

Sermaye piyasası araçlarının, aracı kuruluşlarca halka arz yoluyla satışında, satılmayan kısmın tamamının, bedelli satış süresi sonunda tam ve nakden ödenerek satın alınacağını satış yapanlara karşı taahhüt edilmesini ifade eder.

Baklava dilimi formasyonu

Baklava dilimi formasyonu (elmas formasyonu) genellikle piyasanın tepelerinde görülen bir ana trend formasyonu olup; en az üç-dört hafta sürmekte ve genellikle oluşumu birkaç ayı bulmaktadır.

Formasyonun oluşumu sırasında fiyatlar belirli bir süre bir öncekinden daha yüksek zirveler ve bir öncekinden daha düşük dipler yapmakta ve zirveler ile dipleri birleştiren doğrular ters simetrik üçgen görünümünde olmaktadır. Daha sonra her şey tersine dönmekte ve artık zirveler öncekilerine nazaran daha aşağıda dipler de daha yukarıda oluşmaya başlamaktadır. Burada da bir simetrik üçgen formasyonu meydana gelmiş olmakta ve bu iki aşama birbirini takip ettiğinden dolayı üçgenlerin bileşimi olan bir baklava dilimi formasyonu (elmas formasyonu) oluşmaktadır.

Banka

Sermaye, para, kredi, yatırım, hizmet sunma gibi alanlarda her türlü işlemi yapan kuruluştur. Günümüzde işlevleri çok çeşitli olan bankalar emisyon bankaları, ticaret bankaları, sanayi bankaları, ipotek bankaları, tarım bankaları gibi çeşitlidirler. Türkiye'deki başlıca banka türleri ise; özel yasayla kurulan bankalar, ulusal bankalar ve yabancı bankalardır.

Banka bonoları

Kalkınma ve yatırım bankaları tarafından borçlu sıfatıyla düzenlenip ihraç edilen emre veya hamiline yazılı sermaye piyasası araçlarıdır.

Banka garantili bonolar

Kalkınma ve yatırım bankaları'ndan kredi kullanan ortakların, bu kredilerin teminatı olarak borçlu sıfatıyla düzenleyip, alacaklı bankaya verdikleri emre muharrer

senetlerden, bu krediyi kullandırmış olan bankaca kendi garantisi altında ihraç edilen sermaye piyasası araçlarıdır.

Banka hesabı

Bankada açtırılan hesapları izlemek ve gerektiğinde denetim, karşılaştırma yapmak için tutulan hesaba verilen addır. Herhangi bir kurum veya kuruluşun çeşitli bankalarla olan ilişkilerini sürdürmek için kullandıkları hesaplarda genellikle banka hesabı olarak adlandırılmaktadır.

Banka ihtiyatları

Gelecekte olabilecek zararları temin etmek amacıyla her yıl bankanın karından ayrılan bir tür güvenlik fonudur. Yasa gereği anonim şirket olarak kurulan bankalar, her yıl safi karının %5'ini ihtiyat olarak ayırmak zorundadır. Bu işlem, fon bankanın ödenmiş sermayesinin %20'sine ulaşınca kadar devam eder. Ayrıca, safi karın %5'ide muhtemel zararlara karşı ayrılır. Bu işlem ise, ayrılan kısım ödenmiş sermayenin %100'üne ulaşana kadar devam eder. İhtiyatların tümünün devlet tahvillerine yatırılması zorunludur. Banka bu tahviller üzerinde istediği tasarrufu yapmakta serbesttir.

Banka işlemleri

Bankaların sermaye sağlama, sermaye yatırımı ve hizmet sunma gibi işlemlerinin tümüne verilen addır. Tahvil çıkarma, mevduat kabulü, reeskont işlemleri, iskonto, kredi sağlama, senet tahsili, müşteri adına dış ticari işlemler yapma, nakil, emanet alma banka işlemlerinin başlıcalarıdır.

Banka kredileri

banka kredileri banka ve özel finans kuruluşlarından sağlanan, vadeleri bir yıldan kısa olan borçların kaydedildiği kalemdir.

Banka kredisi

Belirli bir süre sonunda bankaya geri ödenmek şartıyla belirli bir faiz karşılığında bankadan ödünç alınan tutardır. Genellikle ticari, tarımsal, sanayi faaliyetlerinde bulunan kişi veya kurumlara verilen krediler, özel amaçlar çerçevesinde bu faaliyetlerde bulunmayanlara da verilmektedir.

Banka parası

Çek ile kullanılabilen vadesiz mevduatta bir para türüdür ve banka parası veya kaydi para olarak adlandırılır. Burada ödeme aracı olarak görev yapan çek değil, "mevduat"tır. Ödemelerde para değil, bankadaki mevduatı temsilen çek kullanılır.

Bankacılık hizmet gelirleri

bankacılık hizmet gelirleri özel finans kurumlarının şahıs ve kuruluşlara vermiş oldukları çeşitli bankacılık hizmetleri karşılığı aldıkları gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Bankacılık hizmetlerine verilen (-)

bankacılık hizmetlerine verilen (-) özel finans kurumlarının diğ er mali kuruluşlarla yaptıkları bankacılık işlemleri i in verdikleri faiz nitelikli olmayan giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Bankada a ık pozisyon

d viz borcuna karşılık t rk lirası cinsinden alacaklı olma halidir. Ani kur artışları banka i in risk yaratır.

Bankalar

bankalar bankaların diğ er bankalar ile yaptıkları işlemler (genelde m şteriler nedeniyle,  rneğin eft işlemleri) sonucu arta kalan alacaklar veya merkez bankası ile yapılan  eşitli işlemler sonucu ortaya  ıkan alacakların kaydedildiği kalemdir.

Bankalar

bankalar sigorta şirketlerinin bankalarda bulundurdıkları t l veya yabancı para cinsinden nakitlerin tutarlarının kayıtlı olduğu kalemdir. Kalemin tutarı sigorta şirketlerinin bankalar nezdindeki mevcut mevduatının miktarını g sterir.

Bankalar mevduatı

bankalar mevduatı bankaların birbirleri nezdinde a mış oldukları hesapların kayıtlı olduğu kalemdir.

Bankalar mevduatına (-)

bankalar mevduatına (-) bankaların, diğ er bankalarda bulunan hesaplarına tahakkuk eden faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Bankalararası mevzuat

bankaların kendi aralarında ger ekleştirdikleri mevduata verilen addır. Diğ er mevduattan ayırmak i in bankalar mevduatı ayrı bir hesapta izlenir. Bankalar mevduatında t.c.merkez bankası, dahildeki bankalar, hari teki bankalar, bankaların alacak durumuna ge en bor lu cari hesapları, bankaların d vize  evirilebilir t l hesapları bulunur. Bir bankanın kendi kendi şubeleri arasındaki mevduatı, bankalar mevduatına dahil edilemez.

Bankalararası para piyasası

bankalararası para piyasası merkez bankası'nın kontrol ndeki interbank piyasasının bir alt piyasası olan bankalararası para piyasası vasıtasıyla diğ er bankalara verilmiş olan bor  bakiyelerinin kayıtlı olduğu kalemdir. Bankalararası para piyasası, kısa s reli olarak fon fazlası olan bankaların fon ihtiyacında olan bankalara (banka kimlikleri gizli olarak, yani iki taraf birbirini bilmeden, bankaların muhattapları mb olarak) fon temin ettikleri piyasadır.

Bankalararası para piyasası işl. Alınan faizler

bankalararası para piyasası işlemlerinden alınan faizler merkez bankası kontrolündeki interbank piyasası yoluyla diğer bankalara açılmış olan kredilere tahakkuk eden faizlerin kaydedildiği kalemdir.

Bankalararası para piyasası işl. Verilen faiz. (-)

bankalararası para piyasası işlemlerine verilen faizler (-) merkez bankası kontrolündeki interbank piyasası yoluyla borçlanılan fonlara bankaların ödedikleri faizlerin kaydedildiği kalemdir.

Bankalardan alınan faizler

bankalardan alınan faizler bankaların merkez bankası ve diğer bankalarda tuttıkları meblağlardan veya bu bankalara açmış oldukları kredilerden alınan faizlerin kaydedildiği kalemdir.

Banknot

Günümüzde para otoritesi olan merkez bankası tarafından çıkarılan kağıttan yapılmış ödeme aracıdır.

Bankor

J.m. Keynes tarafından uluslararası ödeme aracı olarak önerilen para biriminin adıdır.

Baş vergisi

Eski bir "şahıs" vergisidir. Bireyler arasında ekonomik güç farklılıklarının bulunmadığı varsayımıyla, kişi başına eşit miktarda alınır. Verginin konusu yükümlünün kendisi idi ve vergi matrahını da oluşturunuyordu. Gerçek ödeme gücünü göstermediği için zaman içerisinde uygulamadan kaldırılmıştır.

Başabaş

Yabancı bir paranın veya kıymetli evrakın piyasa değeri ile itibari değerinin eşit olduğu durum, ya da normal kar ve maliyetin fiyata eşit olduğu üretim miktarı olarak tanımlanmaktadır.

Başabaş grafiği

Firmanın satışlarının maliyetine eşit olduğu, ne kar, ne de zararla karşılaştığı noktayı gösteren grafiktir. Tanımda sözü geçen noktaya "başabaş noktası" denilmektedir. Başabaş noktası, toplam gelir eğrisi ile toplam gider eğrilerinin kesiştiği noktadır. Noktanın sağ üst tarafında kalan bölge karı, sol tarafındaki ise zararı gösterir.

Başabaştan aşağı

Kıymetli evrakın piyasa değerinin üzerinde yazılı değerden düşük olmasıdır.

Başabaştan yukarı

Kıymetli evrakın piyasa değerinin üzerinde yazılı değerden yüksek olmasıdır.

Basit faiz

Belirli bir dönem için, belirli bir sermaye üzerinden hesaplanan faizdir. Yıllık, aylık ve günlük olarak hesaplanabilir.

Basit ortalama

belirli bir dönem aralığındaki kapanış fiyatlarının toplanarak incelenen dönemdeki gün sayısına (baz alınan gün sayısına) bölünmesi ile elde edilen ortalama.

Başlangıç sermayesi

kayıtlı sermaye sistemine tabi olan ortaklıkların sahip olmaları zorunlu asgari çıkarılmış sermayedir.

Başlangıç teminatı

vadeli işlem sözleşmesinde uzun veya kısa pozisyon alan yatırımcıların pozisyon açmaları sırasında yatırmak zorunda oldukları teminattır.

Bastırılmış enflasyon

ekonominin genel işleyiş biçiminin enflasyonist olduğu bir aşamada koşulların fiyatları yükseltmesine izin verilmemesi durumudur.

Bastırılmış enflasyon

ekonominin genel işleyiş biçiminin enflasyonist olduğu bir aşamada koşulların fiyatları yükseltmesine izin verilmemesi durumudur.

Batallaşma

Varlıkların teknolojik gelişme sonucunda, fiziksel yıpranmadan daha hızlı bir şekilde eskimesidir.

Bayiler gerçekleşen tahsis (satış)

bayilere satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Bayiler gerçekleşen tahsis oranı

bayilere satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarının satışı gerçekleştirilen toplam hisse senedi nominal tutarına oranı.

Bayiler tahsis

bayilere satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Bayrak formasyonu

Teknik analizde kullanılan grafik şekillerinden biridir. Fiyatların trend doğrultusunda yaptıkları hızlı ve kesin yükselişi (ya da düşüşü) sırasında fiyatlarda kısa süreli duraklamayı, başka bir deyişle nefes almayı ifade etmektedir. Gerek yükselen gerekse düşen piyasalarda ortaya çıkan bu formasyonlarda fiyatlar, neredeyse dikey denilebilecek yükseliş ya da düşüşten sonra yerini yatay dalgalanmalara bırakarak bir paralel kenara benzeyen bayrağı oluşturmakta ve formasyonun tamamlanmasıyla birlikte fiyatlar yine trend yönünde kırılarak hareketlerine devam etmektedirler.

Bayrak formasyonları yükselen piyasada hafif aşağı eğilimli, alçalan piyasalarda ise hafif yukarı eğilimli olarak ortaya çıkmakta ve bununla beraber piyasanın sağlamlığına göre yatay olarak da ortaya çıkabilmektedirler.

Baz dönem

Endeks veya büyüme oranının dayandırıldığı zaman dönemidir. Örneğin, toptan eşya fiyatları 1986 yılı için " $150(1985=100)$ " şeklinde ifade edilmişse, 1985'te 100 olan toptan eşya fiyatları, 1986'da 150'ye çıkmış demektir. Buradaki baz dönem 1985'tir.

Baz fiyat

bir hisse senedinin bir seans süresince işlem görebileceği en alt ve en üst fiyat limitlerinin belirlenmesinde kullanılan temel fiyat olup; bir hissenin bir önceki seansdaki ağırlıklı ortalama fiyatının en yakın fiyat adımına yuvarlanması ile hesaplanmaktadır.

Baz yıl

Endekslerde başlangıç alınan yıldır. Baz alınan yıla genellikle 100 değeri verilir. Bundan sonra gelen yıllarda bu 100 değerine göre yüzde olarak kolaylıkla hesaplanır.

Bedelli sermaye arttırımı

Şirketlerin sermaye arttırımı karşılığında çıkardıkları hisse senetlerini nominal değerinden veya daha yüksek bir fiyattan satmak suretiyle gerçekleştirdikleri sermaye arttırımı işlemidir.

Söz konusu hisse senetleri ortaklara satılabileceği gibi (rüçhan hakkının kullanılması), ortaklar dışındaki yatırımcılara da satılabilmektedir (rüçhan haklarının kısıtlanması). Bedelli sermaye arttırımına katılım bedeli belli bir süre ile sınırlıdır.

Bedelsiz ithalat

ülkeden herhangi bir döviz çıkışı olmaksızın yapılan ithalattır. Bu tür ithalatla ülkeden herhangi bir döviz çıkışı olmamakta; ancak ithalata konu olan mallar gümrükten giriş yaparken normal usullerle ithalat işlemi görmektedir.

Bedelsiz sermaye arttırımı

anonim ortaklıkların, iç kaynaklarından yaptıkları sermaye arttırımı karşılığı çıkardıkları hisse senetlerini bir bedel almaksızın ortaklarına dağıtarak gerçekleştirdikleri sermaye arttırımıdır. Bedelsiz hisse senedi alım hakkı bir süre ile sınırlandırılmamaktadır.

Bergson kriteri

Ekonomide gerçekleşen her değişiklik, kimilerine fayda sağlarken kimilerine zarar yüklemektedir. Bergson bu konuda bir gerekçe bulunması gerektiğini ve değer yargısı olarak ortaya çıkan bu gerçeklerin sosyal refah kriteri olarak tanımlanabileceğini savunur.

Bernouilli değişkeni

(p) olasılığı ile 1, (q) olasılığı ile 0 değeri alan ve her iki olasılık toplamı (p+q) 1'e eşit olan x şans değişkenidir.

Beş nisan 1994 istikrar tedbirleri

türkiye ekonomisinde, 1986 sonrasında ihracat yerine ithalata ağırlık verici politikaların, kısa vadeli yabancı sermaye hareketleri ile sürdürülmesi süresince, kamu iç borçlarına ve 1994 başında başlayan ödemeler dengesi kaynaklı krize çözüm olmak amacıyla sunulan ekonomik istikrar paketine verilen addır. Bu paket ile, ithalatın azaltılması ve ödemeler dengesinin iyileştirilmesi sağlanmıştır.

Beş yıllık plan

Ülkede orta vadede uygulanacak ekonomi politikalarının genel gelişme yönünü, amaçlarını, kaynaklarını ve şartlarını öngören karardır.

Beşeri kaynak

Kişilerin üretken olarak çalışmaları ve bu hizmetleri karşılığı gelir elde etmelerine imkan verecek eğitim süreci sırasında kazanılmış beceri, kapasite ve yeteneklerdir.

Beta katsayısı

herhangi bir hisse senedinin pazarla, pazarı temsil eden endeks ile (örneğin imkb 100 endeksi ile) birlikte hareket etme eğilimini ölçen bir katsayıdır. Bir hisse senedinin beta katsayısı, piyasa riskinin veya getirilerinin de bir ölçüdür.

Beta katsayısının yorumlanması aşağıdaki şekilde olmaktadır:

beta katsayısının pozitif olması hisse senedinin endeks ile beraber hareket ettiğini (endeks yükselirken hisse senedinin fiyatı da yükseliyor, endeks düşerken hisse senedinin fiyatı da düşüyor) ifade ederken; negatif olması hisse senedinin endeksin tersi yönünde hareket ettiğini ifade etmektedir.

Beta katsayısının "1"e eşit olması, hisse senedinin endeks ile aynı hareket yönüne sahip olduğunu ve getiri ile götürünün hisse senedinde ve endekste aynı olduğu anlamına gelmektedir.

Beta katsayısının "1"den büyük olması, hisse senedinin endeks ile aynı hareket yönüne sahip olduğunu , ancak getiri ve götürünün hisse senedinde endekse göre daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Beta katsayısının "0-1"arasında olması, hisse senedinin endeks ile aynı hareket yönüne sahip olduğunu , ancak getiri ve götürünün hisse senedinde endekse göre daha düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Baz dönem

Endeks veya büyüme oranının dayandırıldığı zaman dönemidir. Örneğin, toptan eşya fiyatları 1986 yılı için " $150(1985=100)$ " şeklinde ifade edilmişse, 1985'te 100 olan toptan eşya fiyatları, 1986'da 150'ye çıkmış demektir. Buradaki baz dönem 1985'tir.

Baz fiyat

bir hisse senedinin bir seans süresince işlem görebileceği en alt ve en üst fiyat limitlerinin belirlenmesinde kullanılan temel fiyat olup; bir hissenin bir önceki seansdaki ağırlıklı ortalama fiyatının en yakın fiyat adımına yuvarlanması ile hesaplanmaktadır.

Baz yıl

Endekslerde başlangıç alınan yıldır. Baz alınan yıla genellikle 100 değeri verilir. Bundan sonra gelen yıllarda bu 100 değerine göre yüzde olarak kolaylıkla hesaplanır.

Bedelli sermaye arttırımı

Şirketlerin sermaye arttırımı karşılığında çıkardıkları hisse senetlerini nominal değerinden veya daha yüksek bir fiyattan satmak suretiyle gerçekleştirdikleri sermaye arttırımı işlemidir.

Sözkonusu hisse senetleri ortaklara satılabileceği gibi (rüçhan hakkının kullanılması), ortaklar dışındaki yatırımcılara da satılabilmektedir (rüçhan haklarının kısıtlanması). Bedelli sermaye arttırımına katılım bedeli belli bir süre ile sınırlıdır.

Bedelsiz ithalat

ülkeden herhangi bir döviz çıkışı olmaksızın yapılan ithalattır. Bu tür ithalatta ülkeden herhangi bir döviz çıkışı olmamakta; ancak ithalata konu olan mallar gümrükten giriş yaparken normal usullerle ithalat işlemi görmektedir.

Bedelsiz sermaye arttırımı

anonim ortaklıkların, iç kaynaklarından yaptıkları sermaye arttırımı karşılığı çıkardıkları hisse senetlerini bir bedel almaksızın ortaklarına dağıtarak gerçekleştirdikleri sermaye arttırımıdır. Bedelsiz hisse senedi alım hakkı bir süre ile sınırlandırılmamaktadır.

Bergson kriteri

Ekonomide gerçekleşen her değişiklik, kimilerine fayda sağlarken kimilerine zarar yüklemektedir. Bergson bu konuda bir gerekçe bulunması gerektiğini ve değer yargısı olarak ortaya çıkan bu gerçeklerin sosyal refah kriteri olarak tanımlanabileceğini savunur.

Bernouilli değişkeni

(p) olasılığı ile 1, (q) olasılığı ile 0 değeri alan ve her iki olasılık toplamı $(p+q)$ 1'e eşit olan x şans değişkenidir.

Bernstein planı

Imf'nin uluslararası bir merkez bankası işlevi yüklenmesi gerektiğini ileri süren plandır.

Beş nisan 1994 istikrar tedbirleri

türkiye ekonomisinde, 1986 sonrasında ihracat yerine ithalata ağırlık verici politikaların, kısa vadeli yabancı sermaye hareketleri ile sürdürülmesi süresince, kamu iç borçlarına ve 1994 başında başlayan ödemeler dengesi kaynaklı krize çözüm olmak amacıyla sunulan ekonomik istikrar paketine verilen addır. Bu paket ile, ithalatın azaltılması ve ödemeler dengesinin iyileştirilmesi sağlanmıştır.

Beş yıllık plan

Ülkede orta vadede uygulanacak ekonomi politikalarının genel gelişme yönünü, amaçlarını, kaynaklarını ve şartlarını öngören karardır.

Beşeri kaynak

Kişilerin üretken olarak çalışmaları ve bu hizmetleri karşılığı gelir elde etmelerine imkan verecek eğitim süreci sırasında kazanılmış beceri, kapasite ve yeteneklerdir.

Beta katsayısı

herhangi bir hisse senedinin pazarla, pazarı temsil eden endeks ile (örneğin imkb 100 endeksi ile) birlikte hareket etme eğilimini ölçen bir katsayıdır. Bir hisse senedinin beta katsayısı, piyasa riskinin veya getirilerinin de bir ölçüdür.

Beta katsayısının yorumlanması aşağıdaki şekilde olmaktadır:

beta katsayısının pozitif olması hisse senedinin endeks ile beraber hareket ettiğini (endeks yükselirken hisse senedinin fiyatı da yükseliyor, endeks düşerken hisse senedinin fiyatı da düşüyor) ifade ederken; negatif olması hisse senedinin endeksin tersi yönünde hareket ettiğini ifade etmektedir.

Beta katsayısının "1"e eşit olması, hisse senedinin endeks ile aynı hareket yönüne sahip olduğunu ve getiri ile götürünün hisse senedinde ve endekste aynı olduğu anlamına gelmektedir.

Beta katsayısının "1"den büyük olması, hisse senedinin endeks ile aynı hareket yönüne sahip olduğunu , ancak getiri ve götürünün hisse senedinde endekse göre daha yüksek

olduğu anlamına gelmektedir.

Beta katsayısının "0-1" arasında olması, hisse senedinin endeks ile aynı hareket yönüne sahip olduğunu , ancak getiri ve götürünün hisse senedinde endekse göre daha düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Binalar

binalar yatırım ortaklıklarının faaliyetlerinde ve bu faaliyetleri yürütürken ihtiyaç duydukları ve mülkiyetlerinde bulunan bina, fabrika, idari bina ve başlıca yapıların kaydedildiği kalemdir. Uzun vadeli olarak kiralanan bir arazi üzerinde inşa edilen binalar ile şirketlerin faaliyetleri ile ilgili konularda kullanılmayan binalar bu kalemde gösterilmezler. Kiralan arazi üzerine inşa edilmiş binalar özel maliyet bedelleri kalemine, faaliyet ile ilgili olmayan konularda kullanılan binalar ise diğer maddi duran varlıklar kalemine kaydedilirler. Binalar kaleminde kayıtlı olan varlıklar zamanla aşınmaya maruz kaldıklarından amortisman tabidirler. Dönem sonlarında amortisman tutarları ayrılarak hem birikmiş amortisman (-) kalemine, hem gelir tablosuna gider olarak kaydedilir. Binaların yıpranma süreleri uzun olduğundan, genelde mevzuatların izin verdiği asgari sürede (20-25 yıl, yıllık %4-5 oranında amaortisman ayrılır) amortisman tabi tutlurlar. Binalar kaleminde kayıtlı olan varlıklar aynı zamanda yeniden değerlemeye tabi olduklarından, dönem sonunda yapılan yeniden değerlendirme tutarları hem bu kaleme eklenir, hem öz sermayedeki yeniden değerlendirme değer artışı kalemine kaydedilir.

Binom bölünmesi

N defa tekrarlanan bağımsız deneylerin sonuçları, a gibi bir olayın gerçekleşmesi (olumlu durum) veya gerçekleşmemesi (olumsuz durum) şeklinde tanımlandığında, x ile ifade edilen toplam gerçekleşme sayısının ortaya koyduğu istatistiksel dağılımdır.

Bir gecelik faiz (gecelik repo)

gecelik repo işlemlerinde, vade bir gündür. Bu tür repo işlemlerinde aksi kararlaştırılmadıkça valör aynı gündür ve nihai takas ertesi gün gerçekleştirilir. Eğer valör cuma günü ise teslimat pazartesi olmakla birlikte, işlem yine gecelik repo kabul edilir. Repo piyasasında en fazla ciroya sahip kalem, gecelik repodur.

Birikmiş amortismanlar (-)

birikmiş amortismanlar (-) bankaların almış veya yaptırmış oldukları, kullanım süreleri bir yıldan uzun, eskiyebilen, yıpranabilen ve değer kaybına uğrayabilen gayrimenkullerin kaydedildiği kalemlerden ülke vergi kurallarına göre bazıları (arazi ve arsalar, yapılmakta olan yatırımlar vb. Dışındakiler) amortize edilip gider olarak (bunlar para çıkışı gerektirmeyen giderler oldukları için ödenecek vergi matrahı azalır) gelir tablosuna ve birikmiş amortismanlar kalemine kaydedilirler.

birikmiş amortismanlar / itfa payları (-)

birikmiş amortismanlar / itfa payları (-) maddi olmayan duran varlıklar kalemlerinde kayıtlı bulunan varlıklar üzerinden türk vergi usul kanunu (vuk)'nun tanıdığı bir hak olarak, aktifleştirilmiş giderlerin dönemler itibarıyla gider olarak kaydedilmiş itfa paylarının kümülatif toplamını gösteren kalemdir.

birinci yıl (-1) zararı (-)

birinci yıl (-1) zararı (-) cari dönemden önceki dönemde gerçekleşen ve henüz mahsup edilmemiş zararların kayıtlı olduğu kalemdir.

birincil piyasalar

Menkul kıymetleri ihraç eden şirketler ile tasarruf sahiplerinin doğrudan doğruya karşılaştıkları piyasalardır. Diğer bir deyişle, menkul kıymetlerin ihraççı kuruluşlar tarafından tasarruf sahiplerine ilk kez satışa sunulduğu piyasalardır.

birleşmiş milletler gıda ve tarım örgütü

tarım sektöründe hayat standardını yükseltmeye, üretkenliği arttırmaya yönelik faaliyetler göstermek amacıyla 1945 yılında birleşmiş milletler tarafından kurulmuş olan örgüttür.

birleşmiş milletler gıda ve tarım örgütü

tarım sektöründe hayat standardını yükseltmeye, üretkenliği arttırmaya yönelik faaliyetler göstermek amacıyla 1945 yılında birleşmiş tarafından kurulmuş olan örgüttür.

birleşmiş milletler sanayi geliştirme örgütü

az gelişmiş ülkelerin sanayileşme süreçlerine hız kazandırmak amacıyla 1966 yılında birleşmiş milletler tarafından kurulmuş olan örgüttür.

blok satış

emir miktarı şirketin ödenmiş (çıkarılmış) sermayesinin %10'unu aşan satış işlemidir.

blokaj

bir varlığın kullanımına yetkililer tarafından getirilen kısıtlama olup; böyle bir durumda varlığın gerçek sahibi kendisine ait olan varlığı istediği gibi kullanamamaktadır.

bloke hesap

belirli bir ödemeyi gerçekleştirmek amacıyla tutulan ve bu yüzden kullanımı yasaklanmış hesaptır.

boğa piyasası

Talebin arzdan daha çok olduğu ve borsada fiyatların tırmanışa geçtiği dönemi ifade eder.

bölgesel pazar

ülkenin çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli kuruluşlara ait hisse senetlerinin güvenli bir ortamda işlem görmesini sağlamak amacıyla kurulmuş olan pazar olup; aynı zamanda ulusal pazar için gerekli kotasyon şartlarını sağlayamayan şirketler de burada işlem görmektedir.

Bölgesel planlama

Belirli bir bölgenin kalkınma sorununun çözümü amacıyla bölge düzeyinde yapılan planlamadır. Bunun en tipik örneklerinden biri, güney italya'nın kalkınmasına yönelik yapılan uygulamadır. Türkiye'de bölgesel planlama bulunmamakla beraber, yerel yönetimler düzeyinde bazı planlama etkinlikleriöngörülmektedir.

bölüşüm

Toplumdaki toplam gelirin üretim faktörü sahipleri arasında bölüşümü (fonksiyonel bölüşüm) ve toplumdaki toplam gelirin kişiler arasındaki bölüşüm (kişisel bölüşüm) olarak tanılanmaktadır.

bono veya emre yazılı senet

Bir bedelin ödeneceğini ifade eden, düzenleyenin imzasını, düzenleme tarihini, alacaklını ismini, bono veya emre muharrer senet sözcükleri içeren taahhüt senedir. Bono da belirtilen "düzenleme yeri" ve "ödeme yeri" ifadelerinden birinin bulunmaması bononun niteliğini değıştirmez, fakat bu ifadelerden her ikisinde bono da bulunmaması halinde, diğerk unsurlar yer alsa bile senet adı senet kabul edilir.

bonolar

bonolar bankaların ihraç ettikleri bonolar vasıtasıyla temin etmiş oldukları kaynakların kaydedildiğı kalemdir.

borç

Bir kişi veya kuruluşun, bir diğerkine karşı, genellikle daha önce alınmış belirli bir paranın, ana para, faiz ve öteki ödentilerle beraber geri verilmesi şeklinde yerine getirmek zorunda olduğı yükümlülüktür. Tarafların anlaşma şekline göre, bu yükümlülüğün yerine getirilmesi veya karşılığında bir hizmetin görülmesi şeklinde olabilir.

borç devir hızı

borçların, satışların maliyetine oranlanması ile hesaplanan ve şirketin borçlarını ne hızda ödediğini gösteren orandır. Bu oranın düşük olması şirket için istenen bir durumdur.

borç reeskontu (-)

borç reeskontu (-) bilançonun ait olduğu tarih itibarı ile senetli borçların tasarruf değeriyle değerlenmesini sağlamak amacıyla ayrılan reeskont tutarının kaydedildiği kalemdir.

borç senetleri

borç senetleri yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetlerinden (vadeli mal ve hizmet alımlarından) dolayı oluşan senetli (bono, senet, poliçe) ticari borçların kaydedildiği kalemdir.

borç ve gider karşılıkları

borç ve gider karşılıkları tam olarak tutarı kesinleşmemiş veya tutarı belli olsa da ne zaman ödeneceği kesin olarak bilinemeyen, fakat bir yıl içerisinde ödenmesi gerektiği düşünülen borç, vergi ve çeşitli giderler için ayrılan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

borç yönetimi

Kamu borcu bakımından, borcun sağlanmasından geri ödemenin yapılmasına kadar geçen süredeki ödeme ve buna ilişkin faaliyetlerin tümüne verilen addır. Borç yönetimi, ekonominin genel özellikleri ve yapısına uygun biçimde, alınacak borcun miktarının, ödeme şartlarının, ekonomiye getireceği yükün, borç servis yükünün ağırlaşması durumunda alınabilecek önlemlerin hesaplanmasını kapsar.

borç yükü

Kamusal nitelik taşıyan hizmetlerin finansmanında borçlanma yoluna başvurulması nedeniyle katlanılan yüküdür.

borç-aktifler oranı, finansal kaldıraç (ba)

Formül :

Birim : yüzde (%)

Toplam aktiflerin ne kadarlık kısmının yabancı kaynaklardan fonlandığını göstermekte olan borç-aktifler oranı aynı zamanda şirketlerin toplam kaynaklarının dağılımı hakkında da bilgi vermekte olup, borçlanma katsayısı ile benzer sonuçlar vermektedir.

Şirketlerin hem toplam varlıklarının ne kadarlık kısmının yabancı kaynaklardan fonlandığı, hem de kaynakların niteliklerine göre dağılımı hakkında fikir veren borç-aktifler oranı, şirket için bir risk göstergesi olarak da kullanılabilir. Bu oranın yüksek çıkması işletmeyi kredi verenler açısından riskli pozisyona düşürmektedir. Fakat yabancı kaynak kullanımı belli bir optimum noktaya kadar özsermaye karlılığını artıran bir durumdur. Bu optimum nokta ortalama kaynak maliyetinin minimum olduğu noktadır. Oran yüksek olsa da borçlanma maliyeti üzerinde geliştirilebilen katmadeğer, yönetimin az bir özsermaye ile geniş bir kaynağı yönlendirebildiğini gösterir. Ortaklara daha düşük sermaye ile sermaye başına daha fazla kar payı (temettü) alma olanağı (kaldıraç etkisi)

sağlamaktadır. Buna rağmen kaldıracın arttırılmasının riski arttırdığı göz ardı edilmemelidir.

Finansal kaldıraç oranının %50'den küçük olması gereği batılı finans kuruluşlarınca genel bir kriter olarak benimsenmiş iken, ülkemiz gibi sermaye arzının düşük olduğu ülkelerde ilgili oranın %60'tan yüksek olması normal karşılanmaktadır. Bu oran değerlendirilirken firmanın yeniden değerlendirme yapıp yapmadığına da bakılmalıdır. Yeniden değerlendirme sonucu oran düşük izlenimi verebilir.

borç-öz sermaye oranı, borçlanma katsayısı (bos)

Formül :

Birim : yüzde (%)

firmanın aktiflerini fonlamada özkaynaklarına oranla ne kadar yabancı kaynak kullanıldığını gösteren borç-öz sermaye oranının düşük çıkması tercih edilmektedir. Bununla birlikte, oranı oluşturan etmenlerin iyi bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Şirketlerin sermaye yapıları hakkında iyi bir gösterge olan borç-öz sermaye oranının, zaman içerisinde göstereceği gelişmeler şirketlerin sermaye yapılarındaki tercihleri hakkında gözlem yapma olanağını vermektedir. Borç-aktifler oranında da bahsedildiği gibi özkaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında uygun bir dengenin kurulması oldukça önemlidir. Uygun yönetim anlayışı ile çalışan ve içinde bulunduğu sektörün elverdiği firmalar iş riski, faaliyet riski oranlanmaz ise daha yüksek borç-aktifler ve borç-özsermaye oranları ile çalışabilirler.

Oranın %100'ü aşmaması gerektiği batılı finans kurumları tarafından genel bir kural olarak benimsenmişken, ülkemiz gibi özsermaye bulmakta zorluk çekilen ülkelerde bu oranın %150-200 arası olması kabul edilebilir.

borçlanma oranı

işletmenin borçlanarak sağladığı yabancı kaynaklar ile, ortakların sağladığı ve faaliyet sonucu yaratılan özsermaye arasındaki ilişkiyi gösteren bir orandır.

Hesaplama formülü aşağıdaki gibidir:

borçlanma oranı = borçlar toplamı / özsermaye

Borçlar

borçlar sigorta şirketlerinin doğrudan faaliyetleri ile ilgili olmayan, faaliyetlerinin ve diğer şirketlerle olan ilişkilerin sonucunda meydana gelen borç tutarlarının ve ödenecek vergilerin kaydedildiği kalemdir.

borçlar reeskontu (-)

borçlar reeskontu (-) borçlar kalemlerinde kayıtlı bulunan tutarların bilançonun

hazırlandığı dönemdeki değerine indirgenebilmesi için ayrılan reeskont karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

borçlu nazım hesaplar

borçlu nazım hesaplar aktiflere kaydedilemeyen ve yabancı şirketleri sigorta şirketi lehine belli bir yükümlülük altına sokan, üçüncü şahıslar ve kuruluşlardan alınmış olan taahhütlerin toplamını gösteren kalemdir.

borcun konversiyonu

Faiz oranı yüksek olan bir kamu borcunu, faiz oranı düşük diğer tahvillerle değiştirme sürecidir.

borsa

Belirli ticaret merkezlerinde, belirli tarihlerde alıcı ve satıcıların biraraya gelerek menkul değerlerin fiyatlarını saptadıkları yerlerdir. Borsalarda sözkonusu malların hazır bulundurulmaları gerekli değildir. Borsaların başlıca türleri şunlardır: a) menkul değerler ve kambiyo borsaları: hisse senedi, tahvil, çek, poliçe, altın ve yasaların izin verdiği ölçüde yabancı paraların satıldığı borsalardır. B) ticaret ve emtia borsaları: tahıl ve benzeri ürünlerin örnek üzerinden alınıp satıldığı borsalardır. C) hizmet borsaları: nakliye ve sigorta gibi hizmetlerin fiyatlarının saptandığı borsalardır.

borsa dışı piyasa

londra ve newyork borsaları gibi, kabul edilen hisse senedi borsalarının yetkileri dışında hisse senetleri alım ve satımının yapıldığı piyasadır.türkiye’de borsa dışı piyasa lot altı ve küsuratlı işlemlerle sınırlı olup; bu işlemler imkb tarafından 1990’dan itibaren denetim altına almıştır.

borsa eksperleri

menkul kıymetlere ilişkin alım-satım emirlerinin ilgili iç yönetmelikte belirtilen esaslara göre karşılaştırılması ile fiyatların teşekkülünü izleme ve alım satım işlemlerinin sonuçlandırılmasını sağlamakla yükümlü olan görevlilerdir.

borsa emirleri

müşteri emirlerinin, üye temsilcileri tarafından seans içinde borsa bilgisayar sistemine aktarılmasıyla, bu emirler borsa emrine dönüşmektedir.

borsa fiyatı

borsada belli kurallara göre işleyen organize pazarlarda işlem görmekte olan menkul kıymetlerin piyasadaki arz ve talep koşullarına göre oluşan fiyatıdır.

borsa kotu

borsada işlem görmesine izin verilen menkul kıymetlerin listesidir.

borsa payı

borsa yönetim kurulu tarafından belirlenen, borsa üyelerinin gerçekleştirdiği işlem hacmine göre hesaplanarak borsaya ödenen meblağdır.

borsa üyeleri

sermaye piyasası kurulu'ndan yetki, borsadan üyelik belgesi almış olan aracı kuruluşlardır.

borsa'da işlem görme tarihi

şirketin halka arz edilen hisse senetlerinin borsada ilk işlem görme tarihi.

borsada oluşan değer artışı

borsada oluşan değer artışı nominal veya maliyet değerleri ile kayıt edilmiş olan iştiraklerden borsada işlem görenlerinin değeri artarsa bu kalemde değer artışlarının kümülatif toplamı kaydedilir.

boşluk

boşluk, hiçbir hisse senedinin el değıştirmediği fiyat alanı olup günlük grafiklerde boşluklar, belirli bir hisse senedinde herhangi bir günde işlem gören en düşük fiyatın önceki günde işlem gören en yüksek fiyattan daha yüksek olduğu ya da bir günün en yüksek fiyatının, önceki günün en düşük fiyatından daha düşük olduğu zaman meydana gelmektedir.

Haftalık grafiklerdeki boşluklar bir hafta içinde kaydedilen en düşük fiyatın, önceki hafta içinde kaydedilen en yüksek fiyattan daha yüksek ya da bir hafta içinde gerçekleşen en yüksek fiyatın önceki haftaki en düşük fiyattan daha düşük olduğu durumlarda meydana gelmektedir. Ancak haftalık grafiklerdeki boşluklar günlük grafiklerde olduğu kadar sık meydana gelmemektedir.

Aylık grafiklerde meydana gelen boşlukların oluşumu da günlük ve haftalık grafiklerdeki gibi olup; bunlar aktif olarak işlem gören hisse senetlerinde çok nadir görülmektedir.

Brandt raporu

1977 yılında dünya bankası başkanının önerisi ile willy brandt'in başkanlığında kurulan kurulun yayınladığı rapordur. Brandt raporu'nda kuzey-güney ülkeleri ayrımına bağlı olarak bölge ülkelerindeki gelişmişlik farkının doğuracağı tehlikeler üzerinde durulmuştur.

bretton woods ilkeleri

Bretton woods konferansı'ndan sonra yapılan anlaşma ile kurulan uluslararası para sisteminin ilkeleridir.

bretton woods konferansı

Temmuz 1944'te abd'nin new hampshire eyaleti'nin bretton woods kasabasında uluslararası parasal sorunların çözümü amacıyla 44 ülkenin iştirakiyle gerçekleşmiş olan uluslararası bir konferanstır.

broker

aracı kurum ve müşteriler adına borsada işlem yapma yetkisine sahip aracı kuruluş temsilcisidir. Üye temsilcisi anlamında kullanılan bir kavramdır. Genel olarak komisyoncu, aracı anlamlarını da taşıyabilmektedir. Ülkemizde dealer ve broker kavramlarının kullanılışında anlam kargaşaları sözkonusu olabilmekte ve bu kelimeler amerikan piyasalarında bizim ülkemizdeki anlamlarının tersini taşımaktadır.

brüksel gümrük nomenklatörü

Avrupa topluluğu ve avrupa serbest ticaret birliği tarafından kullanılan uluslararası bir tarife sistemidir. 1950 yılında kurulan bu nomenklatörü türkiye 1954'te benimsemiştir.

brüt alacak bakiyesi

brüt alacak bakiyesi tahsil etme imkanı kalmamış olan ücret, komisyon, vb. Gibi verilen çeşitli hizmetler gereği oluşan gelirlerin net bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

brüt factoring karı (zararı)

brüt factoring karı (zararı) factoring şirketlerinin cari dönemde yapmış oldukları factoring işlemleri dolayısıyla elde etmiş oldukları kar tutarını gösteren kalemdir. Bu kalem, factoring şirketlerinin cari dönemde kırdıkları senet ve çeklerin tutarı ile bu senet ve çekler için ödemiş oldukları tutarlar arasındaki farkı, yani factoring şirketlerinin hizmetlerini hangi tutarda bir kar marjı ile gerçekleştirebildiklerini göstermektedir.

brüt inşaat hasılatı

brüt inşaat hasılatı satışı yapılmış olan tüm gayrimenkul ve diğer hizmet ve mal satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Brüt inşaat karı (zararı)

brüt inşaat karı (zararı) inşaat şirketlerinin satış hasılatlarından elde etmiş oldukları karların kaydedildiği kalemdir.

brüt kar

belirli bir dönemde yapılan net satışlardan satılan malların maliyet toplamının düşülmesiyle elde edilen farkın ifade ettiği kardır.

brüt kar marjı (bkm)

Formül :

not : gelir - gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim :

Yüzde (%)

brüt satış karı, şirketlerin satışları ile satışların maliyeti arasındaki olumlu farktır. Brüt karı da satışlara oranladığımızda brüt kar marjını (oranını) buluruz. Brüt kar marjı, şirketlerin diğer gelir ve giderlerin dikkate alınmadığı, sadece satışlarının ne kadarlık bir kar marjı ile gerçekleştiğini gösteren bir orandır.

Brüt kar marjının aynı iş kolundaki şirketlerle ve şirketin geçmiş dönemleriyle karşılaştırılması anlamlı sonuçlar verecektir. Bu şekilde şirketlerin dönemler itibariyle veya aynı dönemlerde benzer şirketler karşısında ne kadarlık bir kar marjı ile satış yaptığını, yani rekabet gücünü ve rekabet gücünün dönemler itibariyle gelişimini görebiliriz.

Brüt kar marjını satılan ürünün fiyatı ve maliyeti belirlediğinden, bu etmenlerdeki değişikliklerin iyi bir şekilde takip edilmesi gerekir. Dikkat edilirse, brüt kar marjı adet bazındaki satış miktarından bağımsız bir oran olduğundan, şirketlerin karları hakkında bir bilgi vermekten çok rekabet gücünün seyri ve diğer firmalarla kıyas yapabilme imkanı tanımaktadır.

brüt satış karı (zararı)

brüt satış karı (zararı) şirketlerin satışları dolayısıyla elde etmiş oldukları kar tutarını gösteren kalemdir. Bu kalem, şirketlerin mal ve hizmetlerinin satış tutarı ile maliyetleri arasındaki farkı, yani şirketlerin satışlarını hangi tutarda bir kar marjı ile gerçekleştirebildiklerini göstermektedir.

brüt satışlar

brüt satışlar yatırım ortaklıklarının faturalı olarak yapmış oldukları hizmet ve ürün satışlarının kaydedildiği kalemdir. Şirketlerin ana faaliyet konuları gereği elde etmiş oldukları gelirleri göstermekte olan brüt satışlar kalemi, yurtiçi ve yurtdışında yapılmış olan tüm satış tutarlarını kapsamaktadır.

Bugünkü değer

Belirli bir dönem sonunda elde edilecek bir tutarın bugünkü değeridir. Bileşik faiz esasına göre yapılan bu uygulamada, bugün faize yatırılacak bir sermayenin (n) dönemi sonunda ulaşacağı tutar $c=a(1+t)^n$ formülüne göre bulunur.

bulyonizm (külçecilik)

Külçe halindeki altın ve gümüşü ülke zenginliğinin tek kaynağı kabul ederk bu madenlerin ihracını yasaklayan merkantilist görüş ve bu doğrultuda uygulanan politikalardır. Ayrıca banknot emisyonunun tam anlamıyla külçe altın karşılığı yapılmasını savunan doktrin ve bu yönde uygulanan politikalara da "bulyonizm" denmektedir.

bütçe

Gelecekte belirli bir dönemde gerçekletmesi öngörülen gelir ve giderlerin karşılıklı tahminlerini içeren cetveldir. Bütçe, kuruluşların finansal planlama ve denetimlerinde son derece önemli bir unsurdur. Kamusal anlamda bütçe, kamu kesiminin gelecek dönem içinde elde edeceği gelirlerle, yapacağı giderleri bir arada gösteren bir belgedir.

bütçe açığı

Bütçe giderlerinin bütçe gelirlerinden daha fazla olmasıyla ortaya çıkan farktır.

bütçe çoğaltan

Kamu gelirleri ile kamu giderlerinin gerçek gelir düzeyi üzerinde yarattıkları etkiye verilen addır. Bütçe çoğaltanı, kamu giderlerinin borçlanma ve emisyon yoluyla karşılanmasına göre farklı etkiler yapar.

bütçe denetimi

Yasama organının yürütme organından aldığı yetkiye dayanarak yaptığı gelir toplama ve harcama faaliyetlerinin alınan yetki çerçevesinde yapılıp yapılmadığının denetimidir. Bu denetim sırasında en önem verilen konu harcamaların ne şekilde yapıldığıdır. Konuya yasal ve ekonomik denetim bakımından yaklaşılr. Yasalara uygunluğu, etkinlik sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilir. Bütçenin denetimi ise, sayıştay tarafından yapılır.

bütçe dengesi

gelirler ile giderler arasındaki farktır. Bütçe dengesinin açık vermesi (giderlerin gelirlerinden fazla olması) borçlanmak zorunda bırakır veya özsermaye güçlendirmesini gerektirir.

Devletin bütçe dengesi;

Devletin gelirleri ile giderleri arasındaki farktır. Bütçe dengesinin açık vermesi (devletin giderlerinin gelirlerinden fazla olması) devleti borçlanmak zorunda bırakıp faizleri yükseltmektedir.

Bu değer, faiz giderleri dikkate alınmadan hesaplanırsa "faiz öncesi bütçe dengesi" hesaplanmış olur.

bütçe denklığı

Bütçenin gelir ve gider kalemlerinin birbirlerine denk olmaları durumudur. Geleneksel görüşler, ülkenin ekonomik yapısına bakılmaksızın bütçenin denk olması gerektiğini savunurlarken; modern görüşler ise ekonomide temel dengelerin sağlanamaması

durumunda bütçenin denkliğinin sağlanmasının bir anlam taşımadığını savunmaktadırlar.

bütçe ilkeleri

Kamu bütçelerinin itlevlerini yerine getirebilmek için uyulması gerekli iki ilke vardır:

a)genellik ilkesi: tüm kamusal gelir ve giderlerin her türlü ayrıntısı ile bütçede yer almasıdır. Eğer bazı kamusal gelirler bazı kamusal hizmetlerin karşılığı sayılabiliyorsa, bu durum bütçenin genel ilkesine uyulduğunu gösterir. B)birlik ilkesi: kamu kesiminde mevcut tüm üreticilerin gelir ve giderlerinin bir tek bütçe içinde gösterilmesidir. Eğer bu ilkeye uyulmuş ise, tüm kamu kesimi tek bir üretici birim olarak kabul edilir.

bütçe sınırlaması doğrusu

Gelir düzeyi sabit bir tüketicinin, fiyatı değişmeyen iki maldan satın alabileceği farklı bileşimleri gösteren doğruya verilen addır.

bütçe süresi

Bütçenin yürütme organı tarafından hazırlanması, yasama organında onanması ve uygulanmasından sonra yine bu organ tarafından denetlenmesi aşamalarını içeren süreçtir.

bütçe tasarısı

Bakanlıkların kendi gelir ve gider bütçelerinin hazırladıktan sonra bunların birleştirilmesi ile oluşturulan ve devletin yıllık genel bütçesinin çekirdeğinin oluşturan tasarı mahiyetindedir. Türkiye'de her bakanlık kendi bütçesinin hazırladıktan sonra bunları maliye ve gümrük bakanlığı'na göndermektedir. Bu bakanlık'ta diğer bakanlıklardan gelen bütçeleri kendi bütçesi ile birleştirerek devletin yıllık genel bütçe tasarısını hazırlayarak bakanlar kurulu'na sunmaktadır. Bütçe tasarıları mali yıl başından en az üç ay önce tbmm'ye sunulmaktadır.

bütçenin ekonomik fonksiyonu

Bütçenin ekonomik fonksiyonu, kamu harcamaları yoluyla ortaya çıkan faydayı artırmak ve kamu kesiminin kararlarına işlerlik kazandırmayı amaçlamaktır.

bütünleşme

İki veya daha fazla firmanın tek bir firma durumuna gelmesidir. Entegrasyon olarakta adlandırılır.

bütünleşme

iki ya da daha fazla firmanın tek bir firma durumuna gelmesidir.

bütünleştirilmiş mal programı

1976 yılında nairobi'de birleşmiş milletler ticaret ve kalkınma konferansı'nda, geri kalmış ülkelerin temel madde ihracatından dolayı uğradıkları zararın giderilmesi ve dış ticaret ilişkilerinin bozulmasının önlenmesi amacıyla yapılmış bir programdır.

büyüme

İktisadi bir sistemin, ekonomik ve toplumsal yapısında nitelik ve nicelik bakımından yoğun bir süreç içerisinde gerçekleşen değişim ve gelişmelerin tümüdür.

büyüme oranı

Bir ekonomide sayısal olarak ifadesi mümkün olan bir büyüklüğün yüzde olarak artışıdır. Bu büyüklük milli gelir, üretim hacmi, vb. Gibi çeşitli olabilir.

büyüme oranları (bo)

bilanço, gelir tablosu kalemlerinin ve yardımcı değerlerin gelişimini incelemekte ve istatistiksel yöntemlerle işletmelerin mali yapılarının gelişimi hakkında tahmin yapmakta kullanılan oranlardır

büyüme teorileri

Nüfus artışı, sermaye birikimi, teknolojik gelişmelerin yarattığı uzun döneme ait iktisadi sorunları inceleyen teorileri kapsayan süreçtir.

C

Cari açık

Bir ülkenin bir yıl içinde diğer ülkelere çeşitli nedenlerle yaptığı ödemeler ile, dış ülkelere sağladığı gelirleri döviz olarak ya da döviz karşılığı ulusal para cinsinden gösteren bilançolarda, ödemeler dengesi kayıtları çift taraflı kayıt sistemine göre tutulmakta ve uluslararası işlemlerin özelliklerine göre bilanço kalemleri alacak veya borç olarak kaydedilmektedir.

Ödemeler dengesi çift kayıt esasına göre tutulduğu için, muhasebe mantığı gereği borç ve alacakların toplamının birbirine eşit olması gerekmektedir. Eğer bir ülkenin cari işlemleri ve sermaye hesaplarının borçlarının toplamı, alacaklarının toplamını aşıyorsa, bu ülkenin aradaki fark kadar ödemeler bilançosu açığı (cari açığı) var demektir.

Cari faiz oranı

Piyasada fon arz ve talebinin karşılanması sonucunda oluşan faiz oranıdır.

Cari hesap

İki kişinin para, mal veya hizmetten doğan, birbirlerinden olan alacaklarından vazgeçerek, bunları her biri ayrı bir kalem oluşturacak biçimde borç ve alacak şekline sokarak aradaki farkı isteyebileceklerine dair yaptıkları sözleşmedir. Cari hesaplarda faiz

direkt ve endirekt olarak hesaplanır. Bankacılıkta ise cari hesap, bankaya para yatıran ve çekenlerin durumlarının takip edildiği hesap anlamına gelmektedir.

Cari işlemler dengesi

Bir ülkenin diğer ülkelerle dış ticaret, turizm ve servis alışverişi sonucunda oluşan döviz gelir ve giderleri arasındaki dengeyi ifade eder.

Cari kur

Döviz piyasalarında günlük döviz alım-satımıyla oluşan kur anlamına gelmektedir. Gerçek kur dolarakta ifade edilir.

Cari oran

Paraya çevrilebilir değerlerin, kısa süreli borçlara bölünmesi ile ortaya çıkan orandır. Cari oranın yükselmesi, ödeme gücünün arttığını gösterir. Bu oran, işletmenin kısa vadeli borçları ile ödeme kapasitesini ölçmek ve net işletme sermayesinin yeterlilik düzeyini saptamak için kullanılır.

Cari oran (co)

Formül :

Birim : katsayı

Cari oran, şirketlerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için gerekli olan brüt işletme sermayesinin (dönen varlıkların) kısa vadeli borçlara bölünmesi ile hesaplanır.

Cari oran bize basit olarak net işletme sermayesinin yeterliliğini ve borç ödeyebilme kapasitesini göstermektedir. Buna rağmen net işletme sermayesi değişimi ile birlikte değerlendirilmesi daha doğru olmaktadır. Net işletme sermayesinin artıyor olması şirketin borç ödeme kapasitesinin arttığının göstergesi değildir. Söz konusu işletmede kısa süreli borçlar dönen varlıklardan hızlı artmışsa cari oran düşebilir. Ayrıca cari oran değerlendirilirken dönen varlıkların kalitesi de (satışa çıkarıldığında gerçek değerini bulması) göz önüne alınmalıdır.

Batılı finans kurumlarında bu oranın 2 olması genel kabul gördüğü halde, yüksek enflasyonlu ve kıt fon kaynaklarına sahip ülkelerde endüstri ve sektörlerin değişik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda cari oranın 1.5 olması genellikle yeterli olarak kabul edilmektedir.

Sermaye, duran varlıklara yatırım (veya satış), uzun vadeli borçlanma hareketleri cari oranda değişikliğe sebep olmaktadır. Bu yüzden, iki dönem arasındaki cari oran değişikliklerini iyi incelemek gerekmektedir.

Cari rizikolar karşılığı

Cari rizikolar karşılığı sigorta şirketlerinin taahhütleri için yürürlükte bulunan poliçelerin gün esasına göre ertesi yıla sarkan kısmından oluşan cari rizikolar karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Cari rizikolar karşılığı (-)

Cari rizikolar karşılığı (-) 7397 sayılı sigorta murakabe kanunu'na göre yıllık prim tahsilatları üzerinden nakliyat sigortalarında %25, hayat hariç diğer sigortalarda %33.5 oranlarında ayrılan karşılıkların gider olarak kaydedildiği kalemdir.

Cari rizikolar karşılığında reasürörler payı

Cari rizikolar karşılığında reasürörler payı dönem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasürör kuruluşlara devredilmiş olan cari rizikolar karşılığında reasürör paylarından gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Cari varlıklar

Cari varlıklar; satılabilir pay senedi ve tahviller, alacaklar (senetli veya senetsiz), stoklar, kasa ve diğer döner varlıklardan oluşmaktadır.

Cf

Satıcının malı belirli bir noktaya kadar taşımayı taahhüt ettiği ve taşıma giderlerinin mal fiyatına dahil olduğu bir alım-satım şeklidir. Bu tip satışlarda, satıcı sigorta giderlerini ödemekle yükümlü değildir.

Chaikin osilatörü

Marc chaikin tarafından geliştirilmiş olan bu gösterge bir işlem miktarı (volume) göstergesidir.genellikle fiyatlarla işlem miktarı doğru orantılı olarak hareket etmekte, yani işlem miktarı artarken fiyatlar artmakta ve işlem miktarı düşerken fiyatlar düşmektedir. Aksi durum sözkonusu olduğunda ise; önemli trend değişimleri meydana gelmektedir. Chaikin osilatörü bu gibi durumların saptanmasına yöneliktir.

Cıf

İthalatta, mal fiyatının üzerine sigorta ve navlun giderlerinin de eklendiği bir alım-satım şeklidir. Bu tip satışlarda, satıcı sigorta ve navlun maliyetlerine katlanmak zorundadır. Ayrıca satıcı, malı ithalatçının istediği yere kadar götürmekle yükümlüdür.

Cıp

Navlun yerine kadar navlun ve sigorta primi ödenmiş olarak yapılan teslimattır.

Cıp

Navlun yerine kadar navlun ve sigorta primi ödenmiş olarak yapılan teslimattır.

Ciro

Hak sahibi tarafından değerli evrakın arkasına atılan bir imza veya yazılan bir ifade ile sözkonusu evraktan doğan hakların başkasına devredilmesini sağlayan işleme verilen addır. Ayrıca iş hacmi (turnover) anlamında gelmektedir. Döner sermaye miktarı x devir sayısı olarak formüle edilmiştir.

Cober

Menkul kıymetler borsasında, hisse senetlerinin toptan alışverişi ile uğraşan tacire verilen addır. Bu kişilerin muhataplarını yatırımcılardan başka, broker, aracı kurum, acenteler ve diğer coberlar da oluşturur. Coberların kazanç veya zararları, aracı kurumlara yaptıkları alım satım fiyat tekliflerinin arasındaki farktan oluşmaktadır.

Cobweb teoremi

Bazı malların piyasalarında uzun süre devam eden ve fiyatlarla üretim miktarlarının ters yönde alçalıp yükselmeleri nedeniyle piyasada istikrarın sağlanamadığı ya da uzun sürede sağlanabildiği dalgalanmaları açıklayan bir teoridir.

Comecon

Ekonomik yardımlaşma örgütü (cmea), 1949'da Moskova'da kurulmuş olup ekonomik, teknik ve bilimsel yönden Doğu Bloku ülkeleri arasında işbirliği sağlama amacı taşıyan ve bunun gerçekleştirilmesinde merkezi planlamanın bir araç olarak kullanılmasını öngören ekonomik bir

Ç

Çalışmayan Kısım Giderleri ve Zararları (-)

Çalışmayan Kısım Giderleri ve Zararları (-) Cari dönemde üretimin durması esnasında ödenen personel maaşları bu kaleme kaydedilir. Üretimin gerçekleşmediği dönemlerde ödenen maaşlar satış veya üretimle ilgili bir gider olmadıkları için buraya kaydedilirler.

Çanak (Dip) Formasyonu

Bu formasyonun oluşumunda belirli bir düşüş sürecini tamamlayan fiyatlar dip oluşumu sırasında uzun bir süre dar alanda hareket etmektedir. Bununla beraber işlem hacmi de gerileyerek çanağın dip noktasında en düşük düzeyine ulaşmakta ve bu yatay seyir aylar sürebilmektedir. İşlem hacmi artık çok zayıf bir halde olup; bu süre içerisinde arz edenler ile talep edenler arasında bir çekişme yaşanmaktadır.

Çanağın dip noktasında arz ve talep eşitlenirken bunun sonucunda bazen hisse senedinin tek fiyattan işlem gördüğü durumlara da rastlanmaktadır. İşlem miktarı da fiyat grafiğine paralel bir seyir izlemekte ve formasyonun tamamlanmasına doğru fiyatlarla birlikte işlem hacminde de önemli yükselişler ortaya çıkmaktadır.

Çanak (Dip) Formasyonları düşük fiyatlı ve günlük işlem miktarı az olan hisse senetlerinin tabanlarında görülmekte yüksek fiyatlı hisse senetlerinin taban dönüşlerinde bu formasyona rastlanmamaktadır. Bu formasyonlar, diğer formasyonlara oranla daha seyrek oluşmaktadır.

Çapraz İşlem

Alıcı ve satıcı tarafın aynı üye olduğu işlemidir. Bu şekilde işlem oluşturmaya yönelik olan emirler (çapraz emirler) belirli kurallar kapsamında işleme tabi olurlar.

ÇAPRAZ KUR

İki döviz arasındaki ve her birinin bir üçüncü döviz ile (genellikle ABD Doları) olan paritesiyle tanımlanan kambiyo kurudur.

ÇARPIKLIK

Bir frekans dağılımının simetriden sapma derecesidir. Bir istatistik serisinin çarpıklığı arttığı sürece, mod ile aritmetik ortalama arasındaki farkta büyür ve büyüyen bu fark çarpıklığın ölçüsü olarak önem kazanır. Simetrik dağılımlarda mod ve medyan değerleri çakışacağından ve kartillerarası uzaklık birbirine eşit olacağından, çarpıklık katsayısının değeri sıfır olacaktır.

ÇEK

Görüldüğü zaman ödemesi zorunlu olan ödeme emridir. Çeki imzalayan kişiye "keşideci", tahsil eden kişiye "lehdar", ödeyecek olan kişiye de "muhatap" denir.

ÇEVRE KİRLİLİĞİ

Üretim ve tüketim faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkan katı, sıvı veya gaz biçimindeki artıkların fiziksel ve biyolojik ortamı olumsuz yönde etkilemeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Kentleşme, nüfus artışı, sanayileşme, tarımsal alanda gelişme, meteorolojik gelişmeler çevre kirliliğinin batılıca nedenleri arasındadır.

Çift Dip Formasyonu

Trend dönüşlerinde önemli sinyaller alınmasına yardımcı olan değişim formasyonlarıdır. Belirgin özellikleri aynı seviyelerde gerçekleşen diplerdir.

Çift Dip Formasyonları "W" harfine benzemektedirler. Bu formasyonlar, piyasanın dip noktalarında oluşmaktadırlar. İşlem hacmi birinci dibi meydana getiren fiyat düşüşleri ile artmakta ve birinci dip noktasında en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Bu noktadan sonra fiyatlar toparlansa da işlem hacmi düşmektedir. İkinci dibin en dip noktasından sonra ise işlem hacmi fiyatlarla beraber yükselmeye başlamakta ve bu yükseliş ikinci dip ile destek seviyesi arasındaki yükselişte belirgin hale gelmektedir. Genellikle ikinci dip noktası birinci dibin biraz üstünde oluşsa da, aynı seviyede ya da daha aşağıda oluşması da formasyonu geçerli kılmaktadır.

Çift Tepe Formasyonu

Trend dönüşlerinde önemli sinyaller alınmasına yardımcı olan değişim formasyonlarıdır. Belirgin özellikleri aynı seviyelerde gerçekleşen tepelerdir.

Çift Tepe Formasyonları "M" harfine benzemekte ve iki tepe ile bunları ayıran vadi şeklinde oluşmaktadır. Zirve oluşumunda işlem hacmi sol taraftaki (ilk) tepede çok yoğun iken; sağdaki (ikinci) tepede ise ortalama olarak daha zayıftır. Fiyatların gerilediği aradaki alanda ise işlem hacmi çok düşüktür.

ÇİFT YANLI İŞLEME YÖNTEMİ

Borç veya alacak işleminin kaydı dengelemek amacıyla, alacak ve borç kaydının aynı miktarda yapılması şeklinde gerçekleşen muhasebe yöntemidir. Bu yöntemde, borçlar toplamı alacaklar toplamına her zaman eşit olarak çıkar.

ÇİFTE VERGİLEME

Bir vergi matrahının aynı ülkede ya da ayrı ayrı iki ülkede iki kez vergilendirilmesidir.

ÇIKARILAN MENKUL KIYMETLER (NET)

Çıkarılan Menkul Kıymetler (Net) Bankaların ihraç ettikleri menkul kıymetler vasıtasıyla temin etmiş oldukları fonların kaydedildiği kalemdir.

Çıkarılan Menkul Kıymetlere Verilen Faizler (-)

Çıkarılan Menkul Kıymetlere Verilen Faizler (-) Bankaların ihraç etmiş oldukları menkul kıymetlere ödedikleri faizlerin kaydedildiği kalemdir.

Çıkarılmış Bonolar

Çıkarılmış Bonolar Factoring şirketlerinin ihraç etmiş oldukları bonoların bir yıldan uzun sürede geri ödenmesi gereken nominal tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Çıkarılmış Bonolar ve Senetler

Çıkarılmış Bonolar ve Senetler Yatırım ortaklıklarının ihraç etmiş oldukları bono ve senetlerin (örneğin finansman bonoları) kaydedildiği kalemdir. İhraç edilmiş olan bono ve senetler nominal değerleri üzerinden bu kaleme kaydedilir. Bunun nedeni, şirketlerin vadesi geldiğinde geri ödeyecekleri borç tutarının bono ve senetlerin üzerinde yazılı olan tutar olmasıdır. İhraç fiyatı ile nominal değer arasında oluşacak olan tutar (bu enstrümanlar iskontolu satıldıklarından arada bir farkın oluşması tabiidir) ise faiz gideri olarak kabul edilir ve gelir tablosuna gider olarak kaydedilir.

Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler

Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler Yatırım ortaklıklarının ihraç etmiş oldukları ve diğer çıkarılmış tahviller, bono ve senetler kalemlerine nitelikleri itibarıyla kaydedilemeyen, vadeleri bir yıldan uzun olan menkul kıymetlerin kaydedildiği kalemdir.

Çıkarılmış Senetler

Çıkarılmış Senetler Factoring şirketlerinin ihraç etmiş oldukları senetlerin bir yıldan uzun sürede geri ödenmesi gereken nominal tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Çıkarılmış Sermaye

Kayıtlı sermaye sistemine tabi ortaklıkların satışı yapılmış hisse senetlerini temsil eden sermayelerdir.

Çıkarılmış Tahviller

Çıkarılmış Tahviller Yatırım ortaklıklarının ihraç etmiş oldukları tahvillerin bir yıldan uzun sürede geri ödenmesi gereken nominal tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Çıkarılmış Tahviller, Bono ve Senetler

Çıkarılmış Tahviller, Bono ve Senetler Şirketlerin ihraç etmiş oldukları, bir yıldan uzun vadeli tahvil, bono ve senetlerin (örneğin finansman bonoları) nominal değerleri üzerinden kaydedildikleri kalemdir. İhraç edilmiş olan tahviller, bono ve senetler nominal değerleri üzerinden bu kaleme kaydedilir. Bunun nedeni şirketlerin vadesi geldiğinde geri ödeyecekleri borç tutarının tahvil, bono ve senetlerin üzerinde yazılı olan tutar olmasıdır. İhraç fiyatı ile nominal değer arasında oluşacak olan tutar (bu enstrümanlar iskontolu satıldıklarından arada bir farkın oluşması tabiidir) ise faiz gideri olarak kabul edilir ve gelir tablosuna cari dönemde gider olarak kaydedilir.

ÇIKTI

Belirli bir dönemde, belirli bir miktarda üretim faktörü (girdi-input) kullanılarak elde edilen ürün miktarıdır.

Çizgi Grafik

Çizgi grafik, sadece gün sonu kapanış fiyatlarından oluşan, çizgi halinde çizilen bir grafiiktir. Tek fiyatla çizim özellikle gün içindeki aşağı ve yukarı doğru oynamaları yansıtmadığı için, kısa vadeli analizlerde yetersiz kalabilmektedir.

Çizgili Çek

Çekin ön yüzüne paralel iki çizginin düzenleyen veya hamil tarafından çizilmesiyle oluşturulan ve çekin gerçek hamiline ödenmesini amaçlayan çektir. Diğer bir ifadeyle bu çekler, sadece lehdarın hesabına alacak kaydetmektedirler.

ÇOĞALTAN

Belirli miktardaki gerçek sermaye yatırımının toplam gelir veya toplam istihdam üzerindeki etkisini gösteren katsayıdır. Yatırım miktarındaki değişimler, toplam gelir ve toplam istihdamda kendisinden daha fazla değişiklik oluşturur.

ÇOK ELYAFLI TEKSTİL ANLAŞMASI

GATT denetiminde oluşturulan ve uluslararası tekstil ticaretini düzenleyen bir anlaşmadır.

Çok Fiyat-Sürekli Müzayede Sistemi

Bu yöntemde alım satım işlemi, bir menkul değer için verilen alım satım emirlerinin fiyat ve zaman önceliği kurallarına uygun olarak teker teker karşılaştırılması sonucunda oluşan fiyatlarla gerçekleştirilmektedir.

Çok Uluslu İşletme

Çok uluslu işletme, iki veya daha fazla ülkede direkt olarak işletme faaliyeti ile uğraşan işletmedir. Nestle, Philips, IBM gibi işletmeler buna birer örnektir.

Bu kavramın yerine uluslararası işletme, dünya işletmesi gibi ifadeler kullanılsa da aslında bunlar farklı şeylerdir. Çok uluslu işletmeler, uluslararası işletmelerin özel bir hali olup; herhangi bir ülkede bir ana işletmesi ve çeşitli ülkelerde de birbirine koordine edilmiş üretim ve satış üniteleri bulunmakta ve ana işletme ulusal ve uluslararası faaliyetler arasında hiçbir fark gözetmeksizin tüm faaliyetleri yönetmektedir.

Bu işletmeler, toplam kaynaklarının büyük bir bölümünü uluslararası faaliyetlere yatıran işletmeler olup; uluslararası üretimle uğraşmakta ve birçok ülkede üretim üniteleri geliştirmektedirler. Bu üretim ünitelerinin kurulmasında ve faaliyete geçirilmesinde çok uluslu işletmeler sermaye yatırımı, teknolojiyi, teknik bilgiyi (know-how) ve yönetimi de götürmektedirler.

Çok uluslu işletmeler dünyanın her bölgesinde veya ülkesinde faaliyette bulunmamakta; tüm fırsatları değerlendirdikten sonra kendileri için en uygun olanlara ve özellikle az gelişmiş ülkelere yönelmektedirler. Çok uluslu işletmelerin yatırımlarını az gelişmiş ülkelere yönlendirmelerinin nedeni, bu ülkelerde yatırımın marjinal verimliliğinin daha yüksek olmasıdır. Bununla beraber bu seçimde rol oynayan diğer faktörler arasında mevcut pazarı genişletme arzusu, hammadde veya piyasaya yakınlık ve ucuz işgücünden yararlanma olanakları da sayılabilir.

Uygulamada görülen çok uluslu işletme yatırım şekillerini dört gruba ayırmak mümkündür:

Ana işletmenin direkt olarak yabancı ülkelerde yeni üretim üniteleri kurması,
Ana işletmenin yabancı ülkelerde mevcut olan işletmelere katılması,
Ana işletmenin yabancı bir işletme ile eşit paylarla birleşmesi,
Ana işletmenin yabancı bir devletle ortaklık kurması.

ÇOK YANLI TİCARET

Çok sayıda ülkenin birbirleriyle ticaret ilişkisinde bulunduğu ve teke tek ilişkilerde bir ticaret fazlası ya da açığı olmasına karşılık, toplam dış ticaret bilançolarının dengede tutulması amacıyla benimsedikleri uluslararası ticaret şeklidir. Bu ticaret şeklinin avantajı, toplam ticaret hacmini genişletmek açısından ikili ticaret anlaşmalarına göre daha çok imkan sağlamasıdır. GATT kurulduğu günden bu yana, çok yanlı ticaretin gelişmesinin başlıca destekçisidir.

ÇOKULUSLU ŞİRKETLER

Birden çok ülkede faaliyette bulunan, kendi ülkeleri dışında üretim faaliyetlerini sürdüren şirketlerdir. Çok uluslu şirketler genellikle dünya pazarları için üretim yaparlar ve gelişme stratejilerine bir ülkeye göre değil, dünya çapında yaparlar.

Çubuk Grafik

Bu grafik türü, seans içerisindeki açılış (open), kapanış (close), en düşük (low) ve en yüksek (high) fiyatını göstermektedir. Bu yüzden OHLC (Open-High-Low-Close)veya HLC (High-Low-Close) Charts olarak da adlandırılmaktadır. Çubuk grafik ile hisse senedi daha rahat izlenebilmektedir. Çubuğun en üst noktası hisse senedinin gün içerisinde ulaştığı en yüksek fiyatı gösterirken, en alt noktası ise gün içerisinde ulaştığı en düşük fiyatı göstermektedir. Kapanış fiyatı çubuk üzerinde sağa, açılış ise sola doğru bir çizgidir.

Çubuk Grafik

Bu grafik türü, seans içerisindeki açılış (open), kapanış (close), en düşük (low) ve en yüksek (high) fiyatını göstermektedir. Bu yüzden OHLC (Open-High-Low-Close)veya HLC (High-Low-Close) Charts olarak da adlandırılmaktadır. Çubuk grafik ile hisse senedi daha rahat izlenebilmektedir. Çubuğun en üst noktası hisse senedinin gün içerisinde ulaştığı en yüksek fiyatı gösterirken, en alt noktası ise gün içerisinde ulaştığı en düşük fiyatı göstermektedir. Kapanış fiyatı çubuk üzerinde sağa, açılış ise sola doğru bir çizgidir.

Çubuk Grafik

Bu grafik türü, seans içerisindeki açılış (open), kapanış (close), en düşük (low) ve en yüksek (high) fiyatını göstermektedir. Bu yüzden OHLC (Open-High-Low-Close)veya HLC (High-Low-Close) Charts olarak da adlandırılmaktadır. Çubuk grafik ile hisse senedi daha rahat izlenebilmektedir. Çubuğun en üst noktası hisse senedinin gün içerisinde ulaştığı en yüksek fiyatı gösterirken, en alt noktası ise gün içerisinde ulaştığı en düşük fiyatı göstermektedir. Kapanış fiyatı çubuk üzerinde sağa, açılış ise sola doğru bir çizgidir.

Çubuk Grafik

Bu grafik türü, seans içerisindeki açılış (open), kapanış (close), en düşük (low) ve en yüksek (high) fiyatını göstermektedir. Bu yüzden OHLC (Open-High-Low-Close) veya HLC (High-Low-Close) Charts olarak da adlandırılmaktadır. Çubuk grafik ile hisse senedi daha rahat izlenebilmektedir. Çubuğun en üst noktası hisse senedinin gün içerisinde

ulaştığı en yüksek fiyatı gösterirken, en alt noktası ise gün içerisinde ulaştığı en düşük fiyatı göstermektedir. Kapanış fiyatı çubuk üzerinde sağa, açılış ise sola doğru bir çizgidir.

D

DAĞITILACAK KAR PAYLARI VE GİDER REESKONTLARI

Dağıtılacak Kar Payları ve Gider Reeskontları Özel finans kurumlarının pasiflerinde bulunan kaynaklara tahakkuk eden, dağıtılacak kar payları ve diğer giderlerin bilançonun hazırlandığı tarihteki değerlerine indirgenebilmeleri için ayrılan reeskont tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

DAĞITILMAMIŞ KARLAR

Kar payı ödemelerine ayrılmayıp işletmede alıkonulan kazanç paylarıdır. İşletmeler, temettü olarak dağıtılmayıp işletme içinde alıkonulan bu kazançlar yoluyla oto-finance imkanına kavuşurlar, paydaşlar bu yolla haklarını saklı tutarak ileride dağıtılmayan karlardan artı bir gelir beklerler.

DALGALI DÖVİZ KURU SİSTEMİ

Ulusal paranın değerinin serbest piyasada döviz arz ve talebine göre belirlendiği sistemdir. Dalgali döviz kuru sisteminin iki biçimi vardır: Serbest ve Gözetimli Dalgalanma. Serbest Dalgalanmada hiçbir kamu müdahalesi söz konusu değildir. Gözetimli Dalgalanma ise gözetimin amacına göre iki şekilde uygulanır: Gözetim kısa süreli ise "temiz dalgalanma", ülkenin uluslararası ticaretteki yerini iyileştirmek için ise "kirli dalgalanma"dır.

Dalgali Kur

Ulusal paranın değerinin serbest piyasada döviz arz ve talebine göre belirlendiği kur sistemidir. Dalgali döviz kuru sisteminin iki biçimi vardır: Serbest ve Gözetimli Dalgalanma. Serbest Dalgalanmada hiçbir kamu müdahalesi söz konusu değildir. Gözetimli Dalgalanma ise gözetimin amacına göre iki şekilde uygulanır: Gözetim kısa süreli ise "temiz dalgalanma", ülkenin uluslararası ticaretteki yerini iyileştirmek için ise "kirli dalgalanma"dır.

Damga Vergisi

Devletin çeşitli kıymetli evraklar (akitler ile ilgili kağıtlar, kararlar ve mazbatalar, ticari işlemlerde kullanılan kağıtlar, makbuzlar ve diğer kağıtlar) için öngördüğü bir vergidir. Ayrıca vergiye tabi kağıtlar mahiyetinde bulunan veya onların yerini alan mektup ve şerhlerle, bu kağıtların hükümlerinin yenilenmesine, uzatılmasına, değiştirilmesine, devrine veya bozulmasına ilişkin mektup ve şerhler de damga vergisine tabidir.

Damga Vergisi

Devletin çeşitli kıymetli evraklar (akitler ile ilgili kağıtlar, kararlar ve mazbatalar, ticari işlemlerde kullanılan kağıtlar, makbuzlar ve diğer kağıtlar) için öngördüğü bir vergidir. Ayrıca vergiye tabi kağıtlar mahiyetinde bulunan veya onların yerini alan mektup ve şerhlerle, bu kağıtların hükümlerinin yenilenmesine, uzatılmasına, değiştirilmesine, devrine veya bozulmasına ilişkin mektup ve şerhler de damga vergisine tabidir.

DAMPING

Bir malın dış piyasa fiyatının iç piyasa fiyatından daha düşük tutulması kısacası bir malın dış pazarlarda zararına satılmasıdır. Dampingin amacı, rakipleri piyasadan kaçırmak, elverişli durumlarda onları yoketmek ya da aşırı mal birikimini tasfiye etmektir. Genellikle devletin yardımıyla yapılır. Dış ülkelerde aynı malı üreten sanayiler zaman içinde bu gelişmeden olumsuz etkilenecekleri için, hükümetler çeşitli önlemler alarak bu uygulamadan korunmaya çalışırlar.

DARDANİZM

Özellikle tarımsal ürün piyasalarında, fiyatları yükseltmek için stok fazlalarının yokedilmesidir. Üretimin plansızlığından doğar. Mal bollaşınca fiyatlar düşer, kar azalır. Fazla mallar, yakılmak veya denize dökmek suretiyle yokedilir.

DATABANK

Bilginin hızlı ve toplu olarak elde edilip, ulaştırılması ile ilgili bilgi toplayan ve bunların satış hizmetlerini sunan kurumlardır.

DAYANIKLI TÜKETİM MALLARI

Tüketicilerin uzun bir zaman dilim içerisinde kullanmak üzere satın aldıkları malları kapsar. Çamaşır makinesi, buzdolabı, televizyon, otomobil, vb. dayanıklı tüketim mallarına birkaç örnektir.

Dealer

Müşteri emirlerini aracı kurum temsilcisine (broker'a) yollayan kişidir. Müşteri temsilcisi anlamında kullanılan bir kavramdır. Kelime genel olarak; satıcı, tüccar gibi anlamlar da taşıyabilmektedir. Ülkemizde dealer ve broker kavramlarının kullanılışında anlam kargaşaları sözkonusu olabilmekte ve bu kelimeler Amerikan piyasalarında bizim ülkemizdeki anlamlarının tersini taşımaktadır.

Dealmaker

Komisyoncu, aracı anlamında kullanılan bu kelime bazen piyasa yapıcı (market maker) anlamını da taşıyabilmektedir.

DEBLOKAJ

Bloke edilmiş bir değer üzerindeki blokajın kaldırılması durumudur. Böylece bloke değer kullanılabilir duruma gelir.

DEFLASYON

Para değerini azaltma yoluyla tüketimin kısıtlanmasıdır. Deflasyon sırasında fiyatlar, ulusal gelir, üretim ve istihdam düzeyleri düşer. Enflasyon oranının düşürülmesi, ithalat hacminin daraltılması, ekonominin aşırı ısınmasının önlenmesi gibi nedenler hükümetleri deflasyon sonucu doğuracak önlemler almaya iterler.

DEFLASYONİST AÇIK

Tam istihdamı sağlamak veya cari fiyatlar üzerinden mevcut mal ve hizmetleri tüketmek için gerekli harcama miktarının toplam harcamalardan çıkartılan kısmıdır.

DEFLATÖR

Ücret, hammadde, maliyet gibi parasal terimlerle ifade edilmiş bir faktörün değerinin gerçek değere çevrilmesinde kullanılan fiyat endeksidir.

Defter Değeri

Defter Değeri Bankaların almış veya yaptırmış oldukları, kullanım süreleri bir yıldan uzun, eskiyebilen, yıpranabilen ve değer kaybına uğrayabilen gayrimenkullerin kaydedildiği kalemdir. Sabit kıymetler maliyetlerine göre kaydedilirler.

DEFTER KEBİR

Yevmiye defterinde yeralan maddelerdeki kayıtların hesaplara göre sınıflandırıldığı defterdir. Yevmiye defterinde her hesap ayrı ayrı sayfalarda gösterilir.

DEĞER

Herhangi bir nesnenin sağladığı toplam fayda yani kullanım değeridir. Ayrıca herhangi bir nesnenin başka birine verildiği takdirde, karşılığında alınabilecek nesne miktarıdır.

Değer Artış Fonu

Bir kuruluşun sahip olduğu duran varlıkların enflasyonist ortamlardaki değer kaybını önlemek için yeniden değerlemesiyle oluşan kaynağın kaydedildiği fon olup; bir diğer adı da "yeniden değerlendirme artış fonu"dur.

DEĞER KAZANMA

Varlıkların mevcut defter değerlerinden daha fazla değer taşıyacak duruma gelmesidir. Bu terim ayrıca, borsada işlem gören hisse senetleri, tahviller ve malların piyasa fiyatlarındaki artışlar içinde kullanılır.

DEĞER TEORİLERİ

Nesnelerin değişim değerleri veya fiyatları ile ilgili ileri sürülen kuramlardır. Emek değer, marjinal değer ve üretim maliyeti değeri olarak üçe ayrılır. Emek değerine göre, bir nesnenin değeri onun üretiminde harcanan emek miktarı ile ölçülürken; marjinal değere göre, bu değer marjinal fayda ile belirlenir. üretim maliyeti değerine göre de, bu değer nesnenin üretiminde kullanılan üretim faktörlerinin maliyetlerine göre belirlenir.

DEĞERLEME

Malların parayla ifade edilmesi; vergi matrahının saptanması amacıyla ekonomik değer tahmini ve takdiri; işletme varlıkları değerinin tahmini ve takdiri olarak tanımlı çeşitlidir.

DEĞİŞİM

Mal ve hizmetlerin ekonomik birimler arasında transferidir. Bu transfer, mal ve hizmetlerin doğrudan doğruya karşı tarafa verilmesi veya para ile devredilmesi şeklinde gerçekleşir.

DEĞİŞİM EKONOMİSİ

Tarafların, mal ve hizmet değişimlerini serbestçe gerçekleştirebildikleri piyasa şeklidir.

DEĞİŞİM ÜRETİM FAKTÖRÜNÜN MARJİNAL ÜRÜN GELİRİ

Değişir üretim faktörünün marjinal fiziksel ürünü ile bu ürünün yattığı marjinal gelirin çarpımı ile bulunur. Böylece, üretim faktörünün artırılması ile gelirde ortaya çıkacak büyüme bulunmaya çalışılır.

Değişir Sermayeyi Sabit Hale Dönüştürmek

İşletmelerin elde nakit ve benzeri biçimde muhafaza ettikleri varlıklar olan değişir sermayenin sabitlenmesidir. Diğer bir ifade değişir sermayenin, başka bir biçimde girmeden olduğu gibi kalan, birçok üretim dönemlerine katılarak uzun süre üretim faaliyetine hizmet eden ya da birçok üretim dönemine katılarak yavaş yavaş tükenen veya üretimde kullanılmaz hale gelen varlıklar için yatırılan sabit sermaye haline getirilmesidir.

Değişken Fon

En az %25'i hisse senetlerinden oluşan ve bu oranın %100'e kadar çıkabildiği fonlardır. Getiri ve risk açısından hisse fon ile karma fon arasında yer almaktadır.

DEĞİŞKEN MALİYET

Toplam üretim hacmindeki artış veya azalmaya göre değişen maliyettir. Hammadde ve işçilik maliyetleri değişken maliyetlere örnektir.

Demateryalizasyon

Demateryalizasyon, fiziksel ürünlerin fiziksel olmayan ürün veya hizmetlerle değiştirilmesidir. Böylece; bir işletmenin üretimi ve arzı düşürülmekte ve tüm fiziksel ürünleri kullanılmaktadır. Ayrıca bu yolla nihai kullanıcılar (tüketicilerin) fiziksel ürünlere bağımlı hale gelmektedirler. Bu stratejinin benimsenmesiyle; madde, enerji, ulaşım, tüketim ve fiziksel bir malın satışı ve/veya yeniden kullanılabilir hale gelmesi için katlanılacak maliyetlerden tasarruf sağlanmaktadır. Demateryalizasyon; Ürünü daha küçük veya daha hafif hale getirmek, Maddi bir ürünün maddi olmayan bir ürün ile değiştirmek (Mektubun e-mail ile değiştirilmesi gibi) gibi uygulamaları gerektirebilmektedir.

DENEY ÖNCESİ OLASILIK

Bir olayın herhangi bir deneye dayanmaksızın, sadece kuramsal bir modelden elde edilen olasılığıdır.

DENGE

Etkileyici güçler toplamının sıfıra eşit olduğu, bu eşitliğin değişmesi halinde hiçbir eğilimin olmaması durumudur. Bir mala olan arz ve talep eşit ise, o mal piyasada denge halindedir.

DENGE DÖVİZ KURU

Toplam döviz talebinin toplam döviz arzına eşit olduğu noktada oluşan kurdur.

DENGE FİYATI

Piyasalarda arz ve talebin birbirlerine eşitlendiği fiyat düzeyidir.

DENGELİ BÜYÜME

Ekonomide tüm sektörlerin birbirleriyle uyumlu biçimde büyümelerini öngören plana verilen addır. Bu tür planlar genellikle az gelişmiş ülkelerde yapılır. Dengeli büyümenin gerçekleştirilebilmesi, birbirini tamamlayıcı nitelikte bir üretim zincirinin gerçekleştirilmesine bağlıdır. ???

DENGESİZ BÜYÜME

Bir ekonomide belirli sektörler ağırlık verilerek büyüme sürecinin hızlandırılmasıdır. Bu sektörler seçilirken, ileriye ve geriye doğru bağılıkları yüksek olan sektörler tercih edilir.

DENGESİZLİK

Birbirlerini ters yönde etkileyebilen güçlerin, birbirlerini karşılıklı olarak etkisizleştiremedikleri durumdur. Tüketicilerin cari fiyattan satın almayı düşündükleri

mal miktarı, üreticilerin satmayı düşündüklerinden yüksek ise, bu piyasadaki dengesizliği gösterir.

DENK BÜTÇE ÇARPIMI

Kamu giderlerinin vergilerle finanse edilmesi durumunda gayri safi milli hasılda oluşacak değişimin büyüklüğünü belirleyen katsayıdır.

DENKLEŞTİRİCİ KALEMLER

Otonom işlemler sonucunda ortaya çıkan ödemeler dengesi açık veya fazlalarını dengeleyen kalemlerdir. Denkleştirici işlemler konusunda ortak ölçü, kalemin oluşma amacına göre farklılık gösterir.

Depo Sertifikası

Bu sermaye piyasası aracı, yerel bir saklama kuruluşunda depo edilen yabancı menkul kıymetleri temsilen çıkarılan ve menkul kıymetlerin verdiği her hakkı aynen sağlayan, bunlara özdeş olan, hamiline yazılı, nominal değeri temsil ettiği yabancı menkul kıymetin para birimi cinsinden ifade edilen bir araçtır.

Deprem Hasar Karşılığı

Deprem Hasar Karşılığı Sigorta şirketlerinin verdiği deprem teminatı nedeniyle ayırdıkları deprem hasar karşılıklarından kazanılmamış prim karşılığına tekabül eden kısmının kaydedildiği kalemdir.

Deprem Hasar Karşılığı (-)

Deprem Hasar Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin cari dönemde çeşitli poliçelerinde verdikleri teminatlar karşılığında yazdıkları ve saklama paylarında kalan primlerin üçte birinin ödenen komisyon ve diğer masraf payı olarak düşürüldükten sonra kalan tutarın 15 yıl süre ile deprem hasar karşılığı olarak ayırdığı bu fonlardan cari döneme gider oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Derecelendirme

İhraççıların (şirket, devlet, vs.) ihraç ettikleri borç niteliğindeki menkul kıymetlerin (tahvil, finansman bonosu vs.) anapara ve faizini zamanında geri ödeme yeterliliğine ne ölçüde

sahip olduklarını göstermek amacıyla bağımsız kuruluşlar tarafından yapılan değerlemedir.

Destek Seviyesi (Noktası)

Fiyatların düşerken önemli bir taleple (yoğun alımlara) karşılaştığı ve dolayısıyla düşüşün durup yükselişin başladığı seviyedir.

DETERMİNASYON KATSAYISI

(Y) bağımlı değişkeni (X) bağımsız değişkeni ile neden-sonuç ilişkisi kurabiliyorsa, (Y)'nin varyansının (X) ile açıklanan kısmını gösteren ölçüdür. Korelasyon katsıyısının tersidir. Korelasyonun eğrisel olması durumunda "determinasyon endeksi" terimi kullanılır.

DEVALÜASYON

Hükümetin aldığı bir kararla, ulusal paranın yabancı para birimlerine karşı satınalma gücünün düşürülmesidir. Devalüasyon ile ithalat kısıp döviz tasarrufu sağlanmaya çalışırken, diğer yandan da ihraç gelirlerinin artmasıyla döviz gelirlerinin çoğaltılmasına çalışılır. Devalüasyon finansal bakımdan dış açıkların giderilmesinde etkili bir yöntemdir.

Devam Eden İşler Maliyeti

Devam Eden İşler Maliyeti İnşaat şirketlerinin devam ettikleri inşaat işleri için yaptıkları harcamaların kaydedildiği kalemdir. Devam eden işler maliyeti kalemi aktifleştirilmiş giderler kalemidir.

Devam Eden Yatırımlar

Devam Eden Yatırımlar Sigorta şirketlerinin yapmakta olduğu veya taşeron bir firmaya yaptırdığı her türlü yatırımın ve giderin aktifleştirildiği kalemdir. Devam eden yatırımlar tamamlandığında gayrimenkuller kalemine aktarılacak olup, bu kalemden ilgili tutar eksiltilecektir. Bu kalemde kaydedilmiş olan tutarlar üzerinden amortisman ayırlamamakta ve yeniden değerlemeye de tabi tutulamamaktadır.

Devamlı Sermaye (DS)

Formül :

Devamlı Sermaye = Uzun Vadeli Borçlar + Öz Sermaye

Birim : Değer

Şirketlerin uzun vadeli kaynaklarının toplamını göstermekte olan devamlı sermaye, şirketlerin varlıklarını fonlamada kullandığı kaynakların niteliklerini ve bu varlıkları fonlama gücünü göstermektedir.

Devamlı sermayenin yüksek oluşu ve zamanla artması şirketlerin kısa vadede bir kaynak bulma zorluğu içerisine girmeyeceğini düşündürmekle birlikte ülkemizdeki uzun süreli fon teminindeki zorluklar, devamlı sermayenin şirketlerin pasiflerinde yeterince yer tutmamasına neden olmaktadır.

Devamlı Sermaye Büyüme Oranı (DSBO)

Formül :

veya

t = Dönem

$t-1$ = Önceki Dönem

Birim : Yüzde (%)

Dönemler itibariyle uzun vadeli kaynaklardaki (devamlı sermayedeki) değişiklikleri ölçmede kullanılan devamlı sermaye büyüme oranı, bize şirketlerin uzun vadeli kaynaklardaki artış hızının diğer şirketlerle kıyas yapılmasına olanak verdiği gibi, toplam aktifler büyüme hızı ile birlikte değerlendirme yapıldığında şirketlerin finansman politikaları bakımından uzun vadeli kaynaklara ne kadar yöneldiklerini göstermektedir.

Toplam aktifler büyüme oranındaki gelişmenin devamlı sermayenin büyüme oranından küçük olması durumunda, şirketlerin uzun vadeli borç yoluyla finansmana daha fazla ağırlık vermeye başladığı şeklinde bir tesbitte bulunabiliriz. Dikkat edilmesi gereken nokta ise uzun vadeli kaynak kullanımında bir özsermaye-uzun vadeli borç dengesinin gözetilip gözetilmediğidir. Öz Sermaye büyüme oranının devamlı sermaye büyüme oranından yüksek olması durumunda, şirketlerin daha çok oto-f finansmana veya ortaklardan bedelli sermaye artırımını yoluyla fon temine başvurdıkları çıkarımı yapılabilir.

Dönemler itibariyle bulunacak artış (büyüme) hızları yardımıyla, gelecekte devamlı sermayenin ulaşabileceği büyüklük istatistiksel yöntemlerle tahmin edilebilir. Böylece,

şirketlerin devamlı sermaye karlılıkları hakkında da öngörüde bulunulursa, gelecek dönemlerde şirketlerin elde edebileceği net dönem karları tahmin edilebilir.

Devamlı Sermaye Devir Hızı (DSDH)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Devamlı sermaye devir hızı, şirket yönetimin uzun vadeli kaynaklarını ne kadar efektif kullandığının bir göstergesidir. Dönemler arası devamlı sermayede aşırı farklılıklar (enflasyon etkisi) oluştuğu zamanlarda yıl sonu devamlı sermaye yerine ortalama devamlı sermayeyi kullanmak daha anlamlı olacaktır.

Oranın yeterli olup olmadığı benzer şirketlerin oranlarıyla veya sektör/ endüstri ortalamasıyla karşılaştırılarak anlaşılabilir. Ayrıca dönemler arası kıyaslamalar yapılarak da eğilimi hakkında bir fikir edinilebilir.

Devamlı sermaye devir hızını incelerken dikkate edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Örneğin, oranın yüksek olmasının sebebi devamlı sermayenin etkin bir şekilde kullanımı yüzünden olabileceği gibi, devamlı sermayenin yetersiz (fazla kısa vadeli yabancı kaynak kullanımı) oluşundan da kaynaklanabilir. Kesin bir yargıya varabilmek için firmanın mali yapısı ile ilgili oranlar ile birlikte değerlendirme yapmak gerekir.

Devamlı sermaye devir hızının düşüklüğünün firmanın devamlı sermaye karlılığını da etkileyeceğini gözardı edilmemelidir.

Devamlı sermaye devir hızının yüksekliğinin nedeni yetersiz uzun vadeli kaynaklar ise likidite oranını yüksek tutucu politikaların uygulanması gerekir. Ayrıca nakit çevirme oranının yüksek olması, devamlı sermaye devir oranının düşüklüğünün sebebiyet verebileceği sakıncalı durumları giderebilir.

Devamlı Sermaye Kar Marjı (Karlılığı) (DSKM)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Yüzde (%)

Devamlı sermaye karlılığı, şirketlerin uzun vadeli kaynakları ile hangi oranda karlı çalıştıklarını ölçmede kullanılan bir orandır. Bu karlılık rakamı ile şirketlerin edinmiş oldukları uzun vadeli kaynaklarını ne kadar optimal kullandıklarını geçmiş dönemlerle ve benzer şirketler ile karşılaştırarak ölçebiliriz.

Devamlı sermaye karlılığının özsermaye karlılığından başlıca farkı, gerek ortaklardan gerekse uzun vadeli fon sağlayan kreditorlerden tedarik edilecek fonları karşılamadaki yükümlülüklerini yerine getirip getiremeyeceğini ölçmede kullanılabiliyor olmasıdır.

DEVLET BORÇLARI

Devletin yurtiçi ve yurtdışı kaynaklardan sağladığı borçlardır.

Devlet İç Borçlanma Senetleri

Devlet İç Borçlanma Senetleri Bankaların müşterilerine satmak üzere veya kendileri için

satın almış oldukları ve hazinenin ihraç etmiş olduğu iç borçlanma senetlerinin (Hazine Bonosu, Devlet Tahvili) kayıtlı olduğu kalemdir.

Devlet İç Borçlanma Senetleri Endeksleri

Bu göstergenin oluşturulma amacı, bu tür menkul kıymetlere yatırım yapanların, kıymetlerin fiyat ve getirilerindeki gelişmeleri basit ve anlaşılabilir göstergeler yardımıyla izlemelerini sağlamak ve yatırımcıların sabit getirili menkul kıymetlere yaptıkları yatırımlar ile diğer yatırım seçenekleri arasında kolay karşılaştırma yapmalarına fırsat vermektedir.

Devlet İç Borçlanma Senetlerinden

Devlet İç Borçlanma Senetlerinden Bankaların edinmiş oldukları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin fon ihtiyacını gidermek üzere Hazine Müsteşarlığı'nca ihraç edilen devlet tahvilleri ve hazine bonolarına tahakkuk eden faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Devlet İç İstikraz Tahvilleri

Devlet İç İstikraz Tahvilleri Bankaların müşterilerine satmak üzere veya kendileri için satın almış oldukları ve hazinenin ihraç etmiş olduğu bir yıldan kısa vadeli hazine bonolarının kayıtlı olduğu kalemdir.

DEVLET TAHVİLİ

Devletin ödünç fon sağlamak amacıyla piyasaya çıkardığı borç senedidir. Devlet tahvilleri genellikle üç şekilde çıkartılır:

Devlet Tahvili Satışları

Devlet Tahvili Satışları Sermaye piyasalarında yapılmış olan tüm devlet tahvili satışlarının kaydedildiği kalemdir.

DEVLETİN EKONOMİK RASYONELİ

Devletin ekonomiye müdahalesinin mantığıdır. Piyasa sisteminin çalışması, kamu hizmetlerinin yürütülmesi gibi örnekler verilebilir.

Devre Kırıncılar

Menkul kıymet borsalarında piyasanın belirlenen bir süre içerisinde, belirlenen bir

seviyede düşüş göstermesi halinde, hisse senedi ve vadeli endeks piyasalarında, alış ve satış emirlerindeki dengesizlik nedeniyle oluşabilecek aşırı düşüşlerin önlenmesi için işlemlerin geçici olarak durdurulması uygulamasıdır.

Devreden Teknik Karşılıklar (Net)

Devreden Teknik Karşılıklar (Net) Sigorta şirketlerinin sattıkları poliçeler ile toplamış oldukları kaynaklar içersinde cari döneme gelir olarak kaydedilen tutarların kaydedildiği kalemdir.

DEZENFLASYON

Sert olmayan deflasyonist önlemlerle enflasyonun sınırlandırılmaya çalışılmasıdır. Enflasyonun azaltılmasına ilişkin önlemleri kapsar.

Diğer

Diğer Bankaların kasalarında bulunan ve nitelikleri itibarıyla kasa veya efektif deposu kalemlerine kaydedilemeyen tutarların kayıtlı olduğu kalemdir.

Diğer (-)

Diğer (-) Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen bankacılık işlem ücretleri ve komisyon giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

DİĞER AKTİFLER (NET)

Diğer Aktifler (Net) Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen, sigorta şirketlerinin sahip oldukları varlıkların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Alacaklar

Diğer Alacaklar Nitelikleri gereği diğer alacak kalemlerine kaydedilemeyen muhtelif alacakların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Bankalar

Diğer Bankalar Bankaların Merkez Bankası dışında yerli veya yabancı bankalar ile olan münasebetleri dolayısıyla oluşan alacak bakiyelerinin kayıtlı olduğu kalemdir.

Diğer Borç ve Gider Karşılıkları

Diğer Borç ve Gider Karşılıkları Nitelikleri gereği diğer borç ve gider karşılıkları kalemlerine kaydedilemeyen karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Diğer Borçlanma Senetleri

Diğer Borçlanma Senetleri Devlet iç borçlanma senetleri dışında kalan ve diğer kamu kuruluşları ile özel sektörün ihraç etmiş oldukları borçlanma senetlerinin kayıtlı olduğu kalemdir. Genelde özel sektörün ihraç etmiş olduğu finansman bonoları tutarın büyük kısmını oluşturur.

Diğer Borçlar

Diğer Borçlar Nitelikleri gereği diğer Borçlar kalemlerine kaydedilemeyen muhtelif borçların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Dönen Varlıklar

Diğer Dönen Varlıklar Vadeleri itibarıyla bir yıldan kısa vadeli olan fakat nitelikleri itibarıyla diğer dönen varlıklar kalemlerine kaydedilmeyen alacak hüviyetindeki kalemlerdir.

Diğer Duran Varlıklar

Diğer Duran Varlıklar Vadeleri itibarıyla bir yıldan uzun vadeli olan fakat nitelikleri itibarıyla diğer duran varlıklar kalemlerine kaydedilmeyen alacak hüviyetindeki kalemlerdir.

Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar

Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar Yatırım ortaklıklarının ana faaliyet konuları dışında göstermiş oldukları faaliyetlerinden elde etmiş oldukları gelirlerin ve karların kaydedildiği kalemdir. Bu kalem, daha çok yatırım ortaklıklarının atıl fonlarını değerlendirdikleri yatırımlardan (menkul kıymetler) elde edilen gelirleri, ana faaliyet konularını destekleyen hammadde tedarikçileri, pazarlama şirketleri, vb. şirketlere yapılmış olan iştiraklerden gelen temettü gelirlerini, ve şirketlerin faaliyet konuları ile ilgili olmasa da şirket politikası gereği, veya karlı bir yatırım düşüncesinden dolayı iştirak edilmiş şirketlerden gelen temettü gelirlerini kapsamaktadır.

Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)

Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-) Yatırım ortaklıklarının ana faaliyet konuları dışında gerçekleşmiş olan giderlerin ve zararların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Faiz Dışı Gelirler

Diğer Faiz Dışı Gelirler Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen faiz nitelikli olmayan gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Faiz Dışı Giderler (-)

Diğer Faiz Dışı Giderler (-) Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen, faiz nitelikli olmayan giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Faiz Gelirleri

Diğer Faiz Gelirleri Bankaların elde etmiş oldukları fakat nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedemedikleri faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Faiz Giderleri (-)

Diğer Faiz Giderleri (-) Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Finansal Borçlar

Diğer Finansal Borçlar Nitelikleri itibarıyla diğer finansal borçlar kalemlerine kaydedilemeyen borçların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Finansal Duran Varlıklar

Diğer Finansal Duran Varlıklar Diğer finansal duran varlıklar kalemlerine nitelikleri itibarıyla kaydedilmemiş olan finansal duran varlıkların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Gelirler

Diğer Gelirler Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen ve reasürörlere ayrılmış olan paylardan cari dönemde gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Giderler (-)

Diğer Giderler (-) Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Hazır Değerler

Diğer Hazır Değerler Niteliği nakit para olmayan fakat nakit olarak tanımlanan değerlerin kayıtlı olduğu kalemdir.

Diğer İndirimler (-)

Diğer İndirimler (-) Şirketlerin satışlarından düşülmesi gereken diğer indirimlerin kaydedildiği kalemdir. Örneğin satışlardan dolayı oluşan vergi iadeleri, vb. tutarlar bu kaleme kaydedilir.

Diğer Kamu Senet ve Bono Satışları

Diğer Kamu Senet ve Bono Satışları Aracı kurumların sermaye piyasalarında yapmış oldukları, kamuya ait devlet tahvili ve hazine bonosu dışındaki borçlanma senetlerinin satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Diğer Kar Payı Dışı Gelirler

Diğer Kar Payı Dışı Gelirler Diğer kalemlere kaydedilemeyen, kar payı nitelikli olmayan gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Kar Payı Dışı Giderler (-)

Diğer Kar Payı Dışı Giderler (-) Diğer kalemlere kaydedilemeyen, kar payı nitelikli olmayan giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Karşılıklar

Diğer Karşılıklar Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen, çeşitli nedenlerle ayrılmış olan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Kısa Vadeli Alacaklar

Diğer Kısa Vadeli Alacaklar Yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetleri dışındaki faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslardan ve kurumlardan senetli veya senetsiz olarak bir yıldan kısa vadeli oluşan alacakları, bu alacakların bilanço dönemindeki denk değerini göstermek için ayrılan reeskont karşılıkları ve şüpheli duruma gelen alacaklar için ayrılan karşılıklar diğer kısa vadeli alacakların alt kalemlerine kaydedilir. Bu kalemin büyük bir kısmını şirketlerin ortaklık veya iştiraklik ilişkileri bulunan diğer şirketlerden oluşan alacak tutarları oluşturur.

Diğer Kısa Vadeli Borçlar

Diğer Kısa Vadeli Borçlar Yatırım ortaklıklarının ticari olmayan faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslara ve kurumlara bir yıldan kısa vadeli oluşan borçlar diğer kısa vadeli borçların alt kalemlerine kaydedilir. Bu kalem başlıca iki borç çeşidini kapsar. İlki, yatırım ortaklığının ortaklık ilişkisi içinde olduğu şirketlere olan kısa vadeli borçlarıdır. İkincisi ise, kamuya olan kısa vadeli bazı vergi, harç ve başlıca yükümlülüklerdir.

Diğer Kısa Vadeli Ticari Alacaklar

Diğer Kısa Vadeli Ticari Alacaklar Yatırım ortaklıklarının yapmış oldukları ticari faaliyetler sonucu ortaya çıkan ve özellikleri nedeniyle diğer alacak kalemlerine kaydedilemeyen alacak tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Kısa Vadeli Borçlar kısmında nitelikleri itibarıyla hiç bir kaleme dahil edilemeyen borç ve yabancı kaynakların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Kuruluşlar Mevduatı

Diğer Kuruluşlar Mevduatı Diğer mevduat kalemlerine nitelikleri itibarıyla kaydedilemeyen mevduat tutarlarının kayıtlı olduğu kalemdir.

Diğer Kuruluşlar Mevduatına (-)

Diğer Kuruluşlar Mevduatına (-) Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen kuruluşların bankalarda açmış oldukları hesaplara tahakkuk eden faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Kuruluşlara (-)

Diğer Kuruluşlara (-) Bankaların fon tedarik edebilen kuruluşlardan temin etmiş oldukları fonlara ödedikleri faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Maddi Duran Varlıklar

Diğer Maddi Duran Varlıklar Nitelikleri itibarıyla diğer maddi duran varlıklar kalemlerine kaydedilemeyen varlıkların kaydedildiği kalemdir. Bu kaleme kaydedilmiş olan varlıkların bir kısmı da amortisman ve yeniden değerlemeye tabi tutlabilmektedir.

Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar Nitelikleri itibarıyla diğer maddi olmayan duran varlıklar kalemlerine kaydedilemeyen giderlerin aktifleştirildikleri kalemdir.

DİĞER MALİ KURULUŞLAR

Diğer Mali Kuruluşlar Bankaların banka dışındaki finans kuruluşları (leasing, factoring şirketleri vb.) ile olan münasebetleri dolayısıyla oluşan alacak bakiyelerinin kayıtlı olduğu kalemdir.

Diğer Menkul Değerler

Diğer Menkul Değerler Hisse senetleri, özel ve kamu kuruluşlarının çıkarmış oldukları tahvil, senet ve bonolar dışında kalan menkul değerlerin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Menkul Kıymet Satışları

Diğer Menkul Kıymet Satışları Nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen, sermaye piyasalarında yapılan menkul kıymet satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Diğer Menkul Kıymetler

Diğer Menkul Kıymetler Bankaların atıl fonlarını değerlendirmek amacıyla kısa süreli olarak ellerinde bulundurdukları hisse senetleri dışında kalan enstrümanların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Menkul Kıymetlerden

Diğer Menkul Kıymetlerden Bankaların edinmiş oldukları ve özel veya kamu kuruluşlarının ihraç ettikleri menkul kıymetlere (finansman bonoları, vb.) tahakkuk eden faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Olağanüstü Gelirler ve Karlar

Diğer Olağanüstü Gelirler ve Karlar Daha önceki dönemleri ilgilendiren, fakat cari dönemde gelir veya kar olarak bir nitelik kazanan ancak nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen gelir ve karların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)

Diğer Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-) Daha önceki dönemleri ilgilendiren, fakat cari dönemde gider veya zarar olarak bir nitelik kazanan ancak nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen gider ve zararların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Özel Kesim Senet ve Bono Satışları

Diğer Özel Kesim Senet ve Bono Satışları Aracı kurumların sermaye piyasalarında yapmış oldukları, özel sektöre ait tahvil ve finansman bonosu dışındaki borçlanma senetlerinin satışlarının kaydedildiği kalemdir.

DİĞER PASİFLER (NET)

Diğer Pasifler (Net) Nitelikleri itibarıyla diğer pasif kalemlerine kaydedilemeyen borç niteliğindeki kaynakların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Provizyonlar (-)

Diğer Provizyonlar (-) Bankaların cari dönemdeki çeşitli faaliyetleri sonucu ayırmaları gereken karşılıkların gider olarak kaydedildiği kalemdir.

Diğer Satışlar

Diğer Satışlar Şirketlerin ana faaliyet satışları dışında olan, ancak gene satış faaliyetleri ile ilgili gelirlerin kaydedildiği kalemdir. Örneğin yapılan ihracattan dolayı oluşan fakat yurtdışı satışlara kaydedilemeyen gelirler.

Diğer Satışların Maliyeti (-)

Diğer Satışların Maliyeti (-) İnşaat şirketlerinin faaliyet konuları dışındaki mal ve hizmet satışlarının maliyetlerinin kaydedildiği kalemdir.

Diğer Serbest Karşılığı

Diğer Serbest Karşılığı Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen serbest karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Diğer Sermaye Yedekleri

Diğer Sermaye Yedekleri Şirketlerin aktiflerinde kayıtlı bulunan varlıklarının yeniden değerlemeden dolayı oluşan artışlarının veya borsada oluşan değer artışlarından nitelikleri gereği diğer yeniden değerlendirme değer artışı kalemlerine kaydedilemeyen tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Diğer Stoklar

Diğer Stoklar Diğer stok kalemlerine nitelikleri itibarıyla uymayan stokların (hurda, atık, niteliksiz mamül, vb.) kaydedildiği kalemdir.

Diğer Teknik Karşılıklar

Diğer Teknik Karşılıklar Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Teknik Karşılıklar (-)

Diğer Teknik Karşılıklar (-) Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen karşılıklardan cari döneme gider oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı

Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı Dönem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasürör kuruluşlara devredilmiş olan diğer teknik karşılıklarda reasürör paylarından gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Ticari Borçlar

Diğer Ticari Borçlar Diğer kalemlere nitelikleri itibarıyla kaydedilemeyen ticari faaliyetler sonucu oluşmuş borçların kaydedildiği kalemdir.

Diğer Uzun Vadeli Alacaklar

Diğer Uzun Vadeli Alacaklar Yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetleri dışındaki faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslardan ve kurumlardan senetli veya senetsiz olarak bir yıldan uzun vadeli oluşan alacakları, bu alacakların bilanço dönemindeki denk değerini göstermek için ayrılan reeskont karşılıkları ve şüpheli duruma gelen alacaklar için ayrılan karşılıklar diğer uzun vadeli alacakların alt kalemlerine kaydedilir. Bu kalemin büyük bir kısmını şirketlerin ortaklık veya iştiraklik ilişkileri bulunan diğer şirketlerden oluşan alacak tutarları oluşturur. Diğer uzun vadeli alacaklar kalemlerinde kayıtlı olan tutarlardan vadeleri bir yılın altına düşenler, ilgili diğer kısa vadeli alacaklar kalemine transfer edilirler.

Diğer Uzun Vadeli Borçlar

Diğer Uzun Vadeli Borçlar Yatırım ortaklıklarının ticari olmayan faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslara ve kurumlara bir yıldan uzun vadeli oluşan borçları diğer uzun vadeli borçların alt kalemlerine kaydedilir. Bu kalem başlıca iki borç çeşidini kapsar: İlki, yatırım ortaklıklarının ortaklık ilişkisi içinde olduğu şirketlere olan uzun vadeli borçları, ikincisi ise, kamuya olan uzun vadeli (ertelenmiş) bazı vergi, harç ve başkaca yükümlülükleridir.

Diğer Uzun Vadeli Ticari Alacaklar

Diğer Uzun Vadeli Ticari Alacaklar Yatırım ortaklıklarının yapmış oldukları ticari faaliyetler sonucu ortaya çıkan ve özellikleri nedeniyle diğer alacak kalemlerine kaydedilemeyen, bir yıldan uzun vadeli alacak tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Dikdörtgen Formasyonu

Dikdörtgen Formasyonu da Üçgen Formasyonları gibi bir dinlenme aşamasıdır. Bu formasyonda zirveler ve dipler aynı seviyelerde oluşmaktadır. Zirveleri ve dipleri birleştiren doğrular da birbirine paraleldir. Bu alt ve üst sınır çizgileri arasındaki dikdörtgen fiyat aralığında dalgalanmalar meydana gelmekte ve fiyat dalgalanmalarının olduğu bu aralığa alım satım aralığı denilmektedir.

Dikdörtgen Formasyonları bazı durumlarda hafif eğimli olmaktadır. Düşüş trendlerinde ortaya çıkan Dikdörtgen Formasyonları hafif yukarı eğimli olabilirken; yükselen trendlerde ortaya çıkanlar ise hafif aşağı eğimli olabilmektedir. Formasyonda işlem hacmi ilk zirvelerde fazla olup, gittikçe azalmaktadır. Çizgilerin kırıldığı yönde fiyatlar dikdörtgenin eni kadar ilerlemektedir.

Dikey Analiz

Dİkey analiz, şirketlerin mali tablo kalemlerinin toplam içerisindeki ağırlığını ölçen, dönemler itibariyle yapılan incelemeler ile şirketlerin mali durumu ve gelişimi hakkında bilgi veren basit fakat oldukça faydalı bir analiz türüdür.

DİKEY BÜTÜNLEŞME

Bir firmanın, üretimin çeşitli aşamalarını tek başına gerçekleştirmesi ile oluşan bütünleşme, büyümedir. Eğer bir firma, üretim sürecinde hammaddenin sağlanmasından ürünün satışına kadar bütün aşamaları tek başına gerçekleştiriyorsa, burada dikeybütünleşme söz konusudur. Dikey bütünleşmeye daha çok teknolojik bakımdan birbirlerini tamamlayan üretim süreçlerinin söz konusu olduğu sanayi dallarında rastlanmaktadır.

Dip (Çanak) Formasyonu

Bu formasyonun oluşumunda belirli bir düşüş sürecini tamamlayan fiyatlar dip oluşumu sırasında uzun bir süre dar alanda hareket etmektedir. Bununla beraber işlem hacmi de gerileyerek çanağın dip noktasında en düşük düzeyine ulaşmakta ve bu yatay seyir aylar sürebilmektedir. İşlem hacmi artık çok zayıf bir halde olup; bu süre içerisinde arz edenler ile talep edenler arasında bir çekişme yaşanmaktadır.

Çanağın dip noktasında arz ve talep eşitlenirken bunun sonucunda bazen hisse senedinin tek fiyattan işlem gördüğü durumlara da rastlanmaktadır. İşlem miktarı da fiyat grafiğine paralel bir seyir izlemekte ve formasyonun tamamlanmasına doğru fiyatlarla birlikte işlem hacminde de önemli yükselişler ortaya çıkmaktadır.

Dip (Çanak) Formasyonları düşük fiyatlı ve günlük işlem miktarı az olan hisse senetlerinin tabanlarında görülmekte yüksek fiyatlı hisse senetlerinin taban dönüşlerinde bu formasyona rastlanmamaktadır. Bu formasyonlar, diğer formasyonlara oranla daha seyrek oluşmaktadır.

Direnç Seviyesi (Noktası)

Fiyat yükselişlerinin önünü kesen önemli ölçüde bir arzın geldiği fiyat seviyesidir.

DİRSEKLİ TALEP EĞRİSİ

Amerikalı iktisatçı Paul Sweezy tarafından geliştirilmiş olan oligopol modelindeki talep eğrisine verilen addır. Bu eğri, oligopol piyasalarda mevcut fiyat sertliğini açıklamaya yöneliktir. Bu modele göre, oligopolcü firma fiyatını yükselttiği zaman diğer firmalar

fiyatlarını yükseltemezler; çünkü, bu takdirde oligopolcü firma müşterilerinin çoğunu kaybedecektir. Öte yandan, oligopolcü firmanın fiyatlarını düşürerek satışı artırması da mümkün değildir; çünkü bu durum diğer oligopolcü firmaları aynı şekilde davranmaya itecektir. bu yüzden, oligopolcü firmalar arasındaki rekabet fiyat bazından çok, ürün farklılaştırması, reklam gibi yollarla yürütülmektedir.

DIŞ BORÇ

Bir ülkenin satın alındığında mevcut kaynaklarını artıran, ana para ve faiz ödemeleriyle beraber ödendiğinde ise gerçek kaynaklarını azaltan borçtur. Bir ülkenin dış borçlanmaya başvurması; iç tasarrufların yetersizliği nedeniyle yatırım projelerinin finansmanına kaynak sağlamak ve döviz darboğazından dolayı karşılaşılan dış ödeme güçlüğünü hafifletmek istemesidir.

DIŞ BORÇ SERVİS ORANI

Dış borçların ana para, faiz ve öteki ödemelerin yıllık toplamının cari ödemeler bilançosunda yer alan döviz kazançlarına oranını ifade eder. Bu oran, elde edilen dövizin ne kadarının borç ödemelerine ayrıldığını gösterir.

Dış Denge

Bir ekonominin dış ödemeler bilançosunun açık veya fazla vermeksizin dengede olmasıdır. Dış denge; milli gelir, döviz kuru ve döviz sınırları gibi değişkenlerine bağlı olmaktadır.

DIŞ ÖDEMELER AÇIĞI / FAZLASI

Ödemeler bilançosu kalemlerinin borçlar toplamının alacaklar toplamından fazla olması dış ödemeler açığı; alacaklar toplamının borçlar toplamından fazla olması ise dış ödemeler fazlası olarak ifade edilir. Her iki durumda üç yöntem ile ölçülebilir: Temel denge, net likidite dengesi ve resmi rezervler dengesi. Temel denge, cari hesaplar ile uzun süreli sermaye hesabı dengesini; net likidite dengesi, temel denge kalemleriyle kısa süreli özel likit olmayan sermaye dengesini ve resmi rezervler dengesi ise, kısa dönemli özel likit sermaye dengesini içermektedir.

DIŞ SEKTÖR

Ekonominin yurt dışı faaliyetlerinin yürütüldüğü bölüme verilen addır. İthalat ve ihracat, kısa ve uzun dönemli sermaye hareketleri gibi işlemler dış sektördeki faaliyetlerin başlıcalarıdır.

DIŞ ŞOKLAR

Bir ülkenin dışarıyla olan ilişkilerinden doğan ve dış kaynaklı olarak ortaya çıkan ekonomik dengesizliklerdir.

DIŞ TİCARET ÇARPANI

Marjinal tasarruf eğilimi ile marjinal ithalat eğilimleri toplamalarının tersine eşit olan bir orandır. Dış ticaret çoğaltanı diye de adlandırılır. İşleme mekanizması yatırım çoğaltanı ile aynıdır.

Dış Ticaret Çarpanı

Dışa açık bir ekonomide yatırımlardaki, devlet harcamalarındaki veya ihracattaki bir birim değişikliğin milli gelirde ne kadar değişikliğe yol açacağını ifade etmektedir. Bu değişikliğin cebirsel ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$1 / (1 - c - m)$$

c = Marjinal Tüketim Eğilimi

m = Marjinal İthalat Eğilimi

Dış Ticaret Dengesi

Bir ülkenin diğer ülkelerle olan dış ticareti, diğer bir ifade ile ihracatı ile ithalatı arasındaki farktır.

İhracattan daha fazla ithalat yapan ülkelerde, dış ticaret açığı oluşurken; ihracatı ithalatından fazla olan ülkelerde dış ticaret fazlası oluşmaktadır. Dış ticaret açığı, turizm gelirleri ve dış sermaye girişi gibi yollarla kapatılmazsa ülkede döviz yokluğuna ve devalüasyona neden olabilmektedir.

DIŞ TİCARET SERMAYE ŞİRKETLERİ

Dış ticaretin, bu konuda, özellikle ithalat ve ihracat üzerinde, uzmanlaşmış ticaret şirketleri tarafından yürütülmesidir. Bu şirketlerin ihracatın artmasındaki rolü büyüktür.

DIŞ TİCARETTE KULLANILAN FATURALAR

Proforma faturası, konsolosluk faturası, orijinal fatura, navlun faturası gibi dış ticarete kullanılan faturalardır.

DIŞ TİCARETTE ÖDEME BİÇİMLERİ

Dış ticaret şirketleri, gerçekleştirdikleri ithalat ve ihracatlarının ödemelerini çeşitli biçimlerde yapmaktadırlar. Akreditif, poliçe karşılığı ödeme, mal karşılığı ödeme, peşin ödeme, konsinye satış şirketlerin dış ticarete kullandıkları ödeme şekillerinden bazılarıdır.

DIŞ TİCARETTE SEVK EVRAKI

İthalat veya ihracat izni almak ya da ithalatçının malları devralması için gerekli sigorta poliçesi, konşimento gibi belgelerdir. Bu belgeler gümrük idaresi tarafından düzenlenirler.

DİSPONİBİLİTE

Hesap sahiplerinin istedikleri zaman paralarını çekebilmeleri için, bankaların hemen paraya çevrilebilecek değerler bulundurma zorunluluğudur. Mevduat ve hemen paraya çevrilebilir değerler arasındaki ilişkiyi gösteren bu oranı merkez bankası belirler. Disponibilite oranı, piyasanın likiditesini etkileyen bir para politikası aracı olarak kullanılır.

DIŞSALLIKLAR

Dışsallıklar, bir ekonomik etkinliğin diğer bir etkinliği etkilediği veya kişiler etkilediği zamanlarda ortaya çıkar. Bu dışsallık olumlu veya olumsuz olabilir. Demir-çelik üreten bir fabrikanın neden olduğu hava kirliliği, insan sağlığını olumsuz yönde etkilerken; bahçesini düzenleyerek çevreyi güzelleştiren bir kişinin bu davranışı da olumlu dışsallıklara örnek verilebilir.

DOĞAL İŞSİZLİK ORANI

Ekonomideki tüm piyasalarda denge sağlanmasına rağmen, yine de ortadan kaldırılamayan işsizlik oranıdır. Bu kavram 1960 sonlarında ilk kez M. Friedman tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

DOĞAL KAYNAKLAR

Üretim ile değil, doğa tarafından sağlanan mallar, değerlerdir. Yenilebilir ve yenilemeyen doğal kaynaklar olarak ikiye ayrılırlar. Balık ve benzeri ürünler, vb. yenilebilir doğal kaynaklara; mineral, hammadde stokları gibi yeniden üretilmesi imkansız kaynaklarsa yenilemeyen doğal kaynaklara örnektir.

DOĞAL NÜFUS ARTIŞI

Belirli bir dönem içerisinde gerçekleşen, doğum ve ölüm rakamları arasındaki farktır.

DOĞAL ÜCRET

Hiçbir dış etki olmaksızın, arz ve talebe yasasına göre oluşan ve işçiye ailesi ile beraber geçinme imkanı sağlayan ücrettir. "Doğal ücret kuramı" David Ricardo tarafından tanımlanmıştır. Bu kurama göre, ücret doğal ücretin üzerine çıktığında evlenme ve doğumlar artar, bu yüzden rekabet başlar ve ücretler yeniden düşer. diğer yandan, ücretler doğal ücretin altına indiğinde, ölüm ve göçler yüzünden işgücü azalır ve ücretler "doğal ücret" seviyesine çıkar.

DOĞRUSAL PROGLAMLAMA

Belli sınırlamalar dahilinde, bir probleme optimum çözüm arama tekniklerinden olan matematiksel programlamanın değişkenler arası ilişkinin doğrusal olduğunu varsayarak ekonomiye uygulanmasına verilen addır. Bu programlama genellikle planlama çalışmalarında, optimum kaynak sağlama gibi problemlerin çözümünde kullanılır.

DOLAR AÇIĞI

İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan dolar kıtlığıdır. Avrupa ülkeleri, savaş sonrası ekonomilerini düzeltmek için gerekli mal ve hizmetleri ABD'den karşılıyorlardı. Bu dönemde, Avrupa'nın elinde bulunan tüm altın ve dolar rezervlerinin ABD'ye akması, 1950 oratalarına dek Avrupa'da dolar açığı yaşanmasına yol açmıştır.

DOLAR PARİTESİ

Herhangi bir ulusal paranın resmi dolar fiyatıdır.

DOLATAN SERMAYE

Şirketin sahip olduğu likit kaynaklardır. Dolaşan sermaye, cari aktifler ile kısa süreli borçlar arasındaki fark kadardır.

DOLATAN SERMAYE MALI

Üretim süreci esnasında, ilk kullanışında tamamiyle tüketilen maldır. Elektrik enerjisi üretmek için santralde kullanılan kömür, dolaşan sermaye malına bir örnektir.

DOLAYLI TALEP

Ara ve yatırım mallarına olan talep, tüketicinin nihai mallara olan talebinin türevi olduğundan, dolaylı talep olarak adlandırılır.

DOLAYLI VERGİ

Yasama organı tarafından fiyatlara eklenmesi istenerek, tüketicilerden alınan vergidir. Satış vergileri, bu tip vergilere bir örnektir.

DOLAYSIZ KONTROLLER

Dış ticaretle ilgili olarak, ithalatı kısıtlayıcı önlemleri kapsayan ticari ve mali kontrollerdir. Mali kontroller kambiyo denetimi, katlı kurlar; ticari kontroller ise kotalar, gümrük tarifeleri, ithalat yasaklarından oluşur.

DOLAYSIZ VERGİ

Yasama organı tarafından çıkartılan ve verginin doğrudan doğruya ylsnden alınmasını istediği vergidir. Gelir ve mülkiyet vergileri dolaysız vergiye örnektirler.

DOMAR MODELİ

Domar Modeli, yatırımların tam kapasite üretim ve sermaye stoku üzerinde yaptığı etkiyi göz önüne almak koşuluyla, tam kapasite üretim seviyesini koruyabilmek amacıyla gerekli olan şartı araştıran bir büyüme modelidir.

Dönem Karı

Dönem Karı Sigorta şirketlerinin cari dönemde elde ettikleri dönem karlarının kaydedildiği kalemdir.

Dönem Karı

Dönem Karı Bankaların cari dönem faaliyetleri sonucu elde ettikleri karların kaydedildiği kalemdir.

DÖNEM KARI (ZARARI)

Dönem Karı (Zararı) Sigorta şirketlerinin cari dönemdeki tüm gelir ve giderlerinin kaydedildikten sonraki, ancak vergi karşılıklarından önceki kar tutarıdır. Faaliyet karına benzer olarak şirketlerin satış, yatırım ve finansman politikalarının, yani tüm faaliyetlerinin sonucunu göstermekte olan kar tutarıdır. Fakat dönem karında farklı olarak cari dönemde meydana gelen olağanüstü gelir ve giderler de dikkate alınmaktadır. Dönem karının vergi öncesi hesaplanan son kar tutarı olmasına ve cari dönemdeki net dönem karının bulunması için vergi karşılıklarının bu kar tutarı üzerinden eksiltirilerek bulunacak olmasına rağmen, vergi karşılıkları mali kar tutarı üzerinden Maliye Bakanlığı'nın uygulamış olduğu mevzuatlar ile hesaplanmaktadır. Mali kar tutarı ise dönem karı tutarından yola çıkılarak Maliye Bakanlığı'nın kabul etmediği gelir ve giderler ile teşvikler gözönüne alınarak bulunan kar tutarıdır.

Dönem Karı Vergi Karşılıkları (-)

Dönem Karı Vergi Karşılıkları (-) Dönem karı üzerinden hesaplanan kurumlar vergisi, gelir vergisi, diğer vergiler ve fonlar bu kaleme kaydedilir.

Dönem Zararı (-)

Dönem Zararı (-) Sigorta şirketlerinin cari dönemde oluşan zararlarının kaydedildiği kalemdir.

DÖNEMSEL BÜTÇELEME KURAMI

Bu kuramda, A.H. Hansen tarafından dönem bazında bütçe denklığı öngörülmektedir. Hansen, bütçenin her sene denk olması gerekmediğini, genişleme dönemlerinde bütçe fazlası; daralma dönemlerindeyse bütçe açığı politikaları uygulanabileceği görüşündedir.

DÖNEN VARLIKLAR

Dönen Varlıklar Dönen varlıklar, nakit olarak kasada ve bankada bulunan varlıklar ile, normal koşullarda bir faaliyet yılı içinde paraya çevrilecek, tüketilecek veya diğer bir dönen varlık haline dönüşecek varlıkları kapsar. Dönen varlıklar, yatırım ortaklıklarının en likit varlıklarıdır. Bu varlıklar, ihtiyaç duyulduğunda kullanılabilen hazırdaki nakitler, nakit benzeri değerler (örneğin tahviller), kolayca nakite dönüşebilen kalemler (örneğin alacaklar) ve kısa sürede tüketilecek (örneğin stoklar) varlıklardır. Dönen varlıklardaki kalemlerin nakitlik derecesi çoktan aza doğru sıralanmıştır.

DÖNER AKREDİTİF

Akreditifin, sözleşme uyarınca bir kısmının veya tamamının kullanılması durumunda otomatik olarak yenilenen akreditiftir.

Döşeme ve Demirbaşlar

Döşeme ve Demirbaşlar Yatırım ortaklıklarının faaliyetlerinde kullandıkları her türlü büro makineleri, mobilya vb. teçhizatların kaydedildiği kalemdir. Döşeme ve demirbaşlar kaleminde kayıtlı olan varlıklar zamanla aşınmaya maruz kaldıklarından amortisman tabidirler. Dönem sonlarında amortisman tutarları ayrılarak hem birikmiş amortisman kalemine, hem gelir tablosuna gider olarak kaydedilir. Döşeme ve demirbaşlar kaleminde kayıtlı olan varlıklar aynı zamanda yeniden değerlemeye tabi olduklarından, dönem sonunda yapılan yeniden değerlendirme tutarları hem bu kaleme eklenir, hem öz sermayedeki yeniden değerlendirme değer artışı kalemine kaydedilir.

DÖVİZ

Yabancı bir ülkede ödeme sırasında geçerli olan her türlü bono, çek, kredi mektubu, poliçe, havale gibi her türlü değerli kağıda verilen addır. Nakit olan yabancı paralara "efektif döviz" de denmektedir.

Döviz

Yabancı bir ülkede ödeme sırasında geçerli olan her türlü bono, çek, kredi mektubu, poliçe, havale gibi her türlü değerli kağıda verilen addır. Nakit olan yabancı paralara "efektif döviz" de denmektedir.

Döviz

Yabancı bir ülkede ödeme sırasında geçerli olan her türlü bono, çek, kredi mektubu, poliçe, havale gibi her türlü değerli kağıda verilen addır. Nakit olan yabancı paralara "efektif döviz" de denmektedir.

Döviz Alım Belgesi

Döviz alımlarında düzenlenen belge olup yapılan alım işleminin miktarı, uygulanan kuru, zamanı vb bilgileri içermektedir.

Döviz Alım Belgesi

Döviz alımlarında düzenlenen belge olup yapılan alım işleminin miktarı, uygulanan kuru, zamanı vb bilgileri içermektedir.

Döviz Anlaşması

Döviz ticareti, döviz anlaşması gibi anlamları taşıyan bu kavram belli bir döviz işleminin fiilen gerçekleşmesi ve/veya fiyatının, miktarının önceden belirlenmesi amacıyla yapılan bir anlaşmadır.

DÖVİZ ARZI

Herhangi bir tekilde elde edilerek, ulusal paraya çevrilmesi için döviz piyasasına sunulan yabancı paralardır. Ülkenin ihraç ettiği mallara olan iç talebin fiyat esnekliği, ülkenin ihracatına olan talebin fiyat esnekliği, ülke ihracatına rakip yabancı mal sunumunun fiyat esnekliği ve ihraç edilen malların sunumunun fiyat esnekliği döviz arzını etkileyen başlıca faktörlerdir.

Döviz Borsası

Döviz arz edenlerle döviz talep edenlerin karşılaştıkları, ulusal paraların birbirlerine çevrildikleri standartlaştırılmış piyasalardır.

Döviz Kredileri

Belirli bir döviz cinsinden ve/veya döviz cinsine bağlı olarak kullanılan krediler.

DÖVİZ KURU

Döviz olan arz ve talep doğrultusunda oluşan ve bir birim yabancı para miktarının satın alabileceği ulusal para miktarıdır. Döviz kurunun, uluslararası fiyat ve üretim maliyetlerini karşılaştırılabilmek için bilinmesi şarttır.

DÖVİZ KURU SİSTEMLERİ

Döviz kuru sistemleri, sabit döviz kuru ve dalgalı döviz kuru sistemleri olarak ikiye ayrılırlar.

DÖVİZ PARİTESİ

Devletin, ulusal para ile yabancı para arasında belirlediği fiyattır.

DÖVİZ PİYASASI

Döviz arz ve talep edenlerin bulunduğu ve ulusal paraların birbirlerine çevrildiği piyasaya verilen addır. Bu piyasa döviz arz edenler, döviz talep edenler ve bunlara aracılık eden aracı kuruluşlardan oluşur. Döviz talep edenler döviz almak isteyen kişi veya kuruluşlardır. Döviz talep edenlerse, yabancı parayı ulusal parasına dönüştürmek isteyenlerdir. Bunlara aracılık eden kurumlarsa genelde büyük bankalardır.

DÖVİZ PİYASASI BROKERİ

Döviz piyasalarında, çoğunlukla bir banka veya bir finansal kurum adına ya da hesabına döviz alım-satımı yapan kişilere verilen addır.

Döviz Rezervi

Ülkelerin ve uluslararası kuruluşların bulundurduğu yabancı para miktarıdır.

Döviz Satım Belgesi

Döviz satışlarında düzenlenen belge olup yapılan alım işleminin miktarı, uygulanan kuru, zamanı vb bilgileri içermektedir.

Döviz Satım Belgesi

Döviz satışlarında düzenlenen belge olup yapılan alım işleminin miktarı, uygulanan kuru, zamanı vb bilgileri içermektedir.

Döviz Swapı Repoları

Bu işlemde, repoya konu kıymete benzer kalitede bir teminat (collateral) söz konusudur. Vadeli (forward) döviz piyasası aracılığıyla, yatırımcılar herhangi bir yabancı para cinsinden yapılan işlemlerden avantaj sağlayabilmektedir.

DÖVİZ TALEBİ

Yabancılar ödemen için istenen toplam yabancı para miktarıdır. İthal edilen mallara olan talebin fiyat esnekliği, ithal edilen mallara olan yabancı ülek talebinin fiyat esnekliği, ithal mal arzının fiyat esnekliği ve ithalata rakip olan malların arzının fiyat esnekliği döviz talebinin başlıca faktörleridir.

Döviz Tevdiat Hesabı

Döviz Tevdiat Hesabı Şahıs veya kurumların belli bir dönem için, gelir elde etmek amacıyla, yabancı para cinsinden açtırmış oldukları mevduat hesapları yoluyla sağlanmış olan kaynakların kayıtlı olduğu kalemdir.

DÖVİZ TEVDİAT HESAPLARI

Ülke içinde ve dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler tarafından, konvertibl döviz karşılığında yetkili bankalarda açılan hesaplara verilen addır.

Döviz Tevdiat Hesaplarına (-)

Döviz Tevdiat Hesaplarına (-) Bankaların, şahıs ve kurumlardan yabancı para birimindeki mevduatlar vasıtasıyla topladıkları fonlar için ödemek zorunda oldukları faiz ödemelerinin kaydedildiği kalemdir.

Döviz ve Faiz Haddi ile İlgili İşlemler

Döviz ve Faiz Haddi ile İlgili İşlemler Pasiflere kaydedilemeyen fakat edinilmiş olan kaynakların döviz kurundaki ve faiz oranlarındaki değişiklikler gereği belli bir yükümlülük altına sokabilecek taahhütlerin tutarını gösteren kalemdir.

Döviz Yardımlaşma Anlaşması

Döviz piyasasında, bir dövizin spot olarak alınıp aynı anda bir başka döviz cinsi karşılığında, vadeli olarak satılması işlemidir.

Faiz oranları ile döviz kurlarındaki değişimler sonucunda ortaya çıkan riski en aza indirmek amacıyla geliştirilmiş olan bir işlemdir.

DÖVİZE ÇEVİRİLEBİLİR MEVDUAT

Yurtdışında ikamet eden Türkler ve yabancılar tarafından açılan ve TL'ye çevrilirken kur garantisi taşıyan hesaplardır. Bu hesaplara, Avrupa para piyasaları faiz oranından daha yüksek faiz verilmektedir.

Döviz Natık Krediler

Belirli bir döviz cinsinden ve/veya döviz cinsine bağlı olarak kullanılan krediler.

Dow Teorisi

Modern Teknik Analizin atası olarak nitelendirilen Charles Dow'un The Wall Street Journal gazetesinde 1900 - 1902 yılları arasında yayınlanan makalelerinden derlenerek ortaya çıkarılan Dow Teorisi, teknik analiz metodlarının en eskisi ve hakkında en çok araştırma yapılmış olup; teorinin amacı, hisse senedi piyasasının yönünü (trendini), genel iş dünyasının gidişatı ile ilişkilendirmek, kısa vadeli fiyat hareketlerini gözardı ederek hisse senedi piyasasının genel yönünü tahmin etmeye çalışmak ve bu sayede doğru zamanda belirlenen trendin doğru tarafında yer alabilmektir.

Dünya Bankası

Temel amacı, üye ülkelerin gelişmesine yardımcı olacak mali kaynakları sağlamak olan ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası olarak da adlandırılan bankadır.

DÜNYA BANKASI GRUBU

Uluslararası Kalkınma Birlięi (International Development Association), Uluslararası Finansman Kurumu (International Finance Cooperation) ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (International Bank for Reconstruction and Development) 'nın biraraya gelerek kurduęu finansal bir gruptur. Uluslararası Kalkınma Birlięi 1960'ta en geri kalmıř űlkelere dıř kaynak bulmak ve kredilerini geri űdemede yardım etmek amacıyla; Uluslararası Finansman Kurumu 1956'da kredi saęlanan űlkelerde űzel sektűrűn geliřtirilmesinin űzendirilmesi amacıyla; Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'da 1946'da kalkınmakta olan űlkelere proje yardımı saęlayarak, onların sermaye yatırımlarını yűnlendirmek amacıyla kurulmuřtur.

DÜNYA EKONOMİSİ

Bu kavram birkaç řekilde tanımlanmıřtır: Biręok űlkenin bir iřbűlűmű çeręevesinde oluřturduęu yapı; űlke ekonomilerinin her birinin ayrı ayrı oluřturduęu hiyerarřik yapı ve mal, sermaye, emek ile birbirleriyle iliřkili űlke ekonomilerinin tűmű gibi farklı řeklillerde yorumlanmıřtır.

DÜNYA EKONOMİSİNDE BÜYÜME

Dűnya ekonomisinde bűyűme , 16. Yűzyıldan bugűne kadar geęen sűre ięinde geręekleřen bűyűme olarak tanımlanmaktadır. Bu bűyűme, ięsel (internal) ve dıřsal (external) olmak űzere iki řekilde geręekleřir. İęsel bűyűme, teknolojik ilerleme ve iřgűcű hacminin bűyűmesi; dıřsal bűyűme ise tarımsal alanlardaki sermaye artıřı sonucunda olan coęrafi bűyűme řeklinde ortaya ęıkar.

Dűnya İřletmesi

Bu iřletme tűrűnde ana iřletmenin ortakları ve yűneticileri yabancı űlkelerden oluřmaktadır. Dűnya iřletmelerinde yűneticiler uluslararası bir űzellięe sahip olup deneyim ve yeteneklerine gűre deęiřik űlkelerden seęilmektedir.

Bu tip işletmelerin kurulmasında ticari, politik ve yasal engeller mevcut olduğu ięin sık karşılaşılan işletme tűrleri değillerdir. Zira pekęok űlkede yasalar bir yabancı işletmenin pay senedine sahip olmasını kısıtlamaktadır. Bununla beraber bu pay senetlerinin alım ve satımının yapılacağı uluslararası bir borsanın olmaması, vergi yasaları, muhasebe uygulamalarındaki farklılıklar ve işletme felsefesindeki değişiklikler de bu işletmelerin kuruluşunu engelleyen faktűrlerdir.

DÜOPOL

İki üretici ve çok sayıda tüketicinin bulunduğu piyasadır. Tüketiciler bakımından, tam rekabet piyasasına çok benzer. Ürticilerin arzı kontrol edememeleri satış fiyatını etkiler. Bu da, fiyatın tekel piyasasındaki fiyata yaklaşmasına yol açar. Bu tip piyasalara, kısmi tekel piyasası da denilmektedir.

DÜOPSON

Birbirlerine benzer ürünlerin çok sayıda üreticisinin fakat sadece iki tüketicisinin bulunduğu piyasalara verilen addır.

Duran Varlık KDV

Duran Varlık KDV Duran Varlık alımlarından doğan KDV alacaklarının kaydedildiği kalemdir.

DURAN VARLIKLAR

Duran Varlıklar Duran varlıklar, bir hesap dönemi içinde paraya çevrilmesi, tüketilmesi düşünülmeyen varlıkların yer aldığı kalemlerdir ve yatırım ortaklıklarının sabit (likiditesi az olan) varlıklarını kapsayan aktifleridir. Duran varlıklar daha çok yatırım ortaklıklarının üretim faaliyetlerini yerine getirmek için yaptıkları yatırımları kapsamaktadır ve bundan dolayı bu kalemlerin büyük bir kısmını ortaklıkların yatırımlarının kayıtlı bulunduğu maddi duran varlıklar ile, faaliyetleri ile az veya çok ilgili olan iştiraklerin kayıtlı olduğu finansal duran varlıklar oluşturur. Duran varlıklardaki kalemler, dönen varlıklara benzer şekilde, nakitlik derecesi çoktan aza doğru olarak sıralanmıştır.

Duran Varlıklar Değer Artışı

Duran Varlıklar Değer Artışı Sigorta şirketlerinin maddi duran varlıklarında bulunan varlıkların Maliye Bakanlığı'nın belirlediği yeniden değerlendirme oranlarıyla yapılan değerlemelerinin kümülatif toplamalarını gösteren kalemdir.

Duran Varlıklar-Devamlı Sermaye Oranı (DVDS)

Formül :

veya

Birim : Yüzde (%)

Bu oranının hesaplanması sonucu, şirketlerin duran varlıklarının (sabit varlıklarının) ne kadarlık kısmının uzun vadeli kaynaklar tarafından finanse edilebildiğini görebiliriz. Bu oran sayesinde şirketlerin maddi yatırımlarını fonlamada ne kadar başarılı olduğunu ölçebiliriz.

Duran varlıkların tamamı öz sermaye tarafından karşılanmayan şirketlerde bu oranın hesaplanması önem kazanır. Böylece, uzun vadeli varlıkların, en azından hangi oranda uzun vadeli kaynaklarla karşılanıyor olduğunu görürüz.

Bu oranın %100'den küçük olması demek, şirketlerin, duran varlıklarının (sabit yatırımlarının) tamamını uzun vadeli kaynaklarla ile finanse edebildiklerini ve bu varlıkların finansmanı için vadesi bakımından risk teşkil eden kısa vadeli borçlara gerek kalmadığını göstermektedir. Oranın %100'den büyük olması durumunda, duran varlıkların finansmanında kısa vadeli yabancı kaynakların kullanıldığını, sermayenin yetersiz olduğunu ve ek bir fon ihtiyacına gerek duyulduğunu düşünebiliriz.

Ancak sermaye yoğun teknoloji kullanan şirketlerin yatırımlarını tamamladıkları ilk yıllarda, bu oranın %100'den büyük olması normal karşılanmalıdır.

Bu oranın incelenmesi sırasında Maddi Duran Varlıklar-Devamlı Sermaye oranı ile birlikte ele alınmasının yararları bulunmaktadır. Bu iki oran, devamlı sermayenin maddi duran varlıklar ile duran varlıkları hangi oranda karşılayabildiğini kıyaslayabilmemize, finansal duran varlıkların kaynak ihtiyacını nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu durumda, çıkan sonuca göre şirketlerin portföylerindeki iştirak kuruluşlarının varlığı sorgulanabilir ve gerekliliği ölçülebilir.

Duran Varlıklar-Öz Sermaye Oranı (DVOS)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Bu oranın hesaplanmasındaki amaç, duran varlıkların ne kadarlık kısmının öz sermaye tarafından karşılandığını öğrenebilmektir. Şirketlerin yatırımlarının diğer fonlama yöntemlerine nazaran daha uzun vadeli ve faiz maliyeti olmayan öz sermaye yoluyla finanse edilebiliyor olması tercih edilen bir durumdur.

Bu oranın %100'den küçük olması demek, şirketlerin, duran varlıklarının (uzun vadeli toplam yatırımlarının) tamamını öz sermaye ile finanse ettiklerini ve bu varlıkların finansmanı için ek bir yabancı kaynağa gerek kalmadığını göstermektedir. Oranın %100'den büyük olması, duran varlıkların finansmanında yabancı kaynakların kullanıldığını, Sermayenin yetersiz olduğunu ve ek bir sermaye finansmanına gerek duyulduğunu gösterir.

Ancak sermaye yoğun teknoloji kullanan şirketlerin yatırımlarını tamamladıkları ilk yıllarda, bu oranın %100'den büyük olması normal karşılanmalıdır.

Bu oranın incelenmesi sırasında maddi duran varlıklar-özsermaye oranı ile birlikte değerlendirilmesinin yararları bulunmaktadır. Bu iki oran, öz sermayenin maddi duran varlıklar ve duran varlıkları hangi oranda karşılayabildiğini gösterir. Bu finansal duran varlıkların kaynak ihtiyacını nasıl etkilediğini anlamamızda yardımcı olacaktır.

Duran Varlıklar-Uzun Vadeli Borçlar Oranı (DVUVB)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Duran Varlıklar-Uzun Vadeli Borçlar oranı şirketlere uzun vadeli fon tedarik etmiş olan kreditorlerin sağlamış oldukları fonların karşılığında şirketlerin ne kadarlık sabit duran varlıklara (yatırımlara) sahip olduğunu göstermektedir. Bu oran şirkete kredi verenler tarafından bir emniyet payı olarak kullanılmaktadır.

Bu oranın %100'den küçük olması demek, şirketlerin duran varlıklarının (sabit yatırımlarının) tamamının uzun vadeli borçlar ile finanse edilebildiğini ve bu varlıkların finansmanı için kısa vadeli yabancı kaynaklara veya ek bir sermaye tutarına ihtiyaç olmadığını göstermektedir. Aksi takdirde, yani oranın %100'den büyük olması durumunda, eğer aradaki fark öz sermaye kaynakları tarafından tam olarak karşılanamaz ise kısa vadeli yabancı kaynakların kullanıldığını, sermayenin ve uzun vadeli fonların yetersiz olduğunu anlayabiliriz. Bu daha fazla uzun vadeli kaynağa ihtiyaç duyulduğunun belirtisidir. Oranın Duran Varlıklar-Öz Sermaye oranı ve Duran Varlıklar-Devamlı Sermaye oranı ile birlikte değerlendirilmesi daha doğru tesbitlerin yapılmasını sağlayacaktır.

DURBIN-WATSON İSTATİSTİĞİ (KATSAYISI)

İstatistiksel olarak, terimlerin birbirleriyle ilişkisi olup olup olmadığını anlamak için, aynı adı taşıyan testte kullanılan bir katsayıdır.

Düşen (Aşağı Eğilimli, Alçalan) Takoz Formasyonu

Piyasanın sağlamlaştığını ifade eden ve büyük çıkışlardan önce oluşan formasyon olup; yukarı doğru açısı olan bir üçgen görünümündedir. Takozun uçlarına doğru düşüşün şiddetinde azalma olur ve hacim azalması çok belirgin hale gelir. Takozun düşen direnç çizgisi kırıldığında, çıkış takozun boyunun üçte ikisi kadar olur.

Kırılmayla fiyatların ne kadar yükseleceği bilinmez. Başlarda yüksek olan işlem hacmi formasyonun sonuna doğru düşer ve kırılmadan sonra artışa geçer. Alçalan takozlarda fiyatların kırılmasıyla birlikte yükselişler daha yumuşak olmakta hatta bir süre yatay olarak gittikten sonra yükseldiği de görülmektedir.

Düşen (Aşağı Eğilimli, Alçalan) Üçgen Formasyonu

Fiyatların düşerken aynı seviyede destek oluşturmalarına karşılık çıkarken daha düşük seviyede tepe yapmasıyla oluşan şekil olup; bu formasyonda fiyatlar alt sınır çizgisi ile aşağı eğilimli üst sınır çizgisi arasında dalgalanmaktadır. Fiyatların belirgin bir değer kaybetmeden önce oluşturduğu bu formasyonun düşüş hedefi, formasyonun destek seviyesi ile en yüksek direnç seviyesi arasındaki farkın destek seviyesinden çıkarılmasıyla bulunur.

Düşük Değerlenme

Bir hisse senedinin veya emtianın gerçek değerinden daha düşük bir fiyatla işlem görmesidir.

Düşük Değerlenme

Bir hisse senedinin veya emtianın gerçek değerinden daha düşük bir fiyatla işlem görmesidir.

Düşük Fiyat

Bir seansta Borsa kaydına alınan (tescil edilen) en düşük işlem fiyatıdır.

DÜŞÜK MALLAR

Tüketicilerin gelir düzeyleri artıkça, talebi azalan mallardır. Çünkü gelir düzeyi artan tüketicinin pahalı mallara yönelmesi, eskiden tükettiği malları artık tüketmemesi, bu mallara olan talebi azaltmaktadır.

DUYARLI PİYASA

Alınan iyi veya kötü haberlerin değerlendirilerek, büyük fiyat dalgalanmalara sebep olduğu piyasadır. Hisse senedi piyasası, duyarlı piyasalara bir örnektir.

DÜZ KUR

İki milli paranın birbirleri cinsinden tanımlanmalarıdır. Örneğin, 1 ABD Doları = 275.000 TL düz bir kurdur. Düz kurun tersi "çapraz kur" dur.

Düzeltilme

Mevcut fiyat trendinin aksi yönünde oluşan hareketlerdir. Fiyatlar genellikle mevcut trendin yönünde tekrar ilerlemeye başlamadan önce belirli bir yüzdeyle bir düzeltme yapmaktadırlar.

E

Efektif

Merkez Bankası tarafından alım ve satımı yapılan ve Türk lirası olarak kurları belirlenen yabancı ülkelere ait kağıt paradır.

Efektif Deposu

Efektif Deposu Bankaların merkez veya şubelerinin kasalarında duran yabancı para cinsinden nakitlerin tutarlarının kayıtlı olduğu kalemdir.

Efektif Döviz

Merkez Bankası tarafından alım ve satımı yapılan ve Türk lirası olarak kurları belirlenen yabancı ülkelere ait kağıt paradır.

EFEKTİF TALEP

Ekonomide, çeşitli mal ve hizmetleri satınalmak amacıyla harcanmış paradır. Ayrıca satınalma gücü ile mevcut olan talep anlamına da gelmektedir.

Egzojen Değişken

Egzojen değişken değeri modele dışarıdan verilen değişkendir. Bu değişkenler, "dışsaldeğişkenler" olarak da ifade edilmektedir.

EK İTHALAT VERGİSİ

Döviz kurundaki istikrarı sağlamak ve ödemeler dengesi açığını kapatmak için konulan ek vergilerdir.

EKONOMETRİ

İstatistik ve matematikten yararlanmak suretiyle, ekonomik olayların ölçülmesini sağlayan bir iktisat dalıdır. Ekonomik sorunlar önce kuramsal düzeyde incelenir ve belirli matematiksel bir modele yerleştirilir. Bu modelde bulunan değişkenler istatistiksel yöntemler uygulanarak hesaplanır ve veriler arasında fark olduğu takdirde, bu farkın nedenleri araştırılır.

EKONOMİ

Genel olarak ekonomi, sonsuz ihtiyaçları olan insan ile bu ihtiyaçları sağlamaya elverişli doğa arasındaki geçerli ilişkileri araştırarak bilimdir.

EKONOMİK

Kaynakların en düşük maliyet ve en yüksek fayda sağlayacak biçimde kullanılmasıdır.

EKONOMİK BÜYÜME

Belirli bir amaç doğrultusunda, birçok bakımdan ölçülebilen ve çoğunlukla ekonomideki üretim kapasitesinde olan artışı ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Ekonomik büyüme, toplam sanayi ürünü olarak büyüme, milli gelir toplam milli hasıladaki artış veya kişi başına düşen ürün miktarındaki artış şeklinde birçok bakımdan ölçülebilir. Ekonomik büyümenin ölçüm yollarından hangisinin daha verimli olduğu, ölçümün hangi amaçla yapıldığına bağlıdır.

EKONOMİK İŞBİRLİĞİ VE KALKINMA TEŞKİLATI

1960'da imzalanan bir anlaşma ile kurulan bu uluslararası kuruluşun amacı, üye ülkelerin ekonomik bakımdan kalkınmasına ve dünya ticaretinin çok yönlü olarak gelişmesine yardımcı olmaktır. Teşkilata şu ülkeler üyedir: ABD, Avusturya, Avustralya, Belçika, Batı Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya, İsviçre, İsveç, İrlanda, İzlanda, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Türkiye, Yunanistan.

Ekonomik Kale

Ekonomik güç anlamını taşıyan bu kavram, hakkında kullanıldığı ekonomik birimin (şirket, sektör veya ekonominin tamamı olabilir) sağlamlığını da ifade etmektedir.

EKONOMİK RANT

Üretim faktörünün üretime sağladığı yararın üzerinde gerçekleşen ödemedir. İki çeşit rant mevcuttur. Tüketici rantı, tüketicinin malı satın alma sürecinde, almayı düşündüğü fiyatın altında almasıdır. Üretici rantı ise, üreticinin malını istediği fiyattan yukarıya satması ile gerçekleir.

EKSİK DEĞERLENMİŞ PARA

Eksik değerenmiş para, yabancı para cinsinden değeri, serbest piyasa değeriine veya uzun dönem içerisinde ulaşacağı değere göre düşük olan paradır. Mili paranın aşırı eksiltilmesi ya da değeriendirilmesi dış ticaret politikasında bir değışim uygulamasıdır. Paranın aşırı değeriendirilmesi ile, ithalat ucuzlarken, ihracat pahalılaşıır. Develüasyonla da, ihracatın artırılması ve ithalatın azaltılması hedeflenmektedir.

EKSİK REKABET

Firmaların fiyatları bir dereceye kadar etkileyebildikleri rekabet durumudur. Bu durumda, piyasa tam rekabet yapısından çıkar. Eksik rekabet, tam rekabet ve monopol yapı arasındaki tüm durumlarda geçerlidir.

EKSTANSİF TARIM

Büyük tarım alanlarında küçük miktarlarda sermaye ve işgücü kullanmak suretiyle gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlerdir.

Elliott Dalga Analizi

Yükselen ve düşen dalgaları kendi içinde gruplara ayırarak inceleyen analiz sistemidir.

Elmas Formasyonu

Bu formasyon Türkçe kaynaklarda oluşturduğu şekil itibarı ile "Baklava Dilimi Formasyonu" olarak da adlandırılmaktadır. Elmas Formasyonu genellikle piyasanın tepelerinde görülen bir ana trend formasyonu olup; en az üç-dört hafta sürmekte ve genellikle oluşumu birkaç ayı bulmaktadır.

Formasyonun oluşumu sırasında fiyatlar belirli bir süre bir öncekinden daha yüksek zirveler ve bir öncekinden daha düşük dipler yapmakta ve zirveler ile dipleri birleştiren

doğrular ters Simetrik Üçgen görünümünde olmaktadır. Daha sonra herşey tersine dönmekte ve artık zirveler öncekilerine nazaran daha aşağıda dipler de daha yukarıda oluşmaya başlamaktadır. Burada da bir Simetrik Üçgen Formasyonu meydana gelmiş olmakta ve bu iki aşama birbirini takip ettiğinden dolayı üçgenlerin bileşimi olan bir Elmas Formasyonu oluşmaktadır.

EMEK

Emek, önceden düşünülmüş ve planlanmış, belirli bir hedefe yönelik faaliyet veya çabadır. Kişi, bu faaliyet sırasında emek gücü (işgücü) harcar. Emek gücü ise, kişinin sahip olduğu ve üretim süreci sırasında kullandığı fiziksel ve entellektüel gücüdür.

EMEK ARZI

Toplam nüfus içerisinde, ekonomik faaliyetlere katılmak isteyenlerin sayısıdır. Emek arzı, nüfusa, bu nüfus içerisinde çalışmak isteyenlerin sayısına ve bu kişilerin çalıştıkları saat sayısına göre farklılık gösterir.

EMEK DEVİR ORANI

Bir firmadan belirli bir dönemde, kendi istekleri veya başka bir sebeple çıkartılmış işçi sayısının, firmada çalışan işçi sayısına oranıdır. Emek devir oranı ne kadar yüksekse, firma için işgücü maliyeti de o kadar büyüktür.

EMEK PİYASASI

Çalışma koşulları ile ücretlerin belirlendiği piyasadır.

EMEK-YOĞUN TEKNOLOJİ

Emek faktörünün diğer üretim faktörlerine oranla çok daha fazla kullanıldığı teknolojidir. Sermaye veya emek yoğun teknolojilerden hangisinin daha verimli olduğu, tek bir sektör bazında ele alınırsa, ilgili faktör fiyatına ve miktarına göre değişir. Ancak genel olarak ekonomi bazında ele alınırsa, sektörlerin özellikleri ve gösterdikleri gelişmelerde faktör miktarının ve fiyatının yanında büyük rol oynayacaktır.

Girilen bir emrin, orijinal emrin fiyatına eşit veya orijinal emrin fiyatından daha iyi fiyatlı yeni emirlere bölünmesi anlamında olup; bu işlem gerçekleştirildiğinde, bölünen emirlerin toplam miktarının ilk miktara eşit veya daha büyük olması zorunludur.

Emir İyileştirilmesi

Fiyatların, alış emirlerinde yukarıya, satış emirlerinde ise aşağıya çekilmesi suretiyle fiyat önceliğinin değiştirilmesidir.

Emirlerde Geçerlilik Süresi

Borsa emirlerinin geçerli sayıldığı süre olup; bu süre bir tam gün (2 seans) olarak belirlenmiştir.

EMİSYON

Hisse senedi, kağıt para, tahvil gibi değerlerin ilk kez piyasaya sürülmesidir. Tek başına kullanıldığında ise, genellikle devletin yetki verdiği bankaların piyasaya kağıt çıkarması anlamına gelmektedir.

EMİSYON HACMİ

Devletin yetkili kıldığı banka tarafından piyasaya sürülmüş toplam kağıt para miktarıdır.

Emisyon Primi

Emisyon Primi Bankaların primli olarak yaptıkları (nominal değerinin üzerinde) bedelli sermaye artırımlarında, halka arzlarda ve kullanılmayan rüçhan haklarının borsada satışında meydana gelen beher hisse senedinin nominal değerinin üzerinde kalan tutarların kaydedildiği kalemdir. Emisyon Primi şu hallerde ortaya çıkmaktadır: Bedelli Sermaye artırımlarında ortaklara primli olarak (nominal değer olan 1.000 TRL'nin üzerinde) kullandırılan yeni pay bedellerinin, nominal tutarlarını aşan kısımları (1.000 TRL'nin üstünde kalan kısım) bu kaleme ve nominal tutar (1.000 TRL) sermaye kalemine kaydedilir. Ortakların rüçhan hakları kısıtlanarak yapılan halka arzlarda genelde hisse senetleri primli olarak (nominal değer olan 1.000 TRL'nin üzerinde) satıldığından, nominal tutarlarını aşan kısımları (1.000 TRL'nin üstünde kalan kısım) bu kaleme ve nominal tutar (1.000 TRL) sermaye kalemine kaydedilir. Şirketlerin bedelli sermaye artırımlarında rüçhan haklarını kullanmayan (bedellerini yatırarak yeni senet almayan) ortakların yeni payları, rüçhan hakkı kullanım süresinin bitiminde ya iptal edilir ya da borsada satılır. Borsada satış fiyatı nominal değer üstünde gerçekleşirse, nominal tutarlarını aşan kısımları (1.000 TRL'nin üstünde kalan kısım) bu kaleme ve nominal tutar (1.000 TRL) sermaye kalemine kaydedilir.

EMLAK ALIM VERGİSİ

Emlak alım vergisi, taşınmaz malların alım-satımı sırasında bir defaya mahsus olarak alınan ve matrahı satış bedeli olan vergidir.

EMLAK VERGİSİ

Emlak vergisi, taşınmaz malların değeri üzerinden hesaplanarak her yıl alınan vergidir.

EMLAK YATIRIM FONLARI VE ORTAKLARI

Emlak piyasasında yatırım yapmak suretiyle ortaklarına getiri sağlayan ortaklıklar ve fonlardır. İpotek ve mülkiyet ortaklıkları olarak ikiye ayrılırlar. İpotek ortaklıkları, kısa dönem ipotek işlemleridirler, inşaat fonları şeklinde olurlar. İnşaat süresince yapanları fonlandırıp, inşaatın bitimi ile fonların geri ödenmesini sağlarlar. Mülkiyet ortaklıkları ise, yatırımcıların kendi emlaklarını fonladığı ortaklıklardır. İkincil menkul kıymetler borsasında işlem gördükleri için likiditeye sahiptirler.

Emtia

Emtia Şirketlerin üretim faaliyetinde kullanmayı düşünmedikleri, esasında alım ve satım yoluyla bir ticari kazanç elde etmeyi amaçladıkları ticari malların kayıtlarının tutulduğu kalemidir.

Emtia Kanalı Endeksi

Emtia Kanalı Endeksi, Amerikalı analist Donald R. Lambert tarafından geliştirilmiş, fiyat momentum göstergesi olup hisse senedi fiyatının kendi istatistiksel ortalamasından ne kadar uzakta olduğunu göstermektedir. Emtia piyasaları için geliştirilmiş olmasına rağmen hesaplanışındaki özellikler nedeniyle rahatlıkla hisse senedi piyasasına da uygulanabilmektedir.

EN AZ GEÇİM İNDİRİMİ

Vergi mükelleflerinin, geçinmek için gerekli belirli bir minimum gelire sahip oldukları varsayılarak, bu miktarın vergi matrahından düşülmesidir.

EN ÇOK KAYRILMA KOTULU

Bir ülkenin başka bir ülke uyruk ve ürünlerine, diğer ülkelerden daha fazla ayrıcalık tanınmasını öngören anlaşma koşuludur.

En İyi Gayret

Halka arz edilecek sermaye piyasası araçlarının satılması için en iyi gayretin gösterileceğinin aracı kuruluş veya kuruluşlar tarafından ihraççı şirkete taahhüt edilmesidir. Satışların istenildiği gibi gerçekleşmemesi halinde aracı kuruluş veya kuruluşların herhangi bir satın alma yükümlülüğü bulunmamaktadır.

En İyi Gayret Aracılığı

Bu aracılık biçimi, halka arz edilecek olan sermaye piyasası araçlarının izahnamede gösterilen satış süresi içinde satılmasını, satılmayan kısmın ise ihraççıya iadesini ifade etmektedir.

En Küçük Kareler Yöntemi

En Küçük Kareler Yöntemi, basit ve çoklu regresyon modellerinde ve çok denklemlili ekonometrik modellerin çözümlemesinde kullanılan temel tekniktir.

Endeks

Endeks, birçok veriyi dikkate alarak hızlı ve doğru bir şekilde sonuca ulaşılmasını sağlayan ve bir veya daha fazla değişkenin hareketlerinden ibaret olan oransal değişimi ölçmeye yarayan bir göstergedir.

Endeks Fon

Borsa endekslerindeki oranlara göre endeks kapsamındaki hisse senetlerinden oluşan portföyü işleten fonlardır.

ENDEKS SAYILARI

Belirli bir yıl ile baz alınan yıl arasında geçen süre içinde fiyat, maliyet gibi konularda gerçekleşen değişimleri gösteren sayılardır. Tüketici fiyat endeksi, toptan eşya fiyat endeksi, sanayi üretim endeksi bunlara örnektir.

ENDEKSLİ TAHVİL

Enflasyonun tahvillerde yazılı değeri aşındırmasını önleyerek, tahvil sahiplerinin zarara uğramamaları için çıkartılan bir tahvil türüdür. Bu tip tahvillerde, ana para ve faizi altın, döviz gibi bir değer ölçüsüne bağlanarak, ödeme günü geldiğinde tahvilin değeri bu ölçülere göre saptanarak ödeme yapılır. Böylece tahvil sahibi enflasyondan etkilenmemiştir olur.

Endojen Değişken

Endojen değişken, değeri modelin içerisinde belirlenip açıklanan değişkendir. Bu değişkenler, "içsel değişkenler" olarak da ifade edilmektedir

ENDOJEN VE EGZOJEN DEĞİŞKENLER

Endojen değişken, değeri modelin içerisinde belirlenip açıklanan; egzojen değişken ise değeri modele dışarıdan verilen değişkendir. "İçsel ve dışsal değişkenler" olarakta ifade edilirler.

ENFLASYON

Bir ülkede fiyatlar genel seviyesinin sürekli yükselmesi, paranın satınalma gücünün sürekli azalması durumudur. Sürekli enflasyon ülkenin ekonomik, toplumsal olmak üzere bütün kesimini etkileyebilir.

Enflasyon Muhasebesi

Türk Muhasebe Standartlarına göre hazırlanan mali tablolarının enflasyona göre düzeltilmesi ile şirketin durumu daha gerçekçi olarak tespit edilmektedir. Enflasyon muhasebesi standardında hesaplanan şirketlerin ve özellikle faiz gelirin dayalı bankaların gerçek karlılığının, SPK'ya verilen mali tablolara göre çok daha düşük olduğu görülmektedir. Enflasyon oranı düştükçe iki standart arasındaki farklar azalacaktır.

Enflasyon Riski

Yatırımcı tarafından arzulanmayan (düşük) bir reel getiri oranının gerçekleşme olasılığını (riskini) ifade etmektedir.

ENFLASYON SARMALI

Bir kez başladığında kendi kendini büyüterek gelişen enflasyondur. Bu gelişim şöyle gerçekleşmektedir: fiyatların artması maliyetlerin artmasına, bu da fiyat seviyesinin daha da artarak sürecin bu şekilde gelişmesine yol açar.

ENFLASYONİST AÇIK

Ekonomide mevcut toplam talebin toplam arzdan daha fazla olmasından dolayı ortaya çıkan açıktır. Böyle durumlarda, eğer toplam talep arz seviyesine indirilemezse veya toplam arz talebi karşılayacak kadar yükseltilemezse, fiyatlar yükselir.

ENGEL KANUNU

Alışkanlıklar ve zevkler konusunda bir değişiklik olmaksızın, gelir düzeyi arttıkça gelirden gıda maddeleri alımı için ayrılan payın azalacağını öngören kanun, 1957'de E. Engel tarafından ileri sürülmüştür.

ENGELLEME ETKİSİ

Devlet yatırım ve harcamalarının özel sektör yatırımlarını olumsuz yönde etkilemesidir. Bunun tersinin de gerçekleşmesi mümkündür.

ENSERTEN

Enserten, kambiyo borsalarında kullanılan fiyat verme metodlarından biridir.

Entegrasyon

İki ya da daha fazla firmanın tek bir firma durumuna gelmesidir.

ENVANTÖR

Belirli bir tarihe ilişkin borç, alacak ve varlıkların miktarlarının ve değerlerinin, sayım, kontrol ve düzeltme yaparak saptanmasıdır.

ERGONOMİ

İnsanın fiziksel gücünün üretimde kullanılması için gerekli koşulları inceleyen bilim dalıdır. Amacı, maksimum işgücü ve sermaye üretmek için en elverişli fiziksel ortamı sağlamaktır.

Ertelenen ve Taksite Bağlanan Devlet Alacakları

Ertelenen ve Taksite Bağlanan Devlet Alacakları Kanuni süresi içerisinde ödenmeyen, ileride ödenmek üzere ertelenen vergi ve diğer devlet alacaklarının kaydedildiği kalemdir.

Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)

Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-) Bankaların almış oldukları leasing (finansal kiralama) hizmetleri nedeniyle oluşan giderlerden ileri bir tarihte ödenmek üzere ertelenmiş olan kısmının kaydedildiği kalemdir.

Eş Zamanlı Analiz

Aktif olarak, gerçek zamanlı grafik incelemeleri piyasa profesyonelleri veya yoğun işlem yapan profesyonel yatırımcılar tarafından yapılmaktadır. Borsadan gelen gerçek eş zamanlı bilgiler ile grafikler sürekli güncellenip yatırımlar sürekli monitör edilerek pozisyon açılmakta ve kapatılmaktadır.

Bazı borsaların aktif seans izleme fiyatları yatırımcılara pahalı geldiğinde, yatırımcılar çalışmalarını o borsaların müsaade ettikleri bedava gecikmeli bilgiler ile yapmayı tercih edebilmektedirler.

Esas Faaliyet Kar Marjı (Karlılığı) (EFKM)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Yüzde (%)

Esas faaliyet karlılığı, esas faaliyet karının satışlara oranı şeklinde hesaplanmaktadır. Bu

sebeple brüt kar marjından farklı olarak şirketlerin satış faaliyetleri ile ilgili giderleri de dikkate almaktadır. Bu sebeple esas faaliyet karlılığını brüt kar marjının gelişmiş bir şekli olarak düşünebiliriz.

Esas faaliyet karlılığı, şirketlerin satış faaliyetlerinin (satış politikalarının) nihai sonuçları hakkında bir bilgi vermektedir ve aynı iş kolundaki şirketlerle ve şirketin geçmiş dönemleriyle karşılaştırılması anlamlı sonuçlar verecektir. Bu şekilde satışlarını ne kadarlık bir kar marjı ile gerçekleştirdiğini, yani rekabet gücünü ve rekabet gücünün dönemler itibarıyla gelişimini gözlemleyebiliriz.

Esas faaliyet karlılığını satılan ürünün fiyatı, maliyeti ve satışla ilgili diğer giderler belirlediğinden, bu etmenlerdeki değişikliklerin iyi bir şekilde takip edilmesi gerekir. Dikkat edilirse, esas faaliyet karlılığı adet bazındaki satış miktarından bağımsız bir oran olduğundan, şirketlerin kar değerleri hakkında bir bilgi vermekten çok rekabet gücünün seyrini ortaya koymakta ve kıyas yapabilme imkanı tanımaktadır.

Bu karlılığın büyük sermayeye sahip sanayi şirketlerinde yüksek olması istenir. Küçük sermayelerle çalışan işletmelerde ise düşük bir faaliyet karlılığı bile tatmin edici olabilir.

ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)

Esas Faaliyet Karı (Zararı) Yatırım ortaklıklarının gerçekleştirmiş oldukları ana faaliyetlerini ilgilendiren konulardaki gelir ve giderlerin dikkate alındığı ve bu faaliyetlerin sonucunu gösteren kar tutarıdır.

EŞEL MOBİL

Eşel mobil, sabit gelirli kişilerin satın alma güçlerinin enflasyon dolayısıyla azalmasını önleyen bir sistemdir. Bu sisteme göre, belirli bir dönemde enflasyon % 50 artıyorsa, sabit gelirli kişilerin satın alma güçleri de % 50 oranında artmaktadır.

Eşleme

Aracı kurum ve bankaların en çok yaptığı işlemlerden biridir. Eşleme, ters repo yoluyla alınan menkul kıymetlerin, düz repo yoluyla fonlanması ve iki işlemin getiri ve götürüsü arasındaki aralık (spread) kadar kar yapma imkanı elde edilmesi işlemidir.

EŞMALİYET DOĞRUSU

Etmaliyet doğrusu, firmanın harcamalarında ve faktör fiyatlarında bir değişim olmaksızın, firmanın satın alabileceği sermaye ve emek gibi üretim faktörlerinin, birçok bileşimini gösteren doğruya verilen addır.

ESNEK ARZ

Esnek arz, arzın fiyatta meydana gelen değişmelere rağmen, daha büyük oranda değişmemesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Esnek Repo

Parayı borç veren yatırımcının, karşı tarafa paranın bir kısmını önceden anlaşılan vade ve koşullarda geri çekme hakkı karşılığında, yine belli faiz oranından ödeme yapacağı konusunda esneklik veren işlemler esnek repo olarak adlandırılır. Yani bu işlemde, yatırımcı ödünç verdiği para açısından sahip olacağı likit imkan karşılığında belli bir faiz oranından ödeme yapabilmektedir.

ESNEK TALEP

Esnek talep, talebin fiyatta meydana gelen artış veya azalış neticesinde, fiyattan daha büyük oranda artması veya azalması şeklinde tanımlanmaktadır.

ESNEKLİK

Bir değişkenin diğer bir değişkendeki artma veya azalma karşısında gösterdiği duyarlıktır. Örneğin, bir malın fiyatı % 10 artarsa, o malın talebi de % 10 azalır. Fakat piyasa şartları her zaman böylesine normal bir esneklik göstermez.

EŞÜRÜN EĞRİSİ

Eşürün eğrisi, belirli miktardaki üretimin gerçekleşmesi için gerekli iki girdinin (emek ve sermaye) olabilecek bileşenlerini gösteren eğriye verilen addır. Eğri üzerinde kalındığı takdirde, emek ve sermaye girdilerinin farklı bileşimleri ile hep aynı miktar üretim sağlanacaktır.

ETKİN KORUMA

Yerli üretimi korumak ve benzeri amaçlar için ithalattan alınan gümrük vergilerinin yurtiçi üretimde sağladığı korumayı ölçmede kullanılan bir kavramdır.

ETKİN KORUMA ORANI

Birölke sanayinin nihai ürün ve girdilerine uygulanan gümrük tarifesinin başka bir ölke sanayi karşısında mevcut koruma oranıdır. Nihai ürün üzerindeki koruma oranı yüksekse, etkin koruma oranı da yüksek olur.

Etkin Piyasa

Fiyatların, var olan bütün bilgileri yansıttığı piyasalardır.

Etkin Piyasa Teorisi

Bu teoriye göre piyasada işlem gören fiyatlar, ilgili oldukları enstrümanla ilgili (hisse senedi, kıymetli metal, emtia vb) bütün haber, enformasyon ve beklentileri içermektedir. Çünkü yatırımcılar ve piyasa profesyonelleri bütün bunları dikkatle inceleyerek bir fiyat belirlemekte ve bu fiyatlardan oluşan piyasa konsensu da bütün bu bilgileri içermektedir. Bu nedenlerden ötürü piyasada boşluklar yakalamak ve sürekli piyasadan iyi getiriler sağlamak mümkün değildir.

Bu teori bütün bunları dikkate alarak bir fiyatın uzun süre gerçek değerinden yukarı (overpriced/overbought) veya aşağı (underprized/oversold) kalmasını imkansız diye nitelendirmekte ve fiyatların ilgili oldukları enstrümanla ilgili (hisse senedi, kıymetli metal, emtia vb) haber, enformasyon ve beklentilerin belirlediği doğrultuda oluşacağını ifade etmektedir.

Bu teorinin varsayımlarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1. Yatırımcının temel amacı nihai zenginliğin faydasını maksimize etmektir (ençoklamaktır).
2. Yatırımcılar risk ve getiri temeline dayalı seçimler yapmaktadırlar.
3. Yatırımcıların risk ve getiri beklentileri homojendir.
4. Yatırımcılar birbirinin aynı zaman ufkuna sahiptirler.
5. Bilgi serbestçe elde edilebilmektedir.

ETKİNLİK

Etkinlik, mevcut kaynakların en etkili şekilde kullanılmasıdır. Teknolojik ve ekonomik etkinlik olarak mevcuttur. Teknolojik etkinlik bakımından firmaları karşılaştırmak zordur, çünkü her firma farklı bir üretim yöntemi kullanmaktadır. Ekonomik etkinlik ise, üretim, bölüşüm ve kaynak bazında ortaya çıkar. Üretimde etkinlik,

Etkinlik Süresi (ES)

Formül :

Etkinlik Süresi = Alacakların Ortalama Tahsil Süresi + Stokların Ortalama Tüketilme Süresi

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

AOTS : Alacakların Ortalama Tahsil Süresi

SOTS : Stokların Ortalama Tüketilme Süresi

Birim : Gün

Etkinlik süresi, şirketlerin alacaklarının ortalama tahsil süresi ile stokların ortalama tüketilme süresinin toplamından oluşan ve bu iki ayrı süreyi değişik bir bakış açısıyla değerlendirmemize yarayan bir göstergedir. Etkinlik süresi ile şirketlerin kasasından çıkan nakitin ne kadar bir süre zarfında geri döndüğünü ölçebiliriz.

Gerçekte bu oran sınai işletmelerinde bir malın hammadde olarak alımından paraya dönüşmesine kadar geçen süreyi göstermektedir. Oran üretim, satış, dağıtım ve tahsilat sürelerinin bileşimidir. Genelde bu iki süre aksi yönde gelişme göstermekle birlikte toplamının yani etkinlik süresinin küçük olması (çıkan nakitin çabuk geri dönmesi için) tercih edilir.

İşletmelerde alacak devir hızı ile stok devir hızının birlikte artması kaynak kullanımı açısından olumlu bir gelişmedir, fakat şirketler genelde bu iki sureyi aynı anda kısaltamamaktadırlar. Bunun başlıca sebebi ise satışlarını artırmak isteyen bir şirket kredili satışlarında vadeyi uzatacak, kampanya başlatacak ya da peşinat oranını düşürecektir. Böylece satışlar artacak stokların tüketilme süresi azalsada; alacak tahsil süresi artacaktır. Bunun tersi de geçerlidir. Özellikle gelecek belirsizliğinin artışı

dönemlerde şirket tahsil süresini kısaltmaya çalışabilir. Bunu da kredili satışlarını azaltarak yapmaya çalışacaktır. Bu da satışların azalması, dolayısıyla stokların artmasına neden olacaktır. Sonuç olarak şirket bu iki orandan birini kısmaya çalışıldığında, muhtemelen diğeri artacağından, etkinlik süresini kısaltmak oldukça zordur.

EURO-CURRENCY

ABD dışında bulunan kişi ve kurumların sahip oldukları dolar fonlarına verilen addır. Terim ilk kez, Doğu Bloku ülkelerinin Paris ve Londra'daki Sovyet bankalarına yatırdıkları dolarları ifade ederken kullanılmış, yüksek faiz veren Avrup bankalarına olan dolar akımının artması ile yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

EURO-PARA

Ülke sınırları dışında kullanılan, herhangi bir milli para otoritesinin denetiminde olmayan ve uluslararası finans kuruluşları tarafından alım satımı yapılan konvertibl para birimidir. Bu tip işlemler genellikle dolar cinsinden yapıldığı için, bu terim yerine euro-dolar, euro-pazar terimleri de kullanılmaktadır.

EURO-PAZAR

Yasal bir denetimi olmayıp, bir devletin denetimi altında bulunmayan ve ABD Doları başta olmak üzere birçok euro-pazarın biraraya gelerek oluşturduğu pazardır. Euro-pazar, Avrupa dışındaki finans merkezlerini de kapsamaktadır.

EURO-TAHVİL

Uzun vadeli ve sabit faizli olup, uluslararası piyasalarda alım satımı yapılabilen uluslararası bir menkul değerdir. Bu tip tahvillerin ulusal piyasada mevcut menkul kıymetler borsasında kote edilme gibi bir zorunluluğu yoktur. Euro-tahvillerin işlem gördüğü yani alım-satımının yapıldığı piyasaya euro-tahvil piyasası denilmektedir.

Evalüasyon

Bankaların kayıtlarında sabit kur üzerinden geçirilen dövizlerin her ay sonunda geçerli cari kura göre düzenlenmesidir (değerlenmesidir).

EX-ANTE VE EX-POST

Ex-ante , istenilen olayın gerçekleşmesinden önceki ; ex-post ise, gerçekleşen olaydan sonraki durumu ifade etmektedir. Örneğin, ex-ante talep tüketicinin satın almak istediği miktar, ex-post talep ise tüketicinin satın aldığı miktar anlamına gelmektedir.

EXIMBANK

İhracatta kredi kolaylıkları sağlayan, ithalat ve ihracatta uzmanlaşmış finansal bir kurumdur.

EXW

Teslimat fabrika çıkışında, diğer bir ifade ile satıcının işyerinde gerçekleştirilir. Burada risk alıcıya aittir. Bildirilen fiyat ihracatçının ticari işletmesinde veya fabrikasında mallar alıcıya teslim edildiğinde geçerli olacak fiyattır.

F

Faaliyet (Aktivite) Oranları (FO)

Faaliyet oranları işletmelerin faaliyetlerinde kullandıkları varlıkları ne ölçüde etkin kullandıklarını göstermektedir. Etkinlik oranları, verimlilik oranları veya devir hızları adlarıyla da kullanılan bu oranlar, likidite oranlarının yorumlanmasına da yardımcı olurlar. Örneğin, alacaklarını kolayca nakite dönüştüremeyen bir işletme cari oranı yüksek olsa bile, nakit yaratma gücündeki problemler yüzünden işletme borçlarını ödemede zorluklar yaşayabilir.

Faaliyet Giderleri (-)

Faaliyet Giderleri (-) Şirketlerin satışları ile doğrudan ilişkili olan giderlerin kaydedildiği kalemdir. Bu kalem bize şirketlerin satışlarını gerçekleştirmek için yapmak zorunda oldukları giderler hakkında bilgi vermektedir.

Faaliyet Kar Marjı (Karlılığı) (FKM)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Yüzde (%)

Faaliyet karlılığı, faaliyet karının satışlara oranı şeklinde hesaplanmaktadır. Faaliyet karlılığı şirketlerin hem satış, hem de yatırım ve finansman politikaları hakkında bilgi verdiğinden ayrı bir önemi bulunmaktadır Şirketlerin dönemler itibariyle veya aynı dönemlerde benzer şirketler karşısında faaliyetlerini ne kadarlık bir kar marjı ile gerçekleştirdiğini, yani rekabet gücü ve rekabet gücünün dönemler itibariyle gelişimini ve bunun yanında yöneticilerin başarısı hakkında da bilgi edinebiliriz.

Faaliyet karlılığını şirketlerin satış, yatırım ve finansman politikaları gibi etmenler belirlediğinden, bu etmenlerdeki değişikliklerin iyi bir şekilde takip edilmesi gerekir. Ayrıca bu karlılığın büyük sermayeye sahip sanayi şirketlerinde yüksek olması istenir. Küçük sermayelerle çalışan işletmelerde ise düşük bir faaliyet karlılığı bile tatmin edici olabilir.

FAALİYET KARI (ZARARI)

Faaliyet Karı (Zararı) Yatırım ortaklıklarının satış, yatırım ve finansman politikalarının, yani tüm faaliyetlerinin sonucunu göstermekte olan kar tutarıdır.

Faaliyetle İlgili Diğer Gelirler ve Karlar

Faaliyetle İlgili Diğer Gelirler ve Karlar Yatırım ortaklıklarının diğer faaliyetlerinden elde etmiş oldukları fakat nitelikleri gereği diğer kalemlere kaydedilemeyen gelir ve karların kaydedildiği kalemdir.

Faaliyetle İlgili Diğer Gider ve Zararlar (-)

Faaliyetle İlgili Diğer Gider ve Zararlar (-) Ana faaliyet alanı dışındaki konularda oluşan gider ve zararların kaydedildiği kalemdir.

Fabrika Çıkışı Teslim

Teslimat fabrika çıkışında, diğer bir ifade ile satıcının işyerinde gerçekleştirilir. Burada risk alıcıya aittir. Bildirilen fiyat ihracatçının ticari işletmesinde veya fabrikasında mallar alıcıya teslim edildiğinde geçerli olacak fiyattır.

Fabrika Çıkışı Teslim

Teslimat fabrika çıkışında, diğer bir ifade ile satıcının işyerinde gerçekleştirilir. Burada risk alıcıya aittir. Bildirilen fiyat ihracatçının ticari işletmesinde veya fabrikasında mallar alıcıya teslim edildiğinde geçerli olacak fiyattır.

Factoring

Müşteri (şirket) alacaklarının “factor” denilen gerçek ya da tüzel bir kişi tarafından bedeli peşin ödenerek satın alınmasıdır. Mal ve hizmet satışı yapan bir ticari işletmenin vadeli alacaklarının “factor” denilen bir mali kuruluş tarafından alacaklıya rücu hakkı olmaksızın satın alındığı finansal hizmettir.

Kısaca ifade edilecek olursa factoring, bir şirketin ticari alacaklarını satarak finansman sağlamasıdır.

Factoring Alacakları

Factoring Alacakları Factoring şirketlerinin yapmış oldukları factoring işlemleri dolayısıyla meydana gelen vadeli alacakların kaydedildiği kalemdir.

Factoring Borçları

Factoring Borçları Factoring şirketlerinin yapmış oldukları factoring işlemleri dolayısı ile meydana gelen vadeli borçların kaydedildiği kalemdir.

Factoring Gelirleri

Factoring Gelirleri Factoring şirketlerinin faturalı olarak yapmış oldukları hizmet ve ürün satışlarının kaydedildiği kalemdir. Factoring şirketlerinin ana faaliyet konuları gereği elde etmiş oldukları gelirleri göstermekte olan factoring gelirleri kalemi, yurtiçi ve yurtdışında yapılmış olan tüm satış tutarlarını kapsamaktadır.

Factoring Gelirlerinden İndirimler (-)

Factoring Gelirlerinden İndirimler (-) Factoring şirketlerinin faturalı olarak yapmış oldukları hizmet ve ürün satışlarından iptal edilen işlemler, yapılan indirimler, vb. işlemlerin kaydedildiği kalemdir.

Factoring Hizmet Geliri

Factoring Hizmet Geliri Factoring şirketlerinin faaliyetleri esnasında factoringe konu olan gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Factoring Komisyon Geliri

Factoring Komisyon Geliri Factoring şirketlerinin faaliyetleri esnasında factoringe konu olan işlemlerde aldıkları komisyon gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Factoring Maliyeti (-)

Factoring Maliyeti (-) Factoring şirketlerinin cari dönemde yapmış oldukları factoring işlemleri için kırdıkları senet ve çekler için ödemiş oldukları tutarların kaydedildiği kalemdir.

FAİZ

Belirli bir paranın, belirli bir süre için iade şartı ile kullanılmasına karşılık verilen tutara verilen addır.

FAİZ ARBİTRAJİ

Fonların, iki mali piyasa arasında mevcut kısa süreli faiz oranı farkından yararlanmak için, kısa süreli yabancı menkul kıymet alım satımında kullanılmasıdır.

Faiz Dışı Gelirler

Faiz Dışı Gelirler Bankaların yapmış oldukları bankacılık işlemleri sonucu elde ettikleri faiz nitelikli olmayan gelirler ile, bankacılık dışı faaliyetlerden elde ettikleri gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Faiz Dışı Giderler (-)

Faiz Dışı Giderler (-) Bankaların yapmış oldukları bankacılık ve bankacılık dışı işlemleri sonucu oluşan faiz nitelikli olmayan giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Faiz Farkı

Sözlük anlamı; kambiyo alış ve satış fiyatları arasındaki fark, ek faizdir. Bu ifade, aracı kurum ve bankaların eşleme işlemi ile, ters repo yoluyla alınan menkul kıymetlerin, düz repo yoluyla fonlanması ile iki işlemin getiri ve götürüsü arasında oluşan, kar yaptığı aralığı (spread) da ifade etmektedir.

Faiz Gelir Reeskontları

Faiz Gelir Reeskontları Aracı kurumların ellerinde bulunan faiz getirili yatırım araçlarına tahakkuk eden değerlerin bilanço tarihindeki değerine indirgenebilmesi amacıyla ayrılan reeskont karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Faiz Gelirleri

Faiz Gelirleri Bankalardaki hesaplardan ve menkul değerlerden elde edilen faizler ile, tahsili geçikmiş alacaklardan alınan geçikme faizlerinin kaydedildiği kalemdir.

Faiz Giderleri (-)

Faiz Giderleri (-) Sigorta şirketlerinin sahip oldukları finansal borçlar için ödemek zorunda oldukları faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Faiz Karşılama Oranı, Faiz Ödeme Gücü (FKO)

Formül :

veya

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Yüzde (%)

Faiz karşılama oranı, şirketlerin göstermiş olduğu tüm faaliyetler sonucu elde ettiği kar (faiz ve vergi öncesi kar) ile finansman giderlerini hangi oranda karşılayabileceğini (faiz tutarını kaç defa karşıladığını) göstermektedir. Şirketler için birer risk ve emniyet göstergesi olarak da kullanılabilir.

Batı ülkelerinde bu oranın 8:1, 7:1 olması yeterli olarak görülmektedir. Ülkemizde son yıllarda faiz oranlarının yüksekliği ve dalgalı konjonktür seyri bu oranın dalgalı ve standartlardan düşük oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca son senelerde ülkemizde vergilerde ortaya çıkan beklenmedik uygulamalar dolayısıyla paydada vergi öncesi kar yerine vergi sonrası kar kullanılması daha uygun olabilmektedir. Bu durumda oranın 4, 3 civarı olması yeterlidir. Tabi ki ülkemizde bu oran da daha önce bahsedilen nedenlerle daha düşük düzeylerde çıkmaktadır. Ancak fazilerin düşük seyrettiği dönemler için bu oranda genel bir yükseliş beklenebilir.

Bu oran ne kadar büyükse, firmanın faiz giderlerini ödeyebilme gücü artar. Oranın sektör/endüstri ortalamasına göre yüksek olması veya zaman içinde artma eğiliminde olması, finansal risk derecesini azaltır.

Faiz Karşılıkları

Faiz Karşılıkları Şirketlerin yakın zamanda yapacakları faiz ödemeleri için ayırdıkları karşılıkların gösterildiği kalemdir.

Faiz Ödemeleri

Bu kavram; Hazine, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, döviz pozisyonu tutan bankalar ve yurtdışından kredi alan diğer kuruluşlara ait borçların faiz ödemelerini kapsamaktadır. Faiz ödemeleri bütçede eksi kalem olarak yer almaktadır.

FAİZ ORANI

Faiz miktarını shesaplayabilmek amacıyla, paranın çarpının % cinsinden değerdir.

Faiz Oranı Riski

Yatırım yapılan kıymetin fiyatının piyasadaki faiz oranlarından olumsuz olarak etkilenme riskidir.

Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri

Faiz ve Diğer Temettü Gelirleri Yatırım ortaklıklarının atıl fonlarını değerlendirdikleri faiz getirili menkul değerlerden (Hazine Bonosu, Devlet Tahvili, vb.) elde edilen faiz gelirleri ile temettü geliri sağlayan menkul kıymetlerden elde edilen (Hisse Senetleri) temettü gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

FAİZ VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI

Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları Bankaların aktiflerinde bulunan menkul kıymetler ve, müşterilerine ve diğer kuruluşlara kullandırdıkları kredilerden tahakkuk eden faiz ve diğer gelirler ile, bu gelirlerin bilançonun hazırlandığı tarihteki değerlerine indirgenebilmeleri için ayrılan reeskont tutarlarının ayrıldığı kalemdir.

FAİZ VE GİDER REESKONTLARI

Faiz ve Gider Reeskontları Bankaların pasiflerinde bulunan kaynaklara tahakkuk eden faiz ve diğer giderlerin, bilançonun hazırlandığı tarihteki değerlerine indirgenebilmeleri için ayrılan reeskont tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Faiz ve Vergi Öncesi Kar (FVOK)

Formül :

Faiz ve Vergi Öncesi Kar = Dönem Karı + Finansman Giderleri

Birim :Değer

Şirketlerin karlarından finansman giderleri ve vergiler indirilmeden bulunan tutar; Faiz ve vergi öncesi kar olarak adlandırılmaktadır. Şirketlerin faiz ve vergi yükümlülükleri öncesi kar tutarları, şirketlerin toplam faaliyetlerinden ne kadar kar ettiğini görmemizi sağlar.

Faiz ve Vergi Öncesi Kar (FVÖK) Marjı (FVOKM)

Formül :

veya

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim :

Yüzde (%)

Faiz ve Vergi Öncesi Kar rakamı Gelir tablosunda olmayan fakat bizim kolayca hesaplayabileceğimiz bir kar rakamıdır. FVÖK, faaliyet karına finansman giderlerinin eklenmesi sonucu bulunmaktadır.

Şirketlerin satış ve yatırım faaliyetlerinin sonucunu görmemizi sağlamakta olan bu kar rakamı, şirketlerin dönemler itibariyle performanslarını ölçmek için kullanılabilinecek en uygun kar rakamlarından biridir.

FVÖK Marjı ise FVÖK'nın şirketlerin satış tutarına oranlanması sonucu hesaplanmaktadır. FVÖK Marjı ile şirketlerin satış ve atıl fonlarından elde ettikleri gelirlerini satış hasılatı rakamlarına oranlayarak, şirketlerin ana faaliyetleri ile yatırım politikalarını ölçmekte olan önemli bir göstergiyi hesaplamış oluruz. Vergi ve piyasa faiz

oranlarındaki değişimlerden etkilenmeyen bu kar marjı, şirketlerin geçmiş dönemleriyle en rasyonel şekilde karşılaştırma yapma olanağını sağlamaktadır.

Faaliyet karı normal hallerde vergi ve faizler ödendikten sonra firma ortaklarına yeterli bir kar sağlayacak düzeyde bulunmalıdır. Eğer bir işletmede sermaye satış hacmine oranla oldukça az ise; düşük bir Faaliyet Karı-Net Satışlar oranı ile bile tatmin edici olabilir.

FAKİRLEŞEN BÜYÜME

Ekonomik büyümenin dış ticareti olumsuz etkileyerek ülkeyi fakirleştirmesidir. Burada ülkenin ihraç mallarının dış talep fiyat esnekliğinin derecesi önemlidir. Çünkü bu fiyat düşük ise, ülkenin fakirleşen büyüme yaşaması mümkündür.

FAKİRLİK KISIR DÖNGÜSÜ

Fakirlik kısır döngüsü, az gelişmişliği açıklamak için kullanılan bir modeldir. Bu modeli kısaca şöyle anlatabiliriz. Gelir düzeyinin düşük olması tasarrufların ve talebinde az olmasına neden olur. Bu da yatırımları olumsuz olarak etkiler ve sermaye oluşumu yetersiz kılar. Bu yüzden de verimlilik düşük seviyede kalır. Böylece, en başta mevcut düşük gelir düzeyine tekrar dönmüş olur.

FAKTÖR

Bütünü oluşturan unsurların her biri; üretim unsurları ve acenta, komisyoncu şeklinde çeşitli anlamlara gelmektedir.

FAKTÖR GELİRLERİ

Üretim unsuru sahiplerinin bu unsurlardan elde ettikleri gelirlerdir.

FAKTÖR MALİYETİ

Üretimi yapılan unsurların ödemelerinden meydana gelen maliyettir. Ayrıca, üretim unsurlarından birinin başka bir mal veya hizmet üretimi sırasında kullanılmasından ortaya çıkan maliyet anlamına da gelmektedir.

FAKTÖR MOBİLİTESİ

Üretim unsurlarının kullanım alanlarındaki hareketliliğinin kolay veya zor olma durumudur.

FAKTÖR ÖDEMELERİ

Üretim unsuru sahiplerine yapılan ödemelerdir.

FAKTÖR PİYASALARI

Üretim unsurlarının alım-satımının yapıldığı piyasalardır.

FAKTÖR PİYASASI

Üretim unsurlarının piyasa fiyatıdır.

FAKTÖR TİCARET HADLERİ

Dış ticaret kazançlarını belirlemede kullanılan, verimlilik artışı kaynaklı dış ticaret haddi ölçüsüdür.

FAKTORİNG

Faktoring, alacak hakkı başka bir kuruluşa likit fon karşılığında devredilmek suretiyle gerçekleşen işlemdir. Bunun yanısıra, firmalara vadeli satış bedellerini vadesinden önce tahsil etme imkanı sağlayan finans kuruluşlarına da "faktoring" denilmektedir. Bu firmalar, vadeli satış yapmış şirketlerin fatura edilmiş alacaklarını peşin fakat iskontolu olarak satın alırlar ve vadesi geldiğinde alacağı kendileri tahsil ederler.

FAKTÖRYEL

(!) şeklinde ifade edilen ve kendisinden önce yer alan tüm sayıların birbirleriyle çarpılarak hesaplanacağını açıklayan matematiksel bir simgedir.

FAS

Gemi bordasında teslim anlamına gelip, bu tip satışlarda malın bedeli, ambalaj giderleri ve malların gemi bordasına getirilene kadar yapılan giderlerin tümü satış fiyatına dahil edilmektedir. FAS satışlarda, yapılan harcamaları alıcı karşılamaktadır.

FASON İHRACAT

Bir ülkedeki ihracatçı firmanın yabancı bir ihracatçı firmanın talebi üzerine mal üretimi yaparak, bu malları yabancı firmanın pazarlarına ihraç ederek gerçekleştirilen ihracata verilen addır.

FAYDA

Mal veya hizmetlerin ihtiyaçları giderme özelliğidir. Kullanma değeri olan birşeye faydalı, kullanma değeri olmayan bir şeye is efaydasız denilmektedir.

FAYDA-MALİYET ANALİZİ

Bu analiz, yatırım projelerinin net cari değerini iskontolamak suretiyle, projenin maliyet ve faydasını değerlendirmeye yarayan bir tekniktir. Fayda-maliyet analizi ile, bir yatırım yapılıp yapılmayacağına karar verilir.

Federal Merkez Bankası (ABD)

ABD'de 1913 yılında çıkarılan "Federal Reserve" yasası ile kurulan sistem içerisinde yer alan bankaları ifade eden bir kavramdır.

Bu sistem içindeki bankaların oluşturduğu organizasyon ABD'nin Merkez Bankası FED'i meydana getirmiştir. FED farklı bir yapıyla meydana gelmiş olmasına rağmen bir Merkez Bankasının sahip olduğu tüm fonksiyonlara sahiptir.

Federal Merkez Bankası (ABD)

ABD'de 1913 yılında çıkarılan "Federal Reserve" yasası ile kurulan sistem içerisinde yer alan bankaları ifade eden bir kavramdır.

Bu sistem içindeki bankaların oluşturduğu organizasyon ABD'nin Merkez Bankası FED'i

meydana getirmiştir. FED farklı bir yapıyla meydana gelmiş olmasına rağmen bir Merkez Bankasının sahip olduğu tüm fonksiyonlara sahiptir.

Fesih

Ortaklık faaliyetlerinin esas sözleşme şartlarına bağlı olarak veya kanunlarda belirtilen şartlarda belirtilen şartlardan birinin gerçekleşmesi halinde sona erdirilmesi durumu olup; gerçekleştiğinde ortaklık hisse senetleri borsa kotundan da çıkarılmaktadır.

Fiktif (Karşılıksız) Repo

Bu repo işleminde esasen iki durum söz konusu olabilmektedir. Birinci durumda, repo işlemine konu olan sermaye piyasası aracı, kıymeti satan tarafın portföyünde mevcut olmamasına rağmen işlem gerçekleştirilmektedir. İkinci durumda ise aynı tutar ve tanımdaki menkul kıymet, birden fazla gerçek ya da tüzel kişiye birden fazla işlem yapılarak satılmakta ve böylece açığa satış durumu ortaya çıkmaktadır.

Finans Sektörü

Bir ekonomide, iktisadi faaliyetlerin finansmanında rol oynayan tüm kurumların içinde yer aldığı sektördür. Mali sektörü oluşturan temel kurumlar; bankacılık sistemi, sosyal güvenlik sistemi, sigorta şirketleri, toplu tasarruf kuruluşları ve kredi kooperatifleri, sermaye piyasası ve örgütlenmemiş kredi piyasasıdır.

Finansal Borçlar

Finansal Borçlar Finansal borçlar, yatırım ortaklıklarının finansal kuruluşlardan temin etmiş oldukları borçların anapara geri ödemelerinin ve tahakkuk eden faizlerinden vadeleri bir yılın altında olanların kaydedildiği kalemlerdir.

Finansal Borçlar-Aktifler Oranı (FBA)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Şirketlerin toplam kaynakları içerisinde finansal borçların ağırlığını göstermekte olan bu oran, şirketler için risk göstergesi olarak kullanılabilir. Oranlardan biridir.

Diğer borç kalemlerine nazaran piyasa koşulları üzerinden faiz maliyeti ile edinilebilen finansal borçların zaman içerisinde aktifler içerisindeki ağırlığının artması, şirketlerin hem risklerinin arttığı, hem de faiz giderlerinin artması sonucu karlılıklarının azaldığı anlamına gelmektedir.

Finansal Duran Varlıklar

Finansal Duran Varlıklar Yatırım ortaklıklarının uzun vadeli yatırım amacıyla ellerinde tuttıkları veya bir yıldan kısa sürede nakte çevrilmesi zor olan menkul kıymetlerin niteliklerine göre kaydedildikleri kalemdir. Bilançoadaki kayıtlar maliyetler üzerinden kaydedildiklerinden, bu menkul kıymetlerin değerlerinde oluşabilecek kayıplar dönem sonlarında menkul kıymet değer düşüklüğü karşılığı kalemine kaydedilir. İştirak edilmiş şirketler burada sermayeleri üzerinden kaydedildiğinden, ödenmemiş sermaye tutarları ayrı olarak sermaye taahhütleri kalemlerinde ayrıca belirtilir.

Finansal Giderler-Stoklar Oranı (FGSO)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim :

Yüzde (%)

Şirketlerin stok tutarları ile finansal giderler arasındaki ilişkiyi gösteren bu oran, atıl olarak duran stokların fonlanma maliyetinin ölçülmesinde kullanılmaktadır. Finansal giderler-stoklar oranının dönemler itibarıyla yapılacak olan karşılaştırmasında, stokların

dönemler itibariyle gelişiminin de gözönünde bulundurulması önemli saptamalar yapılmasını sağlayabilir.

FİNANSAL KİRALAMA (LEASING)

Bir yatırımcı ile bir leasing şirketi arasında yapılan sözleşme gereğince, yatırımcının seçmiş olduğu yatırım malının leasing şirketince kiralanarak, belirli bir kira karşılığında yatırımcının kullanımına sunumunu sağlayan finans metodudur. Kiralanan malın mülkiyeti sözleşme müddetince, leasing şirketindedir.

Finansal Kiralama Alacakları

Finansal Kiralama Alacakları Bankaların müşterileriyle yapmış oldukları leasing (finansal kiralama) işlemleri nedeniyle oluşan brüt finansal kiralama alacak bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI (NET)

Finansal Kiralama Alacakları (Net) Bankaların müşterileriyle yapmış oldukları leasing (finansal kiralama) işlemleri nedeniyle oluşan alacak bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

Finansal Kiralama Borçları

Finansal Kiralama Borçları Bankaların almış oldukları leasing (finansal kiralama) hizmetleri nedeniyle oluşan brüt borç bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

FİNANSAL KİRALAMA BORÇLARI (NET)

Finansal Kiralama Borçları (Net) Bankaların almış oldukları leasing (finansal kiralama) hizmetleri nedeniyle oluşan borç bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

Finansal Kiralamaya Konu Olan Maddi DuranVarlıklar

Finansal Kiralamaya Konu Olan Maddi Duran Varlıklar Mülkiyeti şirkette olan fakat leasing (finansal kiralama) yoluyla başka kuruluşlara kiralanmış bulunan maddi duran varlıkların veya lease etmek amacıyla satın alınacak maddi duran varlıklar için verilmiş olan avansların kaydedildiği kalemdir.

Finansal Kiralamaya Konu Olan Mallar

Finansal Kiralamaya Konu Mallar Mülkiyeti şirkette olan fakat leasing (finansal kiralama) yoluyla başka kuruluşlara kiralanmış bulunan maddi duran varlıkların kaydedildiği kalemdir. Leasing şirketleri lease etmiş oldukları varlıklar için de amortisman

ayırabilmektedirler ve leasing anlaşmasının bitiminde ilgili varlık genelde hurda değeri üzerinden kiracıya devredilmekte ve böylece varlık bu kalemden eksiltilmektedir.

FİNANSAL RASYOLAR

Rasyo, iki değerin birbirine olan oranıdır. Finansal rasyolar ise, fon ihtiyacının ve işletmenin ne denli iyi bir finansal yapıya sahip olduğunun belirlenmesinde kullanılan finansal analiz araçlarından biridir. Bunlar, % cinsinden veya birbirlerinin katını belirten değerler olarak ifade edilmektedirler. Cari aktifler/cari borçlar; ortalama borçlar/alacaklar; sabit değerler/ öz sermaye; satışlar/stoklar; cari borçlar/özsermaye; satışlar/net döner sermaye; satışlar/özsermaye ; hızla nakite dönüştürülebilen cari aktifler/cari borçlar finansal analizlerde kullanılan rasyoların başında gelmektedirler.

Finansal Risk

Yatırım yapılan kıymeti ihraç eden şirketin mali yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda oluşacak olan risktir.

FİNANSLAMA

Üretim, yatırım ve satış faaliyetlerinin yapılması için gerekli parasal değerlerin sağlanması, ödenmesi gibi para bulma ve kullanma etkinliklerinin tümüdür. Özel sektör bu faaliyetleri, bankalar ve finans kuruluşlarından sağladığı fonlar yardımıyla gerçekleştirirken; kamu sektöründe ise dış borçlanma, emisyon, menkul kıymet ihracı gibi kaynaklardan sağlanan fonlardan yararlanılmaktadır.

Finansman Bonoları

İhraççıların borçlu sıfatı ile düzenleyip ihraç ettikleri, emre veya hamiline yazılı kısa vadeli sermaye piyasası araçlarıdır.

Finansman Bonosu Satışları

Finansman Bonosu Satışları Aracı kurumların sermaye piyasalarında yapmış oldukları özel sektöre ait bono satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Finansman Giderleri (-)

Finansman Giderleri (-) Yatırım ortaklıklarının borçlanma ve kaynak dağılımı politikaları gereği edinmiş oldukları finansman borçlarının cari döneme denk gelen maliyetlerinin kaydedildiği kalemdir.

Firma Değeri (FD)

Formül :

Firma Değeri = Piyasa Değeri + Toplam Finansal Borçlar - (Hazır Değerler + Menkul Kıymetler)

Birim : Değer

Firma değeri, piyasa değeri kavramına göre şirketlerin gerçek değerinin daha gerçekçi olarak hesaplanabilmesi için geliştirilmiş olan kavramlardan biridir. Firma değeri, piyasa değerine göre finansal borçlardan ve şirketlerin nakit ve nakit benzeri varlıklarından arındırılmış olarak şirketlerin piyasada oluşmuş olan değerini gösteren bir kavramdır.

Firma değeri kavramı, şirketlerin mali yapısında hiç bir kaldıraç etkisi olmayan finansal borçlar ile nakit türü varlıklardan arındırma gereğinden ortaya çıkmıştır. Analizlerde borsada oluşan hisse senetleri fiyatlarına göre oluşan piyasa değeri rakamıyla beraber firma değeri de kullanılmaktadır.

Firma Değeri-Net Kar Oranı (FDNK)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

FD : Firma Değeri

Birim : Katsayı

F/K oranına alternatif olarak geliştirilen firma değeri-net kar oranı, piyasa değerinden farklı olarak, düzeltilmiş olan firma değeri tutarını kullanarak hesaplanan ve firma değerinin net dönem karının kaç katı olduğunu gösteren bir orandır.

F/K oranına benzer bir şekilde firma değeri-net kar oranının yüksek olması halinde, hisse fiyatının yüksek olduğu, oranın düşük olması durumunda ise hisse fiyatının düşük kalmış

olduğu şeklinde yargıya varılabileceği gibi benzer şirketler ve endüstri / sektör ortalamasına bakarak karşılaştırma yapılabilir.

Firma değeri-net kar oranı da F/K'a benzer olarak yatırımcıların şirketin senetlerini alırken ne kadar risk aldıklarını ve yatırımlarını ne kadarlık bir süre zarfında geri kazanabilecekleri hakkında bilgi vermektedir. Oranı 5 olan bir şirketin yatırımcılarının, 7 olan bir başka şirkete nazaran daha az risk altında olduğu düşünölebilir.

FIRSAT MALİYETİ

Üretim unsurlarının bazı işlerde kullanılmasından dolayı, kaçırılan fırsatların oluşturacağı maliyettir.

FISHER ENDEKSİ

Paranın değerinölçölmesinde kullanılması öngörölen I. Fisher tarafından geliştirilmiş olan fiyat endeksidir.

FİYAT

Bir mal veya hizmet elde etmek için verilen belirli miktar para veya maldır.

FİYAT / KAZANÇ ORANI

Sermaye sahiplerinin sahip oldukları pay senetlerinden gelir beklentileri ile ilgili bir orandır. Bu oranda hedeflenen değeri 10 ve 15 arasında bir değerdir.

Fiyat Adımı

Her hisse senedi fiyatı için bir defada gerçekleştirilebilecek en küçük fiyat değışimi olup; bu adımlar baz fiyat aralığına göre belirlenmektedir.

Baz Fiyat Aralığı Fiyat Adımı:

10-1000 TRL - 10 TRL

1.025-2.500 TRL - 25 TRL

2.550-5.000 TRL - 50 TRL

5.100-10.000 TRL - 100 TRL

10.250-25.000 TRL - 250 TRL

25.500 –50.000 TRL - 500 TRL

51.000-100.000 TRL - 1.000 TRL
102.500-250.000 TRL - 2.500 TRL
255.000- 500.000 TRL - 5.000 TRL
510.000 TRL ve üstü - 10.000 TRL

Fiyat Aralığı

Bir hisse senedinin seans içinde önerilebilecek en düşük ve en yüksek fiyat aralığını oluşturan fiyat marjı, her hisse için baz fiyatın %10 altı ve üstü şeklinde otomatik olarak hesaplanmaktadır. Rüçhan hakkı kupon pazarında ise fiyat marjı %25'dir.

FİYAT DESTEKLEMESİ

Devletin müdahalesiyle, fiyatların daha önce belirlenmiş olan düzeyin altına düşmesinin engellemesidir. Asgari ücret ve taban fiyat uygulamaları fiyat desteklemelerine örnektir.

FİYAT DIŞI REKABET

Firmaların satış ve karlılığı için fiyat rekabeti şarttır fakat firmalar promosyon, karın kalitesi gibi uygulamalarla fiyat dışı rekabet yapabilirler.

FİYAT DÜZEYİ

Mal ve hizmet fiyatlarının ekonomideki genel seviyesidir.

FİYAT ENDEKSLERİ

Malların belirli bir dönemdeki fiyatlarını baz alarak daha sonraki dönemlerde bu fiyatları baz alınan fiyatlara göre oranlayarak, fiyatların ne denli azalıp arttığını gösteren endekstir. Toptan eşya ve tüketici fiyat endeksleri olarak ikiye ayrılır.

FİYAT ETKİSİ

Fiyatta meydana gelen değişmeden dolayı satın alınan mal miktarında meydana gelen toplam değişmedir. Fiyat etkisi ikame ve gelir etkisi olarak incelenir. Fiyat yükseldiği zaman satın alınan mal miktarı azalır; fiyat azaldığı zaman ise miktar artar.

FİYAT FARKLILAŞTIRMASI

Aynı malın veya hizmetin, maliyetinde bir değişiklik olmaksızın farklı alıcılara, farklı fiyatlardan satılmasıdır. Fiyat farklılaştırmasının uygulanması için, malı sunan kuruluşun az da olsa tekelleşmiş olması ve satılan malın alıcılar arasında el değiştirme imkanının olmaması gerekmektedir.

Fiyat Formasyonu

Hisse senedi fiyatları bir trend doğrultusunda hareket etmekte ve bu trend belirli bir süre sonra ömrünü tamamlayıp yerini farklı doğrultuda ve karakteristik özellikte bir trende bırakmaktadır. Bu fiyatlardan oluşturulan grafiğin belirli bir dönem içinde çizdiği şeklin bilinen bir geometrik şekile benzemesiyle de formasyonlar oluşmakta ve bu trend değişiminin oluştuğu süreç, yani değişim safhası, yatırımcı için zamanında ve etkili kararlar vermesi açısından çok önemli olmaktadır.

Fiyat Göstergesi

Sadece fiyat değişimini baz alan inceleme ile “al” veya “sat” komutu veren göstergedir.

FİYAT İSTİKRARI

Enflasyonist fiyat değişikliklerine fırsat tanımayarak, paranın satın alma gücünün, üretim, yatırım ve istihdam seviyelerinin korunmasıdır. Tam istihdamın ve ödemeler dengesinin sağlanması fiyat istikrarının başlıca amaçlarından biridir.

FİYAT KONTROLÜ

Fiyat seviyesinin büyük oranda ve devamlı olarak yükselmesinin hükümet tarafından alınan önlemler ile önlenmeye çalışılmasıdır.

Fiyat Kotasyonu Vermek

Piyasa yapıcının görevli olduğu sermaye piyasası aracında seans sırasında ilan ettiği alış ve satış fiyatıdır.

Fiyat Marjı

Bir hisse senedinin seans içinde önerilebilecek en düşük ve en yüksek fiyat aralığını

oluşturan fiyat marjı, her hisse için baz fiyatın %10 altı ve üstü şeklinde otomatik olarak hesaplanmaktadır. Rüşhan hakkı kupon pazarında ise fiyat marjı %25'dir.

Fiyat Önceliği

Hisse senetleri piyasasında, daha düşük fiyatlı satım emirlerinin, daha yüksek fiyatlı satım emirlerinden; daha yüksek fiyatlı alım emirlerinin, daha düşük fiyatlı alım emirlerinden önce karşılanması ifade etmektedir.

FİYAT ÖNDERLİĞİ

Piyasada hakim bir şirketin, bir ürün ile ilgili olarak izlediği fiyat politikasının piyasada mevcut başka şirketler tarafından da gönüllü olarak izlenmesidir. Bu durum, genellikle oligopolcü piyasalarda görülür. Şirketlerin, piyasaya hakim şirketlerin fiyat politikalarını izlemelerinin nedeni, fiyat rekabetinden doğacak zararlardan kaçınmaktır.

Fiyat Osilatörü

Fiyat osilatörü, iki farklı hareketli ortalama arasındaki farkı yüzdesel veya puansal olarak hesaplamaktadır. Kısa dönemli hareketli ortalamanın uzun dönemli ortalamaların üzerine çıkması durumunda "al" komutu, altına düşmesi durumunda ise "sat" komutu oluşmaktadır.

FİYAT POLİTİKASI

Bir firma veya ekonomiyi yöneten kişilerin fiyatları istenilen seviyede tutmak için sergiledikleri genel tutumdur.

Fiyat-Kazanç Oranı (FK)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Katsayı

F/K oranı sayesinde şirketlerin beher hisse senedi başına elde edeceği kara karşılık, hisse senedini almak için ne kadar ödememiz gerektiğini bulabiliriz. F/K oranının yüksekse hisse fiyatının yüksek olduğu, oranın düşükse hisse fiyatının düşük olduğu şeklinde yargılara varılabileceği gibi benzer şirketler ve endüstri/sektör ortalamasına bakarak yorumlar yapılabilir.

F/K oranı bize ayrıca hisse senedi başına kar rakamı sabit kalacağı ve elde edilen karların tamamının dağıtılacağı varsayılarak, hisse senedi için ödeyeceğimiz fiyatın bize temettü olarak kaç yılda geri döneceğini gösterir. Bu aynı zamanda şirkete olan güvenin bir göstergesi olarak da kullanılabilir. Yüksek bir F/K oranı şirketin piyasa fiyatının şişmiş olduğunu gösterir. Ancak bukanıya varabilmek için şirketin F/K oranının yanında, bulunduğu sektörün ortalama F/K oranı ve piyasa genelinin F/K oranının da çok iyi incelenmesi gerekmektedir.

FİZİBİLİTE

Herhangi bir yatırımın sağlayacağı kazanca değer olup olmadığının saptanması için yapılan çalışmalardır.

FİZYOKRATİK DÜŞÜNCE

Fizyokratlara göre ekonomik alanda en önem verilmesi gereken sektör tarımdır. Onlar doğa düzenine büyük önem verirler. D. Quesnay tarafından yazılan " Tableau Economique" fizyokratik düşüncenin en önemli eseridir.

Flama Formasyonu

Bayrak formasyonu ile aynı karakteristik özelliklere sahip erteleme formasyonudur. Bayrak formasyonundan tek farkı, fiyat dalgalanmalarının bayrak formasyonundaki gibi iki paralel çizgi arasında değil de; üçgen, flama gibi birbirleriyle birleşen sınır çizgileri arasında olmasıdır.

Yapılan hızlı primlerden sonraki dinleme sırasında fiyatların çok düşük bir açıyla aşağıya veya yukarıya doğru hareket etmesi ile oluşur. Formasyonun hedefi, yapılan ilk belirgin boyutun düzeltme sırasında yapılan dip seviyeye eklenmesiyle bulunur.

FON

Belirli bir alanda gerçekleştirilecek faaliyet için ayrılmış para veya yerine geçebilecek değerlerin tümüdür.

FONKSİYON

Bağımsız değişkenin kat sayıları ile beraber bağımlı değişkenin değerini belirlemesinin kantitatifsel olarak yorumlanmasıdır. $Y = f(x)$ şeklinde ifade edilir. Burada y bağımlı, x bağımsız değişkeni simgeler.

FONKSİYONEL BÖLÜŞÜM

Fonksiyonel bölüşüm, gelirin üretim unsurları arasında bölüşümünü ifade eder. Yani üretim sonucu mevcut gelirin emek sahibine ücret, sermaye sahibine faiz, toprak sahibine de rant olarak bölüttürülmesidir.

FONKSİYONEL BÜTÇE

Devlet gelirlerinin, devletin eğitim, sağlık gibi gerçekleştirdiği işlevlere göre dağıtılacak miktarları öngören bütçeye verilen addır.

Fonlama

Özkaynaklarını kullanarak kaynak sağlama yöntemidir. İşletmeler, borç alarak veya özkaynaklarını kullanarak kaynak sağlama yoluna gitmektedirler.

FONLAR

Fonlar Bankaların yurtiçi veya yurtdışı banka veya kuruluşlardan belli bir kullanım amacıyla temin ettikleri kaynakların kaydedildiği kalemdir. Dünya Bankası'ndan ihracatı finanse etmek için temin edilen krediler, tarım sektörünü fonlamak için hazinenin tahsis ettiği kaynaklar, vb. bu kaynaklara örnek olarak verilebilir.

Forfaiting

Latince alacak hakkının kayıtsız ve şartsız olarak teslim edilmesi anlamına gelmektedir. Vadeli mal ve hizmet ihracatından doğan ve belirli bir ödeme planına bağlı olarak tahsil edilecek olan alacakların daha önce bu hakkı elinde bulunduranlara rücu edilmeksizin (kayıtsız şartsız ve vazgeçilmez olarak), bir banka veya bu alanda uzmanlaşmış bir finans kuruluşu (forfaiter) tarafından satın alınarak iskonto edilmesidir. Uygulamada forfaiting işlemi yatırım mallarını kapsamaktadır.

Forfaiting işlemleri, 1950'li yıllarda ABD ve Avrupalı ülkelerin SSCB ile dış ticaretlerinde doğmuş; daha sonra Uzak Doğu ve Latin Amerika ülkelerinde de yaygınlaşmıştır.

Formasyon

Hisse senedi fiyatları bir trend doğrultusunda hareket etmekte ve bu trend belirli bir süre sonra ömrünü tamamlayıp yerini farklı doğrultuda ve karakteristik özellikte bir trende bırakmaktadır. Bu fiyatlardan oluşturulan grafiğin belirli bir dönem içinde çizdiği şeklin bilinen bir geometrik şekile benzemesiyle de formasyonlar oluşmakta ve bu trend değişiminin olduğu süreç, yani değişim safhası, yatırımcı için zamanında ve etkili kararlar vermesi açısından çok önemli olmaktadır.

Forward İşlemleri

İki tarafın karşılıklı olarak birbirine, anlaşılan miktar ve fiyattan belirli bir tarihte belli bir ürünün teslim edilerek karşılığının ödeneceğini taahhüt etmesidir.

Franchising

Belli bir ürün ya da hizmet üzerinde imtiyaz hakkı olan özel ya da tüzel kişinin; bu ürün ya da hizmeti belirli bir bölge ve süre ile sınırlı olmak üzere üretmek ya da satmak hakkını, bir başka üretici ya da tacire belli bir bedel karşılığında vermesidir.

FREKANS DAĞILIMI

Belirli bir değişken baz alınarak hesaplanan, istatistiksel olarak sunulan dağılımdır. Kesikli ve sürekli frekans dağılımları olarak ikiye ayrılırlar.

FRIEDMAN-SAVAGE HİPOTEZİ

Dütük gelir seviyesi için geçerli olan ve kitisel gelirin azalması ile marjinal faydanında azalacağını ileri süren hipotezdir.

Future Exchange

Gelecekteki belirli bir tarihte, daha önceden belirlenmiş sabit bir fiyat üzerinden mal ve hizmetlerin alım-satım işlemlerinin yapıldığı piyasalardır.

Futures Piyasaları

Fiyat dışındaki şartları standartlaştırılmış bir vadeli (forward) sözleşmenin işlem gördüğü

piyasalar olup; bu piyasalarda sözleşmeye konu teşkil eden ürünler kontrat şartlarına uygun olarak ileri bir teslimat tarihinden alınıp satılmaktadır.

G

GARANTİ MEKTUPLARI

Ticarette, karşı tarafa iş yapma konusunda güvence vermek amacıyla verilen mektuplardır. Teminat mektupları ve dış garantiler olarak ikiye ayrılırlar.

Garanti ve Kefaletler

Garanti ve Kefaletler Pasiflere kaydedilemeyen fakat bankaları belli bir yükümlülük altına sokan, üçüncü şahıslar ve kuruluşlar lehine verilmiş olan garanti ve kefaletlerin tutarını gösteren kalemdir.

GARANTİSİZ TİCARİ BORÇLAR

Resmi kurumlara verilmit bir garanti veya sigortası bulunmaksızın gerçekleştirilen ithalatta, ithal bedelinin döviz yetersizliğinden dolayı ödenemeyerek oluşan borçlardır.

GAYRİ KABİLİ DEVİR AKREDİTİF

Gayri kabili devir akreditif, akreditif lehdarının başka kişilere devrinin mümkün olmadığı akreditif tipidir.

GAYRİ KABİLİ RÜCU AKREDİTİF

Gayri kabili rücu akreditif, süresinden önce banka veya müdürün onayı alınmadan değiştirilmesi ve iptali mümkün olmayan akreditiftir. Teyitli ve teyitsiz olarak ikiye ayrılır. Teyitlide ithalatçı, ihracatçı, banka ve muhabir banka sorumluyken; teyitsizde yabancı banka sorumlu değildir.bu tip akreditif, ihracatçı yönünden güvenilirdir.

Gayri Nakdi Kredilerden

Gayri Nakdi Kredilerden Bankaların şahıs ve kuruluşlara sağlamış oldukları nakit olmayan krediler (teminat mektupları, vb.) için aldıkları faiz nitelikli olmayan gelirlerin (komisyon geliri) kaydedildiği kalemdir.

Gayri Nakdi Kredilere Verilen (-)

Gayri Nakdi Kredilere Verilen (-) Bankaların diğ er mali kuruluşlardan temin ettikleri nakit olmayan krediler (teminat mektupları, vb.) i in verdikleri faiz nitelikli olmayan giderlerin (komisyon geliri) kaydedildiği kalemdir.

GAYRİMENKUL MALLAR

Değ erini ve niteliğini yitirmeksizin bir yerden başka bir yere g t r leemeyen mallardır. Taşınmaz mallar da denilmektedir. Ev, arazi, apartman, gibi malları kapsar.

Gayrimenkul Sertifikaları

İhra cılar tarafından, bedelleri inşa edilecek veya edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak  zere ihra  edilen, hamiline yazılı, değ erleri birbirine eşit menkul kıymetlerdir.

Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları

Gayrimenkul ve gayrimenkule dayalı sermaye piyasası ara larından oluşan portf yler işleten ve buna dayalı projelere yatırım yapan sermaye piyasası kurumlarıdır.

Gayrimenkuller

Gayrimenkuller Gayrimenkuller, sigorta şirketlerinin almış veya yaptırmış oldukları, kullanım s releri bir yıldan uzun, eskiyebilen, yıpranabilen ve değ er kaybına uğrayabilen varlıklarıdır. Gayrimenkuller maliyetlerine g re kaydedilir.

Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-)

Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanı (-) Gayrimenkuller birikmiş amortismanı (-), sigorta şirketlerinin almış veya yaptırmış oldukları, kullanım s releri bir yıldan uzun, eskiyebilen, yıpranabilen ve değ er kaybına uğrayabilen varlıkların br t maliyet değ erleri  zerinden vergi kanunlarının tanıdığı bir hak olarak gayrimenkullerde zamanla oluşan yıpranmaların, zamanla değ erinde yaptıkları d ş şleri gidermek amacıyla eksiltile ve gelir tablosuna gider olarak kaydedilen tutarların kaydedildiği kalemdir.

GAYRİSAFİ DEĞİşİM TİCARET HADLERİ

İthalat miktar endeksinin ihracat miktar endeksine olan oranıdır. Bu oranın artması bize daha  ok ithalat yapılabileceğini g stermektedir.

GAYRİSAFİ FAİZ

Sermayenin kullanılması karşılığında sağlanan vergi öncesi faizdir.

GAYRİSAFİ KAR

Belirli bir dönemde gerçekleştirilen net satışlardan, satılan malın maliyetinin çıkartılması suretiyle hesaplanan kardır.

GAYRİSAFİ MİLLİ HARCAMA

Bir ülkede belirli bir dönem içinde tüketilen mal ve hizmet miktarıyla gerçekleştirilen yatırımlardır. Bu değerden vasıtalı vergiler düşüldüğünde, ülke harcamaları bulunur.

GAYRİSAFİ MİLLİ HASILA

Bir ülkede belirli bir dönem içinde üretilen son malların değerlerinin ya da katma değerlerinin toplamıdır.

GAYRİSAFİ MİLLİ ÜRÜN

Belirli bir dönemde bir ekonomi veya bir firmada yapılan yatırım giderlerinin tümüne verilen addır. Bu harcamalara, eskiyen veya aşınan yatırımlar için yapılan harcamalarda dahildir.

GAYRİSAFİ YURTIÇİ HASILA(sabit fiyatlarla)

Gayrisafi Milli Hasıla'da meydana gelen değişimleri belirlemek için, belirli bir yılı baz alarak bu yıla göre yapılan hesaplarla bulunan hasıladır.

Gecelik Repo

Gecelik repo işlemlerinde, vade bir gündür. Bu tür repo işlemlerinde aksi kararlaştırılmadıkça valör aynı gündür ve nihai takas ertesi gün gerçekleştirilir. Eğer valör cuma günü ise teslimat pazartesi olmakla birlikte, işlem yine gecelik repo kabul edilir. Repo piyasasında en fazla ciroya sahip kalem, gecelik repodur.

GEÇİCİ İHRACAT

Bir ürünün nihai bir ürün olabilmesi amacıyla gerekli işlemlerinin gerçekleşmesi için geçici olarak yurtdışına gönderilmesidir.

GEÇİCİ KABUL

İhraç edilmek için üretilen bir nihai malın üretimi sırasında kullanılacak girdilerin gümrüksüz olarak ithal edilmesidir.

Geçici Vergi

Geçici Vergi Vergi mevzuatların göre ödenen geçici verginin kaydedildiği kalemdir.

Geçici Vergi ve KDV Alacağı

Geçici Vergi ve KDV Alacağı Daha önce ödenmiş olan geçici vergi ve KDV alacağı tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

GEÇİNME ENDEKSİ

Fiyatlardaki değişimlerin, kişilerin geçinme imkanlarını ne denli etkilediğini saptamak için hesaplanan endekstir.

Geçmiş Yıl Karı

Geçmiş Yıl Karı Geçmiş yıllardan kalan ve nasıl kullanılacağına karar verilmemiş olan karların kaydedildiği kalemdir.

Geçmiş Yıl Karları

Geçmiş Yıl Karları Sigorta şirketlerinin geçmiş yıllar karlarından nasıl kullanılacağı kararlaştırılmamış olan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Geçmiş Yıl Zararları (-)

Geçmiş Yıl Zararları (-) Sigorta şirketlerinin geçmiş yıllarda mahsup edilmemiş zararlarının kaydedildiği kalemdir.

Geçmiş Yıllar Zararları (-)

Geçmiş Yıllar Zararları (-) Daha önceki yıllarda gerçekleşen ve henüz mahsup edilememiş olan zararların kayıtlı olduğu kalemdir.

Gelecek Aylara Ait Gelir ve Gider Tahakkukları

Gelecek Aylara Ait Gelir ve Gider Tahakkukları Cari dönemde tahsil edilmiş, fakat gelecekteki aylara ait gelirler ile henüz ödenmemiş fakat cari döneme ait giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Gelecek Aylara Ait Gelirler

Gelecek Aylara Ait Gelirler Cari dönemde tahsil edilmiş fakat gelecekteki dönemlere ait gelirlerin (peşin tahsil edilmiş kira gelirleri) kaydedildiği kalemdir. Bu gelir tutarları gelecek döneme ait olduklarından, cari dönemde gelir tablosunda gelir olarak kaydedilmez, ilgili döneme kadar bu kalemden alacak olarak bekletilir.

Gelecek Aylara Ait Gider Tahakkuku

Gelecek Aylara Ait Gider Tahakkuku Henüz ödenmemiş bulunan, fakat bu döneme ait giderlerin kaydedildiği kalemdir. Bu gider tutarları cari döneme ait olduklarından, cari dönemde gelir tablosuna gider olarak kaydedilir, ödeme gerçekleştiğinde yeniden gider olarak kaydedilmez.

Gelecek Aylara Ait Gider ve Gelir Tahakkukları

Gelecek Aylara Ait Gider ve Gelir Tahakkukları Cari dönemde ödenen gelecekteki dönemlere ait giderler ile, cari dönemde hak edilmiş fakat gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Gelecek Aylara Ait Giderler

Gelecek Aylara Ait Giderler Cari dönemde ödenen gelecek dönemlere ait giderlerin (örneğin, peşin ödenmiş kira giderleri) kaydedildikleri kalemdir. Bu gider tutarları gelecek döneme ait olduklarından, cari dönemde gelir tablosunda gider olarak kaydedilmez, ilgili döneme kadar bu kalemden alacak olarak bekletilir.

Gelecek Yıllara Ait Gider ve Gelir Tahakkukları

Gelecek Yıllara Ait Gider ve Gelir Tahakkukları Cari dönemde ödenen, bir yıldan daha uzun vadeli giderler ile cari dönemde hak edilmiş fakat bir yıldan daha uzun süre sonra tahsil edilecek olan gelirlerin kaydedildiği kalemdir. Gelecek yıllara ait giderler cari dönemde gelir tablosunda gider olarak kaydedilmez, ilgili döneme kadar bu kalemden alacak olarak bekletilir. Gelir tahakkukları cari döneme ait olduklarından, cari dönemde

(tahsil edildikleri dönemde değil) gelir tablosunda gelir olarak kaydedilir, ilgili döneme kadar bu kalemde alacak olarak bekletilir, tahsilat gerçekleştiğinde ilgili tutar bu kalemden düşölür ve Kasa kelemine kaydedilir.

Gelecek Yıllara Ait Giderler

Gelecek Yıllara Ait Giderler Cari dönemde ödenen, bir yıldan daha uzun vadeli giderlerin kaydedildiği kalemdir. Gelecek yıllara ait giderler cari dönemde gelir tablosunda gider olarak kaydedilmez, ilgili döneme kadar bu kalemde alacak olarak bekletilir.

GELİR BÖLÜŞÜMÜ

Ekonomide belirli bir dönem içinde yaratılan gelirin kişi, toplumsal grup ve üretim unsur sahipleri arasında dağıtılmasıdır.

GELİR ÇARPANI

Gelirde meydana gelen artışın, otonom giderlerde meydana gelen artışa olan oranıdır.

GELİR ETKİSİ

Herhangi bir mal veya hizmet fiyatında gerçekleşen değişimin, ilk olarak tüketici geliri ve daha sonra diğer mal ve hizmet talebine yansımak suretiyle ortaya çıkardığı durumdur.

Gelir Ortaklığı Senetleri

Baraj, demiryolu, elektrik santrali, karayolu, köprü, telekomünikasyon sistemleri ile sivil savunma kullanımına yönelik deniz ve hava limanları ile bunlara benzer kamu kurum ve kuruluşlarına ait olanlarının gelirlerine, ortak olunması için çıkarılan senetlerdir.

Gelir Tahakkukları

Gelir Tahakkukları Cari dönemde tahakkuk eden fakat gelecek dönemlerde tahsil edilecek gelirlerin (örneğin, tahakkuk etmiş fakat tahsil edilmemiş olan tahvil kupon faizi tutarları) kaydedildikleri kalemdir. Bu gelir tutarları cari döneme ait olduklarından, cari dönemde (tahsil edildikleri dönemde değil) gelir tablosunda gelir olarak kaydedilir, ilgili döneme kadar bu kalemde alacak olarak bekletilir, tahsilat gerçekleştiğinde ilgili tutar bu kalemden düşölür ve Kasa kalemine kaydedilir.

GELİR TİCARET HADLERİ

Gelir ticaret hadleri, net değişim ticaret hadlerinin ihracat hacim endeksi ile çarpımı sonucu bulunur. Bu terim, ithalat kapasitesi endeksi olarakta ifade edilmektedir.

GELİR VERGİSİ

Gerçek kişilerin genellikle bir yıl gibi belirli bir dönem içerisinde elde ettikleri net gelirlerden alınan vergidir. Bu vergi alınırken, yükümlünün kişisel veya ailesel pozisyonu gözönüne alınır.

Gelir-Gider Tablosu

Kar-zarar tablosu diye de adlandırılan gelir-gider tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net karını veya uğradığı dönem net zararını topluca gösteren bir muhasebe raporudur.

Diğer bir ifade ile gelir-gider tablosu, bir şirketin herhangi bir dönemdeki faaliyetlerini cirosundan yola çıkarak açıklayan, çeşitli gelir ve giderlerini eklemek veya çıkarmak yoluyla net karının hesaplanmasını sağlayan, standartlaştırılmış ve SPK mevzuatlarına göre hazırlanan bir tablo olup; şirketin ilgili dönemdeki faaliyetlerinin neticesini öğrenmemizi ve performansı hakkında bilgilenmemizi sağlayan finansal bir rapordur.

Bu konudaki ayrıntılı bilgilere buradan ulaşabilirsiniz.

GELİRİN YENİDEN BÖLÜŞÜMÜ

Düşük gelirli kişilerin yaşam standartlarının belirli bir seviyeye çıkması için, yaratılan gelirlerin bir kısmının bu kişilere transfer edilmesidir.

GELİRLER POLİTİKASI

İşsizliğin artmasına yol açmaksızın, siyasi otoritenin maaş ve ücretlerin belirli bir seviyenin üzerine çıkmasını engellemeye yönelik uyguladığı politikadır. Bu politika ile enflasyonun kontrolü ve gelirin yeniden dağılımı gerçekleştirilmektedir.

GENEL BÜTÇE

Genel bütçe, devleti oluşturan kurum ve kuruluşların bütçelerinin toplamıdır.

GENEL DENGE

Bütün ekonomik kesimlerin ve birimlerin yarattığı mal ve hizmetlerin arz, talep ve fiyatlarının birbirleriyle tutarlı olmasıdır.

Genel Finans Ortaklıkları

Alacakların temellükü ve bu alacaklar karşılık gösterilerek düzenlenen varlığa dayalı menkul kıymetlerin ihracı ve halka arzı amacıyla kurulan anonim ortaklıklardır.

Genel Finans Ortaklıkları

Alacakların temellükü ve bu alacaklar karşılık gösterilerek düzenlenen varlığa dayalı menkul kıymetlerin ihracı ve halka arzı amacıyla kurulan anonim ortaklıklardır.

Genel Gider Paylaşımı

Bir işletmede veya buna benzer bir organizasyon yapısında sözkonusu olan gelir giderlerin paylaşımını ifade etmektedir.

Genel Giderler (-)

Genel Giderler (-) Sigorta şirketlerinin faaliyetleri esnasında oluşan faaliyetler ile ilgili giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Genel Kredi Karşılığı

Genel Kredi Karşılığı Bankaların kullanmış oldukları kredilerin geri ödemeleri için ayırmak zorunda oldukları karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Genel Yönetim Giderleri (-)

Genel Yönetim Giderleri (-) Sigorta şirketlerinin faaliyetleri esnasındaki ısıtma-aydınlatma, su, haberleşme, kağıt ve kırtasiye, dava ve mahkeme giderleri, vb. giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Genişleme Formasyonu

Genişleme Formasyonları, üç ya da daha fazla fiyat dalgalanmasından oluşan, tepe ve dip noktaları gittikçe genişleyen fiyat hareketleridir. Bu formasyonlar simetrik, artan ve azalan olarak oluşabilmekte; Simetrik Genişleme Formasyonları hem aşağı hem yukarı

doğru genişlerken, diğerlerinin alt ya da üst seviyeleri yatay olmakta, bu sebeple de bunlara "Düz Tabanlı" veya "Düz Tavanlı" Genişleme Formasyonları denilmektedir. Bu formasyonlar, genellikle piyasanın tepelerinde oluşmakta ve devamında düşüş trendi başlamaktadır. Özellikle tepe noktalarında oluşan hisselerin el değiştirdiği birer kaçış formasyonu olmaktadır.

GEOMETRİK DİZİ

Geometrik dizi, sabit bir oranda artma veya azalma gösteren seridir. Örneğin, 3,9,18,36,72... gibi

GEOMETRİK ORTALAMA

Geometrik ortalama, (n) kadar terimin oluşturduğu bir istatistik serisinin, mevcut terimlerin birbirleri ile çarpımlarının (n). Dereceden köküdür.

Gerçek Zamanlı Analiz

Aktif olarak, gerçek zamanlı grafik incelemeleri piyasa profesyonelleri veya yoğun işlem yapan profesyonel yatırımcılar tarafından yapılmaktadır. Borsadan gelen gerçek eş zamanlı bilgiler ile grafikler sürekli güncellenip yatırımlar sürekli monitör edilerek pozisyon açılmakta ve kapatılmaktadır.

Bazı borsaların aktif seans izleme fiyatları yatırımcılara pahalı geldiğinde, yatırımcılar çalışmalarını o borsaların mücade ettikleri bedava gecikmeli bilgiler ile yapmayı tercih edebilmektedirler.

Gerçekleşen Fiyat

Halka arz edilen şirkete ait hisse senetlerinin ilk işlem gününde dikkate alınan baz fiyatıdır.

Getiri Endeksleri

Hesaplanmasında hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişimlerin yanı sıra şirketlerin ödedikleri kar paylarının da dikkate alındığı endekslerdir.

GIDA VE TARIM TEŞKİLATI

1945'te Kanada'da kurulan teşkilatın amacı, tarım, balıkçılık ve ormancılık konularında araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunmak, dünya gıda probleminin çözümü ile ilgili öneriler sunmak ve tarımsal alanda teknik bakımdan yardım sağlamaktır.

GİDER

İktisadi bir kuruluşun, mal ve hizmet üretmek, faaliyetini devam ettirebilmek veya bulara sahip olabilmek için para ya da benzeri değerleri elden çıkartmaları olarak ifade edilmektedir.

GİDER VERGİLERİ

Servet veya gelirin harcanmasından doalyı alınan vergilerdir. "İktisadi veya hukuki muamele vergileri" ve "genel ve özel gider vergileri" olarak ikiye ayrılmaktadırlar.

GIFFEN PARADOKSU

Giffen Paradoksu, bir malın fiyatının artması ile mala olan talebinde artması durumudur.

GINI KATSAYISI

Gini katsayısı, Lorenz eğrisi analizinde eşitsizlik ölçüsü olarak kullanılan bir katsayıdır. Eşitsizlik arttıkça, 45 doğrusu ile eğri arasındaki alan da büyür. Gini katsayısı sıfır olduğunda eşitlik sağlanmış olur.

GİRDİ-ÇIKTI ANALİZİ

Sağlam bir planlama yapabilmek için, şirketin satın aldığı mal ve hizmet miktarı ile sattığı mal ve hizmetler arasındaki ilişkinin analizinde kullanılan yöntemdir.

GİRDİ-ÇIKTI KATSAYISI

$X_u = a_u \cdot X$ şeklinde ifade edilen ve girdi- çıktı analizinde yer alan a_u katsayısına verilen addır.

GİRİŞ VE ÇIKIŞ

Yeni şirketlerin piyasada mevcut bir sanayi dalına katılmaları ve eski şirketlerin ise herhangi bir nedenden dolayı (iflas, tasfiye, vb.) mevcut bir sanayi dalından ayrılmalarıdır.

GİZLİ ARTAN ORANLILIK

Bir verginin yapılan bazı indirim ve eklemeler sonucu artan oranlı bir vergi haline gelmesidir.

GİZLİ ENFLASYON

Fiyatların çok yavaş artmasından dolayı, para değerinde meydana gelen düşüşün faiz politikası ile dengelenemediği enflasyon ortamıdır.

GİZLİ FİYAT ARTIŞI

Fiyatların sabit kalmasına rağmen, mal ve hizmetin miktar veya kalitesinde meydana gelen azalmadır. Örneğin ekmeğin fiyatının değişmemesine rağmen boyutunun küçültülmesi gibi.

GİZLİ İHTİYAT

Varlıkların değerlerini olduğundan düşük veya borçluları olduğundan yüksek göstermek yoluyla gizlenen anamaldır. Bu anamal bilançoda görülmez.

GİZLİ İŞSİZLİK

Ekonomide çalışıyor görünmesine rağmen, üretime hiçbir katkısı olmayan işçilerin yarattığı durumdur. Genellikle az gelişmiş ülkelerde görülür. Nedeni, sermaye ve organizasyon eksikliğidir.

Bir işyerinde çalışıyor görünmesine rağmen, çalışmasıyla üretimde meydana gelen artışa hiçbir katkısı olmayan işçilerin meydana getirdiği duruma verilen addır. Azgelişmiş ülkelerde, kişileri tam olarak verimli çalıştıracak koşullar bulunmadığından sürekli olarak gizli işsizlik vardır.

GİZLİ VERGİ

Gizli vergi, ürünün fiyatına dahil olan vergidir. Katma değer vergisi hariç, tüm dolaylı vergiler gizli vergi kategorisine dahil edilebilir.

GÖLGE FİYAT

Gölge fiyat, bir malın belli bir teknoloji içinde, üretim maliyetlerine bağlı olarak oluşan fiyatının piyasadaki fiyatı ile arasındaki farktır.

GÖMÜLEME

Gömüleme paranın dolaşımdan çekilerek devimsiz kılınması; herhangi bir harcama veya benzeri bir yatırım yapılmaksızın paranın biriktirilmesi şeklinde tanımlanabilir.

Gömülemenin artması ile, yatırımların finansmanında kullanılacak fonlar azalmış olur.

GÖNÜLLÜ İHRACAT KISITLAMALARI

Serbest dış ticaret politikası uygulayan ülkelerin ihracat yapan ülkeden talep ettikleri gönüllü kısıtlamalardır. Bu kısıtlamalar, her iki tarafında rızası ile gerçekleşir.

GÖNÜLLÜ İŞSİZLİK

Cari ücret karşılığında çalışmak istememelerinden dolayı işsiz kalanların meydana getirdiği işsizliktir.

Göreceli Güç Endeksi

Göreceli Güç Endeksi, piyasalarda yaygın olarak kullanılan bir indikatör olup, hisse senedinin veya endeksin kendi iç gücünü ölçer. Başka bir ifadeyle bu indikatör; hisse senedinin veya endeksin bünyesi içindeki gücünü kendisine göre karşılaştırır.

Görsel Analiz

Yatırım yapılması düşünülen unsurun geçmiş finansal bilgilerinin grafikler yardımıyla yorumlanması yoluyla gelecekteki yönünü ve fiyat oluşumlarını tahmin etmeye çalışan analiz tekniğidir.

GÖRÜLMEYEN EL

Ekonomik sistemin düzeni sağlayan güç olarak kabul edilmektedir. 1776 yılında Adam Smith tarafından ileri sürülmüştür.

GÖTÜRÜ VERGİ

Gerçek matrah ve vergi mükellefinin durumu dikkate alınmaksızın, yasal ölçütler çerçevesinde kararlardan saptanan vergidir.

Gözaltı Pazarı

Hisse senetleri borsada işlem gören şirketler ve/veya hisse senetleri işlemleri ile ilgili olarak olağandışı durumların ortaya çıkması durumunda hisse senetlerinin likidite imkanını kesintiye uğratmadan İMKB bünyesinde işlem görebileceği pazardır. Hisse senetleri borsada işlem gören şirketler tarafından kamunun zamanında, tam ve sürekli aydınlatılmasına ve mevcut düzenlemelere uyum konusuna gerekli özenin gösterilmemesi; yatırımcıların haklarının korunması ve kamu yararı gereği hisse senetlerinin borsa kotundan ve/veya ilgili pazardan geçici ya da sürekli çıkarılması sonucunu doğurabilecek gelişmelerin oluşması nedeniyle şirketlerin izleme ve inceleme kapsamına alınması durumları; sürekli gözetim, denetim ve izleme ortamı hisse senetlerinin bu pazarda işlem görmesine neden olabilecek durumlardır.

GRESHAM KANUNU

Kötü paranın iyi parayı tedavülden kaldıracağını saptayan yasadır. "Kötü para iyi parayı kovar" şeklinde ifade edilmektedir. Bu kanun, kişilerin değerli parayı piyasadan çekerek saklayacaklarını ve piyasada değersiz para kalacağını anlatmaktadır. Buna göre, gümüş (kötü para) altını (iyi para) dolaşımdan çıkarır.

GREV

İşçilerin, bir işkolu veya bir işyerinde haklarını elde etmek için, faaliyeti durdurmak veya işin niteliği çerçevesinde işi önemli ölçüde aksatmak şeklinde kendi aralarında veya bir sendika tarafından alınmış karara uyarak işi bırakmalarıdır.

GSMH DEFLATÖRÜ

Ekonomideki tüm mal ve hizmetleri kapsayan ve fiyat seviye ölçütlerinin en anlamlısı olarak kabul edilen fiyat endeks sayısıdır. Cari fiyatlarla GSMH / Sabit fiyatlarla GSMH X 100 şeklinde tanımlanmaktadır.

Güç Göstergesi

Belirli bir dönemdeki fiyat değişimini, başka bir dönemdeki fiyat değişimi ile karşılaştırarak ortaya çıkan farkı analiz eden göstergedir.

GÜDÜMLÜ EKONOMİ

Güdümlü ekonomi, ekonominin örgütlenmesine ve denetimine üst bir yetke tarafından yön veren ekonomidir. Bu kavram, sosyal ülke ekonomilerinden kapitalist ülke ekonomilerine kadar çeşitli koşullarda kullanılan bir uygulamadır.

GÜMRÜK

Bir ülkeye giren ya da ülkeden çıkan her türlü eşyadan alınan vergi, resim veya harçtır. Gümrük kavramı, bu işlemlerin yapıldığı yer içinde kullanılmaktadır.

GÜMRÜK BİRLİĞİ

Gümrük birliği, ülkelerin birbirlerinden gümrük vergisi almamak için kurdukları birliktir. Birlik üyesi ülkeler, birlik üyesi olmayan ülkelere tek ve ortak bir gümrük tarifesi uygulatır. Bunun sebebi, birlik ülkelerinin birbirlerine yabancı mal satmalarını önlemektir. Günümüzde en önemli gümrük birliği örneği, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) dur.

GÜMRÜK TARİFELERİ

İthal malların bir ülkeye girişinde hangi matrah ve ne oranda vergi ödeyeceklerini bildiren tarifiedir. Gümrük tarifeleri, ilgili ülkeler tarafından saptanır ve malların cinsiyle her malın vergi oranını kapsamaktadır. İki türlü gümrük tarifesi vardır: Anlaşmalı gümrük tarifeleri kendileriyle ticaret anlaşması olan ülkelere gelen mallar için yapılırken; genel gümrük tarifesi kendileriyle ticaret anlaşması olmayan ülkeler mallarına uygulanan tarifelerdir.

GÜMRÜK TARİFELERİ VE TİCARET GENEL ANLAŞMASI

Cenevre'deki uluslararası bir konferansta imzalanan ve 1948'de yürürlüğe giren uluslararası bir ticaret anlaşmasıdır. Amacı, tercihli ticaret anlaşmalarını önlemek, dış ticaretle ilgili sınırlamaların ortadan kaldırılması ve uluslararası ticaretin serbest bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktır.

GÜMRÜK VERGİLERİ

Bir ülkeye giren ithal mallardan veya bir ülkeden çıkan ihraç mallardan alınan vergilerdir. Gümrük vergileri, genellikle ithal mallara uygulanırlar ve değer (ad valorem) ya da fiziksel miktar üzerinden alınırlar. Yerli sanayii korumak için alınanlar ve devlete gelir sağlamak için alınanlar şeklinde ikiye ayrılırlar.

GÜMRÜK VERGİSİ İADESİ

Malın gümrük sınırından girişinde alınarak, çıkışında iade edilen vergiye verilen addır.

Gün İçi Boşluk

Bir günün kapanışı ile ertesi günün açılışı arasında olmayıp tek bir gün zarfında meydana gelen boşluklardır.

Gün İçi Grafik

Genellikle gerçek eş zamanlı, bazı durumlarda ise gecikmeli detaylı borsa bilgileri ile yapılan bu analiz türü piyasa profesyonelleri veya yoğun işlem yapan profesyonel yatırımcılar (trader) tarafından tercih edilmektedir. Gün içi bütün işlemleri dikkate alan bu analiz türü çok kısa zaman dilimleri içinde pozisyon alıp, kapatmak için faydalıdır. Bu analiz türünde zaman dilimleri ay, hafta, gün yerine gün içindeki zaman dilimleri olmaktadır.

GÜNEYDOĞU ASYA ULUSLARASI TOPLULUĞU

1967 yılında Malezya, Singapur, Endonezya ve Tayland'ın biraraya gelerek, belirli sanayi dallarında işbirliği yapmak ve bazı temel ürünlerde ortak gümrük tarifesi uygulamak amacıyla kurdukları birliktir.

Günlük Grafik

Bu grafiğin üzerinde fiyatı belirleyen işaret bir günlük fiyat hareketini içermektedir.

Günlük grafikler genellikle minör trend veya kısa vadeli trend tespitleri için kullanılmaktadır.

GÜNLÜK KUR

Döviz kurunun yetkili bir kurum tarafından her gün belirli bir yöntemle saptanmasıdır.

GÜVEN FONU

Uluslararası Para Fonu'nun altın satışlarından elde ettiği geliri az gelişmiş ülkelere transferi esnasında kullanılan fondur.

H

Haftalık Grafik

Bu grafiğin üzerinde fiyatı belirleyen işaret bir haftalık zaman dilimindeki fiyat hareketlerini içermektedir.

Haftalık grafikler genellikle ikincil trend veya orta vadeli trend tespitleri için kullanılmaktadır.

Haklar

Haklar İmtiyaz, patent, lisans, ticari marka ve ticari ünvan ödenerek elde edilen, bazı yasal haklar ile kamunun işletmeye belirli alanlarda tanıdığı kullanma, yararlanma gibi yetkiler dolayısıyla yapılan harcamaların kaydedildiği kalemdir. Haklar kaleminde kayıtlı bulunan varlıklar için de dönemden döneme itfa payları ayrılarak giderleştirilmeleri sağlanır. Haklar kaleminde kayıtlı olan varlıkların kullanım süreleri belli ise bu süre zarfında, değilse beş yıl içerisinde itfa payları ayrılarak giderleştirilir.

HAKSIZ REKABET

İyiniyet kurallarına aykırı, hileli veya yasalar tarafından yasaklanmış davranış ve işlemlerle yapılarak bir kişi veya bir kuruluşun ekonomik bakımdan zarara uğramasına yol açan rekabettir.

Halka Açık Anonim Ortaklık

Hisse senetleri halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan anonim ortaklıklardır.

HALKA AÇIK ŞİRKET

Halka açık şirketler, hisse senetlerinin bir kısmını veya tamamını halka sunmuş şirketlerdir.

Halka Açıklık Oranı

Halka açık hisselerin nominal değerleri toplamının, tüm hisselerin toplam nominal değerlerine oranını ifade eder.

Halka Açılma

Bir anonim ortaklığın ya da şirketin hisselerini halka arz etmesidir.

Halka Arz

Sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan halka çağrıda bulunulmasını; halkın bir anonim ortaklığa katılmaya veya kurucu olmaya davet edilmesini; hisse senetlerinin borsalar veya diğer teşkilatlanmış piyasalarda devamlı işlem görmesini; halka açık anonim ortaklıkların sermaye artırımları ve/veya ortak satışları dolayısıyla hisse senetlerinin satışını ifade eder.

Halka Arz Fiyatı

Şirket hisselerinin halka arzında uygulanması hedeflenen fiyat veya fiyat aralığıdır.

Halka Arz Oranı

Gerçekleştirilen satışta şirket toplam hisse senetlerinin ne kadarlık bir bölümünün halka arz edildiğini belirten oran.

Halka Arz Şekli

Halka arzı gerçekleştiren şirket ile halka arzı gerçekleştiren konsorsiyum liderinin birlikte kabul etmiş oldukları satış yöntemi.

Halka Arz Tarihi

Halka arz işleminin gerçekleştiği tarih ve/veya tarih aralığı.

Halka Arza Aracılık

Sermaye piyasası araçlarının halka arz yoluyla satışına aracılıktır.

Halka Arzda Aracı Kuruluşlar

Şirketin halka arzını gerçekleştiren aracı kurumlar.

HAMİL

Çek, bono, hisse senedi, poliçe,vb. Kıymetli evrakı elinde bulunduran kimseye verilen addır. Kıymetli evrakın taşıyanı onun tahsil, devir ve rehininde yetkilidir.

HARÇ

Kamu hizmetleri karşılığında, bu hizmetlerden yararlananların ödedikleri vergidir. Bu bedel, bu hizmetten yararlanan kişilerin ödeme gücü çerçevesinde devlet tarafından belirlenmektedir.

HARCAMA

Para veya parayla ifade edilen değerlerin bir amaç doğrultusunda herhangi bir iş ya da mal için elden çıkartılmasıdır.

HARCAMA KAYDIRICI POLİTİKALAR

Ekonominin harcama yapısının devlet tarafından yapılan sınırlamalar çerçevesinde değiştirilmesidir.

HARCAMA- KISICI POLİTİKALAR

Toplam mevcut mal ve hizmet talebini azaltmaya yönelik politikaların tümüdür. Vergi oranlarının yükseltilmesi, devlet harcamalarının kısılması gibi önlemler harcama-kısıcı politikalara örnek verilebilir.

HARCAMA-DEĞİŞTİRİCİ POLİTİKALAR

Harcama- değiştirici politikaları, dış ödemeler dengesinin sağlanması için kullanılan para ve maliye politikalarıdır.

Hareketli Ortalama

Özellikle istatistik ve ekonometri gibi bilim dallarında, değerleri sürekli değişen verilerdeki dalgalanmayı ortadan kaldırarak gerçek trendi görmek, diğer bir ifadeyle verileri düzeltmek amacıyla kullanılan bir tekniktir. Belirli bir dönem aralığındaki kapanış fiyatlarının en son baz alınan fiyatın ağırlığı daha yüksek, ilk baz alınan fiyatının ağırlığı ise daha düşük olacak şekilde hesaplanmasıyla oluşturulan ortalama Hareketli ortalama hesaplamalarında yaygın olarak kullanılan fiyat, hisse senetlerinin kapanış fiyatı olup; bununla birlikte, günün en düşük ve en yüksek fiyatlarını da kullanmak mümkündür. Hareketli ortalama basit ortalama göre daha hızlı hareket etmektedir.

Hareketli Ortalamalar Yaklaşma Uzaklaşma Metodu

Çoklu hareketli ortalama dayanan bir yöntem (gösterge) olan MACD’de “al” sinyali kısa dönem hareketli ortalamanın uzun dönem hareketli ortalama aşağıdan yukarıya doğru yaklaşmasıyla verilirken; “sat” sinyali kısa dönem hareketli ortalamanın uzun dönem hareketli ortalama yukarıdan aşağıya doğru yaklaşmasıyla verilmektedir.

MACD’nin diğer çoklu hareketli ortalamalardan farkı, diğer yöntemlerde “al” veya “sat” sinyalleri iki hareketli ortalamanın birinin diğerini kesmesiyle verilirken; MACD yönteminde bu iki hareketli ortalamanın birbirine yakınlaşmaya başlamasıyla verilmesidir.

HARMONİK ORTALAMA

Harmonik ortalama, (n) sayıda terimin bulunduğu bir istatistik serisinin, terimlerinin ters değerlerinin aritmetik ortalamasıdır.

HARROD MODELİ

Kapitalist gelişmenin dengeli olabilmesi için, ne kadar tasarruf ve yatırım yapılması gerektiğini öngören bir büyüme modelidir. İngiliz iktisatçı Roy F.Harrod tarafından geliştirilmiştir.

HASSAS PİYASA

Fiyatların, ortaya çıkan iyi ya da kötü haberler doğrultusunda geniş marjlar halinde hareket ettiği piyasadır.

HATA

İstatistikte gözlem değeri ile gerçek değer veya beklenen değer arasındaki farka verilen addır.

HAVAYOLU NAVLUNU

Hava yoluyla yapılan yük ve eşya taşımacılığı ücretidir. Bu ücret eşyayı yollayan tarafından ödenir. İki tarafın anlaşması halinde tersi de gerçekleşebilir.

Hayat Kar Payı Karşılığı

Hayat Kar Payı Karşılığı Kar payı ödemeli hayat sigortası poliçeleri için ayrılan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Kar Payı Karşılığı

Hayat Kar Payı Karşılığı Kar payı ödemeli hayat sigortası poliçeleri için ayrılan karşılıklardan cari döneme gelir olarak aktarılan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Kar Payı Karşılığı (-)

Hayat Kar Payı Karşılığı (-) Kar payı ödemeli hayat sigortası poliçeleri için ayrılan karşılıklardan cari döneme gider oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı

Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı Dönem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasürör kuruluşlara devredilmiş olan hayat kar payı karşılığında reasürör paylarından gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Matematik Karşılığı

Hayat Matematik Karşılığı Bir yıldan kısa süreli hayat sigortaları için ayrılan cari risklerin karşılıklarının ve bir yıldan uzun süreli poliçe sahibi sigortalılarına karşı gelecekteki yükümlülüklerinin bilanço tarihindeki değerleri üzerinden ayrılan karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Hayat Matematik Karşılığı (-)

Hayat Matematik Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin hayat poliçeleri ile ilgili matematik karşılıklarından ayırdıkları tutarlardan cari döneme gider oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı

Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı Dönem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasürör kuruluşlara devredilmiş olan hayat matematik karşılığında reasürör paylarından gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı

Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı Dönem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasürör kuruluşlara devredilmiş olan hayat muallak karşılığında reasürör paylarından gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Muallak Tazminat Karşılığı

Hayat Muallak Tazminat Karşılığı Dönem içinde gerçekleşmiş ancak çeşitli nedenlerle işlemleri tamamlanmamış veya sigortalı ile tazminat miktarı konularında anlaşmazlığa düşülmüş ve dönem sonu itibarıyla ödenmemiş hayat tazminatları için ayrılan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-)

Hayat Muallak Tazminat Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin ayırmış oldukları hayat muallak tazminatı karşılıklarından cari döneme gider oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

HAYAT STANDARDI

Toplumun veya toplumu oluşturan grup ve kişilerin mal ve hizmetleri tüketim oranları ile belirlenen düzeydir. Bu düzey, besin tüketiminden kitap tüketimine, su tüketiminden beyaz etya, vb. tüketimine kadar çeşitli mal ve hizmetlerin tüketimi ile belirlenmektedir.

HAZİNE

Maliye Bakanlığı, Hazine Genel Müdürlüğü, Merkez Bankası gibi devletin para işlerini yürüten, gelirlerin toplanması, giderlerin ödenmesi gibi faaliyetleri gerçekleştiren kurumdur. Devletin kasası olarakta adlandırılmaktadır. Hazine işlemleri, yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilen ve gelirlerin toplanması, giderlerin yapılması itlemleridir.

HAZİNE AÇIĞI

Hazine açığı, Hazine'nin yapması gerekli ödemelerinin kamu gelirlerini aşması sonucu meydana gelen açıktır.

Hazine Bonoları

Hazine Bonoları Bankaların müşterilerine satmak üzere veya kendileri için satın almış oldukları ve hazinenin ihraç etmiş olduğu bir yıldan kısa vadeli hazine bonolarının kayıtlı olduğu kalemdir.

HAZİNE BONOSU

Hazine tarafından vadesi bir yıldan kısa süreli olarak çıkarılan ve iskontolu olarak işlem gören borçlanma senetleridir.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından her yıl belirli sınırlar dahilinde çıkartılan ve vade tarihinde alacaklıya ödenecek olan en fazla bir yıl vadeli borç senetleridir. Hazine bonolarında, borçlu durumda olan Hazine'dir.

Hazine Bonosu Satışları

Hazine Bonosu Satışları Sermaye piyasalarında yapılmış olan tüm hazine bonosu satışlarının kaydedildiği kalemdir.

HAZİNE TAHVİLİ

Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından her yıl çeşitli faaliyetlerin finansmanında kullanılmak üzere çıkartılan ve vadesi bir yıldan fazla olan borç senetleridir. Devlet tahvili olarakta adlandırılmaktadır.

Hazır Değerler

Hazır Değerler Hazır değerler, nakit olarak elde tutulan değerleri, bankada mevcut mevduat ve istenildiği anda paraya dönüştürülebilir varlıkları kapsar. Bu nakitler TRL cinsinden olabileceği gibi yabancı para cinsinden de olabilir.

HECKSCHER-OHLIN MODELİ

Uluslararası ticareti, üretim faktörlerinin ülkeler arası dağılımındaki oransızlık ile açıklayan teoridir. Her ülke farklı oranlarda üretim faktörlerine sahiptir. Uluslararası ticarete, herhangi bir ülkenin sahip olduğu üretim faktörlerinin, o ülkenin hangi sektörlerde karşılaştırmalı üstünlük kazanacağını belirlemektedir. Yani, sermaye bakımından zengin olan ülke, sermaye-yoğun, emek yönünden zengin olan ülke ise emek-yoğun malları ihraç edecektir.

HEDGING

Nakit piyasada bulunulan bir pozisyondan oluşan risklerden, diğer piyasalarda (futures, options, vs) pozisyon alarak korunulmasıdır.

HESAP ÖZETİ

Gün, ay, yıl gibi belirli dönemler sonunda veya hesap kapatıldığı zaman borçlu veya alacaklı hesabının hesap sahibine verilen hesap dökümüdür. Hesap ekstresi veya hesap hılasası olarakta adlandırılır.

HİLELİ İFLAS

Alacaklılarını zarara sokmak amacıyla hileli işlemler yaparak gerçekleştirilen iflastır.

HİPERENFLASYON

Fiyat genel düzeyinin sürekli olarak çok hızlı bir biçimde yükselmesidir. Hiperenflasyon paranın el değiştirme hızını yükseltir ve parasal tasarrufların değerini ortadan kaldırır. Bu dönemlerde kredi ve banknot hacmi çok hızlı bir şekilde artar.

Hisse Başı Defter Değeri (HBDD)

Formül :

Birim :Değer

Defter değeri, şirket ortaklarının şirketten hak olarak talep ettikleri Özsermayenin ortakların sahip oldukları beher hisse senedi başına miktarını göstermektedir. Defter değeri, ellerinde nominal 1.000 TRL'lik bir hisse senedi bulunan ortakların, beher hisse senedi için şirketlere ne kadarlık fon tedarik etmiş olduklarını göstermektedir. Bu değer bir şirketin fiyatlamasında karşılaşılabacak taban fiyat olarak değerlendirilir.

Bu oran, hisse senetlerinin fiyatını ölçmede kullanılan Piyasa Değeri-Defter Değeri oranı için değişken olarak kullanılmaktadır.

Hisse Başına Kar (HBK)

Formül :

1.;Cari dönemler dahilinde

2.;Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Değer

Net dönem karının ödenmiş sermayeye bölünmesi ile bulunan hisse senedi başına kar, bir şirketin piyasa değerini belirleyen en önemli etmenlerden biridir. Bir yatırımcı bu oran sayesinde sahip olduğu her bir hisse senedi başına şirketin karından ne kadarlık pay düştüğünü görebilmektedir.

Şirketlerin faaliyet nedenini oluşturan ve ortaklara bir getiri sağlayabilmek amacıyla sağlanması gereken net dönem karının beher hisse senedi başına olan payını ölçen bu oran, hisse senetlerin fiyatını ölçmede kullanılan Fiyat-Kazanç oranı içinde ayrıca bir veri olarak kullanılmaktadır.

Hisse Fon

En az %51'i, hisse senetlerinden oluşan fonlardır. Hisse fonlar, getiri potansiyeli en yüksek olan, bunun yanı sıra da en yüksek riski içeren yatırım fonudur.

Hisse Fon

En az %51'i, hisse senetlerinden oluşan fonlardır. Hisse fonlar, getiri potansiyeli en yüksek olan, bunun yanı sıra da en yüksek riski içeren yatırım fonudur.

HİSSE SENEDİ

Anonim ortaklıklar tarafından çıkarılan ve anonim ortaklığın sermayesine belirli bir katılma payını temsil eden, yasal şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmiş kıymetli evraktır. Hisse senedinin üzerinde yazılı miktara senedin "nominal" veya "itibari" değeri, piyasada alınıp satıldığı değer ise "rayiç" fiyatı denilmektedir.

HİSSE SENEDİ BORSA ENDEKSİ

Hisse senetlerinin işlem gördüğü menkul kıymetler borsasında, hisse senetlerinin fiyat değişikliklerini göstermek amacıyla oluşturulan endekse verilen addır. Hisse senetlerinde gerçekleşen fiyat değişiklikleri, aritmetik ortalamalar ve endeksleme ile belirlenir. En çok bilinen borsa endeksleri, Dow Jones ve NYSE Common Stock Endeksidir. Türkiye'de ise IMKB endeksi kullanılmaktadır.

Hisse Senedi Borsa Fiyatı

Hisse senedinin borsadaki arz ve talep koşullarına göre oluşan fiyattır.

Hisse Senedi Endeksi

Kapsamındaki hisse senetlerinin fiyatları ve halka açıklık oranları baz alınarak hesaplanan ve hisse senedi piyasasının genel bir göstergesi olan bu endeks, piyasa performansı hakkında genel bir bilgi vermektedir.

Hisse Senedi Fonu

Portföyünün en az %51'i devamlı olarak hisse senetlerine yatırılmış olan fonlardır.

Hisse Senedi İhraç Fiyatı

Hisse senetlerinin şirket tarafından çıkarılışı aşamasında satışa sunulduğu fiyattır.

Hisse Senedi İle Değiştirilebilir Tahvil

Önceden belirlenen bir zamanda tahvilin hisse senedi ile değiştirilmesini öngören tahvil türü olup; böyle bir tahvil ihracının temelinde yeni kurulan bir anonim şirketin kolay borçlanabilmesini sağlamak yatmaktadır.

Hisse Senedi Piyasa Fiyatı

Bir hisse senedinin sermaye piyasasında alınıp satıldığı fiyattır.

Hisse Senedi Satış Zararları (-)

Hisse Senedi Satış Zararları (-) Maliyet veya nominal değerlerin altında hisse senedi ihraç edilmesinden dolayı oluşan zararların kaydedildiği kalemdir.

Hisse Senedi ve Geçici İlmuhaber Satışları

Hisse Senedi ve Geçici İlmuhaber Satışları Sermaye piyasalarında yapılmış olan tüm hisse senedi ve geçici ilmuhaber senedi (sermaye artırımında geçici olarak hisse senetlerin yerine verilen belge) satışlarının kaydedildiği kalemdir.

HİSSE SENEDİ VE TAHVİL PİYASASI

Hisse senedi ve tahvillerin alış satışının gerçekleştiği piyasadır.

Hisse Senetleri

Hisse Senetleri Sigorta şirketlerinin kısa vadeli olarak ellerinde bulundurdıkları hisse senetlerinin kaydedildiği kalemdir. Sigorta şirketleri satın aldıkları hisse senetlerini bu kaleme kaydederler.

Hissedar

Bir anonim şirketin hisse senedine sahip olan şahıstır.

Hisselerle Temsil Edilmeyen Sermaye

Hisselerle Temsil Edilmeyen Sermaye Sahibi olmayan ve hisse senetleriyle temsil edilemeyen, Türk Ticaret Kanunu ve diğer kanunlarda tanımlanmamış sermayedir.

Goodyear şirketinde bulunan bu kalem, zamanında Goodyear ile Uniroyal şirketlerinin birleşmesi esnasında Uniroyal'ın yaklaşık 4.909 milyon TRL'lik hisse senetlerine karşılık birleşme sonrası Goodyear'ın senetleri ile temsil edilememesi sonucu bulunan bir çözüm olarak oluşmuş bir kalemdir. Uniroyal'ın 11 senedi ile 1 Goodyear hisse senedinin değişimi esnasında, 5.400 milyon TRL'lik Uniroyal sermayesi 490.9 milyon TRL'lik Goodyear sermayesi ile değiştirildiğinden, açıkta kalan yaklaşık 4.909 milyon TRL'lik Uniroyal sermayesi, birleşme sonrası Goodyear bilançosunda bu kalem ile gösterilmektedir.

HİSTOGRAM

Grafiklerin dikdörtgen bloklar halinde gösterilmesidir.

HIZLANDIRAN İLKESİ

Gelir artışının neden olduğu yatırımların artması ile ilgili ilkedir. Bu ilke uyarınca, tüketim malları hızlanması üretim malları hızlanmasını kendisinden çok daha fazla arttırmaktadır.

HIZLANDIRAN İLKESİ

Bir ekonomide gelir artışı nedeniyle yatırımların artması ilkesi.

HIZLANDIRAN-ÇARPAN MODELİ

Hızlandırıcı ilkesi ile çarpan arasındaki ilişkiyi gösteren modeldir. Bu modele göre, yatırımlarda meydana gelen değişme, çarpan tarafından geliri, o da hızlandırıcı ilkesiyle yatırımları artırır. Bu artış geliri de artırır ve bu süreç bu şekilde devam eder.

HIZLANDIRAN-ÇARPAN MODELİ

Hızlandırıcı ilkesi ile çarpan arasındaki ilişkiyi gösteren modeldir. Bu modele göre, yatırımlarda meydana gelen değişme, çarpan tarafından geliri, o da hızlandırıcı ilkesiyle yatırımları artırır. Bu artış geliri de artırır ve bu süreç bu şekilde devam eder.

HIZLANDIRILMIŞ AMORTİSMAN

İlk yıllarda yüksek fakat ileri ki yıllarda azalan miktarda amortisman ayrılmasını sağlayan yöntemlerdir. "Azalan oranlarda amortisman", "yılların toplanması yoluyla amortisman" gibi çeşitli türleri mevcuttur.

HİZMET

Maddi niteliği bulunmaksızın alım satımı yapılabilen faaliyetlerdir. (doktorluk, avukatlık hizmeti gibi) .ayrıca müşteriye sunulan bakım, montaj, vb faaliyetlerde hizmet olarak adlandırılmaktadır.

HİZMET SEKTÖRÜ

Fiziksel bir varlığı olmaksızın, tüketiciler veya sanayi kuruluşları tarafından üretildiği anda tüketilen ekonomik malların üretildiği sektördür.

Hizmetler Endeksi

Sadece hizmetler sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişimler dikkate alınarak hesaplanan hisse senetleri piyasası endeksidir.

Holding

Bir şirkete yönetime katılma amacıyla iştirak etmek, "holding" kavramını doğurmaktadır. Buna göre holding, ortaklığın en az bir başka ortaklığın sermayesine, onun yönetiminde etkili olabilecek oranda katılan bir ortaklık olarak tanımlanabilmektedir. Bir holding grubunda birbirinden ayrı tüzel kişiliğe sahip ancak yönetim açısından ana şirkete bağımlı birçok ortaklık bir araya gelmekte; ana şirket dahil olmak üzere grup içindeki tüm ortaklıklar hukuksal açıdan kendi finansal tablolarını hazırlamak zorunda olmaktadır. Ancak her bir ortaklığa ait finansal tabloların ayrı ayrı incelenmesi ana ortaklık grubunun durumu hakkında bilgi vermemektedir. Bu sebeple grupta yer alan tüm ortaklıkların finansal tablolarının ana ortaklığa ait finansal tablolarla birleştirilerek tek bir bilanço veya gelir tablosu elde edilmesi gerekmektedir ki bu tablolar "konsolide mali tablolar"dır. Kısaca ifade edilecek olursa holdingler, bir ya da birden çok şirketin yarısından fazla hissesine sahip ve bunları tek merkezden yöneten şirketlerdir.

HOMOJEN ÜRÜNLER

Farklı firmalarda üretildikleri halde, tüketici bakımından birbirleriyle aynı olarak görülen ürünlerdir. Homojen ürünler özdeş ürünler olarakta adlandırılmaktadırlar.

Hukuk Devleti

Hukukun üstünlüğünü kabullenen devlettir. Hukukun üstünlüğünü kabullenen devlet; egemen irade tarafından vazolunan tüm hukuk kurallarının, ülkede yaşayan her vatandaşa din, dil, ırk, eğitim, sosyal statü, maddi durum, iş, görev, vazife vb ayırımı yapılmaksızın, aynı şekilde uygulandığı; bu kurallara devletin kendi tüzel kişiliği ile ve devlet görevlilerinin de bizzat riayet ettikleri devlettir.

Diğer bir ifade ile hukuk devleti; Anayasa'nın açık hükümlerinden önce, hukukun bilinen ve tüm uygar ülkelerin benimseyip uyduğu ilkeleri kabullenen, hukukun üstün kurallarını benimseyen, adaletli bir hukuk düzeni sürdüren, yasaların üstünde, yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkelerine bağlı devlettir.

İç Borçlar

Bu kavram, hükümetin ülke sınırları içinde kişi ve kurumlara ulusal para cinsinden olan borçlarını kapsamaktadır. Bu borçlanmanın iktisadi niteliği, satın alma gücünün özel ve kamusal kesimler arasında el değiştirmesidir.

İç borçlanmada ülkenin kullanabileceği kaynaklara bir ek söz konusu olmamaktadır. Devlet, halka ve kurumlara sattığı kağıda bağlı (bono, tahvil gibi) ve kağıda bağlı olmayan yöntemlerle borçlanabilmektedir.

İç borçlanma; niteliğine göre kısa-uzun vadeli, teminatlı-teminatsız ve zorunlu-gönüllü olarak üç ayrı şekilde gruplanabilmektedir.

İÇ FİNANSMAN

Firma bazında yapılacak yatırımlar için gerekli olan finans kaynaklarının özkaynaklardan sağlanmasıdır.

İÇ FİNANSMAN

Devlet bazında yapılacak yatırımlar için gerekli olan finans kaynaklarının iç borçlanma, emisyon gibi yollardan sağlanmasıdır.

İÇ GETİRİ ORANI

İç getiri oranı, nakit giriş çıkışlarının mevcut değerlerini birbirlerine eşitleyen orandır. İç verimlilik oranı da denilmektedir. İç getiri oranı kesin bir ölçü olmamasına rağmen, işletmenin sermaye maliyetini göstermektedir.

İÇ İSKONTO

İç iskonto, vadesinden önce ödenecek senede yapılacak olan indirimin, sendin peşin değerinden yapılmasıdır.

İÇ TİCARET HADLERİ

Sektör fiyat endekslerinin karşılaştırma yapmak için kullanılmasıdır.

İÇERDEN ÖĞRENENLERİN TİCARETİ

Sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak amacı ile kullanarak, sermaye piyasasında işlem yapanlar arasında fırsat eşitliğini bozacak şekilde haksız yarar sağlamak veya bir zararı bertaraf etmektir.

İdari Takip (-)

İdari Takip (-) Müşterilerin genellikle geri ödemelerinde yaptıkları önemli aksamalar sonucu alacağın tahsilinde ciddi kuşkular doğduğunda banka yönetiminin idari girişimlerde (icra, vb.) bulunması durumunda ilgili alacak tutarları bu kaleme gider olarak kaydedilir.

İdari Takipteki (Net)

İdari Takipteki Alacaklar (Net) Müşterilerin genellikle geri ödemelerinde yaptıkları ciddi aksamalar sonucu alacağın tahsilinde kuşkuların doğması ve banka yönetiminin idari girişimlerde (icra, vb.) bulunması durumunda ilgili alacak tutarları bu kaleme kaydedilir ve bu tutar üzerinden karşılık ayrılır.

İdari Takipteki Alacaklar

İdari Takipteki Alacaklar Müşterilerin genellikle geri ödemelerinde yaptıkları ciddi aksamalar sonucu alacağın tahsilinde kuşkuların doğması ve banka yönetiminin idari girişimlerde (icra, vb.) bulunması durumunda ilgili alacak tutarları bu kaleme kaydedilir.

İDARİ VE KANUNİ TAKİPTEKİ ALACAKLAR

İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar Müşterilerin genellikle geri ödemelerinde yaptıkları önemli aksamalar sonucu alacağın tahsilinde ciddi kuşkular doğduğunda sigorta şirketlerinin yönetimlerinin idari girişimlerde (icra, vb.) bulunması durumunda ilgili alacak tutarları bu kaleme kaydedilir ve bu tutar üzerinden karşılık (böylece sigorta şirketleri bu tutarları gider olarak gösterebilmektedirler) ayrılır.

İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar

İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar Müşterilerin genellikle geri ödemelerinde yaptıkları önemli aksamalar sonucu alacağın tahsilinde ciddi kuşkular doğduğunda sigorta şirketlerinin yönetimlerinin idari girişimlerde (icra, vb.) bulunması durumunda ilgili alacak tutarları bu kaleme kaydedilir.

İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)

İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar Karşılığı (-) Müşterilerin genellikle geri ödemelerinde yaptıkları önemli aksamalar sonucu alacağın tahsilinde ciddi kuşkular doğduğunda sigorta şirketlerinin yönetimlerinin idari girişimlerde (icra, vb.) bulunması durumunda ilgili alacak tutarları üzerinden ayırdıkları karşılıklar (böylece sigorta şirketleri bu tutarları gider olarak gösterebilmektedirler) bu kaleme kaydedilir.

İFLAS

Şirketin borçlarını ödeyemez duruma düşmesi nedeniyle faaliyetlerinin sona erdirilmesidir.

İhraç

Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilerek veya halka arz edilmeksizin ihraççılar tarafından çıkarılıp satılmasıdır.

İHRAÇ DEĞERİ

İhraç değeri, bir tahvil veya bir pay senedinin ilk çıkarıldığı andaki satış değeridir. Bu değer, tahvil veya pay senedinin itibari değerinden daha yüksektir.

İHRAÇ EDİLMİŞ SERMAYE

İhraç edilmiş sermaye, kayıtlı sermayeyi meydana getiren hisselerin fiilen satılmış kısmından oluşmaktadır.

İHRACAT

Ülkede bir kişi veya bir firma tarafından üretilen bir malın yabancı ülkelere satılmasıdır. Bir ülkenin ekonomik gücü ithalata karşı ithalatın büyüklüğüne göre belirlenir. İhracat, kapitalist düzende en bir gelir kaynağıdır.

İHRACAT ÇARPANI

İhracatın milli gelirde sağladığı artışın, ihracat gelirindeki artışa olan oranıdır. Bu çarpanın büyüklüğü, ülkede gerçekleşen ithalata ve ihracattan gelir elde edenlerin yaptıkları tasarruflara göre değişir.

İHRACAT DÖVİZİNİ KULLANMA HAKKI

İhracat dövizini kullanma hakkı, ihracat yoluyla kazanılan dövizin bir bölümünün ülkeye getirilmemesi ile elde edilen teşviktir.

İHRACAT KOTALARI

Dünya bazında bir mala olan talebin, arzdan daha az olmasından dolayı fiyatın belirli bir seviyenin altına düşmemesi için malı üreten ülkelerin yaptıkları anlaşma çerçevesinde belirledikleri, ihracatı kısıtlayıcı önlemlerdir.

İHRACAT PRİMİ

İhracat primi, ihracatı teşvik yollarından biridir. Devletin, ihraç edilecek malın ucuzlatılması için yaptığı parasal yardım olarak ifade edilmektedir.

İHRACAT REJİMİ

İhracat rejimi, ihracatla ilgili şartları kapsayan yasal düzenlemelerdir.

İHRACAT SİGORTASI

İhracat sigortası, ihracatçı şirketi yurt dışında mevcut risklerden korumak için yapılan bir sigorta türüdür.

İhracat Taahhüdü

Yararlanılan bir takım teşvik veya özel haller (kredi) karşılığında yapılması gereken ihracat tutarı.

İHRACAT TEŞVİKİ

Devletin ihracatı arttırmak için ihracat yapanlara sağladığı kolaylıkların tümü "ihracat teşviki" olarak adlandırılır. İhracat vergi iadesini, ihracat primini ihracat tetviklerine örnek verebiliriz.

İHRACAT VERGİLERİ

İhracat vergileri, devletin kendisine gelir sağlamak için ihraç mallar üzerinden aldığı vergilerdir. 19. Yüzyılın başlarında kullanılmaya başlanan bu uygulama, günümüzde kullanılmamaktadır.

İHRACATA YÖNELİK BÜYÜME

Bazı ihracat sektörlerinde uzmanlaşmak suretiyle ihracatta büyümek için, genellikle az gelişmiş ülkeler tarafından kullanılan bir stratejidir. Bu strateji izlenirken çeşitli yollardan ihracata teşvik söz konusudur. Vergi avantajları, döviz kuru teşvikleri , ithalat kolaylıkları gibi teşvikleri bu teşviklere örnek verebiliriz.

İHRACATI GELİŞTİRME ETÜDÜ

İhracatı Geliştirme Etüdü (İGEME), dış pazarlardaki rekabet gücümüzü artırmak amacıyla yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Bu etüd, özel hukuk hükümleri uyarınca kurulmuştur.

İHRACATTA VERGİ İADESİ

İhracatta vergi iadesi, ihracatı teşvik tedbirlerinden biridir. Vergi iadesiyle, ihracatı teşvik edilmek istenen ürünlerin maliyetine dahil vergilerin kısmen veya tamamen ihracatçıya ödenmesi yoluyla, ihraç edilecek olan malın maliyetini azaltmaktır.

İHRACATTA VERGİ MUAFİYETİ

İhracatta vergi muafiyeti, ihracatı teşvik tedbirlerinden biridir. Vergi muafiyetiyle, ihracatı teşvik edilmek istenen ürünlerin gümrük, ihracat kredilerinden vergi, resim, harç almama gibi teşviklerle, ihraç edilecek olan malın maliyetini azaltmaktır.

İhraççı

Sermaye piyasası araçlarını ihraç eden anonim ortaklıklar, mevzuata göre özelleştirme kapsamına alınanlar dahil kamu iktisadi teşebbüsleri, mahalli idareler ile bunlarla ilgili özel mevzuatları uyarınca faaliyet gösteren kuruluş, idare ve işletmelerdir.

İhtisas Dışı Kredilerden

İhtisas Dışı Kredilerden Bankaların ihtisas konuları dışındaki bir konuda fon ihtiyacı içersinde bulunan şahıs ve kurumlara, TRL para biriminde, kredi şeklinde fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

İhtisas Kredilerinden

İhtisas Kredilerinden Bankaların ihtisas konuları dahilinde fon ihtiyacı içersinde bulunan şahıs ve kurumlara, TRL para biriminde, kredi şeklinde fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

İhtiyari Yedek Akçeler

İhtiyari Yedek Akçeler Kanuni yedekler ve ortaklara birinci temettü payları ayrıldıktan sonra kalan tutar üzerinden genel kurulların aldığı kararlar doğrultusunda, dağıtılmamış karlardan sigorta şirketlerinin herhangi bir tasarruf kararı almadığı karlardan ayrılan yedeklerin kayıtlı olduğu kalemdir.

İKAME ESNEKLİĞİ

İkame esnekliği, üreticiler yönünden üretim faktörleri, tüketiciler yönünden se malların birbirleri ile ikam edebilme kolaylığı veya güçlüğüdür. Eğer mallar yönünden bu esneklik artıyorsa, bu bize iki malın birbirlerinin yerine kullanılabilme imkanının arttığını gösterir. üretim faktörlerinde ise bu esnekliğin artması bize bu faktörlerin teknolojik bakımdan birbirlerinin yerine kullanılabileceğini gösterir.

İKAME ETKİSİ

Belirli bir malın fiyatında meydana gelen düşme sonucu, fiyatı düşen malın diğer mallar karşısındaki nisbi ucuzluğu karşısında, talepte olan değişimdir. Tüketicie göre ucuzlayan bir malın, bireyin tercih arzularında nisbi olarak pahalılaşmış olan diğer mallardan daha fazla talep edilmesi normaldir.

İKAME MALLAR

İhtiyaç halinde birbirlerinin yerine geçebilen aynı tür mallardır. Bunlardan birinin fiyatı düştüğünde diğerine olan talep azalır; birinin fiyatı yükseldiğinde, ötekine olan talep artar.

İKİ YANLI TEKEL

Bir malın tek bir alıcısı ve tek bir satıcısının bulunduğu piyasalara verilen addır. Bu tip piyasalara çoğunlukla hammadde piyasalarında rastlanır.

İKİ YANLI TİCARET ANLAŞMALARI

Uluslararası ticarete iki ülkenin birbirlerine özel ayrıcalıklar tanımalarıdır. Bu tür anlaşmalarda döviz kullanılmaz. Mal karşılığında mal verilir. İki yanlı ticaret anlaşmaları serbest mal ve hizmet akışını sınırlayarak dünya ticaretinin daralmasına neden olduğundan, bu anlaşmalar günümüzde büyük ölçüde terkedilmiştir.

İkili (Çift) Dip Formasyonu

Hissenin belirli bir zaman aralığında aynı dip seviyeyi ikinci kez oluşturduktan sonra iki dip seviye arasında oluşan tepe seviyenin aşılması hali olup “W” harfine benzemektedir. Fiyatların büyük çıkışlar öncesinde oluşturduğu bu formasyon, çift tepe formasyonunun tersi olup piyasanın dip noktalarında oluşmaktadır. Formasyon hedefi, iki dip arasında yapılan tepe fiyattan dip seviyedeki fiyatın çıkartılmasıyla ve bu farkın tepe fiyata eklenmesiyle bulunmaktadır.

İkili (Çift) Tepe Formasyonu

Hissenin belirli bir zaman aralığında aynı tepeyi ikinci kez oluşturduktan sonra fiyatın iki tepe arasında oluşan çukur seviyeye kadar düşmesi hali olup “M” harfine benzemektedir. Fiyatların büyük düşüşler öncesinde oluşturduğu bu formasyon, iki tepe ve bunları birbirinden ayıran vadi şeklinde oluşmaktadır. Formasyon hedefi, tepedeki fiyattan iki tepe arasında oluşan dipteki fiyatın çıkarılması ve bu farkın tekrar dip fiyattan çıkarılmasıyla bulunmaktadır.

Bu formasyonda ikinci tepenin işlem hacmi birinci tepenin işlem hacminden belirgin bir şekilde zayıftır ve birinci tepe oluşurken fiyatlarla birlikte işlem hacmi de yükselmektedir.

İKİLİ YAPI

Az gelişmiş ülkelerde, üretim teknikleri ve ticaret bakımından birbirinden farklı iki ayrı kesimin birarada bulunmasıdır. Bu kesimler: tarımsal (geleneksel) kesim ve sanayi (modern) kesimdir.

İKİNCİ EN İYİ TEOREMİ

Pareto optimumu, ekonominin bütün kesimlerinin belirli bir davranış biçimini benimseyeceği varsayımına dayanır. Fakat bu optimumdan bir sapma ortaya çıktığında , refah maksimizasyonuna ek bir sınırlama getirilir. Bu ek sınırlamaya göre, maksimizasyon işlemi tekrar sınırlandırılmalıdır. ek sınırlamadan dolayı ulaşılabilecek durumun birincisi kadar iyi olmayacağı bir gerçektir. bu yüzden, işlem sonunda elde edilen koşullar ikinci-en iyi olacaktır.

İkinci Yıl (-2) Zararı (-)

İkinci Yıl (-2) Zararı (-) Cari dönemden iki veya daha önceki dönemlerde gerçekleşen ve henüz mahsup edilmemiş zararların kayıtlı olduğu kalemdir.

İkincil Halka Arz

Hisselerinin bir kısmı halka açık olan ve borsada işlem gören bir şirketin halka açık olmayan hisselerinin tamamının veya bir kısmının da satılması (tekrar halka arz edilmesi) işlemidir.

İKİNCİL PİYASALAR

Daha önce ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü piyasalardır.

İkincil Trend

Üç-dört haftadan birkaç aya kadar devam eden orta vadeli trendlerdir.

İkrazlar

İkrazlar Sigorta şirketlerinin yatırım amacıyla verdikleri tutarların kaydedildiği kalemdir.

İKTİSADİ BİRLİK

Birden fazla ülkenin biraraya gelerek dış ticaret politikaları, yurtiçi ticaret politikaları gibi konularda ortak bir karar alarak, bu karar çerçevesinde hareket etmeleridir.

İKTİSADİ BÜTÜNLEŞME

Bir grup ülkenin kendi aralarında anlaşarak kurdukları iktisadi birliklerdir. Serbest Ticaret Bölgesi, Gümrük Birliği, Ortak Pazar ve İktisadi Birlik iktisadi bütünleşme kapsamına girerler.

İKTİSADİ GÖSTERGELER

İktisadi göstergeler, ekonomik hayatın durumunu, meydana gelen değişiklikleri gösteren istatistik serileridir. Bunlara örnek olarak şunlar verilebilir: fiyatlar genel seviyesi, ticaret hadleri, ithalat fazlası, işsizlik seviyesi, vb.

İKTİSADİ GÜÇ

İktisadi güç, kaynakların tahsisini etkileyeme veya bu tahsisi belirleme gücüne verilen addır.

İKTİSADİ İSTATİSTİKLER

Fiyat, üretim, tüketim, gelir, nüfus, vb. gibi çeşitli makroekonomik değişkenlere ait veri ve endekslerin tümü iktisadi istatistiklerdir.

İKTİSADİ KENDİNE YETERLİLİK

Bir bölgede üretilen bir ürünün yine aynı bölgede üretilme imkanının olmasına "iktisadi kendine yeterlilik" denilmektedir.

İKTİSADİ MAL

İhtiyaç giderme özelliği taşıyan fakat bir gayret veya fedakarlık sonunda elde edilebilen mal ya da hizmettir. Bu mal ve hizmetlerin elde edilmesi ancak başka şeylerden vazgeçilmesi ile gerçekleşebilir. Vazgeçilen şey ise genellikle paradır.

İKTİSADİ PLANLAMA

İktisadi planlama, belirli bir ekonomik hedefe ulaşmak ve onu maksimize etmek için ekonomideki kıt kaynakların en iyi biçimde dağılımını sağlayarak, onlardan azami olarak yararlanmayı amaçlamaktadır. İktisadi planlama, bir kişi, bir firma, yerel yönetim veya ulusal ekonomi içinde geçerlidir.

İKTİSADİ RANT

İktisadi rant, üretim faktörlerinden birini bulunulan sektörde etkin tutmak için ödenmesi gereken miktardan daha fazla ödeme yapılmasıdır. Fakat iktisadi ranta konu olan üretim faktörünün alternatifinin bulunması şart değildir.

İKTİSAT POLİTİKASI

İktisat politikası, hükümetlerin toplum refahını arttırmak amacıyla belirledikleri tüm hedefler ve bu hedeflere ulaşmak amacıyla kullanılan araçların ve karşılaşılan problemleri çözmek için alınan önlem ve çözüm yollarıdır.

İlave Kotasyon

Hisse senetleri borsa kotunda yer alan ortaklıkların sermaye arttırımı sebebiyle ihraç ettiği yeni hisse senetlerinin kotasyon işlemini ifade etmektedir.

İLK GİREN İLK ÇIKAR

Üretimde ilk defa kullanılan hammadde ve malzemenin stoklara en eski tarih itibariyle girdiği varsayılarak yapılan stok değerlendirme yöntemidir. Bu yöntemde, malzeme ve hammadde alış tarihindeki maliyetler üzerinden değerlendirilir. Eğer ilk giren hammadde ve malzemenin maliyeti düşük ise, şirketin karı gerçek değerinden yüksek çıkar.

İlk Kotasyon

Ortaklık hisse senetlerinin ilk kez borsa kotuna alınmasıdır. Bu kavram, ortaklığın borçluluğunu temsil eden menkul kıymetlerin borsa kotuna alınmasını ifade etmektedir.

İlk Madde ve Malzeme

İlk Madde ve Malzeme Şirketlerin üretimlerinde kullandıkları ve üretilecek olan ürünün işlenmemiş temel girdilerini oluşturan hammadde ve malzemelerin kaydedildiği kalemidir.

İLKSEL ÜRÜNLER

Bir malın üretiminde kullanılan işlenmemiş veya yarı işlenmiş gıda maddeleri, tarımsal hammaddeler ve madenler ilksel ürünler olarak adlandırılmaktadır. Temel ürünler olarakta ifade edilirler.

İMALAT

İmalat, yabancı bir ülkeden mal ve hizmet alınmasıdır.

İMALAT SANAYİ

Tarım ve maden çıkarma işleminden elde edilen maddelerin işlenmek yoluyla yararlı hale getirilmesidir. İmalat sanayileri, hammaddeleri işleyerek mamul haline getiren sanayiler ve yarı tamamlanmış ürünleri üretim sürecinde hammadde olarak kullanan sanayiler diye iki ayrı grupta incelenebilir.

İMKB

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), hisse senetleri, hazine bonoları ve devlet tahvilleri, gelir ortaklığı sertifikaları, özel sektör tahvilleri, yabancı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikaları ve uluslararası menkul kıymetlerin alım ve satımının yapılmasını sağlamak amacıyla 26 Aralık 1985 günü kurulmuş olup, 3 Ocak 1986 yılında faaliyete başlamış olan menkul kıymetler piyasasıdır. İMKB, Türkiye'deki tek menkul kıymetler borsasıdır.

İMKB 100

Bu kavram, ulusal pazarda işlem gören yatırım ortaklıkları hariç önceden belirlenmiş şartlar yanında sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilmiş 100 hisse senedini ifade etmektedir.

1986 yılında 40 şirketin hisse senedi ile başlayarak zamanla sayısı 100 şirketin hisse senedi ile sınırlanan bileşik endeksin devamı niteliğinde olup; ulusal pazarda işlem gören yatırım ortaklıkları hariç önceden belirlenmiş şartlar yanında sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilmiş hisse senetlerinden oluşmakta ve İMKB-30'da yer alan hisse senetlerini de otomatik olarak kapsamaktadır.

İMKB 30

Bu kavram, yatırım ortaklıkları hariç ulusal pazarda işlem gören şirketlerden önceden belirlenmiş şartlar yanında, piyasa değeri ve likiditesi yüksek olanlardan sektörel temsil

kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilen 30 hisse senedini ifade etmektedir. Vadeli İşlemler Piyasası'nda kullanılmak amacıyla oluşturulan, yatırım ortaklıkları hariç ulusal pazarda işlem gören şirketlerden önceden belirlenmiş şartlar yanında, piyasa değeri ve likiditesi yüksek olanlardan sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilen 30 hisse senedinden oluşan endekstir.

İMKB Takas Ve Saklama Bankası A.Ş.

Sermaye piyasasında faaliyet gösteren banka ve aracı kurumlara saklama ve takas hizmeti veren kuruluştur.

İMKB'de (Borsa'da) Satış Yöntemi

Hisse senetlerinin halka arzında başvuru olan satış yöntemlerindendir. Bu yöntemde satış, İMKB yönetmelikleri çerçevesinde yapılmaktadır. Bunun için, asgari 20 işgünü önce İMKB'ye başvurulması gerekmektedir.

İmtiyaz Devri

Belli bir ürün ya da hizmet üzerinde imtiyaz hakkı olan özel ya da tüzel kişinin; bu ürün ya da hizmeti belirli bir bölge ve süre ile sınırlı olmak üzere üretmek ya da satmak hakkını, bir başka üretici ya da tacire belli bir bedel karşılığında vermesidir.

İmtiyazlı Hisse Senedi

Esas sözleşmede hüküm bulunması halinde, sahiplerine temettü ödemesi, rüçhan hakkı kullanımı, oy hakkı gibi konularda ayrıcalık tanıyan senettir.

İNCE AYAR

Para ve maliye politikalarının, kısa süreli dalgalanmaları önlemek için üretim, ödemeler dengesi veya enflasyon seviyesinde kullanılmasıdır.

İndikatör

Son fiyatın ve hacmin önceki fiyatlar ve hacimler ile karşılaştırmasını yaparak oluşturulan kılavuz grafik ve /veya göstergedir.

İndirilecek KDV

İndirilecek KDV Şirketlerin satın aldıkları her türlü mal ve hizmetleri karşılığında oluşan KDV alacaklarının tutarlarının kaydedildiği kalemdir. Şirketlerin sattıkları her türlü mal ve hizmet karşılığında borçlu oldukları KDV tutarları indirilecek KDV kalemindeki tutarlar ile mahsup edilir.

İnşaat Maliyeti (-)

İnşaat Maliyeti (-) Satılan gayrimenkul ve faaliyet konusu dışındaki diğer hizmet ve mal satışlarının maliyetlerinin kaydedildiği kalemdir.

İntifa Senedi

Şirket genel kurulunun alacağı kararla bazı kimselere çeşitli hizmetler ve alacak karşılığı olarak kuruluştan sonra verilen ve sermaye payını temsil etmeyen hisse senetleridir.

Bu kıymetli evrak, nakit karşılığı satılmak üzere, ortaklık haklarına sahip olmaksızın kardan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma ve yeni pay alma gibi haklar sağlamaktadır.

İntifa Senedi

Şirket genel kurulunun alacağı kararla bazı kimselere çeşitli hizmetler ve alacak karşılığı olarak kuruluştan sonra verilen ve sermaye payını temsil etmeyen hisse senetleridir.

Bu kıymetli evrak, nakit karşılığı satılmak üzere, ortaklık haklarına sahip olmaksızın kardan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma ve yeni pay alma gibi haklar sağlamaktadır.

İPOTEK

İpotek, herhangi bir borca karşılık teminat olan taşınmaz mal yani gayrimenkuldür. Taşınabilir mallara ipotek konulamaz. Bir taşınmazın rehni için tapu kaydının olması şarttır. Bir taşınmazın ipoteği için rehin sözleşmesi ve tescil gereklidir. Taşınmaz mallara birden çok ipotek işlemi yapmak mümkündür.

İPOTEKLİ BORÇ SENEDİ

İpotekli borç senedi, gayrimenkul ipoteği ile temin edilmiş kişisel alacak karşılığında verilen senettir. Bu tür senetler kıymetli evrak sayılırlar ve elden ele dolaşabilirler. İpotekli borç senedi, alacaklısına yalnızca gayrimenkulü hedef alan bir talep hakkı vermektedir.

İrtibat Büroları

Aracı kurumu ve aracı kurumun yetkili olduğu sermaye piyasası faaliyetlerinin tanıtımını yapmak amacıyla aracı kurumu temsil etmekle görevli hizmet birimleri olup; sadece müşteri emirlerini aracı kuruma iletebilmektedirler.

İş Avansları

İş Avansları Alınması veya yaptırılması düşünölen hizmetler için üçüncü şahıs ve kuruluşlara verilmiş olan fakat karşı tarafın hizmeti yerine getirene kadar aktiflere kaydedilen alacak tutarlarıdır.

İŞ ÇEVİRİMLERİ

Ekonomik yaşamın üretim, tüketim, istihdam gibi faktörlerinin 8 ile 10 yıl arasında artma veya azalma göstererek ortaya çıkardığı çevrimlerdir. Bu hareket öncelikle ekonomik yaşamın canlanarak genişlemesi ile başlar fakat zamanla tepe noktasına ulaştıktan sonra düşmeye başlar ve sonra tekrar canlanma şeklinde devam eder.

İŞ PİYASASI

İş piyasası, emek talep eden girişimci ile emek sunan işgücünün karşılaştığı piyasadır. Böylece, ücret seviyesi belirlenir.

İŞBÖLÜMÜ

İşbölümü, çalışan kişilerin üretim sürecinin bazı aşamalarında veya belirli yönlerde uzmanlaşmalarıdır. İşbölümü sayesinde, hem çalışanlar belirli konularda uzmanlaştıkları için daha iyi parasal imkanlar elde ederler, hem de ekonomideki verimlilik seviyesi yükselir.

İŞÇİ DÖVİZİ

İşçi döviz, yurtdışında çalışan işçilerin ölkelerine gönderdikleri dövizlerdir. İşçi dövizleri, döviz kazanan öleknin bilançosunun aktifinde, işçiyi çalıştıran ölkenin bilançosunun ise pasifinde yer alır. Bu döviz mill geliri artırıcı niteliktedir.

İŞÇİ SENDİKASI

İşçilerin ücretlerinin yükseltilmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi nedenlerden dolayı haklarını korumak için kurdukları örgüttür. İşçi birliği deyimiyle özleştirilmiştir.

İŞGÜCÜ

İşgücü, bir ülkede , belirli bir dönem içerisinde 15-65 yaş arasındaki çalışabilir nüfustan çalışmak istemeyenler düşüldükten sonra kalan nüfustur.

İŞGÜCÜ ARZI

İşgücü arzı, çalışan kişilerin ortaya koydukları toplam iş saatini belirten kavramdır.

İŞGÜCÜ TALEBİ

İşgücü talebi, ekonomide belirli bir dönem içerisinde talep edilen toplam işgücü miktarıdır.

İsimsiz Hesap

İsimsiz hesap, hesabı arttıranın isminin açıklanmadığı, her türlü işlemin banka ilgililerince hesap sahibine verilen bir hesap numarası ile yürütüldüğü banka hesabı türüdür.

İSKONTO

İskonto, satıcının bir malı satarken alıcı lehine yaptığı indirimdir. Ayrıca senede bağlı bir alacağın senette yazılı miktar üzerinden vadesine göre hesaplanan giderler çıkartıldıktan sonra, kalan miktarın banka tarafından alacaklıya ödenmeside iskonto olarak ifade edilmektedir.

İSKONTO ORANI

İskonto oranı, vadesi gelmeden ödenmek istenen borç miktarından borçlu lehine yapılan indirimin belirlenmesinde kullanılan yüzde oranıdır. Piyasa faiz haddine göre değişmektedir.

İSKONTO ŞİRKETİ

İskonto piyasasının bir parçası olan iskonto şirketleri, bono ve tahvillerin iskontolanmasında uzmanlaşmış finansal kuruluşlardır.

İSLAM KALKINMA BANKASI

İslam ülkelerinin kalkınma çabalarına destek vermek ve üye ülkeler arasındaki ekonomik ilişkileri geliştirmek amacıyla 22 İslam ülkesi tarafından 20 Ekim 1975'te kurulmuş bir bankadır. Türkiye'nin de üye olduğu bankanın merkezi Cidde'dedir. Sermayesi 2 milyar İslam dinarıdır. İslam dinarı bu bankanın hesap birimidir.

İSLAM KONFERANSI

Müslüman ülkeler arasında sosyal, kültürel ve iktisadi konularda işbirliği sağlamak amacıyla 1969'da kurulmuş olup, 44 üyesi mevcuttur. İslam Kalkınma Bankası'nda üye olan ülkelerin kalkınma çabalarına destek vermek amacıyla Konferansa bağlı olarak kurulmuştur.

İşlem Birimi

Bir sermaye piyasası aracının, kendisi veya katları ile işlem yapılabilecek asgari sayısını veya değerini ifade eden bu kavram, “lot” ibaresi ile kullanılmaktadır.

İŞLEM GÜDÜSÜYLE PARA TALEBİ

Günlük işleri yürütebilmek için istenen likiditedir. Bu talep, gelir seviyesi ve fiyatlara bağlı olarak değişir.

İşlem Hacmi

Bütün hisse senetleri için gerçekleşen işlemlerdeki her emrin içerdiği hisse senedi sayısı ile işlem fiyatının çarpılmasıyla elde edilen değerlerin toplamı olup; tüm hisse senetlerinin işlem hacimleri toplamı, piyasanın toplam hacmini oluşturmaktadır.

İşlem Miktarı

Bir piyasada, bir seans içinde veya belirli bir dönemde el değiştiren (alınıp satılan) menkul kıymet sayısıdır.

İşlem Saatleri

Pazarlardaki işlem saatleri aşağıdaki gibidir:

Gözetli Pazarı:

14:00 - 15:00

Ulusal Pazar, Bölgesel Pazar, Yeni Şirketler Pazarı:

10:00 - 12:00 (1.seans)

14:00 - 16:00 (2.seans)

İŞLETME

İşletme, planlı olarak mal ve hizmet üretmek amacıyla kurulmuş ekonomik birimlere verilen addır.

İşletme

İşletmeler; şahıs işletmeleri, ticaret şirketleri ve benzeri şekillerde kurulabilmekte; bunlardan özellikle ortaklıklar, ellerindeki fonları bir başka ortaklığa sermaye olarak yatırmak suretiyle o ortaklığa iştirak etmektedirler. Bu iştirak da konsolide mali tabloların düzenlemesini gerekli kılmaktadır. Ancak burada göz önünde bulundurulması gereken nokta, buradaki iştirakın geçici olmayıp; iştirak edilen ortaklığın yönetiminde etkili olmak için gerçekleştirilen bir iştiraklık olduğudur. Zira bir şirkete iştirak etme amacı o şirketin yönetiminde etkili olup sözkonusu şirketi kendi amaçlarına uygun kullanmak olabileceği gibi, spekülasyon yaratmak da olabilmektedir.

İŞSİZLİK

Çalışma gücüne sahip kişilerin iş aramalarına rağmen iş bulamamaları durumudur. Bu tip işsizlik "gayri iradi işsizlik" olarakta adlandırılır. İşsizlik, yapısal işsizlik, mevsimsel işsizlik, konjonktürel işsizlik ve teknolojik işsizlik olarak çeşitlidir.

İŞSİZLİK ORANI

İşsizlik oranı, işsizlerin işgücüne olan oranıdır. Şöyle ifade edilmektedir: $\frac{İ}{Ç+İ} \times 100$. (İ) işsiz sayısını, (Ç) ise istihdam edenleri göstermektedir.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), hisse senetleri, hazine bonoları ve devlet tahvilleri, gelir ortaklığı sertifikaları, özel sektör tahvilleri, yabancı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikaları ve uluslararası menkul kıymetlerin alım ve satımının yapılmasını sağlamak amacıyla 26 Aralık 1985 günü kurulmuş olup, 3 Ocak 1986 yılında faaliyete

başlamış olan menkul kıymetler piyasasıdır. İMKB, Türkiye'deki tek menkul kıymetler borsasıdır.

İstatistik

İstatistik, geçmiş ve şimdiki durumla ilgili toplanmış sayısal verileri kendine özgü tekniklerle analiz ederek gelecek hakkında karar vermemizi kolaylaştıran bir bilim dalıdır.

İSTİHDAM

İstihdam, bir ülkede belirli bir gelir elde etmek için çalışan kişilerin hizmetlerinden yararlanmak suretiyle çalıştırılmalarıdır.

İSTİHDAM HACMİ

Bir ülke ekonomisinde, bir sektör veya bir bölgede belirli bir tarih içerisinde istihdam edilen kişilerin toplam sayısıdır.

İSTİHDAM ORANI

Bir ülke ekonomisinde, belirli bir tarihte istihdam edilen işgücünün toplam işgücüne oranıdır.

İSTİKRAR

Ekonomideki fiyat düzeyi, faiz oranları, istihdam hacmi, vb. faktörlerin dengede kalması ve ekonomide iç ve dış faktörlerden kaynaklanan değişiklik beklenmemesidir.

İSTİKRAR POLİTİKASI

Ekonomideki toplam talep ve arz arasındaki dengesizlikleri gidermek amacıyla hazırlanmış politikalardır. Genellikle ödemeler dengesi açığı ve fiyat artışı şeklinde ortaya çıkarlar.

İstikrar Tedbirleri

İstikrar tedbirleri, istikrar politikası amaçlarını gerçekleştirmek üzere uygulanan politikalar, bu politikalarda kullanılan araçlar ve yapılan düzenlemelerdir.

İştirak

Sermaye ve yönetim ilişkileri çerçevesinde ana ortaklık tarafından doğrudan ve/veya dolaylı olarak;

1. Hisselerinin en az %10'una, en fazla %50'sine kadar sahip olunan; veya,

2. Aynı oranlar arasında oy hakkına sahip olunan,

yurtiçinde kurulu işletmeler ile ilgili ülke mevzuatına göre yurtdışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren işletmelerdir.

İŞTİRAKLER

İştirakler Sigorta şirketlerinin sermayelerine iştirak ettikleri ve uzun vadeli olarak düşünülen şirketlerin paylarına sahip olunan net tutarların kaydedildiği kalemdir. İştirak hüviyetindeki şirketler bu kaleme maliyet değerleri (borsa veya piyasa değerinden alış değerleri) veya iştirak edilmiş sermaye tutarları üzerinden kaydedilirler.

İştirakler

İştirakler Sigorta şirketlerinin sermayelerine iştirak ettikleri ve uzun vadeli olarak düşünülen şirketlerin nominal sermayelerindeki paylarının veya maliyet değerlerinin kaydedildiği kalemdir.

İŞTİRAKLER (NET)

İştirakler (Net) İştirak hüviyetindeki şirketler bu kaleme maliyet değerleri (borsa veya piyasa değerinden alış değerleri) veya iştirak edilmiş sermaye tutarları üzerinden kaydedilirler.

İştirakler Değer Artışı

İştirakler Değer Artışı Nominal veya maliyet değerleri ile kayıt edilmiş olan iştiraklerden borsada işlem görenlerinin değeri artarsa bu kaleme değer artışlarının kümülatif toplamı kaydedilir.

İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)

İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin sermayelerine iştirak ettikleri ve uzun vadeli olarak düşünülen şirketlerin nominal sermayelerinde paylarının veya maliyet değerlerinde oluşan değer azalmalarının kaydedildiği kalemdir.

İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

İştirakler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) İştirakler kaleminde kayıtlı olan şirketlerin borsa veya piyasa değerlerinde önemli ölçüde veya sürekli olarak meydana gelen değer düşüklükleri burada karşılık ayrılarak, iştiraklerin gerçek değerleri ile kaydedilmesi sağlanmaktadır. Ayrılan karşılık kadar tutar gelir tablosunda gider olarak kaydedilir.

İştirakler Sermaye Taahhütleri (-)

İştirakler Sermaye Taahhütleri (-) Sigorta şirketlerinin sermayelerine iştirak ettikleri ve uzun vadeli olarak düşünülen şirketlerin nominal sermayelerindeki paylarında karşılanmamış (taahhüt edilmiş fakat bilançonun hazırlandığı tarihte henüz ödenmemiş) olan tutarların kaydedildiği kalemdir.

İştirakler ve Bağlı Ortaklık. Alınan Kar Payları

İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan Alınan Kar Payları Bankaların iştirak etmiş oldukları şirketlerden elde etmiş oldukları temettü gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

İştiraklerden Alacaklar

İştiraklerden Alacaklar Sermayelerine iştirak ettikleri (iştirak şirketinin sermayesinin en az %10'u, en fazla %50'si olan şirketler iştirak hüviyeti kazanabilirler) şirketlerden ticari nedenler dışında oluşmuş olan senetli veya senetsiz, bir yıldan uzun alacakların kaydedildiği kalemdir. Bu kalemdeki tutarlar genelde hakedilmiş fakat tahsil edilmemiş temettü alacakları veya ödünç verme işlemleri dolayısıyla oluşur.

İştiraklerden Temettü Gelirleri

İştiraklerden Temettü Gelirleri Yatırım ortaklıklarının %50'den daha az bir oranda sermayelerine iştirak ettikleri şirketlerden cari dönemde elde ettikleri temettü gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

İştiraklere Borçlar

İştiraklere Borçlar Yatırım ortaklıklarının, sermayelerine iştirak ettikleri kuruluşlara (iştirak şirketinin sermayesinin en az %10'u, en fazla %50'si olan şirketler iştirak hüviyeti kazanabilirler) ticari olmayan ve sermaye taahhüdü dışındaki konularda oluşmuş olan borçlarının (örneğin alınan borçlar) kaydedildiği kalemdir.

İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-)

İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-) İştirakler kaleminde kayıtlı bulunan şirketlerin ödenmemiş bulunan sermaye tutarları bu kalemde kaydedilir.

İŞVEREN SENDİKASI

İşverenlerin, kendi aralarında yardımlaşma sağlamak ve ortak çıkarlarını savunabilmek amacıyla kurdukları sendikadır.

İtfa

Bir borcun ödenerek kapanması anlamında olup; tahvil ihraç planında belirlenen tarih ve miktarlarda ana paranın geri ödenmesini ifade etmektedir.

İTHAL İKAMESİ

İthal ikamesi, daha önce yurtdışından ithal edilen mal ve hizmetlerin yavaş yavaş ülke içerisinde üretilmeye başlanmasıdır. İthal ikamesi ile toplam arz da bulunan ithalat payıda azalır. İthalat ikamesi, genellikle tüketim malları üretimi, ara malları üretimi ve yatırım malları üretimi olarak gerçekleştirilir.

İTHAL SINIRLAMALARI

İthal kotaları ve gümrük tarifeleri gibi yollarla yapılan sınırlandırmalara ithal sınırlamaları denmektedir.

İTHAL VESAİKİ KARŞILIĞI AVANS

İthal vesaiki karşılığı avans, ithal edilen mallar karşılığında gösterilmek suretiyle elde edilen kredidir.

İTHALAT EĞİLİMİ

İthalat eğilimi, ithalat ile milli gelir arasındaki ilişkidir. İthalat eğilimi, ortalama ithalat eğilimi ve marjinal ithalat eğilimi olarak ikiye ayrılır. Milli gelir arttıkça ithalat eğilimi artar.

İTHALAT FONKSİYONU

İthalat fonksiyonu, bir ülkedeki ithalat talebi ile milli gelir arasındaki fonksiyonel ilişkiyi göstermektedir. $M=M(Y)$ olarak ifade edilir. (M) mallara olan talebi, (Y) ise milli gelirin bir fonksiyonu olarak gösterilmektedir.

İTHALAT KARTELLERİ

İthalat kartelleri, ithalatçılar tarafından fiyatların denetlenmesi için kurulmuş olan birleşmelerdir. İthalatçılar bu yöntemle, fiyatları ve karlılıklarını saptamaya çalışırlar.

İTHALAT KOTALARI

İthalat kotaları yapılacak ithalatın devlet tarafından alınan önlemler ile sınırlandırılmaya çalışılmasıdır. Eğer bu sınırlandırma, bir kişi veya ülkeye yönelik değilse global kota'dır.

İTHALAT TEMİNATLARI

Emisyon hacmini daraltmak veya ithalatı sınırlandırmak için uygulanan bir yöntemdir. Bu yöntem uygulanırken, ithalatçı ithal edeceği malın değerinin bir kısmını sipariş anında güvence olarak Merkez Bankasına yatırır ve ithalat gerçekleşince geri alır.

İTHALAT TRANSFER EMİRLERİ

İthalat Transfer Emirleri Müşterilerin yapmış oldukları ithalatlar dolayısıyla oluşan akreditif borçlarının kaydedildiği kalemdir.

İTHALAT TRANSFERİ

İthalat transferi, aracı bankanın gerçekleştirilen ihracatın bedelini ihracatçıya ödemesi ile gerçekleşir.

İTHALAT YASAKLARI

Bazı malların ülkeye girişinin yasaklanmasıdır. İthalat yasakları yerli sanayiye korumak, dış ödemeler bilançosu açıklarının azaltılmasına yardımcı olmak gibi amaçlarla yapılmakta olup, ithalat kısıtlamalarının en katısıdır.

İtibari Değer

Hisse senetleri için pay senedinin üzerinde yazılı olan fiyatı ifade ederken; tahvillerde vade sonunda ödenecek değerdir.

İzahname

Sermaye piyasası araçlarının ihracında veya halka arzında ortaklıklarca halkı şirket ve hisse senetleri konularında bilgilendirmek amacıyla düzenlenen belgedir.

K

KABİLİ DEVİR AKREDİTİF

Kabili devir akreditif, lehdarı tarafından üçüncü şahıslara devredilen akreditiftir. Bunlar sadece bir kere devredilebilirler. Kendisine bu tip bir akreditif devredilmiş olan ikinci bir lehdar, bunu bir üçüncü şahısa devredemez.

KABİLİ NAKİL AKREDİTİF

Kabili nakil akreditif, lehdarı tarafından başka bir ülkeye nakli mümkün olan akreditiftir. Bu tip akreditifler sadece lehdarın malın ilk üreticisi olmadığı zamanlarda kullanılabilir.

KABİLİ RÜCU AKREDİTİF

Kabili rücu akreditif, akreditif açtırma emrini veren kişi veya banka tarafından koşulların kısmen ya da tamamen değiştirilebilen veya iptal edilebilen akreditiftir.

KABUL

Bir poliçeyi ödeyecek kişinin bedeli vadesi geldiği zaman ödeyeceğine dair imza yoluyla taahüt etmesidir. Muhatabın, poliçeye "kabul edilmiştir" diye yazarak imzalaması gereklidir.

KABUL KREDİSİ

Bir finans şirketinin, üçüncü şahsın kıymetli kağıdını garanti etmesi ve ödeme taahhüdünde bulunması şartı ile verilen kredidir. Kabul kredisi, dış ticaret işlemlerde çok fazla kullanılmaktadır.

Kaçış Boşluğu

Kaçış Boşlukları, belirli bir sıkışma sürecinden sonra, fiyatlar bu sıkışma alanının destek/direnç bölgelerini kırdığında ortaya çıkmaktadırlar. Diğer bir ifade ile bu Boşluklar formasyon oluşumları ile yakından ilgili olup; formasyon tamamlandıktan hemen sonra

meydana gelmektedirler. Özellikle üst çizginin yatay olduğu Yükselen Üçgen gibi formasyonların bitiminde çoğunlukla Kaçış Boşluğu takip etmektedir. Bu noktada yatay çizginin, aynı seviyedeki arz sayesinde geliştiğı düşünülürse, çizgi üzerinde arzın tükenmesiyle oluşacak Boşluklar'ın mantığı daha iyi anlaşılabilir. Bu Boşlukların bir diğeri adı da "Kırılma Boşlukları"dır. Boşluğun büyüklüğü fiyatların hedefleri konusunda önemli ipuçları vermektedir. İşlem hacmi ile desteklenen hareketler daha uzun süre devam etmekte ve analizciye önemli sinyaller verebilmektedir.

Kaçış Seviyesi

Önemli bir destek seviyesinin bir kaç kez test edilerek belirginleşmesinin ardından, bu seviyenin altına düşülmesi halinde fiyatların bir alt seviyedeki destek seviyesine kadar düşebileceğinin kabul edildiği seviyedir.

Kalanını İptal Et (KİE)

Bu emir türünde, fiyat ve miktar girilmekte ancak işlem kısmen veya tamamen gerçekleşmediği takdirde işlem görmeyen kısım ekranda pasif olarak görünmeyerek sistem tarafından otomatik olarak iptal edilmektedir.

Kaldıraç Oranları (KO)

Kaldıraç oranları, işletmenin kaynak yapısını gösterir ve işletmenin varlıklarının hangi kaynaklarla ne oranlarda karşılandığını görebilmemizi sağlar. Bu oranlar ile işletmenin uzun vadeli borçları ödeme gücü gibi mali yapı durumu hakkında fikir sahibi olabiliriz.

KALDOR-HICKS KRİTERİ

Ekonomik bir gelişimin olumsuz veya olumlu bir değişim olduğunun yorumlanmasında kullanılan bir refah kriteridir. Bu analize göre, bir değişim sonucu kazanç sağlayanlar, zarar edenlerin kayıplarını karşıladıktan sonra da hala kazançlı iseler, bu olumlu bir değişimdir.

KALKINMA

Gerikalmış ülkelerin sosyo kültürel ve ekonomik bakımdan düzenlemeler yaparak gelişmiş ülkelere yetişme çabalarıdır. Bu çabalara, milli gelirin ve üretimin arttırılması, sosyal ve ekonomik yapının değiştirilmesi, halkın değer yargılarının dünya standartlarında gelişmesi gibi değişimleri dahil edebiliriz.

KALKINMA KREDİSİ

Gelişmekte olan ülkelere sanayi alanındaki gelişmelerini hızlandırmak ve uzun vadeli düşük faizli fon temin etmek için verilen kredilerdir. Bu krediler genellikle yeni yatırım alanlarına yönelen devlet ve özel kuruluşların projeleri için verilmektedir.

KALKINMA PLANLAMASI

Ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek için, toplumsal ve ekonomik yapıya farklı bir nitelik kazandırmak amacıyla bir plan hazırlanmasıdır.

Kama

Üç haftadan kısa süren Takoz Formasyonları kama olarak adlandırılmaktadır.

Kama şekli, orta vadeli trendler arasında sıkışma formasyonu olarak oluşmakta ve ister kama ister takoz şeklinde oluşsun bu formasyon her iki durumda da gelecek için aynı şeyleri ifade etmektedir. Buna göre yükselen formasyon gelecekte yaşanacak düşüşe işaret ederken; alçalan formasyon da gelecekteki yükselişi haber vermektedir.

KABİLİ DEVİR AKREDİTİF

Kabili devir akreditif, lehdarı tarafından üçüncü şahıslara devredilen akreditiftir. Bunlar sadece bir kere devredilebilirler. Kendisine bu tip bir akreditif devredilmiş olan ikinci bir lehdar, bunu bir üçüncü şahısa devredemez.

KABİLİ NAKİL AKREDİTİF

Kabili nakil akreditif, lehdarı tarafından başka bir ülkeye nakli mümkün olan akreditiftir. Bu tip akreditifler sadece lehdarın malın ilk üreticisi olmadığı zamanlarda kullanılabilir.

KABİLİ RÜCU AKREDİTİF

Kabili rücu akreditif, akreditif açtırma emrini veren kişi veya banka tarafından koşulların kısmen ya da tamamen değiştirilebilen veya iptal edilebilen akreditiftir.

KABUL

Bir poliçeyi ödeyecek kişinin bedeli vadesi geldiği zaman ödeyeceğine dair imza yoluyla taahhüt etmesidir. Muhatabın, poliçeye "kabul edilmiştir" diye yazarak imzalaması gereklidir.

KABUL KREDİSİ

Bir finans şirketinin, üçüncü şahsın kıymetli kağıdını garanti etmesi ve ödeme taahhüdünde bulunması şartı ile verilen kredidir. Kabul kredisi, dış ticaret işlemlerde çok fazla kullanılmaktadır.

Kaçış Boşluğu

Kaçış Boşlukları, belirli bir sıkışma sürecinden sonra, fiyatlar bu sıkışma alanının destek/direnç bölgelerini kırığında ortaya çıkmaktadırlar. Diğer bir ifade ile bu Boşluklar formasyon oluşumları ile yakından ilgili olup; formasyon tamamlandıktan hemen sonra meydana gelmektedirler. Özellikle üst çizginin yatay olduğu Yükselen Üçgen gibi formasyonların bitiminde çoğunlukla Kaçış Boşluğu takip etmektedir. Bu noktada yatay çizginin, aynı seviyedeki arz sayesinde geliştiği düşünülürse, çizgi üzerinde arzın tükenmesiyle oluşacak Boşluklar'ın mantığı daha iyi anlaşılabilir. Bu Boşlukların bir diğer adı da "Kırılma Boşlukları"dır. Boşluğun büyüklüğü fiyatların hedefleri konusunda önemli ipuçları vermektedir. İşlem hacmi ile desteklenen hareketler daha uzun süre devam etmekte ve analizciye önemli sinyaller verebilmektedir.

Kaçış Seviyesi

Önemli bir destek seviyesinin bir kaç kez test edilerek belirginleşmesinin ardından, bu seviyenin altına düşülmesi halinde fiyatların bir alt seviyedeki destek seviyesine kadar düşebileceğinin kabul edildiği seviyedir.

Kalanını İptal Et (KİE)

Bu emir türünde, fiyat ve miktar girilmekte ancak işlem kısmen veya tamamen gerçekleşmediği takdirde işlem görmeyen kısım ekranda pasif olarak görünmeyerek sistem tarafından otomatik olarak iptal edilmektedir.

Kaldıraç Oranları (KO)

Kaldıraç oranları, işletmenin kaynak yapısını gösterir ve işletmenin varlıklarının hangi kaynaklarla ne oranlarda karşılandığını görebilmemizi sağlar. Bu oranlar ile işletmenin uzun vadeli borçları ödeme gücü gibi mali yapı durumu hakkında fikir sahibi olabiliriz.

KALDOR-HICKS KRİTERİ

Ekonomik bir gelişimin olumsuz veya olumlu bir değişim olduğunun yorumlanmasında kullanılan bir refah kriteridir. Bu analize göre, bir değişim sonucu kazanç sağlayanlar, zarar edenlerin kayıplarını karşıladıktan sonra da hala kazançlı iseler, bu olumlu bir değişimdir.

KALKINMA

Gerikalmış ülkelerin sosyo kültürel ve ekonomik bakımdan düzenlemeler yaparak gelişmiş ülkelere yetişme çabalarıdır. Bu çabalara, milli gelirin ve üretimin arttırılması, sosyal ve ekonomik yapının değiştirilmesi, halkın değer yargılarının dünya standartlarında gelişmesi gibi değişimleri dahil edebiliriz.

KALKINMA KREDİSİ

Gelişmekte olan ülkelere sanayi alanındaki gelişmelerini hızlandırmak ve uzun vadeli düşük faizli fon temin etmek için verilen kredilerdir. Bu krediler genellikle yeni yatırım alanlarına yönelen devlet ve özel kuruluşların projeleri için verilmektedir.

KALKINMA PLANLAMASI

Ekonomik ve sosyal amaçları gerçekleştirmek için, toplumsal ve ekonomik yapıya farklı bir nitelik kazandırmak amacıyla bir plan hazırlanmasıdır.

Kama

Üç haftadan kısa süren Takoz Formasyonları kama olarak adlandırılmaktadır.

Kama şekli, orta vadeli trendler arasında sıkışma formasyonu olarak oluşmakta ve ister kama ister takoz şeklinde oluşsun bu formasyon her iki durumda da gelecek için aynı şeyleri ifade etmektedir. Buna göre yükselen formasyon gelecekte yaşanacak düşüşe işaret ederken; alçalan formasyon da gelecekteki yükselişi haber vermektedir.

Kambiyo

Kağıt ve madeni para şeklindeki tüm yabancı ülke paralarına ve bu paralarla ödeme yapılabilen her tür belge, hesap, poliçe, çek, bono vb. parasal araçların hepsine kambiyo denir.

Kambiyo

Kağıt ve madeni para şeklindeki tüm yabancı ülke paralarına ve bu paralarla ödeme yapılabilen her tür belge, hesap, poliçe, çek, bono vb. parasal araçların hepsine kambiyo denir.

Kambiyo

Kağıt ve madeni para şeklindeki tüm yabancı ülke paralarına ve bu paralarla ödeme yapılabilen her tür belge, hesap, poliçe, çek, bono vb. parasal araçların hepsine kambiyo denir.

KAMBIYO DENKLEŞTİRME FONU

Kambiyo değıştirme fonu, kısa dönem içerisinde olabilecek ani kur değışmlerine karşı oluşturulan istikrar fonudur.

Kambiyo Karları

Kambiyo Karları Sigorta şirketlerinin aktiflerinde bulunan yabancı para nitelikli aktiflerin kur artışlarından sağlanan gelirlerinin kaydedildiğı kalemdir.

KAMBIYO KONTROLÜ

Kambiyo kontrolü, ülkeye giren ve ülkeden çıkan döviz miktarının devlet tarafından denetim altına alınması demektir. Bu uygulamaya göre, döviz fiyatları devlet tarafından belirlenir. Devlet, dövize olan arz ve talebin döviz fiyatlarını etkilemesine imkan vermez.

KAMBIYO SENEDİ

Kambiyo senedi, uluslararası ticarette kullanılmak için, karşılığı dövizle ödenmek üzere hazırlanan senetlerdir. Bu tip senetler başka bir kişiye ciro edilebilirler. Ayrıca vadesi gelmeden piyasadan iskontoda ettirilebilirler.

Kambiyo Zararları (-)

Kambiyo Zararları (-) Sigorta şirketlerinin yabancı para nitelikli kaynaklarının kur artışlarından dolayı oluşan zararlarının kaydedildiğı kalemdir.

KAMERALİZM

Ortaklıkların, kar ve zarara ortak olmak üzere, iştigal edilen sahalarına giren tüm faaliyetlerin gerektirdiği finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ihraç veya halka arz edebilecekleri bir tür sermaye piyasası aracıdır.

Kamu Gelirleri

Devletin kamu hizmetlerini karşılamak üzere başta vergi toplamak, sahip olduğu menkul ve gayri menkul değerleri işletmek, ürettiği mal ve hizmetleri satmak ve piyango tertiplemek suretiyle elde ettiği değerlerin toplamıdır.

Bundan başka Devlet gerek iç piyasaya gerekse dış piyasaya ileride geri ödenmek suretiyle bırçlanarak da gelir elde edebilmektedir.

Kamu Giderleri

Kamu kesiminin belirli bir dönemde yapmış olduğu mal ve hizmet satınalma yönündeki harcamaların tümüdür.

Personel maaş ve ücretleri, vatandaşlara ve firmalara transfer harcamaları ve mali yardımlar kamunun “cari harcamalarını” oluşturmaktadır. Bununla beraber kamu, yatırım yapmak üzere sermaye malları da satın almaktadır.

Tüm bu harcamalar kamu giderlerini oluşturmakta ve genellikle bunlar bağımsız yatırım harcaması olarak kabul edilmektedir.

KAMU HARCAMALARI

Devletin, belirli bir dönemde ekonomik ,sosyal,siyasi ve idari faaliyetlerini gerçekleştirmek için yapmış olduğu mal ve hizmet satınalma yönündeki harcamaların tümüdür.

KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ

Devletin ekonomik alanda mal ve hizmet üreten kuruluşlarının tümüne verilen addır.Bunların sermayelerinin tümü devlet tarafından karşılanır ve bu kuruluşlar özel hükümlere bağlı olarak yönetilirler.Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT),Kamu İktisadi Kuruluşları (KİK) ve İktisadi Devlet Teşebbüsleri (İDT) olarak ikiye ayrılır.Sermayesi devlete ait olan ve ekonomik alanda faaliyet gösteren İDT'lerden bazıları şunlardır:TEKEL,THY,TCDD,TEK,...

KAMU İŞLETMELERİ

Sermayelerinin tümü veya büyük bir kısmı devlete ait olan kuruluşlardır.Bu kuruluşlar devlete gelir sağlamak,ekonomik kalkınmayı hızlandırmak gibi kar amaçla kuruldukları gibi ; sosyal ve kültürel bakımdan gelişmemiş bölgelerin gelişmesini sağlamak gibi sosyal amaçla da kurulabilirler.

Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları

Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları Kamu kuruluşlarının (Türkiye’de genelde Hazine Müsteşarlığı'nın) ihraç ettiği ve yatırım ortaklıklarının kısa vadeli yatırım amacıyla ellerinde bulundurdıkları Devlet Tahvilleri, Hazine Bonoları, Gelir Ortaklığı Senetleri, vb. menkul kıymetler bu kaleme kaydedilir.

KAMU MALİYESİ

Kamu maliyesi , devlet faaliyetlerini iktisadi ve mali yönden ele alan ve bu faaliyetlerin neden olduğu sorunlara çözüm yolu arayan bir bilim dalıdır.Bu bilim dalının başlıca konusunu , kamu gelirleri ve harcamaları oluşturmaktadır.Kamu maliyesi , yapılacak harcamaları ve bunlar için gerekli gelirlerin sağlanmasına yönelik sorunları iktisadi , mali , hukuki yönden ele alarak incelemektedir.

KAMU SEKTÖRÜ

Sermayesinin tümü veya yarısından çoğu devlete ait olan , dolayısıyla devlet kontrolü altında işlevlerini sürdüren ekonomik birimlerin tümüne verilen addır.Ülkede gerekli olan altyapıyı sağlamak , yatırımlar gerçekleştirmek , gelir dağılımının iyileştirilmesi kamu sektörünün başlıca görevlerindendir.

KAMU SEKTÖRÜ AÇIĞI

Kamu sektöründe meydana gelen ve kamu gelirlerinin kamu giderlerini karşılayamaması durumuna "Kamu Sektörü Açığı" denmektedir.Bunu gidermek için , devlet finansman sağlamak amacıyla iç ve dış borçlanma yoluna gider.Bu açığı gidermenin bir başka yolu ise emisyon yoluyla kamu giderlerini finanse etmektir.

KAMU TÜKETİMİ

Kamu Tüketimi , kamu hizmetlerini karşılamak amacıyla gerekli olan mal ve hizmetlerin alımıyla ilgili olarak yapılan cari harcamaların tümüdür.Bir harcamanın kamu tüketimi sayılabilmesi için gerekli olan bir mal veya hizmeti kapsayan harcama niteliği taşıması gerekmektedir.

KAMULAŞTIRMA

Hükümet veya kamu tüzel kişileri tarafından kamu yararı için özel mülkiyete ait mallara el konulmasıdır. Bunun karşılığında mal sahibine malın değeri ödenir ve malın mülkiyeti malı satın alan kuruma geçer.

Kamuoyu Aydınlatma

Sermaye piyasasının açıklık ve dürüstlük içinde işleyişini sağlamak, tasarruf sahipleri, ortaklar ve diğer ilgililerin zamanında bilgilendirilmesini temin etmek amacıyla, sermaye piyasası araçlarının değerini ve yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek önemli olay ve gelişmelerin (özel durumların) kamuya açıklanmasıdır.

KAMUSAL MAL VE HİZMETLER

Bir ülkede devlet tarafından üretilen mal ve hizmetlerin tümü kamusal ve hizmetler olarak adlandırılmaktadır. Bu mal ve hizmetler tam kamusal ve yarı kamusal mal ve hizmetler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Kanuni Takip (-)

Kanuni Takip (-) Bankaların müşterilerinden olan alacakları mahkeme aşamasına gelmiş fakat mahkeme kararı henüz belli olmamışsa ilgili alacak tutarları bu kaleme gider olarak kaydedilir.

Kanuni Takipteki Alacaklar

Kanuni Takipteki Alacaklar Bankaların müşterilerinden olan alacakları mahkeme aşamasına gelmiş fakat mahkeme kararı henüz belli olmamışsa ilgili alacak tutarları bu kaleme kaydedilir.

Kanuni Takipteki Alacaklar (Net)

Kanuni Takipteki Alacaklar (Net) Bankaların müşterilerinden olan alacakları mahkeme aşamasına gelmiş fakat mahkeme kararı henüz belli olmamışsa ilgili alacak tutarları bu kaleme kaydedilir ve bu tutar üzerinden karşılık ayrılır.

Anonim şirketlerin ana sermayenin sürekliliğine yardım amacıyla , ayırmak zorunda oldukları meblağdır. Bu meblağ şirketlerin yıl sonu net karlarının %5'idir.

Kanuni Yedek Akçeler

Kanuni Yedek Akçeler Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği hükümler gereği sigorta şirketlerinin karlarından ayırdıkları yedeklerin kaydedildiği kalemdir.

KANUNİ YEDEK AKÇELER KARŞILIĞI DEVLET TAHVİLİ HES.

Kanuni Yedek Akçeler Karşılığı Devlet Tahvili Hesabı Kanuni zorunluluk olarak, bankaların elde ettikleri karlardan devlet tahvili olarak bulundurmak zorunda oldukları tutarların kaydedildiği kalemdir.

KAPANIŞ FİYATI

Bir seansta Borsa kaydına alınan (tescil edilen) en son işlem fiyatıdır.

Kapanış fiyatı, bir hisse senedinin işlem gördüğü son işlem fiyatıdır.

KAPASİTE KULLANIM ORANI

Kapasite kullanım oranı, bir üretim biriminin kullanım kapasitesinin, aynı üretim biriminin maksimum kapasitesine olan oranıdır. Fakat maksimum kapasiteye ulaşmak çok zor olduğundan, genellikle "çalışma derecesi" denilen formülden yararlanılmaktadır. çalışma derecesi, kullanım kapasitesinin pratik kapasiteye olan oranıdır.

Kapitalizasyon

Herhangi bir işletmenin birikmiş yedek akçe ve karlarının sermaye artırımında kullanılmasıdır.

KAPİTALİZM

Kapitalizm, özel mülkiyet ve kişel karlılığa dayanan bir ekonomik örgütlenme şeklidir. Bu sistemede kişiler kendi çıkarları doğrultusunda ekonomik faaliyetlerde bulunurlar.

KAR

Kar, bir üretim faktörü olarak müteşebbüsün üretimden almış olduğu paya verilen addır.

KAR DAĞILIMI

Kar dağıtımı, her yıl sonunda şirketlerin elde ettikleri karı şirket ortaklıkları arasında paylaşım şeklinde ifade edilmektedir. Fakat şirketler kar sağlayamadıkları sürece kar dağıtamazlar. Kar, ortaklar arasında şirket sözleşmesi ve kanunda belirtilen oranda dağıtılmaktadır.

Kar Dağıtım Oranı

İşletmenin net dönem karından ne kadarının adi hisselerle temettü olarak dağıtıldığını gösteren orandır. Hesaplama formülü aşağıdaki gibidir:

Kar Dağıtım Oranı = Toplam Temettü / Net Dönem Karı

KAR GÜDÜSÜ

Kar güdüsü, müteşebbüsün üretim faaliyetine giritmesini ve faaliyetin devamlılığını sağlayan etkidir.

KAR MAKSİMİZASYONU

Belli bir üretimi en az maliyetle veya en yüksek üretimi en az maliyetle gerçekleştirme amacına kar maksimizasyonu denilmektedir.

Kar Marjı

Yapılan 100 birimlik satışa karşılık sağlanan karı ifade eden bir kavramdır. Kar marjının yüksek olması, şirket karlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

Kar Marjı

Satışlarla elde edilen kar arasındaki orandır. Brüt kar marjı, net kar marjı, faaliyet kar marjı, esas faaliyet kar marjı şeklinde pek çok farklı değer hesaplanabilmektedir.

Kâr Payı

Ortaklıkların dönem içinde elde ettikleri kârdan, mevcut ortaklıkların pay alma hakkıdır. Söz konusu hak, hisse senedine bağlı "Kâr Payı Kuponları" karşılığında ve hisse senedi ibrazına gerek kalmaksızın yapılır.

Kar Payı Dışı Gelirler

Kar Payı Dışı Gelirler Özel finans kurumlarının yapmış oldukları bankacılık işlemleri sonucu elde ettikleri kar payı nitelikli olmayan gelirler ile bankacılık dışı faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Kar Payı Dışı Giderler (-)

Kar Payı Dışı Giderler (-) Özel finans kurumlarının yapmış oldukları bankacılık ve bankacılık dışı işlemleri sonucu oluşan kar payı nitelikli olmayan giderlerin kaydedildiği kalemdir.

Kar Payı Gelirleri

Kar Payı Gelirleri Sigorta şirketlerinin iştirak etmiş oldukları şirketlerden elde ettikleri temettü gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Kar Payı Gelirleri

Kar Payı Gelirleri Özel finans kurumlarının kar payı getirili aktiflerinden elde ettikleri kar paylarının kaydedildiği kalemdir.

Kar Payı Giderleri (-)

Kar Payı Giderleri (-) Özel finans kurumlarının kar payı ödeme maliyeti olan pasif nitelikli kaynaklar için oluşan kar payı giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

KAR PAYI VE GELİR TAHAKKUK VE REESKONTLARI

Kar Payı ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları Özel finans kurumlarının aktiflerinde bulunan menkul kıymetler, müşterilerine ve diğer kuruluşlara kullandırdıkları fonlara tahakkuk eden kar payı ve diğer gelirleri ile, bu gelirlerin bilançonun hazırlandığı tarihteki değerlerine indirgenebilmeleri için ayrılan reeskont tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Kâr Transferi

Dış ülkelerde yatırım yapmış olan yabancıların söz konusu yatırımlardan elde ettikleri gelirlerin yurtdışındaki (kendi ülkelerindeki) şirketlerine aktarılmasıdır.

KAR-ZARAR HESABI

Kar- zarar hesabı, bir işletmede dönem sonu kar- zarar durumunu ortaya koyan, gelir ve giderleri özetleyen hesap türüdür.

Kar-Zarar Ortaklığı Belgesi (KOB)

Bu sermaye piyasası aracı, ortaklıkların kar ve zarara ortak olmak üzere iştigal sahalarına giren tüm faaliyetlerin gerektirdiği finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ihraç veya halka arz edebilecekleri bir araçtır.

Kar-Zarar Tablosu

Kar-zarar tablosu diye de adlandırılan gelir-gider tablosu, işletmenin belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net karını veya uğradığı dönem net zararını topluca gösteren bir muhasebe raporudur.

Diğer bir ifade ile gelir-gider tablosu, bir şirketin herhangi bir dönemdeki faaliyetlerini cirosundan yola çıkarak açıklayan, çeşitli gelir ve giderlerini eklemek veya çıkarmak yoluyla net karının hesaplanmasını sağlayan, standartlaştırılmış ve SPK mevzuatlarına göre hazırlanan bir tablo olup; şirketin ilgili dönemdeki faaliyetlerinin neticesini öğrenmemizi ve performansı hakkında bilgilenmemizi sağlayan finansal bir rapordur.

Bu konudaki ayrıntılı bilgilere buradan ulaşabilirsiniz.

KARA PARA

Kara Para , illegal yollarla elde edilen gelirleri ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

KARAR AĞACI

Karar Ağacı , fırsatlar ve kararlar arasında mevcut ilişkiyi grafiksel olarak açıklayarak , önemli kararların bazı kararlara bölünmesini sağlayan metoddur.

KARAR ALMA

Bir amaca ulaşmak için mevcut seçenekler arasından birini seçerek gerçekleştirilen faaliyettir.

KARARLI DENGİ

Ekonomide , mevcut olan bir dengenin dışsal bir etki sonucu belli bir süre bozulsa bile yeniden denge sağlayabildiği durumdur.

KARARSIZ DENGİ

Ekonomide ,mevcut olan bir dengenin dışsal bir etki sonucu bozulması ve dengenin tekrar sağlanamaması durumudur.Böyle bir durumda , karasız denge kendisini piyasada fiyatların devamlı olarak çıkması ve düşmesi şeklinde gösterecektir.

KARDİNAL FAYDA

Kardinal Denge , malların kişilerin gereksinimlerini tatmin etme özelliği anlamına gelen faydanın ölçülebilenidir.

KARLILIK

Karlılık , işletmenin belli bir dönemde sağladığı karın aynı dönem işletmede kullanılan sermayeye oranıdır.Karlılık ayrıca üretim maliyetinin sermayeye bölünmesi şeklinde de formüle edilebilir.

Karlılık Oranları (KR)

Karlılık oranları, şirketin gerek bir bütün olarak tüm faaliyetlerinde karlı çalışıp çalışmadığını, gerekse her temel faaliyetinin verimliliğinin ölçülüp yorumlanmasında kullanılan oranlardır.

KARLILIK RASYOLARI

Karlılık Rasyoları , işletmenin finansman ve işletme politikalarının uygulama sonuçlarını ölçen oranlardır. 1) Gayrisafi faaliyet marjı rasyosu: Gayrisafi Faaliyet karı / Satışlar 2) Faaliyet Marjı Rasyosu: Faaliyet Karları / Satışlar 3) Net Kar Rasyosu: Net Kar / Satışlar 4) Pay Başına Kazanç Ve Temettü Rasyoları: Pay Başına Kazanç; Net Kar / Pay Sayısı Pay Başına Temettü: Dağıtılacak Kar / Pay Sayısı

KARMA EKONOMİ

Özel sektörün yanında kamu sektöründe üretici, düzenleyici ve denetleyici olarak ekonomide yer aldığı düzendir.

Karma Fon

Hisse senetleri, borçlanma senetleri, altın ve diğer kıymetli madenlerin en az ikisinden oluşan fonlar olup; her bir parasal aracın değeri fon portföy değerinin %20'sinden az olmamaktadır.

KARMA İŞLETMELER

Kamu tüzel kişilerin ve özel kişilerin biraraya gelerek kurdukları işletmelerdir.

KANUNİ YEDEK AKÇE

KARŞILAŞTIRMALI STATİK

Karşılaştırmalı statik , iki ayrı zaman kesitinde denge durumlarının karşılaştırılmasıdır. Bu analizde , bir denge durumundan diğer denge durumuna ulaşma süreci sırasında , değişkenlerin hareketleri ile sürecin zaman boyutu göz önüne alınmamaktadır.

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ

Karşılaştırmalı üstünlük teorisi ticarete katılan her ülke için yararlı olacağını karşılaştırmalı maliyetlerdeki farklılığa dayandıran dış ticaret teorisidir.

KARŞILIK

İşletmenin gerçekleşmiş veya gerçekleşebilecek zararları karşılamak amacıyla aldığı muhasebe önlemidir. Bu önlemler , genellikle varlıklar değerindeki azalmalara karşı ve işletme için yükümlülük doğurabilecek olaylara karşı alınmaktadır.

KARŞILIKLAR

Karşılıklar Sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetleri gereği sattıkları poliçeler ve bu faaliyetler sonucu oluşan ilerki zamanlarda ödenecek nakit çıkışları için ayırmaları gereken çeşitli karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Karşılıklar (-)

Karşılıklar (-) Sigorta şirketlerinin şüpheli alacak karşılıkları, menkul değerler değer düşüş karşılıkları, vb. karşılık giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

KARŞILIKLI TALEP KANUNU

Karşılıklı talep , bir ülkenin ihraç malından vereceği belli miktarlar karşılığında ne kadar ithal mal talep edeceğini ifade etmektedir.J.Stuart Mill'in Karşılıklı talep kanununa göre, iki ülke arasındaki ticarete , ticarete konu olan malların fiili değişim oranı , her ülkenin diğer bir ülkenin ürününe olan talebinin yoğunluğuna ve esnekliğine bağlıdır.

KARŞILIKSIZ ÇEK

Karşılıksız Çek , keşide edilmiş olan çekin muhatap bankada karşılığı olmaması durumudur.

KARTEL

Şirketlerin hukuki varlıklarını korumak şartıyla ekonomik faaliyetlerdeki bağımsızlıklarını kaybetmeleridir.Kartel anlaşması yapan şirketler, tüzel kişiliklerini korudukları halde piyasayı etkilemek üzere anlaşma yaptıkları konularda artık bağımsız hareket imkanından yararlanamazlar.

Kasa

Kasa Bankaların merkez veya şubelerinin kasalarında atıl olarak duran TRL cinsinden nakitlerin tutarlarının kayıtlı olduğu kalemdir.

KATILMA PAYI

Katılma Payı , bir şirkete ortak olan bir kişinin, şirketin toplam sermayesi içindeki payıdır.

Katılma Senedi

Bu kıymetli evrak, nakit karşılığı satılmak üzere, ortaklık haklarına sahip olmaksızın kardan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma ve yeni pay alma gibi haklar sağlamaktadır.

KATLI KUR SİSTEMİ

Katlı Kur Sistemi , ulusal pazarın yabancı paralar karşısındaki değerinin ödemeler bilançosunun farklı kalemlerine göre farklı olarak belirlenen döviz kuru sistemidir.Bu tür sisteme genellikle devalüasyon yapmaktan kaçınan ülkeler başvururlar.

KATMA BÜTÇE

Kamu bütçesinden ayrı olarak, Kamu İktisadi kuruluş ve işleyiş kanunlarına uygun olarak hazırlanan bütçelerdir. Bu bütçelerin gelir ve giderleri arasındaki fark, genel bütçeye dahil edilir.

KATMA DEĞER

Bir malın üretiminin tüm aşamalarında satış fiyatından bir önceki aşamada yapılmış ana tüketim harcamasının çıkarılmasından kalan miktardır.

KATMA DEĞER VERGİSİ

Katma Değer Vergisi malın üretiminden tüketimine kadar geçen süre içinde kazandığı katma değer üzerinden alınan ve vergimatrahından düşülmesine imkan veren veya her aşamadaki katma değeri vergileyen bir yayılı muamele vergisidir.Katma Değer Vergisi tüketim vergisi niteliğindedir.Bu yüzden , mallardan başka ,bankacılık serbest meslek sahibi hizmetleri , sigorta ,vb.hizmetlerden de alınmaktadır.

Kaydi Takas

Üyelerin, takasa olan para borçları ile takastan olan para alacaklarının hesaben ödenmesi ile menkul kıymet borçları ile menkul kıymet alacaklarının hesaben teslimidir.

KAYITLI SERMAYE

Ortaklıkların, esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla, Yönetim Kurulu Kararı ile, Türk Ticaret Kanunu'nun sermayenin artırılmasına dair hükümlerine tabi olmaksızın,

çıkartabilecekleri azami hisse senedi miktarını gösteren, Ticaret Sicili'ne tescil edilmiş sermayeleridir.

Kayıtlı Sermaye sözleşme hükümleri uyarınca anonim şirketlerde, sayıları ve nominal değerleri belirlenmiş şekilde ihraç edilebilecek hisse senetlerinin tutarı şeklinde tanımlanmaktadır.

Kısa Vadeli Borçlar-Aktifler Oranı (KVBA)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Şirketlerin hem toplam varlıklarının ne kadarlık kısmının kısa vadeli borçlar ile fonlandığını, hem de toplam kaynaklar içerisinde kısa vadeli borçlardan ne kadar kullanıldığını göstermekte olan Kısa Vadeli Borçlar-Aktifler Oranı, şirketler için bir risk göstergesi olarak da kullanılabilir. Oranın yüksek oluşu riskin artığının bir göstergesi olabileceği gibi, ortaklara daha düşük sermaye ile sermaye başına daha fazla kar payı (temettü) alma olanağını (kaldıraç etkisi) sağlamaktadır. Bu oran Toplam Borçlar-Aktifler oranı ile kullanılabilir. Toplam Borçlar-Aktifler oranı yüksek çıktığında kısa vadeli borç oranının düşük olması mali yapının nisbeten daha az sorunlu olduğunu gösterir.

Kısa Vadeli Borçlar-Aktifler Oranının %33'den küçük olması gereği batılı finans kuruluşlarınca genel bir kriter olarak benimsenmiş iken, uzun vadeli kaynak temininde güçlük çeken ve enflasyonist ülkelerde % 50 düzeylerinde seyretmektedir.

İşletmeler edindikleri borçların vadeleri ile varlıkların işletmede kullanıldığı süreler arasında bağlantı kurmak zorundadırlar. Bu mantıktan uzaklaşarak yapılan yabancı kaynak edinimleri işletmeyi zor durumda bırakabilir. Bu nedenle kısa vadeli kaynaklarla duran varlıklara yatırım yapan şirketlere dikkat edilmelidir.

Kısa Vadeli Diğer Alacaklar

Kısa Vadeli Diğer Alacaklar Diğer kalemlere kaydedilemeyen senetli veya senetsiz ticari olmayan alacakların kaydedildiği kalemdir.

Kısa Vadeli Diğer Borçlar

Kısa Vadeli Diğer Borçlar Nitelikleri bakımından diğer kalemlere kaydedilemeyen, bir yıldan kısa vadeli borçların kaydedildiği kalemdir.

Kısa Vadeli Sabit Kıymet KDV'si

Kısa Vadeli Sabit Kıymet KDV'si Sabit kıymet alışlarından doğan KDV alacağının kaydedildiği kalemdir.

Kısa Vadeli Ticari Alacaklar

Kısa Vadeli Ticari Alacaklar Yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslardan ve kurumlardan senetli veya senetsiz olarak bir yıldan kısa vadeli oluşan (kredili satışlar dolayısı ile) alacakları, verilmiş olan siparişler için ödenmiş olan depozito ve teminatlar, bu alacakların bilanço dönemindeki denk değerini göstermek için ayrılan reeskont karşılıkları ve şüpheli duruma gelen alacaklar için ayrılan karşılıklar Kısa Vadeli Ticari Alacakların alt kalemlerine kaydedilir.

Kısa Vadeli Trend

Üç haftanın altında, birkaç günlük fiyat hareketlerinin oluşturduğu trendlerdir.

KİŞİ BAŞINA GELİR

Bir ülkede yaratılan mal ve hizmetlerin parasal değerlerinin toplamının o ülkede yaşayanların sayısına bölümüdür. Kişi başına milli gelirin artması , milli gelirin nüfustan daha hızlı arttığını göstermektedir.

KURUCU HİSSE SENEDİ

Anonim ortaklıkların kuruluşu sırasında veya bu ortaklıkların sermaye arttırmalarında kuruculara ya da kuruluşu yararı geçen diğer kişilere verilen nama yazılı bedelsiz hisse senetlerine " kurucu hisse senedi " denir. Bu tip senetler sadece kara katılma hakkı sağlarlar.

Kuruluş ve Teşkilatlanma Giderleri

Kuruluş ve Teşkilatlanma Giderleri Kuruluş ve teşkilatlanma giderleri, aktifleştirilmiş gider kalemidir. Yatırım ortaklığının kurulması, yeni bir şubenin açılması, işlerin sürekli olarak genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir değer elde edilemeyen giderlerin aktifleştirilmeleri durumunda kullanılan kalemdir. Bu tür giderler bu kalemde aktifleştirilerek, şirketleri zamanlara yayılmış olarak itfa payları ayırmak suretiyle gider yazma olanağına kavuşturulmaktadır.

KURUMLAR VERGİSİ

Safi kurum kazançları üzerinden alınan nisbi bir vergidir. Gerçek kişiler dışında kalan bazı kişilerin safi kazançlarından alınan

KURUMSAL YATIRIMCI

Sigorta şirketleri , bankalar ,yatırım ortaklıkları gibi bazı işletmeler yatırım yapmak amacıyla yüklü fonlara sahiptirler.Bu tip yatırımcılar piyasada kurumsal yatırımcı olarak adlandırılır.

KURYE KREDİSİ

Dış ticaret işlemlerinde kullanılan ve amir bankanın muhabir bankadan sağladığı kısa vadeli kredi türüdür.Bu uygulamada , muhabir banka amir bankanın açacağı akreditife dayanarak ihracatçıya ödeme yapar ve ödeme dekontunu ve belgelerini amir bankaya gönderir.Amir banka da muhabir bankaya geri ödeme yapar.

Küsürat Emir

1 lotun (işlem biriminin) içerdiği hisse senedi sayısından daha az miktarlar için verilmiş, lot altı emirler emirlerdir. Küsürat emirler fiyatsız girilmekte ve bunlara ilgili hisse senedinin lot piyasasında işlem gördüğü en son fiyat uygulanmaktadır.

KÜTLE ÜRETİMİ

Aynı malın , aynı üretim tekniğini kullanmak suretiyle çok sayıda üretilmesidir.Kütle üretiminde üretilen malın çok ve birbirinin aynı olması şarttır.

KUVERTÜR

Akreditif karşılığı yapılan ithalat sırasında , akreditif tutarı kadar dövizin muhabir bankada hazır olduğunu ve mal belgeleri ile dekontun verilmesiyle ihracatçıya ödeme yapılması için yetki verildiğinin amir bankaya bildirilmesi işlemidir.

KUZEY /GÜNEY DİYALOĞU

1977 yılında yayınlanan ve az gelişmiş güney ile gelişmiş kuzey ülkeleri arasındaki farkı vurgulayarak , bu açığın giderilmesi için oluşturulan bir yardım programıdır.

KİŞİSEL GELİR

Milli ekonomide , genellikle bir yıl gibi belirli bir dönem içerisinde kişilerin ellerine geçen toplam gelir miktarıdır.Kişisel gelir şöyle hesaplanmaktadır:..MG:Milli Gelir + (transfer

harcamaları + subvansiyonlar) - (kurumlar vergisi + şirketlerin dağıtılmayan karı + sosyal kesintiler)

KİSMİ DENGİ ANALİZİ

Kısmi Denge Analizi , ekonominin yalnızca belirli bir kesiminin denge durumunu inceleyen analizdir.Ekonomik olayların çeşitli gruplara ayrıldığı Kısmi Denge Analizinde , meydana gelen olayların sabit kaldığı ve birbirlerini etkilemedikleri varsayılır.Böylece , incelenen olayın temel faktörleri arasındaki fonksiyonel bağıllık belirlenir.

Kısmi Yükleme

Sermaye piyasası araçlarının, satışın başlamasından önce kısmen satın alınıp bedelinin nakden ödenmesi suretiyle halka satılacağına, satışı yapana karşı taahhüt edilmesidir.

KİTLİK KANUNU

Kıtlık Kanunu , toplumu oluşturan kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak kaynakların yetersiz olması durumudur.Mevcut kaynaklar insanların sadece bir kısım mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeydedir.İktisat ilmi de , buna bağılı olarak sınırlı kaynaklar ve sınırsız istekler ile en yüksek tatmin seviyesini sağlamak ile ilgilenir.

KİTLİK VE SEÇİM

Sınırlı kaynak ve sınırsız istekler nedeniyle kıt kaynakların değişik kullanım alanlarında kullanılması için yapılan tercih zorunluluğu durumudur.Yani bir kıt kaynak kullanılırken , bir gereksinim giderilmesinden vazgeçilerek bu kaynağın başka bir gereksinim karşılanmasında kullanılmasıdır.Butip uygulamaların yapıldığı ülkeler , ekonomik problemler yaşamaktadırlar.

KIYI BANKACILIĞI

Kıy Bankacılığı , ülke dışından temin edilen fonların yine o ülke dışında kullandırılmasını amaçlayan bir bankacılık türüdür.Bu tip bankalar genellikle serbest bölgelerde faaliyet göstermektedirler.Kıy Bankalarının bulundukları ülkedeki banka kurallarına uyma zorunlulukları yoktur , ayrıca bu bankalar bulundukları ülkede mevduat toplayamazlar.Bu bankaların döviz hesaplarına bir kısıtlama konulamaz ve gelirleri vergilendirilemez.

KIYMETLİ EVRAK

Kıymetli Evrak , üzerinde yazılı hakkın senetten ayrı olarak ileri sürülemediği ve ayrı olarak başkasına devredilmeyen yazılı senetlerdir.Senet ibraz edilmeksizin , hiçbir hak ileri sürülemezve talep edilemez.Poliçe , bono ,çek dışında hisse senetleri , konşimento

,tahviller ,varant kıymetli evrak türleridir.Kıymetli Evrak devir bakımından isme yazılı senetler ,emre yazılı senetler ve hamile yazılı senetler olarak üçe ayrılırlar .İsme yazılı senetlerin devir beyanı ile başkasına devredilebilirler.Emre yazılı senetler ciro ile başkasına devredilebilirler.Tedavül imkanı çok olan hamile yazılı senetler ise taşıyanın hak sahibi olduğu ve senedin teslimi ile hakkında devredilebildiği senetlerdir.

KKDF'dan Alınan Primler

KKDF'dan Alınan Primler Bankaların tedarik etmiş oldukları kaynaklar içersinden ayırmak zorunda oldukları ve Kamu Kesimi Destekleme Fonu'nda biriken meblağlardan elde edilmiş olan faiz gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

KLASİK OKUL

Adam Smith ile batlayarak David Ricardo ile devam eder.

KLIRING

Kliring ,iki taraflı ticaret anlaşmalarının bir yürütme biçimidir.Kliring anlaşmalı ülkelerdeki ithalatçılar , borçlarını yerli para ile ülkelerinin Merkez Bankalarına veya Kliring ofislerine öderler, alacaklarını ise yine yerli parayla Merkez Bankası veya Kliring ofislerinden alırlar.Böylece , döviz kullanılmaksızın iki taraflı ticaret yürütölmüş olur.

KOB

Ortaklıkların, kâr ve zarara ortak olmak üzere, iştigal edilen sahalarına giren tüm faaliyetlerin gerektirdiği finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ihraç veya halka arz edebilecekleri bir tür sermaye piyasası aracıdır.

KOLBERTİZM

Kolbertizm, sanayi merkantilizmi veya Fransız merkantilizmine verilen addır.Fransız devlet adamı J.Boptiste Colbert2in ülke sanayini geliştirerek ihracatı arttırma politikasıdır.Bu politika devlet tarafından sanayinin desteklenmesi ithalatın azaltılarak ihracatın arttırılması gibi çeşitli politika düzenlemelerini kapsamaktadır.Kolbertizm Fransa 'da üretim sanayi ve altyapının gelişmesinde büyük rol oynamıştır.

KOLLEKTİF ŞİRKET

İki veya daha fazla kişinin biraraya gelerek kurdukları ve borçlularına karşı sınırsızca sorumlu olmak için anlaşarak kurdukları şirkete kollektif şirket denilmektedir.Kollektif

şirketler sözleşme ile ve sadece özel kişiler tarafından kurulabilirler.Tüzel kişiler bu şirkete katılamazlar.

KOLLEKTİVİZM

Üretim araçlarının mülkiyetinin devlete ait olduğu ve ekonomideki üretim , dağıtım ve bölüşüm kararlarını devletin belirlediği sosyo - ekonomik yapılara verilen addır.

KOMANDİT ŞİRKET

Şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları sınırlı ve sınırsız olmak üzere çeşitli ortaklıklardan kurulu şirkete komandit şirket denilmektedir.Sorumlulukları sınırlı olmayan ortaklara "komandite" şirkete yatırdıkları anamal oranında sorumlu ortaklara ise "komanditer " denilmektedir.Şirketi yöneten kişiler komandite ortaklar olup , komanditen ortaklarsa tüzel kişilerdir.

KOMTUYU ZARARA SOKMA POLİTİKASI

Ülkelerin , devalüasyon yapmak veya ithalatı azaltmak gibi yollara başvurarak üretim ve istihdam seviyelerini yükseltme veya koruma yoluna gitmeleridir.Ülkelerin birbirine karşı yaptıkları zarara sokma politikaları , dünya ticaret hacmini daraltmaktadır.

KOMÜNİZİM

Komünizm , üretim araçlarının ve üretim , dağıtım,bölüşüm faaliyetlerinin devletin elinde bulunduğu ve devlet tarafından düzenlendiği siyasal ve ekonomik sistemdir.

KOMUTA EKONOMİSİ

Malların ve hizmetlerin alım - satım ,üretimi ve tüketimi gibi faaliyetlerde merkezi otoritenin kararlarının geçerli olduğu ekonomiye " Komuta Ekonomisi " denilmektedir.

KONKORDATO

Kendi kusuru olmaksızın, mali durumu bozulmuş olan bir borçlunun alacakları ile yaptığı bir anlaşmadır. Bu anlaşma sonucunda, alacaklıların en az üçte iki oranında çoğunluğu alacaklarının belirli bir bölümünden vazgeçer, borçlu ise geri kalan borçlarını bir plan

dahilinde ödemeyi kabul eder. Konkordato, Ticaret Mahkemesi'nin onayı ile geçerlilik kazanır.

İflas etmiş iyi niyetli bir borçlunun , malları tasfiye edilmeden işini devam ettirerek borçlarını ödeyeceğine dair alacaklılar ile yaptığı sözleşmedir.

KONSERN

İki veya daha fazla işletmenin tasarruf amacı ile ekonomik ve hukuk açısından bağımsız kalarak mali yönden birleşmeleridir.Bu tip işletmeler , hisse senetlerini birbirleriyle değiştirerek aralarında ortaklık oluştururlar.

KONŞİMENTO

Gemiye yüklenen bir malın teslim alındığını gösteren ,gönderenin ve alıcının adlarının yazılı olduğu hukuki belgedir.Malın alıcısına genellikle önceden gönderilen bu belge , alıcının mal üzerindeki mülkiyet hakkını gösterir.Alıcı ,bu belge olmaksızın malları teslim alamaz.

KONSİNYE MAL

Konsinye Mal , satılmak üzere bir komisyoncu veya tüccara bırakılan maldır.Bu satış , malı satan kişinin adına fakat mal sahibinin hesabına yapılır.

KONSOLIDASYON

Devletin vadesi gelmiş kısa vadeli borçlarını ödeme imkanına sahip olmamasından dolayı bu borcu orta veya uzun vadeli borca dönüştürülmesidir.Devlet bu işlemi bazen piyasanın enflasyonist baskı altına girmesi endişesi ile de yapabilir.Konsolidasyon devletin hem iç borçlarına ,hem de dış borçlarına yapılabilir.

KONSOLİDE BİLANÇO

Konsolide Bilanço,aralarında sermaye ilişkisi olan firmaların aynı tarih veya döneme ait bilanço kalemlerinden ve karşılıklı ilişkiler ile ilgili kayıtların biraraya gelmesiyle düzenlenen bilançodur.

KONSOLİDE BÜTÇE

Konsolide Bütçe , devletin bütün gelir ve giderlerinin tek bir bütçe içinde toplanmasını amaçlayan ve bütçe birliği ilkesinin sağlanması için kamuya ait tüm birimlerin bütçelerinin biraraya getirilmesi ile oluşan bütçedir.

Konsolide Mali Tablolar

Mali tablolar, bir işletmenin belirli bir dönemdeki faaliyetlerinin finansal özetini ilgililere aktarmak ve böylece ilgililerin işletme hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmasını sağlamak amacıyla düzenlenmektedir. Buna karşın, konsolide mali tablolar da aynı amacı gerçekleştirmek için hazırlanmakta; ancak diğer mali tablolardan farklı olarak bu tablolar birden fazla işletmenin işlemlerini ifade etmektedir.

Bir işletmenin özellikle bilanço ve gelir tabloları gibi finansal tablolarının düzenlenmesi hem hukuki hem de ekonomik bir zorunluluk iken; konsolide mali tabloların hazırlanması sadece ekonomik bir zorunluluk taşımakta ve bu tabloların düzenlenmesinin hukuki bir özelliği bulunmamaktadır

Konsolide mali tablolar, ayrı tüzel kişiliklere sahip işletmelerin aktiflerinin, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin ve giderlerinin bir araya getirilmesi, diğer bir ifade ile ana şirketin tablolarıyla birleştirilmesiyle elde edilen tablolardır.

KONSORSİYUM

Konsorsiyum, iki veya daha fazla işletmenin ortak bir amacı gerçekleştirmek için gerekli olan finansman konusunda geçici olarak yaptıkları işbirliğidir. Projenin gerçekleşmesinden sonra yapılan bu işbirliği geçerliliğini kaybetmektedir. Elde edilen kar ise işletmeler arası bölüşülür.

KONTRGARANTİ

Dış ticaret işlemlerinde peşin olarak mal satışı sırasında ihracatçı ülkenin malı teslim etmemesi durumunda ödenen meblağın ihracatçıya ülkeye iade edileceğini bildiren ve ihracatçı ülkenin güvenilir bir bankasının taahhüdünü kapsayan teminattır.

Konusu Kalmayan Karşılıklar

Konusu Kalmayan Karşılıklar Daha önceki dönemlerde ayrılmış, fakat cari dönemde bir niteliği kalmamış olan karşılıkların gelir olarak kaydedildiği kalemdir. Çalışan personel için ayrılmış ve ilgili dönemlerde gider olarak kaydedilmiş olan kıdem tazminatı tutarları, personelin kendi rızası ile ayrılması sonucu ortadan kalkan gider tutarları şirketler tarafından tekrar gelir olarak kaydedilmektedir. Aynı şekilde şüpheli alacak olarak gider yazılmış olan fakat tahsil edilen tutarlar da tekrar gelir olarak kaydedilmektedir.

KONVERTİBİLİTE

Bir ülke parasının , döviz piyasalarında başka bir ülke parasıyla serbestçe değiştirilebilmesidir.Bu değişim için gerekli özelliklere sahip paraya konvertibl para denilmektedir.Bir paranın konvertibl olabilmesi için uluslararası olarak talep edilmesi ve istikrarlı bir değere sahip olması gerekmektedir.Bir ülke parasının başka bir ülke parasıyla kısıtlama olmaksızın değiştirilmesi tam konvertibilite , bazı sınırlamalar çerçevesinde değiştirilmesi ise sınırlı konvertibilite olarak adlandırılmaktadır.

KONVERTİBL TAHVİL

Tahvil satın alan kişilere , ihraççı şirket tarafından ,bu tahvilin belirli bir fiyat belirli bir fiyat karşılığı başka menkul kıymetlere dönüştürebilme hakkının tanındığı tahvil türüdür.Tahvil hisse senedine veya herhangi bir menkul kıymete çevirilebilir.Bu tip tahvillerde tahvilin dönüştürülme süresinin başlangıç ve bitiş sürelerinin baştan belirlenmesi şarttır.

KOOPERATİF

İnsan gereksinimlerinin yoluyla sağlanan ve ortakların çıkarlarının korunması amacıyla kurulmuş olan ekonomik kuruluşa verilen addır.Kooperatifler üretim,tüketim,kredi ve yapı kooperatifleri olarak bölümlendirilebilir.Üretim kooperatifleri ,ortak üretimde bulunmak için ;tüketim kooperatifleri,gereksinim maddelerinin daha ucuza sağlanması için ;kredi kooperatifleri,ortaklara kısa vadeli krediler sağlamak için ;yapı kooperatifleri ise ortakların daha az maliyetle konut sahibi olabilmeleri için biraraya gelerek kurdukları kooperatiflerdir.

Kopuş Seviyesi

Önemli bir direnç seviyesinin bir kaç kez test edilerek belirginleşmesinin ardından, bu seviyenin aşılması durumunda fiyatların bir üst seviyedeki direnç seviyesine kadar çıkabileceğinin kabul edildiği seviyedir.

Korelasyon Analizi

Korelasyon Analizi, bir anakütleden seçilmiş en az iki veya daha fazla örnek grubun alınarak, bu gruplar arasındaki etkileşime bakılması ve bunlar arasındaki ilişkiyi ifade eden bir katsayı hesaplanması şeklinde yapılan analizdir.

Kot Dışı Pazar

Ulusal (Kot içi) Pazar'da işlem görme koşulları taşımayan ve Borsa Yönetim Kurulu tarafından geçici veya sürekli olarak Ulusal Pazardan çıkarılmasına karar verilen hisse senetlerine likidite sağlamak, bu hisse senetlerinin fiyatlarının düzenli ve şeffaf bir piyasada, rekabet koşulları içinde oluşmasını sağlamak amacıyla kurulan pazardır.

KOTA

Uluslararası ticarete ithaline izin verilecek mal miktarının hükümet tarafından miktar veya değer olarak sınırlandırılmasıdır. Kotalar , global kotalar ve gümrük tarife kotaları olarak çeşitlidir. Global kotalar , sadece ithal edilecek mal miktarını belirleyen kotalardır. Gümrük tarifeleri kotaları ise , belirli bir ithalat miktarına kadar ödenen gümrük vergisi normal iken , bu miktarın aşılması halinde tarifeler değişmektedir. Kotalarda genellikle hükümet tarafından bir üst sınır saptanır ve bu sınırın üzerinde olan miktarlar için malın ithaline izin verilmez.

KOTA

Uluslararası ticarete ithaline izin verilecek mal miktarının hükümet tarafından miktar veya değer olarak sınırlandırılmasıdır. Kotalar , global kotalar ve gümrük tarife kotaları olarak çeşitlidir. Global kotalar , sadece ithal edilecek mal miktarını belirleyen kotalardır. Gümrük tarifeleri kotaları ise , belirli bir ithalat miktarına kadar ödenen gümrük vergisi normal iken , bu miktarın aşılması halinde tarifeler değişmektedir. Kotalarda genellikle hükümet tarafından bir üst sınır saptanır ve bu sınırın üzerinde olan miktarlar için malın ithaline izin verilmez.

Kotasyon

Bir şirkete ait menkul kıymetlerin borsa listesine alınması olup; menkul kıymetlerin borsa kotuna alınması ile şirketin borsa tarafından gerekli görülen şartları yerine getirmiş olduğu anlaşılmaktadır.

KOTE EDİLMİŞ MENKUL DEĞERLER

Örgütlenmiş menkul değerler borsasında alınıp satılan finansal varlıkların tümüne verilen addır.

KOTE OLMAYAN MENKUL DEĞERLER PİYASASI

Örgütlenmiş menkul kıymetler borsasına kote edilmemiş olan menkul kıymetlerin alınıp satıldığı borsalara verilen addır.

KREDİ

Kredi, mal veya para cinsinden bir değer belirlenmiş bir süre sonunda , belirli şartlar çerçevesinde geri alınmak üzere verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunması durumudur. Krediler , vadelerine, kullanıldıkları sektörler , kredi alanlarına , verilmiş yerlerine göre çeşitlidirler. Kısa, orta, uzun, vadeli krediler, teminatlı ve teminatsız krediler üretim, tüketim kredileri , ticari endüstriyel krediler tarım kredileri , yapı kredileri, özel sektöre ve kamu sektörüne verilen krediler şeklinde örnek verilebilir.

KREDİ DEĞERLİLİĞİ

Kredi talebinde bulunan firmaya kredi verilip verilmeyeceği için yapılan istihbarat ve değerlendirme sonrası varılan sonuca kredi değerliliği denilmektedir.

KREDİ KARTI

Bir kredi kurumunun üye ve kart sahiplerine belirli yerlerde kredili alışveriş imkanı sağlayan kartıdır. Bu kartlar sadece kredi kartının geçerli olduğu mağazalarda geçerlidir.

KREDİ STOKU

Ticaret , yatırım ve kalkınma bankalarının verdiği krediler ile merkez bankasının kredilerinin oluşturulduğu kredi miktarıdır.

KREDİLER

Krediler Bankaların müşterilerine kredi olarak tahsis etmiş oldukları fonlarının kaydedildiği kalemdir.

Krediler Serbest Karşılığı

Krediler Serbest Karşılığı Özel finans kurumlarının, kullanmış oldukları kredilerin geri ödemeleri için ayırmak zorunda oldukları karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

L

LASPEYRES ENDEKSİ

Mutlak fiyatlarla katsayılı aritmetik ortalamanın hesaplanmasıdır. Bu endeks fiyat ve miktar için düzenlenebilir. Fiyat endeksi için katsayı olarak malların temel yıl miktarları baz alınarak hesaplanır. Miktar endeksinde ise ,temel yıl fiyatları baz alınmaktadır.

LATİN AMERİKA SERBEST TİCARET BÖLGESİ

1960 yılında Montevideo'da yedi ülkenin biraraya gelerek Latin Amerika'da serbest ticaret bölgesi oluşturmak amacıyla kurduğu bir ticaret birliğidir. Kurucu ülkeler ,Arjantin ,Brezilya, Meksika ,Şili,Paraguay,Peru ve Uruguay'dır. Birliğe 1961'de Ekvator ve Kolombiya ,1966'da ise Venezuela dahil olmuştur. Fakat üye ülkeler arasında önemli ölçüde gelişme farklılıklarının olması ve siyasal çalkantılar yüzünden bu birlik 1981 yılında dağıtılmış ve yerine Latin Amerika Bütünleşme Birliği (ALADI) kurulmuştur.

LEESBEK FİNANSMAN

Bir mal sahibinin ,malı malın eski sahibine belirli bir dönem için özel bir getiri ve geriye kiraya vermesi işlemidir. Böylece likit sermaye başka işlemler için kullanılır.

LEHDAR

Çek , bono ,poliçe gibi ticari senetlerde,bu senetlerden yaralanabilecek yani senet üzerinde adı yazılı olan kişidir. Hamiline veya emrine yazılı senetlerde ise lehdar senedi elinde bulunduran ya da emrinde tutan kitidir.

LİBERALİZM

Ekonomik hayatta , dini inanışlarda ve politik faaliyetlerde bireysel davranışların özgürlüğünü savunan bir dünya görüşüdür. Ekonomik liberalizmi , serbest rekabet ve devletin ekonomiye karışmaması şeklinde özetlemek mümkündür. Ekonomik liberalizmin öncüsü olan Adam Smith , kişilerin ekonomide kendi çıkarlarını maksimuma çıkarmaya

alışırken ;toplumsal ıkarında maksimum olacağını öne sürmüş ve bunun " gizli el " aracılığı ile gerçekleştiğini savunmuştur.

LIBOR

Londra bankaları arasında günlük olarak belirlenen ve genellikle 3-6 ay vadeli krediler için geçerli olan dolar mevduat faiz oranıdır.

Likid (Hızlı) Aktifler (LA)

Formül :

Likit Aktifler = Hazır Değerler + Menkul Değerler + Kısa Vadeli Ticari Alacaklar + Diğer Kısa Vadeli Alacaklar

Birim : Değer

Şirketlerin ihtiyaç anında en hızlı ve kolay yoldan, ederinden fazla değer kaybına uğramadan nakite dönüştürebilecekleri aktiflerine likit (hızlı) aktifler denir. Likit aktifler tutarının büyüklüğü, faaliyetlerini icra ettikleri sürede şirketlerin borçlarını ve ihtiyaçlarını kolay karşılayabilmesi açısından önem taşır. Şirketlerin olağan dışı nakit ihtiyaçlarının oluşması durumunda, bu ihtiyaçı ne kadar kolaylıkla karşılayabileceklerinin derecesini gösterir.

Dönemler itibariyle likit aktiflerdeki değişimler, şirketlerin faaliyetleri sonucu nakit yaratma potansiyelini gözlemlene olanağı sağlar.

Likiditasyon Değeri

Şirket varlıklarının belli bir süre içinde zorunlu satışı ile sağlanabilecek değerden tüm borçlar düşüldükten sonra kalan miktarın hisse senedi sayısına bölünmesi ile elde edilen değerdir.

LİKİDİTE

Kişilerin ve firmaların ellerinde veya hesaplarında mevcut bulunan , kullanılmaya hazır satın alam gücüne likidite denilmektedir.

LİKİDİTE ORANI

Bir işletmenin kısa süreli borçlarını ödeyebilme kabiliyetidir. Likidite oranı birin üzerinde ise kısa süreli borç ödeyebilme kabiliyetinin arttığını ; bire eşit ve altında ise , bu yetinin azaldığını göstermektedir.

Likidite Oranı, Asit-Test Oranı (LO)

Formül :

veya

Hazır Değerler = Kasa + Bankalar

Birim : Katsayı

Likidite oranı (asit-test oranı), cari oranın geliştirilmiş ve daha anlamlı hale getirilmiş hali olarak düşünülebilir. Likidite oranında, dönen varlıklar içinde görülen fakat nakite kolayca çevrilemeyen stoklar çıkarılır ve daha sonra duran varlıklar kısa vadeli borçlara bölünür.

Likidite oranı, piyasalarda doğabilecek bir krizde şirketlerin satışlarında olabilecek bir sıkıntı durumunda stoklar gibi kolayca nakite çevrilemeyecek kalemler gözönüne alınarak, dönen varlıkların geri kalan likit değerleriyle borç ödeyebilme kapasitesini ölçmektedir. Likidite oranı, olası bir kriz esnasında cari orana nazaran daha iyi bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Cari oran gibi net işletme sermayesindeki değişiklikler ile birlikte değerlendirilmesi, oranın daha doğru yorumlanmasını sağlayacaktır.

Batılı finans kurumlarında, bu oranın 1 olması genel kabul gördüğü halde, yüksek enflasyonlu ve kıt fon kaynaklarına sahip ülkelerde endüstri ve sektörlerin değişik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda asit test oranı için yeterli görülen miktar için değişiklikler söz konusudur. İşletmeler genelde kısa vadeli kaynakları kullanmak zorunda kaldıklarından bu oran genelde 1'in altında çıkmaktadır. Bu oran değerlendirilirken firmanın kısa vadeli borç yapısı da önem kazanır. Müşteri avansları ile fonlama yapan ya da peşin tahsilat yapan işletmelerde oranın düşük çıkması normal karşılanabilir.

Oranın 1’den büyük olması durumunda bile alacak tahsil kalitesi düşükse bu olumsuz bir durumdur. Stok devir hızı yüksek bir firmada ise oranın 1’den az olması sorun yaratmaz. Bu nedenlerle bu oranla birlikte stok devir hızı ve alacak tahsilat süresi de değerlendirilmelidir. Sermaye, duran varlıklara yatırım (veya satışı), uzun vadeli borçlanma gibi kalemlerdeki değişiklikler asit test oranında değişimlere sebep olacaktır. Bu yüzden, iki dönem arasındaki asit test oranındaki değişiklikleri de incelemek gerekmektedir.

Likidite Oranları (LO)

Likidite oranları, işletmenin likiditesi açısından dönen varlıkların ne oranda güvenli olduğunu gösteren oranlardır. İşletmenin likidite durumunu, vadesi gelen borçları ödeme gücünü; beklenmedik piyasa şartlarında ve ekonomik durumlarda işletmenin faaliyetlerini sürdürebilme yetisini gösteren bu oranlar işletmeye borç verenler açısından çok önemlidir.

Likidite Riski

Sahip olunan kıymetin istenildiği anda paraya çevrilememesi, kıymetin cari piyasa değerinin altında elden çıkarılmak zorunda kalınması olasılığını ifade eder.

LİKİDİTE TERCİHİ

Kişilerin ve firmaların kaynakları istedikleri anda kullanılmak için hazır para halinde tutma eğilimidir.

LİKİDİTE TUZAĞI

Ekonomide faiz oranlarının en düşük olduğuna inanılan düzeyinde spekülasyon güdüsüyle para talebinin tam esnek olduğu durumdur. Faiz oranı yüksekken yani tahvil fiyatları düşükken, spekülasyon güdüsüyle para talebi azalmaktadır. Faiz oranı düştükçe yani tahvil fiyatları arttıkça para olarak tutulmak istenir. Faiz oranının öyle bir seviyesi vardır ki bu seviyede artık atıl para talebi tam esneklik kazanır ve likidite tuzağına düşülmüş olur.

Likit Aktifler-Aktifler Oranı (LAA)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Şirketlerin, likit aktiflerinin toplam aktifler içerisindeki payını gösteren bu oran ile şirketin aktiflerinin ne derece likit olduğu anlaşılabilir. Bu oran alternatif maliyetler ve işletmenin bulunduğu sektörün nakit üretme kapasitesi göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Bu oranın yüksek oluşu, şirketin beklenmedik durumlardaki manevra yeteneğini artırır.

Likit Fon

Repo, yani vade sonuna 90 günden daha az bir süre kalmış olan para piyasası araçlarını içeren fonlardır. Birikimlerinin miktarı ne olursa olsun, reponun yararlarını, tüm yatırımcılara sunan bir fondur.

LİKİT VARLIKLAR

Bir işletmenin büyük bir değer kaybına uğramaksızın kısa süre içinde nakite dönüştürebileceği varlıkların tümüdür. İşletmenin veya kişinin sahip olduğu en likit varlık paradır. Devlet tahvilleri de istenildiği anda paraya çevirebilir. İşletmenin sahip olduğu fabrika , makina vb malların likiditesi düşüktür.

Limit Değerli Emirler

Özel limit fiyatlı emirlerin belirli bir tutar sınırı konmuş şekli olup; özel limit fiyatlı emirlere ilaveten maksimum işlem değeri “TL” olarak yazılmaktadır. Sistem, belirtilen tutardan fazla olmamak şartıyla, belirtilen fiyat seviyesine kadar, en iyi fiyatlı emirlerden başlayarak tüm fiyat seviyelerinde işlem gerçekleşmesine imkan sağlamakta; belirtilen fiyat seviyesine ulaşmadan girilen tutarın karşılanması durumunda, karşılanan tutardan fazla işlem olmasına izin vermemektedir.

Limit Fiyatlı Emirler

Fiyat ve miktarın girildiği emirler olup; işlemin kısmen veya tamamen olmaması halinde, gerçekleşmeyen kısım sistemde pasif olarak görünmektedir.

LİMİTED ŞİRKET

En az iki en fazla elli özel veya tüzel kişinin biraraya gelerek bir ticaret ünvanı altında kurdukları ve ortakların yatırdıkları ana sermaye miktarıyla sorumlu oldukları şirket biçimidir. Şirket sözleşmesinde şirketin ticari ünvanı , faaliyet konusu şirketin merkezi esas sermaye ve ortakların payları ve şirketin süresi yer alır. Şirket ortakları ,müdür sıfatıyla şirketi temsil etmeye ve işleri yürütmeye yetkilidir.

Limitli Emir

Emri veren alıcının alım işleminin gerçekleşmesi için kabul ettiği en yüksek fiyatın, satıcının ise satmaya razı olduğu en düşük fiyatın belli edilmiş olduğu emir tipidir.

LOKAVT

Bir işyerinde işverenin , işçilerin yapılamsını istedikleri dileklerini kabul ettirmek veya aşırı taleplerini önlemek amacıyla ,işyerini yasalara uygun olarak kapatarak işçileri toplu olarak işten uzaklaştırmasıdır.

LORENZ EĞRİSİ

Belirli bir dönemde yaratılan reel gelirin yüzde olarak kişisel bölüşümünü inceleyen ve gösteren eğridir.Lorenz eğrisi , iki köşeyi birleştiren doğru şeklinde olacaktır.Bu durum , gelirin mutlak eşit şekilde bölüşüldüğünü gösterir.Mutlak eşitliğin bozulması durumunda ,bu doğrudan giderek uzaklaşılır.Doğru,kesik eğri çizgili hale gelir.

Lot

Hisse senetleri piyasasındaki işlem birimi olup; 1 lot, 1.000TL nominal değerli 1000 adet hisse senedini veya 1.000.000TL nominal değerli hisse senedini ifade etmektedir.

LÜKS MALLAR

Kişilerin zorunlu olmayan gereksinimlerinin giderilmesinde kullanılan malların tümüdür.Fakat lüks mal kavramı göreceli bir kavramdır.Mesela araba,tv gibi mallar eskiden lüks kategorisine girerken , günümüzde zorunlu ihtiyaç malları dahilindedirler.Günümüzde kürk,mücevherler gibi malları lüks mal kategorisine sokabiliriz

M

Maddi Duran Varlıklar

Maddi Duran Varlıklar Yatırım ortaklıklarının kuruluş gayesi icabı faaliyetlerini devam ettirebilmek amacıyla almış veya yaptırmış oldukları, kullanım süreleri bir yıldan uzun, eskiyeabilen, yıpranabilen ve değer kaybına uğrayabilen fiziki varlıklarının kaydedildiği kalemdir. Maddi duran varlıklar maliyetlerine göre kaydedilir. Fakat ülke vergi kurallarına göre şirketler bazı maddi duran varlıklarını (Arazi ve arsalar, yapılmakta olan yatırımlar, vb. dışındakiler) amortize edip bunları gider olarak (bunlar para çıkışı gerektirmeyen

giderlerdir, böylece ödenecek vergi matrahı azalır) gelir tablosuna ve birikmiş amortismanlar kalemine kaydederler. Amorti edilebilen maddi duran varlıklar kalemleri aynı zamanda enflasyonun etkisini azaltmak amacıyla yeniden değerlemeye de tabi tutulurlar. Yeniden değerlendirme oranları devlet tarafından açıklanmakta olup ilgili kalemler bu oran üzerinden artırılır, artırılmış olan bu tutar da öz sermayenin alt kalemi olan yeniden değerlendirme değer artışı kalemine yazılarak aktif-pasif eşitliği korunur.

Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı (MDVDH)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Maddi duran varlıklar devir hızı, şirketlerin faaliyetlerini yürütebilmeleri için yaptıkları maddi yatırımlar (maddi duran varlıklar) ile hangi ölçüde satış hacmi başarısı gösterdiklerini ölçen bir orandır.

Bu oran bize maddi duran varlıklara aşırı yatırım yapıp yapılmadığını, atıl kapasitenin olup olmadığını gösterir. Oranın benzer firmalara göre düşük oluşu veya zamanla düşme eğiliminde oluşu işletmenin atıl kapasite ile çalıştığını gösterir. Bu oran yorumlanırken maddi duran varlıkların bilanço değerlerinin gerçek değerlerini yansıtmadığı ve yapılmakta olan yatırımların maddi duran varlık kaleminde yer aldığı göz önüne alınmalıdır. Firmalar arası karşılaştırma yaparken de leasing kullanan firmaların farklı değerlere sahip olacağı unutulmamalıdır.

Maddi Duran Varlıklar-Öz Sermaye Oranı (MDVOS)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Maddi Duran Varlıklar-Öz Sermaye Oranı bize şirketlerin maddi yatırım tutarlarının ne kadarlık kısmının öz sermaye yoluyla finanse edilebildiğini göstermektedir. Şirketlerin yatırımlarının diğer fonlama yöntemlerine göre daha uzun vadeli ve faiz maliyeti olmayan öz sermaye yoluyla finanse ediliyor olması tercih edilen bir durumdur.

Bu oranın hesaplanmasındaki amaç, maddi duran varlıkların ne kadarlık kısmının öz sermaye tarafından karşılandığını görebilmektir. Bu oranın %100'den küçük olması, şirketlerin maddi duran varlıklarının (maddi yatırımlarının) tamamının öz sermaye ile finanse edildiğini ve bu varlıkların finansmanı için ek bir yabancı kaynağa gerek kalmadığını göstermektedir. Aksi takdirde, yani oranın %100'den büyük olması durumunda, maddi duran varlıkların finansmanında yabancı kaynakların kullanıldığını, sermayenin yetersiz olduğunu ve ek sermaye finansmanına gerek duyulduğunu gösterir.

Ancak sermaye yoğun teknoloji kullanan şirketlerin yatırımlarını tamamladıkları ilk yıllarda, bu oranın %100'den büyük olması normal karşılanmalıdır.

Bu oran hesaplanırken, maddi duran varlıkların net değerini kullanmak gerekir. Ancak dikkat edilmesi gereken iki husus vardır: İlki, yüksek enflasyonun olduğu ülkelerde amortisman indirilmeden bu oranın hesaplanması gerekmektedir. İkinci olarak da, varlıkların büyük bir kısmının amortismanının ayrılmış olduğu bir durumda ve/veya hızlandırılmış amortismanın kullanıldığı şirketlerde, yine amortisman indirilmeden, yani bilanço kalemlerinde brüt olarak gözüktüğü şekilde kullanılması daha anlamlı sonuçlar verecektir.

MADDİ MALLAR

Bir işletmenin sahip olduğu arazi , makina , taşıt , bina gibi sabit varlıklardır.Maddi mallar , uzun veya kısa süreli olarak saklanabildikleri gibi , bir kişinin mülkiyetinden bir başkasının mülkiyetine de geçebilirler.

Maddi Olmayan Duran Varlıklar

Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yatırım ortaklıklarının faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında yararı bulunan veya gelecekte yararı bulunması beklenen fiziki yapıları olmayan varlıklardır. Maddi olmayan duran varlıklar aktifleştirilmiş giderlerdir ve bu giderler beş yıl içinde eşit taksitlerle giderleştirilirler.

MADDİ OLMAYAN MALLAR

Bir işletmenin sahip olduğu patent ,şerefiye , telif hakkı gibi fiziki bir varlığı olmayan mallardır.Bu malların mülkiyetinin el değıştirmesi mümkün değildir.

MADDİ OLMAYAN SERMAYE

Patent hakkı , şerefiye , imtiyazlık gibi elle tutulup gözle görülmeyen sermaye unsurlarıdır.

MADDİ SERMAYE

Arsa , bina , makina , alet gibi elle tutulup , gözle görülebilen sermaye unsurları maddi sermaye unsurlarıdır.

MADENİ PARA

Madenden yapılmış olan paradır.Önceleri altın , gümüş gibi değerli maddelerden yapılan madeni paralar , günümüzde nikel , alüminyum gibi gerçek değerleri daha düşük maddelerden yapılmaktadır.

MAHALLİ ÇEK

Çekin düzenleme ve ödeme yeri aynı şekilde ise , bu tip çeklere mahalli çek denilmektedir.Mahalli çeklerin ibraz süreleri on gündür.

MAHFUZ HİSSE

Kanuni mirasçılara bırakılması zorunlu olan miras payıdır.Medeni Kanun'a göre miras bırakan kişinin çocukları , torunları , torununun çocukları , annesi , babası , kardeşı , eşi mahfuz hisse sahipleridir.

MAHSUP

Üyelerin, bir piyasadan doğan alacaklarını talimatları doğrultusunda, diğer bir piyasa işleminden doğan borçlarını ödemede kullanabilmeleridir.

Hesaba geçirmek , kaydetmek anlamına gelen mahsup terimi , ticari işlemlerde borçlanılmış bir tutar karşılığı para veya mal olarak yapılan ödemedir.

MAHSUP ÇEKİ

Üzerinde "mahsup çekidir " veya bedeli hesaba geçirilecektiribaresi bulunup , bedeli hesaba geçirilen çektir.

Makine, Tesis ve Cihazlar

Makine, Tesis ve Cihazlar Şirketlerin faaliyetlerinde kullandıkları her türlü makina, tesis, cihazlar ve vb. ekipmanların kaydedildiği kalemdir. Makine, tesis ve cihazlar kaleminde kayıtlı olan varlıklar zamanla aşınmaya maruz kaldıklarından amortismanla tabidirler. Dönem sonlarında amortisman tutarları ayrılarak hem birikmiş amortisman (-) kalemine, hem gelir tablosuna gider olarak kaydedilir. Makine, tesis ve cihazlar kaleminde kayıtlı olan varlıklar aynı zamanda yeniden değerlemeye tabi olduklarından, dönem sonunda yapılan yeniden değerlendirme tutarları hem bu kaleme eklenir, hem öz sermayedeki yeniden değerlendirme değer artışı kalemine kaydedilir.

MAKRO İKTİSAT

Ekonomik faaliyetlerin bütün olarak incelenmesidir. Milli gelir , uluslararası ekonomik ilişkiler , büyüme ve gelişme para ve kredi politikaları , maliye politikası makro iktisadın konularına girer.

Maksimum Kabul Edilebilir Zarar

Yapılan bir yatırımın getirisi negatife döndüğünde katlanılabilecek zararın sermayeye oranından hesaplanan değerdir.

Stop Loss maksimum kabul edilebilir zarar veya zarar kesme noktası olarak tercüme edilebilir. Belirli bir hesaplama formülü yoktur. Bu tamamen kişisel bir tercih ve/veya tecrübelerle oluşur. Otomatik işlem sistemleri ile optimize edilmeye çalışıldığı durumlar olabilir ama genelde tercihtir. Her zaman zararı durdurmak için değil bazen karı korumak (veya kardan fazla zarar etmeyi önlemek içinde kullanılır.)

Aynı zamanda yurt dışında (amerikada) kullanılan bir emir çeşididir. Örnek olarak % 10 stop loss bir emir verdiğinizde yatırım yaptığınız enstrüman kar ettiği sürece pasif olarak durur, ne zaman ulaştığı en yüksek fiyat seviyesinden % 10 luk bir fiyat gerilemesi olduğunda etkin (aktif) satış emri haline gelerek ettiğiniz karı korumanıza yarar.

Maksimum Lot

Hisse senedi bazında belirlenen ve alım satım sistemine limit fiyatlı emir olarak bir kerede girilebilecek en yüksek miktardır.

Maktu Teminat

Borsa üyeleri tarafından hisse senetleri piyasasında işlem yapabilmek için yatırılması gereken teminatın tüm aracı kuruluşlar için sabit tutar olarak belirlenen kısmıdır.

MAKTU VERGİ

Mükellefler arasında ayırım yapmaksızın , herkesten eşit olarak alınan vergidir.Baş ve damga vergilerini maktu vergiye örnek verebiliriz.Bazı harç türleride bu vergi kapsamındadır.

MALİ ARACI

Kıymetli evrak , menkul değer veya mali değer içeren her tür evrakın alım satımına aracılık eden kişilere mali aracı denilmektedir.Mali aracılar , kendi yükümlülüklerini içeren evrak ihdas ederek halka arz edemezler ve alım satımda bulunamazlar.

Mali Endeks

Ulusal pazarda işlem gören ve sadece mali sektörde yer alan şirketlerin hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişimleri dikkate almak suretiyle hesaplanan hisse senetleri piyasası endeksidir.

MALİ ENGEL

Gelir vergisinin devlet harcamalarından daha fazla artmasından kaynaklanan ekonomik büyümeyi engelleyen etkidir.

Mali Gelirler

Mali Gelirler Sigorta şirketlerinin faaliyetleri dışındaki mali gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Mali Giderler (-)

Mali Giderler (-) Sigorta şirketlerinin faaliyetleri dışındaki mali giderlerin (havale ücretleri, komisyon ücretleri, vb.) kaydedildiği kalemdir.

Mali İstikrar

Geniş anlamda mali sistemin ya da altyapısının, dar anlamda ise mali piyasanın dengede olmasıdır.

Burada adı geçen “mali sistem” kavramı, tasarrufların toplanarak yatırımcılara ya da tüketicilere aktarılmasını sağlayan mekanizmalar (banka, kooperatif ya da para, tahvil gibi) bütünü ifade etmektedir.

Mali İştirakler

Mali İştirakler İştirak payı şirketin sermayesine göre %10’dan fazla, %50’den düşük olan, finans sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin kaydedildiği kalemdir.

MALİ KAYNAKLAR

Özel ve kamu harcamalarının finansmanı için gerekli her türlü parasal kaynak mali kaynaktır.

MALİ KRİZ

İşletmenin kredi alabilme ve kullanabilme imkanlarını büyük oranda kaybederek ödeme güçlüğüne girmesine mali kriz denilmektedir.

MALİ KURUMLAR

Bir ülkenin mali sistemi içinde bulunan kurumlardır. Mali sistemi oluşturan kurumlar genellikle parasal aracı kuruluşlar , parasal olmayan aracı kuruluşlar ve menkul değerler piyasası olarak üçe ayrılır.

Mali Olmayan İştirakler

Mali Olmayan İştirakler İştirakl payı şirketin sermayesine göre %10’dan fazla, %50’den düşük olan, finans dışı sektörlerde (hizmet, üretim, vb. sektörleri) faaliyet gösteren şirketlerin kaydedildiği kalemdir.

Mali Olmayan Ortaklıklar

Mali Olmayan Ortaklıklar Bankaların finans dışı sektörlerde faaliyette bulunan iştirakleri arasında yönetim çoğunluğunu seçme hakları (sermayenin veya oy hakkının %50'den fazlasına sahip olarak) bulunanların kaydedildikleri kalemdir.

Mali Ortaklıklar

Mali Ortaklıklar Bankaların finans sektöründe faaliyette bulunan iştirakleri arasında yönetim çoğunluğunu seçme hakları (sermayenin veya oy hakkının %50'den fazlasına sahip olarak) bulunanların kaydedildiği kalemdir. Bağlı ortaklık hüviyetindeki şirketler bu kaleme maliyet değerleri (borsa veya piyasa değerinden alış değerleri) veya iştirak edilmiş sermaye tutarları üzerinden kaydedilirler.

Mali Piyasalar

Tasarruf fazlası olan ekonomik birimlerle tasarruf açığı (fon ihtiyacı) olan ekonomik birimler arasında fon akımlarını düzenleyen kurumlar, akımı sağlayan araç ve gereçler ile bunları düzenleyen hukuki ve idari kurallardan oluşan yapı olup "finans kesimi" olarak da adlandırılmaktadır.

Bu piyasaları aşağıdaki şekilde gruplandırmak mümkündür:

Kısa vadeli fon akımlarını kapsayan Para Piyasası (Money Market),
Orta ve uzun vadeli fon akımlarından oluşan Sermaye Piyasası (Capital Market),
Döviz Piyasası (Foreign Exchange Market),
Altın Piyasası (Gold Market).

Mali Politika

Kamunun; vergi, masraf ve borç idaresiyle piyasadaki para miktarını kontrol etmesine yönelik politikaların bütünüdür.

MALİ SEKTÖR

Ekonomik faaliyetlerin finansmanında rol oynayan kuruluşların bulunduğu sektördür. Sigorta şirketleri, bankalar, sermaye piyasası toplu tasarruf kuruluşları mali sektörü oluşturan başlıca kuruluşlardan bazılarıdır.

Mali Tablolar

Mali Tablolar, muhasebe sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla bu bilgileri kullanacak olan kişilere iletilmesini sağlayan araçlar olup

şirketlerin mali yapıları hakkında bilgi vermektedirler. Mali Tablolar'ın amacı; işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışı hakkındaki bilgileri tüm ilgili kişilere sunmak ve yönetimlerin emrine verilen kaynakların nasıl ve hangi etkinlikte kullanıldığını belirlemektir.

Mali Tablolar, standardize edilmiş kalıplarda bilgiler içerecek şekilde hazırlanan tablolardır. Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için oluşturulmakta olan Mali Tablolar'ın standardize bir düzende olmasının başlıca nedeni, Mali Tablolar'da yer alan bilgilerin karar vericiler tarafından en iyi şekilde ve süratle kullanılabilmesini ve zamanında düzenlenmesini sağlamak ve bu tablolara anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir olma özelliğini kazandırmaktır.

Başlıca Mali Tablolar; bilanço, gelir-gider tablosu, satılan malın maliyeti tablosu, kâr dağıtım tablosu, fon ve nakit akım tablolarıdır.

MALİ TEKEL

Dolaylı vergilere giren bir tüketim vergi türüdür.Devlet , bazı malların üretimini tekeline alır ve bunların fiyatlarını yüksek tutarak vergi gelirini sağlar.Bunun içinde tekelinde bulundurduğu malların satışlarında dolaylı vergi tahsil eder.Günümüzde mali tekeller oldukça azdır

Mali Yapı Oranları (MY)

Mali Yapı Oranları işletmelerin kaynak yapısının ve uzun vadeli borç ödeme gücünün ölçülmesinde kullanılır. İşletmenin yarattığı kaynakların borç özsermaye dağılımı, aktiflerin fonlamosında ne şekilde kullanıldığı; firmaların finansal yapılarının sağlamlığı, kaynak kullanımının optimallığı ve katma değer yaratmaktaki başarıları mali yapı oranları ile ölçülebilir.

MALİ YARDIM

Özel ve kamu sektör üreticilerine mali açıdan zor durumda iseler veya desteğe ihtiyaçları varsa , ekonomik ve sosyal amaçlar çerçevesinde yapılan ödemelerdir.Mali yardımın yapılmasının amacı kaynak tahsisinde etkinlik sağlamak ve gelir dağılımının adil bir şekilde yapılmasını sağlamak içindir.

MALİ YIL

Devlet tarafından düzenlenen veya denetlenen yıllık mali işlemlerde kabul edilen on iki aylık süredir.1 ocak itibariyle başlamaktadır.

MALİYE

Devletin fonksiyonlarını yerine getirmesi ve bu amaçla gelir elde ederek , bu geliri harcamasını inceleyen iktisat dalına verilen addır.

MALİYE POLİTİKASI

Devletin belirli ekonomik ve sosyal amaçlarını gerçekleştirerek ekonomik politikasına yön vermek için kamu harcama ve gelirlerinden yararlanmak suretiyle , ekonomik hayata yaptığı müdahaledir.

Maliyet Artış Fonu

Maliyet Artış Fonu İştiraklerden elde edilen Bedelsiz Hisse Senetleri nominal değerleri Aktiflere eklenirken, bir kazanç olarak karşılığında kaydedilen kalemdir.

MALİYET DEĞERİ

Bir varlığın satın alınması veya değerinin arttırılmasından dolayı yapılan harcamaların tümüdür.Bir malın maliyeti, satın alma değeri , üretim masrafları ve sürüm masraflarının toplanmasıyla elde edilir

MALİYET ENFLASYONU

Herhangi bir nedenle, üretim maliyetlerindeki artış fiyatların yükselmesine yol açar. Bu da gelir sahiplerinin üretimden daha çok pay istemelerine ve böylece enflasyon sürecine girilmesine neden olur. Bu tip enflasyon maliyet enflasyonu olarak adlandırılır. Arz enflasyonu da denilmektedir.

MALİYET MİNİMİZASYONU

Minimum maliyet ile belirli bir üretimi gerçekleştirebilecek faktör girdi bileşimini bulma çabalarıdır.

MALİYET MUHASEBESİ

İşletmede üretilen malın veya hizmetin maliyetinin ve satış fiyatlarının belirlenmesi, işletmede giderlerinin kontrolü gibi konuların oluşturduğu muhasebe dalıdır.

MAMUL

Üretimi tamamlanmış, satışa hazır olan mallardır. Bir işletmenin mamulü, başka bir işletmenin hammadde, yardımcı madde veya malzemesini oluşturabilir.

Mamüller

Mamüller Nihai olarak stoklarda satışa hazır bekleyen ürünlerin maliyet üzerinden belirlenen değerleri ile kaydının tutulduğu kalemdir. Mamüllerin satılması durumunda kayıtlı olan maliyet değerleri gelir tablosundaki satışların maliyeti kalemine aktararak mamüller kaleminden düşürülür.

Manipülasyon

Piyasada canlılık yaratmak amacıyla suni bir şekilde alım/satım yapma işlemidir.

MARJİNAL GELİR

Marjinal gelir, işletmenin bir birim fazla satması durumunda, toplam gelir miktarında meydana gelen değişimdir.

MARJİNAL HASILA DEĞERİ

Marjinal hasıla değeri, bir faktörün marjinal ünitesinin katkısı olan ürünün satışı sonucu, işletmenin toplam gelirinde meydana gelen değişimdir.

MARJİNAL İKAME ORANI

Tüketicinin X ve Y gibi iki farklı malın, farklı bileşimlerini yaparken aynı tatmin seviyesini korumak için bir maldan fazla talep ettiği miktarla, diğer maldan vazgeçtiği miktar arasındaki ilişkidir. Marjinal ikame oranı, tüketicinin kayıtsızlık eğrisinin eğimine eşittir.

MARJİNAL İTHALAT EĞİLİMİ

Milli gelirde meydana gelen bir değişiklik karşısında, ithalat talebinde meydana gelen değişikliği gösteren orandır.

MARJİNAL MALİYET

Bir firmanın üretim miktarındaki bir birimlik artış için katlanılması gereken ilave maliyettir. Başka bir deyişle, toplam maliyet ile artıştan sonraki toplam maliyet arasındaki farktır.

MARJİNAL SERMAYE-HASIL KATSAYISI

Marjinal Sermaye-Hasıla Katsayısı, sermaye stokunda meydana gelen değişimin toplam üründe ortaya çıkardığı artış oranıdır.

MARJİNAL TASARRUF EĞİLİMİ

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisindeki gelir düzeyindeki bir birimlik artışın tasarruflarda yarattığı artıştır. Gelir düzeyi arttıkça, marjinal tasarruf eğilimi de artar.

MARJİNAL TEKNİK İKAME ORANI

Üretim faktörlerinden birinin miktarı azalırken, aynı üretim seviyesini korumak için üreticinin diğer faktörlerden aldığı miktar arasındaki orandır. İkame edilen sermaye faktörü / ikame edilen emek miktarı şeklinde formüle edilir.

MARJİNAL TÜKETİM EĞİLİMİ

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisindeki gelir düzeyindeki bir birimlik artışın tüketim harcamalarında yarattığı artıştır.

MARJİNAL ÜRÜN

Diğer faktör miktarları sabit kalmak suetiyle, bir faktör kullanımında meydana gelen bir birimlik artışın , toplam üründe yarattığı artıştır.

MARJİNAL YATIRIM EĞİLİMİ

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisindeki gelir düzeyindeki bir birimlik artışın yatırımlarda yarattığı artıştır.

MARSHALL PLANI

ABD tarafından, İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa ülkelerine yönelik uygulanmaya konulan ekonomik yardım planıdır. Bunun amacı, ülkelerin ekonomilerini bir an önce düzelterek büyümelerini hızlandırmak ve komünizmin yayılmasını durdurmaaktır.

MARSHALL YARDIMI

1948-1951 arasında, Marshall Planı çerçevesinde Batı Avrupa ülkelerine yapılan ekonomik yardımlardır. Bu yardımlar savaş sonrası Avrupa'nın kalkınmasında büyük ölçüde yararlı olmuşlardır.

MARSHALL-LERNER KOTULU

Devalüasyonun dış ticaret açığını düzeltici etkisini, ihracat ve ithal mallarına olan talep esnekliğine bağlı olarak ortaya koyan koşuldur.

MASSETME YAKLATIMI

S.Alexander'ın öne sürdüğü, devalüasyonun ödemeler bilançosunda yaratabileceği etkileri açıklamaya çalışan yaklaşımdır. Buna göre, reel milli gelir ve toplam harcamalar arasındaki fark, ihracat ve ithalat arasındaki farka eşittir.

MATEMATİKSEL İKTİSAT

iktisat kurallarının ve bunlara ilişkin açıklamaların matematik yardımıyla açıklanmasıdır.

MATEMATİKSEL PROGRAMLAMA

Matematiksel tekniklerden yararlanmak suretiyle karar alınması yöntemidir. Doğrusal programlama, doğrusal olmayan programlama, tamsayılı programlama, dinamik programlama olarak çeşitlidir.

Menkul Değerler

Menkul Değerler Menkul değerler, nakit olmayan fakat kolayca nakte çevrilebilen, esas olarak faiz geliri, temettü geliri yada fiyat değişikliklerinden faydalanmak için yatırım ortaklıklarının ellerindeki fazla nakti değerlendirmek amacıyla bulundurdıkları varlıkların (hisse senetleri, tahviller, bonolar, yatırım fonu, gelir ortaklığı senetleri, vb.) kaydedildikleri kalemdir. Bilançodaki kayıtlar maliyetler üzerinden kaydedildiklerinden, bu menkul kıymetlerin değerlerinde oluşabilecek kayıplar dönem sonlarında menkul değer değer düşüklüğü karşılığı kalemine kaydedilir.

Menkul Değerler Cüzdanı

Menkul Değerler Cüzdanı Sigorta şirketlerinin oluşturdukları fonlardan (temin ettikleri kaynaklardan) çeşitli yatırım araçlarına yaptıkları yatırımların çeşitlerinin ve brüt tutarlarının kaydedildiği kalemdir. Sigorta şirketleri kısa vadeli ve atıl olarak bulunan nakitlerini çeşitli menkul kıymetlerde değerlendirdiklerinde ilgili brüt tutarlar bu kaleme kaydedilir.

MENKUL DEĞERLER CÜZDANI (NET)

Menkul Değerler Cüzdanı (Net) Sigorta şirketlerinin oluşturdukları fonlardan (temin ettikleri kaynaklardan) çeşitli yatırım araçlarına yaptıkları yatırımların çeşitlerinin ve tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Menkul Değerler Cüzdanından Alınan Faizler

Menkul Değerler Cüzdanından Alınan Faizler Bankaların edinmiş oldukları ve aktiflerinde menkul değerler cüzdanında kayıtlı menkul kıymetlere tahakkuk etmiş olan faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Menkul Değerler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Menkul Değerler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) Menkul değerler cüzdanında kayıtlı bulunan menkul kıymetlerin brüt değerlerindeki azalışların kaydedildiği aktif düzenleyici kalemdir.

Menkul Değerlerin

Menkul Değerlerin Bankaların aktiflerinde kayıtlı olan menkul değerlere tahakkuk eden faiz ve diğer gelirlerin kaydedildiği, tahsil edildikçe eksiltile kalem dır.

MENKUL KIYMET

Ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları SPK tarafından belirlenen kıymetli evraktır.

MENKUL KIYMET BORSASI

Menkul kıymetlerin arz ve talebinin karşılaştığı örgütlenmiş piyasalardır.

Menkul Kıymet İhracı

Sermaye piyasası araçlarının ihraççılar tarafından halka arz edilerek veya halka arz edilmeden satışıdır.

Menkul Kıymet İradı

Menkul ve gayri menkullerden elde edilen kira, faiz, rant gibi hasılattır.

Menkul Kıymet Ödünç İşlemleri

Bu işlemler, müşteri ile aracı kuruluş arasında düzenlenen sözleşmede belirlenen esaslar dahilinde, ödünç veren taraftan açığa satış amacıyla ödünç alan tarafa, belirli bir dönem için menkul kıymetlerin verilmesini ve aynı cins menkul kıymetlerin mislen geri alınmasını kapsamaktadır.

MENKUL KIYMETLER YATIRIM FONU

Bankaların halktan katılma belgesi karşılığı topladıkları paralarla, menkul kıymet portföyü işletmek amacıyla oluşturdukları fondur. Bir bankanın birden çok fon kurması ve yönetmesi serbesttir. Türkiye'de menkul kıymet yatırım fonunun kurulması ve yönetilmesi hakkı sadece bankalara verilmiştir.

MENKUL MALLAR

Menkul mallar, bir yerden başka bir yere taşınabilen mallardır.

MENKUL SERMAYE İRADI

Tahvil, hisse senedi gibi menkul sermayenin, gerçek kişi olan sahiplerine sağladıkları parasal çıkarlardır.

Menkuller

Menkuller Sabit değerler kaleminin alt kalemi olan menkuller, sigorta şirketlerinin uzun vadeli olarak bulundurmayı düşündükleri çeşitli menkul kıymetlerin kayıtlı olduğu kalemdir.

Menkuller Birikmiş Amortismanı (-)

Menkuller Birikmiş Amortismanı (-) Menkuller, sigorta şirketlerinin uzun vadeli olarak bulundurmayı düşündükleri çeşitli menkul kıymetlerin vergi kanunlarının tanıdığı bir hak olarak menkullerde zamanla oluşan yıpranmaların, menkullerin değerinde yaptıkları düşüşleri gidermek amacıyla eksiltile ve gelir tablosuna gider olarak kaydedilen tutarların kaydedildiği kalemdir.

MENŞE ŞAHADETNAMESİ

İhraç edilen malın üretildiği ülkeyi gösteren belgedir.

MENTE TAHADETNAMESİ

İhraç edilen malın üretildiği ülkeyi gösteren belgedir.

MERGER

Bir işletmenin başka bir işletmenin hisse senetlerini satın alarak onun hukuki varlığına son verilmesiyle kurulan işletmelerdir.

MERKANTİLİZM

15.ve 19. Yüzyıllar arasında Avrupa'da feodalizmin çökerek ulusal devletlerin kurulmaya başlandığı ve sanayi kapitalizmine önceli veren ticari kapitalizmin geliştiği dönemdir.

MERKEZ BANKASI

Devletin para çıkarmak, para piyasasını denetlemek, altın stokunu ve döviz rezervlerini ayarlamak ve yönetmek amaçlarıyla kurduğu ve hissesinin büyük bir bölümüne devletin sahip olduğu banka türüdür.

Merkezi Takas

Borsada gerçekleşen her işlem takasının yine borsada sonuçlandırılmasıdır.

MetaStock Sistem Testi

Sistem testi, geliştirilmiş olan bir trading (alım/satım) sisteminin zaman içerisinde gösterdiği performansı , kazançları maksimize etme amacıyla ölçmek ve optimize etmektir.

MEVDUAT

Mevduat Çeşitli şahıs ve kurumların sabit gelir elde etmek amacıyla yatırmış oldukları, bankalar açısından ana kaynaklardan birini oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

MEVDUAT

İstenildiği anda veya belirli bir düre sonunda geri alınmak üzere bankalara yatırılan paradır. Bu paralar bankaya yatırıldıklarında bankanın tasarruf ve mülkiyetine girmiş olur. Böylece banka kredi almış, mevduat yatıran kişide bankadan alacaklı duruma gelmiş olur.

Mevduat Çarpanı

Bankaya yatan meblağın yarattığı kaydi para miktarını ifade etmektedir. Mevduat bankalarına uygulanan kanuni karşılık oranı (r) %100'ün altında olursa, bankalar ellerindeki rezervlerin birkaç katına kadar mevduat ve kredi yaratma gücüne sahip olacaktır. Bu tanımın cebirsel ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$k = F (DD) / F (R)$$

F (DD) = Vadesiz Mevduattaki Değişme

F (R) = Rezerv Toplamındaki Değişme

MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI

Mevduat Munzam Karşılıkları Müşterilerin bankalarda açmış oldukları mevduat hesapları gereği bankaların ilgili mevduatın belli bir tutarını Merkez Bankası'na yatırmaları kanuni bir zorunluluktur. Merkez Bankası'nda tutulan bu tutarlar bu kaleme kaydedilir.

Mevduat Munzam Karşılıklarından Alınan Faizler

Mevduat Munzam Karşılıklarından Alınan Faizler Bankaların topladıkları mevduatlar yoluyla tedarik etmiş oldukları kaynaklar içersinden kanuni olarak ayırmak zorunda oldukları ve Merkez Bankası nezdinde mevduat munzam karşılıkları hesabında bekletilen meblağlardan elde edilmiş olan faiz gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Mevduat Sertifikalarına (-)

Mevduat Sertifikalarına (-) Bankalarda açılan mevduat hesaplarına benzeyen ve hamiline yazılı olduğundan devredilebilen veya alım-satıma konu olabilen hesaplar yoluyla toplanan fonlara ödenen faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Mevduat Sertifikası

Mevduat Sertifikası Bankalara belirli bir vade ve tutarda yatırılan, hamiline yazılı (isimsiz, hesap sahibi sertifikayı elinde bulunduran kişidir) hesap cüzdanlarının kayıtlı olduğu kalemdir.

Mevduata Verilen Faizler (-)

Mevduata Verilen Faizler (-) Bankaların şahıs ve kurumlardan mevduat toplayarak oluşan fonlar için ödemek zorunda oldukları faiz ödemelerinin kaydedildiği kalemdir.

Mevduata Verilen Kar Payları (-)

Mevduata Verilen Kar Payları (-) Özel finans kurumlarının şahıs ve kurumlardan mevduat toplayarak oluşan fonlar için ödemek zorunda oldukları kar payı ödemelerinin kaydedildiği kalemdir.

Mevduatın

Mevduatın Bankaların pasiflerinde bulunan mevduat kalemine kaydedilmiş kaynaklara tahakkuk eden faizlerin, bilançonun hazırlandığı tarihteki değerlerine indirgenebilmeleri için ayrılan reeskont tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

MİKRO İKTİSAT

Tüketici birimlerin veya işletmeler gibi bütünü oluşturan küçük birimlerin ekonomik davranış biçimlerini inceleyen iktisat dalıdır.

MİKTAR KISITLAMALARI

İthalat ve ihracat mallarına getirilen kısıtlamalardır. Kotalar ve ihracat ve ithalat yasakları miktar kısıtlamalarının başlıcalarıdır.

MİLLİ GELİR

Belirli bir ülkede, belirli bir dönemde yaratılan mal ve hizmetlerin parasal değerlerinin toplamından, amortismanların ve dolaylı vergilerin çıkartılmasından sonra geriye kalan tutardır.

MİLLİLEŞTİRME

Ekonomik, sosyal ve siyasi bir amaçla yabancı bir ülke mülkiyetinde bulunan bir mülkün devlet mülkiyetine geçirilmesidir.

MİZAN

Muhasebede bir kontrol aracı olarak kullanılan, hesapların belirli tarihlerde incelendikten sonra, borç ve alacak toplamalarının bir cetvele toplu olarak yazılmasıdır. Bunun amacı, günlük defterden büyük deftere geçirilen nakit ve kayıtların kontrolüdür.

MOBİLİTE

Mal ve üretim unsurlarının sektör, bölge veya ülkeler arasında yer değiştirilebilme yeteneğidir. Yeni şartlar karşısında gösterilebilen esnekliği ifade eder.

MODEL

Gerçek bir olayın basite indirgenmiş bir örneği olup, seçilen değişkenler arasında belirli varsayımlara dayanan ilişkileri yansıtan denklemler topluluğudur.

MODERN MİKTAR TEORİSİ

Enflasyonun siyasi otoritelerin müdahaleleriyle ortaya çıktığını ve para arzında ekonominin karşılayamacağı kadar fazla bir artış olduğunu ileri süren teoridir. M.Friedman tarafından ileri sürülmüştür.

Momentum

Momentum, fiyatlardaki yükseliş veya düşüşün hızını ölçen; bugünkü fiyatın baz alınan önceki fiyata bölünmesi ve sonucun 100 etrafında salınmasıyla (100 ile çarpılmasıyla) oluşan bir osilatör türüdür. Momentum baz alınan kendi ağırlıklı ortalamasının üzerine çıktığında "al" komutu verirken; kendi ağırlıklı ortalamasının altına düştüğünde ise "sat" komutu vermektedir.

Yükselen momentum piyasanın yükselişini (boğa piyasası) ifade ederken; alçalan momentum ise düşüşü (ayı piyasası) işaret etmektedir.

MONOMETALİZM

Ekonomideki değişimin altın veya gümüş olmak üzere, sadece tek bir metale dayandırıldığı para sistemidir.

MONOPSON

Belirli bir piyasada, belirli bir malın birçok satıcıya karşı sadece bir tane alıcısının bulunmasıdır.

MONTAJ SANAYİ

Bir ürünün ayrı ayrı parçalarının bir araya getirilerek ürünün tamamının elde edilmesidir. İşletme ürettiği ürünün her parçasını kendi üretmeyebilir. Bunları başka işletmelerden veya kendi işletmesinin farklı birimlerinden sağlayabilir. Ne şekilde olursa olsun, ayrı ayrı parçaların biraraya getirilmesiyle ürünün elde edilmesine montaj denir.

MORATORYUM

Vadesi gelmiş bir borcun mahkeme kararı, kanun gereği, borçlunun kararı veya borçlu ve alacaklı arasındaki anlaşma gereği ile ertelenmesidir. Mali sıkıntıdaki kişi veya

işletmelere vadesi gelmiş boręlarını 6demek için verilen süre veya bir devletin başka bir devlete olan borcunun ertelenmesi de moratoryum kapsamına girmektedir.

Muallak Hasar Karşılığı

Muallak Hasar Karşılığı D6nem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan teminat bedellerinden oluşan karşılıkların kaydedildiği kalemdir. Karşılık miktarı, tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş ise fiili tazminat bedellerinden, veya hesaplanmamış ise tahmini değerlerden oluşur.

Muallak Hasar Karşılığı (-)

Muallak Hasar Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin tahakkuk etmiş ve hesaben tesbit edilmiş hasar ve tazminat bedelleri veya tahmini değerleri üzerinden muallak hasar ve tazminat karşılıklarının gider olarak kaydedildiği kalemdir.

Muallak Hasar Karşılığında Reasr6rler Payı

Muallak Hasar Karşılığında Reasr6rler Payı D6nem içinde tahakkuk etmiş ve hesaplanarak tespit edilmiş, veya tahminen hesaplanan, reasr6r kuruluşlara devredilmiş olan muallak hasar karşılığında reasr6r paylarından gelir oluşturan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Muallak Hasarlar Karşılığı

Muallak Hasarlar Karşılığı Sigorta şirketlerinin tahakkuk etmiş ve hesaben tesbit edilmiş hasar ve tazminat bedelleri veya tahmini değerleri üzerinden muallak hasar ve tazminat karşılıkları ayrıldıktan sonra, cari d6neme ait devreden karşılık tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

MUHASEBE

işletmelerdeki parasal işlemleri kayıtlara geçirerek, bunlardan doğan sonuçları saptama ve yorumlama işlemleridir. Finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve y6netim muhasebesi olarak üçe ayrılır.

MUHTELİF ALACAKLAR

Muhtelif Alacaklar Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen alacak bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

MUHTELİF BORÇLAR

Muhtelif Borçlar Nitelikleri itibarıyla diğer kalemlere kaydedilemeyen borçların kaydedildiği kalemdir.

Muhtelif Zararlar Karşılığı (Ban. Kan. 32/1)

Muhtelif Zararlar Karşılığı (Ban. Kan. 32/1) Bankalar Kanunu gereği bankaların ayırmak zorunda oldukları karların kaydedildiği kalemdir.

MÜLKİYET

Bir eşya sahibine o eşyayı kullanma, eşyadan faydalanma, tasarruf etme yetkilerini veren haktır. Eşya menkul ise, menkul kıymet; gayrimenkul ise, gayrimenkul mülkiyet denir.

Mum Grafik

Bu grafik türü çubuk grafiğin benzeridir. Grafik çiziminde kapanış fiyatı, açılış fiyatından daha büyükse gövdenin içi boş bırakılmaktadır. Bir başka ifade ile, içi boş gövde talebin fazla olduğunu ifade etmektedir. Kapanış fiyatı, açılış fiyatından veya bir önceki günün kapanış fiyatından daha küçükse, gövdenin içi dolu olarak çizilmekte; bu da arzın arttığını ifade etmektedir.

MUNDEL MODELİ

Maliye politikasının iç dengeyi, para politikasının ise iç dengeyi sağlamada kullanılmasını öngören modeldir.

Munzam Teminat

Üçer aylık dönemlerde, her bir temerrüt matrahı 20 milyon TL. veya üstü olmak kaydıyla, hisse senetleri piyasası işlemlerinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyerek birden fazla günde borsaca geçerli kabul edilmeyen şekilde savunmalı olarak temerrüde düşen üyelerin, toplam temerrüt matrahının %10'u oransal teminat veya ortalama teminatı aştığı takdirde ödenen aradaki farka munzam teminat denilmektedir.

Müşteri Bazında (İsmine) Saklama

Bu sistem; Takasbank bünyesinde müşteri kodlarıyla takip edilen alt hesapların Takasbank'ın yapacağı düzenleme ile isme çevrilmesini, her bir yatırımcı için verilecek

sicil numarası ile takip edilerek yatırımcının kimlik belgelerinin tespitinin mümkün hale getirilmesini ve müşterilerin menkul kıymetlerini bloke edebilmesini amaçlamaktadır.

Müşteri Emri

Borsa üyelerine müşterileri tarafından menkul kıymet alım satımı yapmak amacıyla iletilen yazılı veya sözlü emirleridir.

MÜTEŞEBBİS

Belirli bir organizasyon dahilinde, diğer üretim faktörlerini birlettirerek mal ve hizmet üreten ve bunu yaparken de kar veya zarara katlanmak zorunda olan kitidir. Mütetebbis, dördüncü bir üretim faktörü olarak kabul edilmektedir.

MÜTESELSİL BORÇ

Bir borç ilişkisinde, birden fazla kişinin alacaklıya karşı aynı sebepten dolayı, borcun tamamı için asıl borçlu olarak sorumlu tutulabilme durumudur. Borcun bir kısmının ödenmesi halinde, geri kalan kısım için tüm borçlular yükümlü olacaklardır.

MUTLAK ÜSTÜNLÜK TEORİSİ

Adam Smith'in uluslararası serbest ticaretin, ticarete katılan her ülke için yararlı olacağını mutlak maliyetlerdeki farklılığa dayandırdığı teoridir.

N

Nakdi Kredilerden

Nakdi Kredilerden Bankaların şahıs ve kuruluşlara sağlamış oldukları nakit krediler için aldıkları faiz nitelikli olmayan gelirlerin (komisyon geliri) kaydedildiği kalemdir.

Nakdi Kredilere Verilen (-)

Nakdi Kredilere Verilen (-) Bankaların diğer mali kuruluşlardan temin ettikleri nakit krediler için verdikleri faiz nitelikli olmayan giderlerin (komisyon geliri) kaydedildiği kalemdir.

NAKİT

Ödeme aracı olarak elde hazır bulundurulanan, kağıt veya madeni para cinsinde değere verilen addır.

Nakit Akım Tablosu

İşletmenin nakit giriş ve çıkışlarını gösteren tablodur. Düzenlendiği dönem itibarıyla şirkette nakit açığı veya fazlası olup olmadığını göstermekte ve finansal planlamada kullanılmaktadır.

NAKİT AKIMI

İşletmenin gelir ve giderlerinde nakit olarak gerçekleşen para akımıdır.

NAKİT AKIŞ ANALİZİ

İşletmedeki nakit akışını açıklayan finansal tablo ve bu yolla yapılan analizdir.

NAKİT BÜTÇE

Belirli bir dönem içerisinde, işletmenin alacaklar, net nakit, ödemeler gibi nakit akışlarını gösteren bir programdır. Nakit bütçenin düzenlenmesinin amacı, işletmenin nakitlerinin yönetilmesidir.

NAKİT DEĞERLER

Nakit Değerler Nakit değerler, sigorta şirketlerinin sahip oldukları nakitleri ihtiva eden kalemlerdir. Bu nakitler TRL cinsinden olabileceği gibi yabancı para cinsinden de olabilir.

NAKİT DÖNÜŞÜMÜ

İşletmede üretilen malın satışı, alacakların ödenmesi ve elde edilen parayla tekrar hammadde alınmasına kadar geçen süredir.

Nakit Oranı (NO)

Formül :

veya

Birim : Katsayı

Likiditeyi daha dar anlamda ölçen bir orandır. Ticari ve ticari olmayan alacaklar dahil edilmediğinden, sadece çok kısa sürede nakite çevrilebilen dönen varlıklar kalemlerinin kısa vadeli borçları karşılama gücünü ölçer.

Nakit oranı bize piyasalarda veya ekonomik koşullardaki herhangi bir zorluk esnasında şirketlerin en likit varlıkları ile kısa vadeli borçlarının ilk etapta ne kadarlık kısmını geri ödeyebileceğini göstermektedir. Bu oranda likitide oranından farklı olarak, paya stoklar, akreditifler, satıcılara verilen avanslar, diğer dönen varlıklar ve en önemlisi alacaklar kalemi eklenmemiştir. Bu nedenle nakit oranı daha keskin bir ölçüt olarak kabul görür. Alacaklar tahsil edilemediği ve satışların azaldığı zor durumlarda bile firmanın borç ödeme kapasitesi açığa çıkar.

Batılı finans kurumlarında, bu oranın 0.2 olması yeterli olarak genel kabul görüldüğü halde, yüksek enflasyonlu ve kıt fon kaynaklarına sahip ülkelerde endüstri ve sektörlerin değişik özellikleri göz önünde bulundurulduğunda nakit oranı için yeterli görülen miktar için değişiklikler söz konusudur. Ülkemizde işletmeler kısa vadeli kaynaklarla fonlama yapmak zorunda kaldıklarından özellikle üretim yapan işletmelerde bu oran 0.2'nin altında kalabilmektedir.

NAKİT PİYASA

Vade uygulamadan aynı gün valörlü işlemlerin yapıldığı piyasalardır.

Nama Yazılı Hisse Senetleri

Üzerinde sahibinin adının yazılı olduğu ve şirketin pay defterine bu adın kaydedildiği hisse senetleridir.

NARH

Mal ve hizmetlerin satış fiyatlarının kamu otoriteleri tarafından saptanmasıdır. Narhlar, taban ve tavan fiyatların belirlenmesi şeklinde hem üreticiyi, hem de tüketiciyi korumaya yöneliktir. Taban fiyat uygulaması, narh üreticiyi korumaya yönelik olup, belirlenen fiyatın altında satış yapılması yasaktır. tavan fiyat uygulaması ise, narh tüketiciyi korumaya

yönelik olup, bir mal veya hizmetin satılabileceği en yüksek fiyatın belirlenmesinde kullanılır.

NEGATİF GELİR VERGİSİ

Devletin, gelir düzeyi yetersiz olan kişilerden vergi almak yerine bu kişilere parasal yardımda bulunmasıdır.

NEGATİF YATIRIM

Bir hesap yılı içerisinde yapılan toplam yatırımın, mevcut sermayenin aşınmasını karşılayacak yatırım miktarından daha düşük seviyede kalması durumudur.

NEO-KEYNESYEN İKTİSAT

Neo-Keynesyen iktisatçılar, J.M. Keynes'in fikirlerini benimseyen, fakat bazı yeni ve kendilerine göre gerçek olan varsayımlardan hareket ederek iktisat olaylarını yorumlayan, Cambridge Üniversitesi'nde toplanmış bir grup iktisatçının temsil ettiği akımdır. bu grup, tam rekabet kuramını reddetmiş, tekelci piyasa şartlarının geçerliliğini savunarak, stagflasyonu açıklama girişiminde bulunmuşlardır.

NEO-KLASİK OKUL

1870-1920 yılları arasında, klasik değer teorisi dışında klasik iktisatçıların görüş ve ideolojilerini benimseyen iktisatçıların okudukları okuldur. Neoklasikler, mikro ekonomiye önem vermiş, fayda ve kar maksimizasyonundan hareket ederek arz-talep mekanizması içinde denge, çıktı ve fiyat dağılımını incelemişlerdir.

Net Aktif Değeri

Belirli bir faaliyet dönemi sonunda (genelde 1 yıl sonunda) düzenlenen bilançoadaki net aktif tutarının hisse senedi sayısına bölünmesi ile elde edilen değerdir.

NET AKTİFLER

Bir işletmenin net aktifleri, o işletmenin varlıkları ile borçları arasındaki farktan oluşan özsermayesidir. Net aktifler, işletmenin bilançosunda bulunan net değerlerdir.

Net Bakiye Prensibi

Hisse senetleri piyasasında gün içinde yapılan iki seansta gerçekleşen işlemlerin netleştirilmesidir. Üyelerin, hem aynı menkul kıymet üzerinde yaptıkları alım satımları hem de nakit olarak borç ve alacakları birbirine mahsup edilmekte ve üyeler takasa kalan net tutar kadar borçlu veya alacaklı olmaktadır. Bu şekilde her aracı kuruluş için gün sonunda ve tüm işlemleri üzerinden net nakit borç veya alacak tutarı ile her menkul kıymet için ayrı ayrı net bir kıymet borcu veya alacağı bulunmaktadır.

NET BUGÜNKÜ DEĞER

Paranın zaman değerini dikkate alan proje değerlendirme ölçütüdür. Bir projenin sağlayacağı gelirlerin bugünkü değerinden, maliyetinin bugünkü değeri çıkartılmak suretiyle hesaplanır.

NET DEFTER DEĞERİ

İşletmenin sahip olduğu amortismanla ait sabit varlığa ait birikmiş amortismanların, aynı sabit varlığın defter değerinden çıkartılması ile elde edilen tutardır.

Net Dış Varlıklar

Merkez Bankası'nın net dış varlıkları, Banka'nın net uluslararası rezervlerinin, orta vadeli döviz kredilerinin (net) ve diğer net dış varlıkların toplamı olarak tanımlanmaktadır.

NET DÖNEM KARI

Net Dönem Karı Sigorta şirketlerinin cari dönem veya nasıl kullanılacağı kararlaştırılmamış geçmiş yıllar karlarının kaydedildiği kalemdir.

Net Dönem Karı

Net Dönem Karı Yatırım ortaklıklarının son cari dönemde yaptıkları faaliyetler sonucu gerçekleşen net dönem karının kayıtlı olduğu kalemdir. Net dönem karının hangi şekilde kullanılacağı kararlaştırıldıktan sonra, temettü ödemeleri dışında kalan tutarları öz sermayenin ilgili kalemlerine aktarılır.

NET DÖNEM KARI (ZARARI)

Net Dönem Karı (Zararı) Sigorta şirketlerinin cari dönemdeki tüm gelir ve giderleri ile,

vergi karşılıkları hesaplandıktan sonra bulunan ve finans dilinde vergi sonrası net dönem karı olarak adlandırılan kar tutarıdır.

Net Factoring Gelirleri

Net Factoring Gelirleri Factoring şirketlerinin yapmış oldukları net satış tutarlarını ve gelirlerini gösteren kalemdir. Factoring gelirlerinden gerekli tüm indirimler yapıldıktan sonra hesaplanan bu kalem gerçek anlamda yapılan factoring işlemleri dolayısıyla factoring şirketlerinin kasasına girmekte olan tutarları göstermektedir.

NET FAİZ

Gayrisafi faiz tutarından, vergiler, komisyonlar ve diğer masraflar çıkartıldıktan sonra kalan tutardır.

NET FAİZ DIŞI GELİRLER

Net Faiz Dışı Gelirler Net faiz dışı gelirler, bankaların ana faaliyet konusu dışındaki yardımcı ve diğer faaliyetlerinden meydana gelen gelirlerinin giderlerini aşan kısmını oluşturmaktadır. Net faiz dışı gelirler, bankaların yapmış oldukları işlemlerden faiz nitelikli olmayan gelir ve giderler, sermaye piyasalarındaki işlemlerinde oluşan gelir ve giderler ile, temettü vb. gelirleri ve personel, kira, amortisman, vb. giderlerini kapsamaktadır.

NET FAİZ GELİRİ

Net Faiz Geliri Bankaların faiz getirili aktiflerinden elde ettikleri faiz gelirlerinin, faiz giderli kaynaklarından dolayı oluşan faiz giderlerini aşan kısmı bankaların net faiz gelirini oluşturmaktadır. Net faiz geliri, bankaların ana faaliyet konusunu oluşturan ve bilançoların (Aktif-Pasif dengesinin) yapılarının oluşmasına neden olan fon tedarik edenlerle fon ihtiyacı içerisinde bulunan şahıs ve kurumları arasındaki aracılık faaliyetlerini yürütürken elde etmiş oldukları cari döneme ait brüt gelir kalemidir.

NET FİYAT

Malın fiyatından, iskonto ve diğer masraflar çıkartıldıktan sonra kalan tutardır.

Net İç Varlıklar

Merkez Bankası'nın net iç varlıkları (NIV), para tabanından ay sonu cari kurlar ile hesaplanan Net Dış Varlıklar kalemi çıkartılarak hesaplanmaktadır. Para tabanı ise,

Merkez Bankası emisyonu artı bankacılık sektörünün Merkez Bankası nezdindeki TRL mevduatları olarak tanımlanmaktadır.

NET İŞLETME SERMAYESİ

İşletmenin cari mevcutları ile kısa vadeli borçları arasındaki fark, işletmenin net işletme sermayesidir.

Net İşletme Sermayesi (NIS)

Formül :

Net İşletme Sermayesi = Dönen Varlıklar - Kısa Vadeli Borçlar

Birim : Değer

Şirketlerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için gerekli olan brüt işletme sermayesinin (dönen varlıklar ve kısa süreli yükümlülüklerini karşılamakta kullanabilecek iktisadi değerler) kısa vadeli borçlarını aşan kısmına net işletme sermayesi denir.

Net işletme sermayesi tutarının büyüklüğü, şirketlerin faaliyetleri süresince tam kapasitede karlı ve verimli şekilde çalışabilmesi, üretimini devam ettirebilmesi, iş hacmini arttırabilmesi, yükümlülüklerini karşılayamama riskinin azalması açısından önem taşır.

Dönemler itibariyle net işletme sermayesindeki değişimler, şirketlerin faaliyetleri sonucu nakit yaratma potansiyelini gözlemleme olanağı sağlar.

Net İşletme Sermayesi Büyüme Oranı (NISBO)

Formül :

veya

t = Dönem

t-1 = Önceki Dönem

Birim : Yüzde (%)

Dönemler itibariyle Net işletme sermayesindeki değişiklikleri ölçmede kullanılan Net işletme sermaye büyüme oranı, bize şirketlerin Net işletme sermayesindeki artış hızının diğer şirketlerle kıyas yapılmasına olanak verdiği gibi, şirketlerin faaliyetleri sonucu nakit yaratma güçleri hakkında da bilgi vermektedir.

Aktiflerdeki büyüme oranı ve satışlardaki büyüme oranı ile beraber değerlendirildiğinde Net İşletme Sermaye büyüme oranının yeterli olup olmadığı hakkında daha doğru saptamalarda bulunulabilir. Böylece şirketlerin nakit ihtiyacı içerisinde bulunup bulunmadığı veya atıl olarak nakit tutup tutmadığı daha iyi tesbit edilir.

Net İşletme Sermayesi Devir Hızı (NISDH)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Net işletme sermayesi devir hızı, şirketlerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gereken minimum çalışma sermayeleri (net işletme sermayesi) ile hangi ölçüde satış hacmi başarıları gösterdiklerini ölçen bir orandır.

Bu devir hızının yüksek olması net çalışma sermayesinin yerinde ve verimli kullanıldığını ama yetersiz olabileceğini, stok ve alacak devir hızının yüksek olduğunu veya stok ve

alacakların nisbeten az çalışma sermayesine gereksinim gösterdiğini, işletmede kısa vadeli borçlanma yüksekliğini ve cari oranın düşük olduğunu gösterebilir.

Net işletme sermayesi devir hızının düşük olması ise işletmenin aşırı net çalışma sermayesine sahip olduğunu, stok ve alacakların devir hızının yavaş olduğunu, işletmenin gereğinden fazla nakit değere sahip olduğunu gösterebilir.

Net işletme sermayesi şirketlerin satışlarının artmasıyla beraber artış eğilimine girer. Bunun başlıca sebepleri ise ticari alacakların satışların artması ile beraber artmasıdır.

Net işletme sermayesi devir hızını yorumlarken dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise oranın yüksek veya düşük çıkmasının farklı nedenlerinin olabileceğidir. Oranın yüksek çıkması etkin bir işletme sermayesi yönetimi sonucu olabileceği gibi yetersiz işletme sermayesi sonucu da olabilir. Bu oranın analizi esnasında likiditeyi gösteren oranların kullanılması daha açıklayıcı olacaktır. Gözardı edilmemesi gereken bir durum da net çalışma sermayesi devir hızının yüksek olması bahsi geçtiği üzere net işletme sermayesinin verimli kullanıldığının bir göstergesi olsa bile, verimlilik karlılıkla sonuçlanıyorsa mana taşır.

Net İşletme Sermayesi-Aktifler Oranı (NISA)

Formül :

veya

Birim : Yüzde (%)

Bu oran bize şirketlerin faaliyetlerine devam etmek için gereksinim duydukları net işletme sermaye tutarının aktiflerin içindeki yüzdesel dilimini verir. Bu oranla yapılan analizlerde aktiflerin toplam büyüklüğündeki değişiklikler de gözönüne alınmalıdır.

Net işletme sermayesinin aktifler içindeki oranının şirket ihtiyaçları için optimal düzeyde olup olmadığını ölçmek için, sektör içerisindeki diğer şirketlerin oranları ile karşılaştırılabilir veya orandaki değişim miktarı şirketin diğer verilerindeki değişimler (karlılık, net satışlar, likidite oranlarındaki değişim miktarları) ile karşılaştırılabilir.

Net Kar Büyüme Oranı (NKBO)

Formül :

t = Dönem

t-1 = Önceki Dönem

Birim : Yüzde (%)

Dönemler itibariyle Net dönem karındaki değişiklikleri ölçmede kullanılan net kar büyüme oranı, şirketlerin karlılığındaki artış hızının diğer şirketlerle kıyas yapılmasına olanak verdiği gibi, şirketlerin geçmiş dönemlerde gerçekleşen artış hızları ile de kıyas yapabilmemize imkan tanır.

Dönemler itibariyle bulunacak artış (büyüme) hızları yardımıyla, gelecekte şirketlerin elde edebileceği net karlar istatistiksel yöntemlerle tahmin edilebilir. Böylece, şirketlerin kar dağıtım oranları da tahmin edilebilirse, dağıtılabilecek kar da (temettü) belirlenebilir.

Diğer şirketlere kıyasla daha düşük büyüme oranına sahip bir şirketin yeterince iyi yönetilemediği yorumu yapılabilir.

Net Kar Marjı (NKM)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Yüzde (%)

Net dönem karı, şirketlerin tüm faaliyetlerinin neticelerini yansıtan bir değerdir. Net dönem karını satışlara oranladığımızda net kar marjını (oranını) buluruz. Net kar marjı, hesaplamada şirketlerin diğer gelir ve giderleri dikkate alındığından, şirketlerin tüm faaliyet, yatırım ve finansman politikaları hakkında yargıya varmamızı sağlayan bir orandır.

Net kar marjının aynı iş kolundaki şirketlerle ve şirketin geçmiş dönemleriyle karşılaştırılması anlamlı sonuçlar verecektir. Bu şekilde karşılaştırma yaparak faaliyet sonuçları ve şirketlerin gelişimi hakkında bilgi edinebiliriz.

Ödenecek temettü tutarları net dönem karı üzerinden hesaplandığı ve dağıtıldığı için, yatırımcılar açısından net kar marjındaki gelişmelerin ayrı bir önemi vardır.

NET KAR PAYI DIŞI GELİRİ

Net Kar Payı Dışı Geliri Net kar payı dışı gelirler, özel finans kurumlarının ana faaliyet konuları dışındaki yardımcı ve diğer faaliyetlerinden meydana gelen gelirlerinin giderlerini aşan kısmını oluşturmaktadır. Net kar payı dışı gelirler, özel finans kurumlarının yapmış oldukları işlemlerden kar payı nitelikli olmayan gelir ve giderleri, sermaye piyasalarındaki işlemlerinde oluşan gelir ve giderleri ile, temettü, vb. gelirleri ve personel, kira, amortisman, vb. giderleri kapsamaktadır.

NET KAR PAYI GELİRLERİ

Net Kar Payı Gelirleri Özel finans kurumlarının kar payı getirili aktiflerinden elde ettikleri kar paylarının, kar payı ödemeli kaynaklarından dolayı oluşan kar payı ödemelerini aşan kısmı özel finans kurumlarının net kar payı gelirini oluşturmaktadır.

NET SATIŞ KARI

İşletmenin belirli bir dönem içerisinde elde ettiği gelirinden, vergiler ve diğer masraflar çıkartıldıktan sonra kalan kar, işletmenin net satış karıdır.

Net Satışlar

Net Satışlar Şirketlerin yapmış oldukları net satış tutarlarını gösteren kalemdir. Brüt satışlardan gerekli tüm indirimler yapıldıktan sonra hesaplanan bu kalem gerçek anlamda, satışlar dolayısıyla şirketlerin kasasına girmekte olan tutarları göstermektedir.

Net Satışlar Büyüme Oranı (NSBO)

Formül :

t = Dönem

$t-1$ = Önceki Dönem

Birim : Yüzde (%)

Dönemler itibariyle net satış tutarlarındaki değişiklikleri ölçmede kullanılan net satışlar büyüme oranı, bize şirketlerin satışlarındaki artış hızının diğer şirketlerle kıyas yapılmasına olanak verdiği gibi, şirketlerin gelecekteki pazar payı dağılımı hakkında tahmini öngörüler yapabilmemize olanak tanır.

Dönemler itibariyle bulunacak artış (büyüme) hızları yardımıyla, gelecekte şirketlerin elde edebileceği net satışlar istatistiksel yöntemlerle tahmin edilebilir. Böylece, şirketlerin net kar marjları da tahmin edilebilirse, gelecek dönemlerde şirketlerin elde edebileceği net dönem karları tahmin edilebilir.

Diğer şirketlere kıyasla daha düşük büyüme oranına sahip bir şirketin yeterince iyi yönetilemediği yorumu yapılabilir. Ancak unutulmaması gereken önemli nokta satışlardaki büyümenin şirket performansı hakkında, tek başına belirleyici olamayacağıdır. Maliyetlerdeki artış oranının da incelenmesi gerekir.

NEW DEAL PLANI

1929 Dünya krizinden sonra ABD'nin uygulamaya koyduğu ekonomik kalkınma planına verilen addır. Bu plan ile, bir yandan büyük kamu projeleri uygulamaya konulurken, bir yandan da ekonomideki satın alma gücünün yükseltilmesine çalışılmıştır.

NİHAİ ÜRÜN (MAL)

Üretim aşamaları tamamlanarak son şeklini almış, tüketime hazır hale gelmiş olan maldır.

NİSBI FİYAT

Bir mal veya mal ve hizmet fiyatının, başka bir mal veya mal ve hizmet fiyatına bölünmesiyle bulunan değerdir. Nisbi fiyat, mal ve hizmetlerin birbirleri karşısındaki durumunu belirlemeye yarar.

NOKTA ESNEKLİĞİ

Talep ve arz eğrisi üzerindeki herhangi bir noktanın esnekliğidir. Bu esneklik geometrik olarak hesaplanabilir.

Nokta ve Şekil Grafik

Bu grafik türü arz ve talep arasındaki değişimi en iyi yansıtan grafiktir. "O" grafikteki düşüşleri, "X" işaretleri ise yükselişleri göstermekte ve hisse senedinin fiyatı önemli ölçüde değiştikçe bir sonraki kolon kullanılmaktadır.

Bu grafik türünde zaman ve işlem miktarı gösterilmez. Bunun sebebi bir kolonun birden çok gün veya ayı gösterebilmesidir. Zaman ve işlem miktarı gösterilemediği halde bu grafik türü arz ve talep değişimini çok net bir şekilde yansıttığından teknik analizde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Nominal Değer

Hisse senetleri için pay senedinin üzerinde yazılı olan fiyatı ifade ederken; tahvillerde vade sonunda ödenecek değerdir.

Nominal Faiz Oranı

Piyasada uygulanan cari faiz oranıdır. Nominal faiz oranı, fiyat hareketlerinden arındırılmadığından dolayı reel faiz düzeyini göstermemektedir.

NOMİNAL FİYAT

Bir malın piyasa fiyatı dışında beklenen ve tahmin edilen fiyatıdır. Tahvile ve hisse senedi gibi kıymeyli kağıtların üzerinde yazılı olan değerlerde nominal fiyat şekline tanımlanmaktadır.

NOMİNAL GELİR

Gelirin para ile ifade edilen şeklidir. Bu kavram gelirin satınalma gücünü kapsamaz. Gelirde meydana gelen gerçek değişimlerin hesaplanması sırasında bu kavramdan yararlanılır.

NOMİNAL KORUMA ORANI

Nihai mallara konulan gümrük vergilerinin yerli üreticiler üzerinde yarattığı koruma etkisidir. Gümrük tarifelerinin koruyucu etkisi, efektif koruma oranıyla ölçülür. Efektif koruma, yurtiçi katma değer ne denli korunduğunu gösterir.

Nominal Ortak Satışı

Halka arz edilen hisse senetlerinin ortakların paylarından satışa sunulan kısmı.

Nominal Ortak Satışı Oranı

Halka arz edilen hisse senetlerinin ortakların paylarından arz edilen kısmının toplam nominal arz tutarına oranı.

NOMİNAL SERMAYE

Şirket kurulması esnasında, şirket ortakları tarafından taahhüt edilen sermayedir. Anonim şirket kurulurken, sermayenin dörtte birinin kuruluş sırasında ödenme mecburiyeti vardır.

Nominal Sermaye Arttırımı

Halka arz edilen hisse senetlerinin sermaye arttırımı yoluyla, varolan ortakların yeni pay alma hakkı (rüçhan hakkı) kısıtlanarak satışa sunulan kısmı.

Nominal Sermaye Arttırımı Oranı

Halka arz edilen hisse senetlerinin sermaye arttırımı yapıp, varolan ortakların yeni pay alma hakkı (rüçhan hakkı) kısıtlanarak arz edilen kısmının toplam nominal arz tutarına oranı.

Normal Emir

Küsüratsız bir şekilde tam olarak, önceden belirlenmiş olan işlem birimi ve katları (1 lot ve katları) halinde verilmiş olan emirdir(1 lot = 1.000 adet).

NORMAL FİYAT

Arz ve talebin tam anlamıyla geçerli olduğu şartlar altında, arz ve talebin denge halinde oluşan uzun dönem fiyatıdır.

NORMAL KAR

Belirli bir faaliyet dalında çalışan şirketlerin, başka bir faaliyet dalına kaymasına engel olacak kadar yeterli fakat başka bir şirketin aynı faaliyet dalına girmesini de önleyecek kadar düşük bir kardır.

NORMAL MALLAR

Tüketicilerin gelir seviyeleri artarken, tüketim miktarları da artan mallardır. Genellikle zorunlu tüketim malları normal mallar olarak kabul edilirler. Örneğin televizyon, buzdolabı gibi mallar eskiden normal mal kategorisine dahil edilirken, günümüzde zorunlu tüketim malı sayılmaktadırlar.

NORMATİF İKTİSAT

Ekonomide toplumun menfaatleri için ne olması gerektiğini, neyin tercih edilmesi gerektiğini araştıran iktisat teorisidir. Normatif ekonomide değer yargıları taşıyan hüküm ve öneriler ön plandadır.

NÖTR PARA

Gerçek değişkenleri etkileme gücüne sahip olan paradır.

NÜFUS

Belirli bir yerleşim yeri, yerleşim bölgesi, ülke gibi belirli sınırlar içinde yaşayan insan topluluğuna verilen addır.

NÜFUS ARTIŞI

Bir ülkede belirli bir süre içerisinde insan sayısında meydana gelen artıştır.

O

OBJEKTİF-SÜBJEKTİF VERGİ

Objektif vergi, doğrudan verginin saptanması; sübjektif vergi ise kişisel durumun ele alındığı vergidir.

Olağan Boşluk

Bu Boşluklar genelde formasyon oluşumları içerisinde oluştuğundan fiyat hedefleri açısından bir önem taşımamaktadırlar. Tarafların sabırsızlanması sebebiyle oluşan bu Boşluklar trend dönüşü sinyali vermeyip formasyonun devamına işaret etmektedirler. Simetrik Üçgen içerisinde görülen bu tür Boşluklar formasyonun kırılma yönünde bir fikir vermekte; fiyatlar genelde formasyona girdikleri yönde devam etmekte ve trendde bir değişiklik görülmemektedir.

Boşlukların çoğu bu grupta yer almaktadır. İşlem bölgelerinde ortaya çıkan Olağan Boşluklar gelecek açısından önem taşımamaktadır. Bu Boşluklar özellikle formasyonlar arasında ve yatay gelişen trendlerde görülmekte; bu bölgelerde yoğun alım-satımlar gerçekleşmektedir.

Olağanüstü Gelirler

Olağanüstü Gelirler Bankaların cari dönemdeki faaliyetleri ile ilgili olmayan, fakat cari dönemde gerçekleştiği için kaydedilen gelir ve karları kapsayan kalemdir.

Olağanüstü Gelirler ve Karlar

Olağanüstü Gelirler ve Karlar Yatırım ortaklıklarının cari dönemdeki ana faaliyetleri ile ilgili olmayan, fakat cari dönemde gerçekleştiği için kaydedilen gelir ve karları kapsayan kalemdir.

Olağanüstü Giderler (-)

Olağanüstü Giderler (-) Bankaların cari dönemdeki faaliyetleri ile ilgili olmayan, fakat cari dönemde gerçekleştiği için kaydedilen gider ve zararları kapsayan kalemdir.

Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)

Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-) Yatırım ortaklıklarının cari dönemdeki ana faaliyetleri ile ilgili olmayan, fakat cari dönemde gerçekleştiğinden kaydedilen gider ve zararları kapsayan kalemdir.

Olağanüstü Hasar Karşılığı

Olağanüstü Hasar Karşılığı Sigorta Şirketleri Kanunu gereği sigorta şirketlerinin ayırmak zorunda oldukları karların kaydedildiği kalemdir.

Olağanüstü Yedek

Olağanüstü Yedek Diğer yedekler ayrıldıktan sonra kalan tutar üzerinden genel kurulların aldığı kararlar doğrultusunda ve dağıtılmamış karlardan yatırım ortaklıklarının herhangi bir tasarruf kararı almadığı karlardan ayrılan yedeklerin kayıtlı olduğu kalemdir.

Olağanüstü Yedek Akçeler

Olağanüstü Yedek Akçeler Diğer yedekler ayrıldıktan sonra kalan tutar üzerinden genel kurulların aldığı kararlar doğrultusunda, dağıtılmamış karlardan sigorta şirketlerinin herhangi bir tasarruf kararı almadığı karlardan ayrılan yedeklerin kayıtlı olduğu kalemdir.

OLASILIK

Bir olayın gerçekleşme ihtimalinin rakamlarla ifade edilme durumudur.

OLİGOPOL

Bir malın üretiminin sınırlı sayıda firma tarafından yapıldığı piyasa türüdür. Bu tip piyasalarda, çok sayıda alıcı, ikiden fazla alıcı bulunur. Oligopol piyasaların temel özelliği, firmaların aldıkları kararlarda birbirlerine olan bağılıklarıdır.

OLİGOPSON

Çok sayıda satıcı, az sayıda alıcının bulunduğu piyasa türüdür. Oligopsonist firmalar, piyasa fiyatını kabul etmek yerine, fiyatı değiştirmeye çalışırlar. Eğer bu tip firmalar arasında kuvvetli bir bağılılık varsa, tek bir fiyat benimsenir; ama bağılılık zayıf ise, fiyat tam rekabet fiyatına yaklaşır.

Omuz-Baş-Omuz Formasyonu

Adını, oluşturduğu şeklin insana benzemesinden alan bu formasyon sıkça görülen bir formasyon olup doğruluk oranı oldukça yüksektir. Omuz-Baş-Omuz Formasyonları, yükselen trendin sonunda ortaya çıkabildiği gibi, alçalan trendin bitiminde de görülebilmekte, sağ ve sol omuzlar simetrik olma eğilimine sahip olmaktadır.

Bu formasyonun en önemli ve karakteristik sayılabilecek özelliği; sol omuz ile sağ omuz işlem hacimleri karşılaştırıldığında daimi bir üstünlük kararına varılamaması ve bazen her iki tarafın da birbirine eşit olmasıdır. Ancak sağ omuzdaki işlem hacmi mutlaka sol omuz ve baştaki işlem hacminden daha düşük bir seviyede gerçekleşmekte; yani sağ omuz oluşurken fiyatlar yükselse de işlem hacminde kayda değer yükselişler görülmemekte ve işlem hacmi sol omuz ve kafa hacminin çok altında kalmaktadır.

Boyun çizgisi genelde düz olmakla beraber, yukarı veya aşağı eğilimli de olabilmektedir. Aşağı eğilimli olması aşırı derecede zayıf bir piyasayı işaret ederken; yukarı eğilimli olması ise piyasanın sağlamlığı anlamını taşımaktadır. Bu çizgi destek görevi de gördüğü için kırılması ayrı bir önem taşımaktadır.

ON'LAR GRUBU

On büyük sanayi devleti olan ABD, B.Almanya, Belçika, Fransa, İtalya, Hollanda, İsveç, Kanada ve Japonya'ya verilen addır.

Opoze Hisse Senedi

Üzerinde devir ve satış yasağı olan hisse senedir.

OPSİYON

Belirli bir süre içerisinde, belirlenmiş bir fiyattan bir mal veya menkul kıymeti alma ya da satma hakkına verilen addır. Opsiyon hakkı, alım opsiyonu (call option) ve satım opsiyonu (put option) olarak ikiye ayrılır. Piyasa fiyatı belirlenmiş olan fiyatı aşmış ise, alım opsiyonu sahibi; fiyat düşmüş ise stım opsiyonu sahibi hakkını kullanır.

Opsiyon Primi

Opsiyon sözleşmesini satın alan tarafın, önceden belirlenmiş bir kullanım fiyatından belli miktarda bir kıymeti belli bir tarihte veya öncesinde satın alma veya satma hakkını elde etmek amacıyla sözleşmeyi satan tarafa ödediği miktardır.

Opsiyon Sözleşmesi

Belli bir miktarda malı, menkul kıymeti veya finansal aracı daha önceden belirlenmiş belli bir fiyattan ve belirli bir tarihte alma veya satma hakkını tanıyan anlaşmadır.

OPTİMUM

Ekonomide, belirli amaçlara bağlı olarak bir değişkenin alabileceği en iyi değeri belirten kavramdır.

OPTİMUM KAYNAK DAĞILIMI

Ekonomide mevcut olan sınırlı kaynakların, mal ve hizmet üretimi için gerekli olan ihtiyaçlarda en uygun şekilde kullanılmasıdır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için, her

Üretim faktörünün çeşitli kullanım alanlarındaki marjinal prodktivitelerinin birbirlerine eşitlenmesi gereklidir.

Oran Analizi

Oran analizi, şirketlerin mali tablolarında bulunan kalemlerin birbirlerine bölünmesi sonucu elde edilen sayısal verilerin kullanılmasıyla yapılan matematiksel bir değerlendirilmedir.

Oransal Teminat

er aylık dönemlerde hesaplanan ve borsa üyelerinin hisse senetleri piyasasında gerçekleştirdikleri işlemlerin günlük ortalama tutarının %4dr.

ORDİNAL FAYDA

Belirlenen bir malın rakamlarla llmeyip, malların faydaları bakımından bir sıralamaya tabi tutulmalarıdır. Kayıtsızlık eğrileri analizi, ordinal fayda teorisi çerçevesinde geliştirilen bir analizdir.

ORDİNAL FAYDACILAR

Faydanın sayısal olarak ölçülemeyeceğini, fakat malların faydası bakımından bir tercih sıralaması yapılabileceğini savunan iktisatılardır. Bu iktisatçılar arasında kayıtsızlık eğrileri analizini uygulayanlar arasında Edgeworth, Pareto ve Hick' i sayabiliriz.

Ordino

Borsa yatırımcılarının işlem yaptıkları aracı kurumlarında verdikleri alım-satım emirleridir.

ORGANİZASYON

Dar anlamda organizasyon, herhangi bir amaç için gerekli alımalrın neler olduğunu saptamak ve bu çalışmaları kişilerin görevlendirilebileceği gruplar şeklinde düzenlemektir. Geniş anlamda ise, insanların ve fiziksel araç ve olanakların bir işletmenin amacını gerçekleştirebileceği şekilde düzenlenerek hizmete konulmasıdır.

ORTA AMERİKA ORTAK PAZARI

El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua ve Costa Rica arasında 1960 yılında imzalanarak, 1961 yılında yürürlüğe konulan ve bir ortak pazar oluşturulmasına ilişkin anlaşmadır. Fakat bu birlik beklenen şekilde faaliyette bulunamamış, 1978'den sonra gitgide zayıflamıştır.

Orta ve Uzun Vadeli

Orta ve Uzun Vadeli Bankaların müşterilerine uzun vadeli kredi olarak tahsis etmiş oldukları fonlarının kaydedildiği kalemdir.

Orta ve Uzun Vadeli

Orta ve Uzun Vadeli Bankaların fon ihtiyacı içersinde bulunan şahıs ve kurumlara, uzun vadeli (bir yıldan uzun süreli olarak), yabancı para biriminde (USD, DEM, YEN, vb. olarak), kredi şeklinde fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Ortak Girişim

Ortak girişim anlamına gelen bu kavram; kişiler veya ortaklar topluluğunun müşterek teşebbüsünü ifade etmektedir. Buna göre birkaç kişi ve/veya şirket biraraya gelerek ortak yatırımlar yapabilmektedir. Ülke içinde oluşturulan ortak girişimler varolduğu gibi; ülkeler arası ortak girişimler de söz konusu olabilmektedir. Örneğin Boğaz Köprüsü bir Türk-Japon ortak girişimi ile inşa edilmiştir. Ortak girişimler genellikle sermaye, know how veya makine parkı gibi konularda güçbirliği sağlamak nedeni ile oluşturulur.

ORTAK PARA ALANI

Ekonomik ilitki bakımından yakın olan ülkelerin paralarını sabit kurlara bağlayarak, diğer ülke paralarına karşı dalgalanmaya bırakmalarıdır.

Ortak Satışı

Halka arz edilen hisse senetlerinin sermaye arttırımı yapılmaksızın ortakların paylarından arz edilmesidir. Bu yöntemde, ortaklıklardaki mevcut hissedar/hissedarlar sahip oldukları hisse senetlerinden bir kısmını doğrudan borsada veya borsa dışında halka arz edebilirler.

Ortak Satışı Hasılatı

Ortak satışından elde edilen hasılat. Bu değer, nominal ortak satışının gerçekleşen fiyatla çarpımından elde edilmektedir.

Ortak Satışı Hasılatı Oranı

Ortak satışından elde edilen hasılatın gerçekleşen halka arzda elde edilen toplam hasılatı oranı.

ORTAKÇILIK

Bir tarımsal arazi üzerinde, girdilerin toprak sahibi, emeğin ise üretimi gerçekleştiren tarafından sağlanarak üretimin yapıldığı ve ürünün daha önce yapılmış anlaşma gereğince, toprak sahibi ve emeğini koyan arasında paylaştırılma ilişkisidir.

Ortaklara Borçlar

Ortaklara Borçlar Yatırım ortaklıklarının, sermayelerinde payları bulunan ortak hüviyetindeki şahıs ve kuruluşlara, ticari olmayan konularda oluşmuş olan borçlarının (örneğin ödenmemiş temettüleri) kaydedildiği kalemdir.

Ortaklara Gerçekleşen Tahsis (Satış)

Şirket ortaklarına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Ortaklara Gerçekleşen Tahsis (Satış) Oranı

Şirket ortaklarına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarının satışı gerçekleştirilen toplam hisse senedi nominal tutarına oranı.

Ortaklara Tahsis

Şirket ortaklarına satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Ortaklardan Alacaklar

Ortaklardan Alacaklar Yatırım ortaklığının sermayesinde payı bulunan ortak hüviyetindeki şirketlerinden ticari nedenler dışında oluşmuş olan senetli veya senetsiz, bir yıldan uzun alacakların kaydedildiği kalemdir. Bu kalemdeki tutarlar genelde ödünç alma işlemleri dolayısıyla oluşur.

ORTALAMA GELİR

Firmanın ürettiği mal birimi başına düşen gelirdir. Belirli bir üretim birimi satışından sağlanan toplam gelirin, üretim birimine bölünmesiyle bulunur.

ORTALAMA MALİYET

Toplam değişken maliyetlerle toplam sabit maliyetler toplamının, üretim miktarına bölünmesiyle elde edilen tutardır. Kısa dönem ortalama maliyeti ve uzun dönem ortalama maliyeti olarak ikiye ayrılır. Kısa dönem ortalama maliyetleri genellikle uzun dönem ortalama maliyetlerinin üzerindedir.

ORTALAMA PRODÜKTİVİTE

Belirli bir malın üretim miktarının, aynı malın üretimi için gerekli bir üretim faktörüne bölünmesi ile elde edilir. Ortalama prodüktivite, prodüktif etkinliğin bir göstergesidir.

ORTALAMA SERMAYE-HASILA ORANI

Ortalama Sermaye-Hasıla Oranı, herhangi bir dönemdeki sermaye stokunun, aynı dönemdeki toplam gelire olan oranıdır.

ORTALAMA TASARRUF EĞİLİMİ

Belirli bir ülkede ve dönemde, belirli bir gelir seviyesinde gerçekleşen tasarrufların, aynı dönemdeki gelir seviyesine oranıdır. Tasarruf S, gelir Y iken, ortalama tasarruf S/Y şeklinde ifade edilir.

Ortalama Teminat

Üçer aylık hesaplama dönemlerinde tüm borsa üyeleri için hesaplanan oransal teminat tutarlarının basit ortalamasıdır.

ORTALAMA TÜKETİM EĞİLİMİ

Belirli bir ülkede ve dönemde, belirli bir gelir seviyesinde gerçekleşen tüketim masraflarının, aynı dönemdeki gelir seviyesine oranıdır. Tüketim malları C, gelir Y iken, ortalama tüketim eğilimi C/Y şeklinde ifade edilir.

ORTALAMA YATIRIM EĞİLİMİ

Belirli bir ülkede ve dönemde, belirli bir gelir seviyesinde gerçekleşen yatırımların, aynı dönemdeki gelir seviyesine oranıdır. Yatırımlar I , gelir Y iken, ortalama yatırım eğilimi I/Y şeklinde ifade edilir.

Osilatör

Piyasanın aşırı alım ya da aşırı satış bölgesinde olup olmadığını belirleyen göstergelerdir. Osilatörler, fiyat grafiğinin altına çizilmektedirler. Bu konudaki ayrıntılı bilgilere buradan ulaşabilirsiniz.

OTARŞI

Bir ülkenin başka ülkelere ekonomik anlamda ihtiyaç duymaması, kendi kendine yetebilmesidir. Günümüzde bu uygulama hiçbir ülkede gerçekleştirilmemektedir.

OTOFİNANSMAN

İşletmenin kendi gücü ile ortaya sermaye koymasısıdır. Otofinansman, safi kardan gelir ve kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan tutarın dağıtılmayarak işletmede kalması ile gerçekleşir.

OTOKORELASYON

Regresyon modelinde hata terimlerinin birbirleriyle ilişkili olmaları durumudur. Otokorelasyon, klasik doğrusal regresyon modelinden sapmayı gösterir.

Otomasyon

Muhasebe, istatistik veya sanayi işlemlerinin tam serisini insan eli değmeden tek bir programın kontrolünde yapan bir makine veya bir makine grubunun çalışmasıdır.

Otomatik İşleme Kapama

Bir menkul kıymet veya menkul kıymet grubunun fiyat ve/veya işlem miktarının,

belirlenen bir süre içinde belli bir parametreyi aşan bir değişim göstermesi halinde, o menkul kıymetlere ait işlemlerin geçici bir süre için otomatik olarak durdurulmasıdır.

OTOMATİK İSTİKRAR SAĞLAYICILAR

Stabilizör olarak adlandırılan otomatik istikrar sağlayıcılar, ekonomide mevcut olan ve konjonktür hareketlerini azaltan istikrar güçleridir. Stabilizörlerin ekonominin düzenlenmesindeki rolü büyüktür.

OTONOM İŞLEMLER

Serbest piyasanın işleyişi sırasında kendi kendine oluşan işlemlerdir. Başlıcaları ithalat, ihracat, transfer geliri itlemleridir.

OTONOM TÜKETİM

Milli gelir seviyesinden bağımsız olarak yapılan tüketim harcamalarıdır.

Oynaklık

Bir menkul kıymetin fiyatının veya piyasanın genelinin kısa bir zaman aralığı içinde gösterdiği dalgalanma özelliği olup; oynaklığı yüksek olan bir menkul kıymetin fiyatında hızlı değişim ve aşırı dalgalanma özellikleri görülmektedir.

OYUN TEORİSİ

Menfaaatleri çatışan iki veya daha fazla kişinin davranışları ile ilgili olarak, ortak bir dengeye ulaşıp ulaşılamayacağını analizini yapan teoridir. 1960 yılında uygulanmaya başlayan teori, oligopol ve düopol piyasalarda mevcut davranışlarını açıklamada da kullanılmaktadır.

Ö

ÖDEME GÜCÜ İLKESİ

Adil bir şekilde vergileme yapabilmek için, kişilerin uygun bir şekilde vergilendirilmeleri ilkesidir. Ödeme gücü ilkesinde vergileme de yatay ve dikey eşitlik vardır. Yatay eşitlik, ödeme gücü bakımından eşit olanların; dikey eşitlik ise, farklı olanların farklı olarak vergilendirilmesini belirtir.

Ödemeler Bilançosu

Ödemeler bilançosu, bir yıl içerisinde bir ülke ile diğer ülkeler arasındaki tüm iktisadi ilişkilerin sistemli bir biçimde yer aldığı bir bilançodur. Bir ülkenin ödemeler bilançosunun incelenmesi, o ülkenin bir yıl içindeki uluslararası iktisadi ilişkilerinin nitelik ve boyutlarının anlaşılması olanağını sağlar.

Genel olarak, herhangi bir işlem yabancılar üzerinde bir alacak ilişkisi doğuruyorsa (döviz girişi), bu işlem bilançonun aktifinde yer alır. Öte yandan, bir iktisadi işlem yabancılar karşısında bir ödemede bulunmayı gerektiriyorsa (döviz çıkışı), bu işlem bilançonun pasifinde yer almaktadır.

Ödemeler Dengesi

Bir ülkenin yıl içinde dış ülkelere yaptığı ödemeler ile dış ülkelere sağladığı gelirler arasındaki farktır.

Ödenecek Diğer Yükümlülükler

Ödenecek Diğer Yükümlülükler Nitelikleri gereği diğer kalemlere yazılamayan, şirketin sorumlu olarak şirket adına, çalışanları adına veya üçüncü şahıslar dolayısıyla kamuya olan çeşitli yükümlülüklerinin kaydedildiği kalemdir.

Ödenecek Giderler

Ödenecek Giderler Cari dönemde tahakkuk etmiş fakat ödenmemiş olan giderlerin (prim, ikramiyeler, ödentiler, PTT masrafları, vb.) tutarlarının izlendiği kalemdir.

Ödenecek KDV

Ödenecek KDV Şirketlerin yapmış oldukları faaliyetler sonucu bir yıl içerisinde ödenecek olan KDV borçlarının kaydedildiği kalemdir.

Ödenecek Muhabir Komisyonları

Ödenecek Muhabir Komisyonları Factoring şirketlerinin üye oldukları factoring zincirine bağlı yurtiçi veya yurtdışında yerleşik diğer factoring şirketlerine yapılan factoring işlemleri neticesinde ödemekle yükümlü oldukları komisyonların kaydedildiği kalemdir.

Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri

Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri Şirketlerin çalıştırdıkları personeller için ödemek zorunda oldukları kesintilerin (personellere ait emeklilik kesintileri, sigorta primleri,

işveren katılma payları, sosyal güvenlik kuruluşlarına ödenecek diğer kesintiler) kaydedildiği kalemdir.

Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler

Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler Sigorta şirketlerinin mükellef olarak ödeyecekleri vergi ve benzeri ödemelerin (ödenecek vergiler, sigorta primleri, sendika aidatları, harçlar, vb.) kaydedildiği kalemdir.

Ödenecek Vergi ve Fonlar

Ödenecek Vergi ve Fonlar Cari dönemdeki mevzuatlar gereği şirketlerin mükellef sıfatıyla ödeyecekleri vergi ve fon kesintilerinin kaydedildiği kalemdir. Şirketlerin sattığı mal ve hizmetlerin üzerinden kesilen fon kesintileri (örneğin Petrol Ofisi'nin sattığı akaryakıtlardan kesilen Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu) bu kaleme uygun bir örnek olacaktır.

Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)

Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-) Mali kar üzerinden yürürlükteki vergi mevzuatları gereği hesaplanan ve şirketlerin vadesi geldiğinde Maliye Bakanlığı'na yatırmak zorunda oldukları tutardır.

Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Yükümlülükler

Ödenecek Vergi, Harç ve Diğer Yükümlülükler Yatırım ortaklıklarının mükellef olarak ödeyecekleri vergi ve benzeri ödemelerin (ödenecek vergiler, sigorta primleri, sendika aidatları, harçlar, vb.) kaydedildiği kalemdir.

ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ VE PRİMLER

Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler Bankaların mükellef olarak ödeyecekleri vergi ve benzeri ödemelerin (ödenecek vergiler, sigorta primleri, sendika aidatları, harçlar, vb.) kaydedildiği kalemdir.

Ödenen Komisyonlar (-)

Ödenen Komisyonlar (-) Alınan işler için diğer sigorta şirketlerine ve reasürörlere ödenen komisyonların kaydedildiği kalemdir.

Ödenen Tazminatlar (-)

Ödenen Tazminatlar (-) Sigorta şirketlerinin poliçe sahibi şahıs ve kurumlara ödedikleri tazminatların kaydedildiği kalemdir.

Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı

Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı Direkt veya koasürans işlerine ödenmiş olan tazminatlarda reasürör şirketlerine ait olan kısmının kaydedildiği kalemdir.

Ödenmemiş Sermaye (-)

Ödenmemiş Sermaye (-) Ödenmemiş sermaye kalemi, ortakların taahhüt etmiş oldukları toplam sermaye tutarının bilançonun hazırlandığı esnada henüz karşılanmamış (nakden ödenmemiş) kısmını göstermektedir.

ÖDENMİŞ SERMAYE

Esas sermaye sistemine tabi ortaklıklarda, ortaklarca taahhüt edilen sermayenin nakden ödenmiş kısmıdır.

Ödenmiş Sermaye

Ödenmiş Sermaye Sigorta şirketi sahiplerinin ve ortaklarının bilanço tarihinde şirkete yapmış oldukları sermaye yatırımlarının tutarının kaydedildiği kalemdir. Ödenmiş sermaye, kısa ve uzun vadeli borçlara nazaran daha uzun vadeli bir kaynaktır. Bizim ülkemiz gibi yabancı kaynak temininin pahalı ve zor olduğu ülkelerde, daha çok duran varlıkların finansmanında kullanılan bir kaynaktır.

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FON ARZI

Kredi talebinde bulunan ekonomik birimlerin kredi gereksinimlerini karşılayabilmeleri için, bu birimlere ödünç olarak verilen fon miktarıdır. Bu fonlar, tasarruflar, ek kredi, dağıtılmayan karlar, gömüleme çözülmesi ve menkul kıymetlerin satışından sağlanacak fonlar yoluyla sağlanabilir.

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FON TALEBİ

Tasarruf ve gelirleri, harcama ve yatırımları için yeterli olmayan ekonomik birimlerin yaptıkları fon talebidir. Bireyler, devlet organları, işletmeler fon talebinde bulunan ekonomik birimlerin başında gelmektedirler.

ÖDÜNÇ VERİLEBİLİR FONLAR TEORİSİ

Faiz oranlarını, ödünç verilebilir fonların arz ve talebi doğrultusunda belirleyen teoridir. Wicksele ve Robertson adlı iki iktisatçı tarafından geliştirilen bu teoriye göre, ödünç verilebilir fonlar arzı, tasarruf ve para stokundan meydana gelen değişiklikler toplamına eşittir. Ödünç verilebilir fonlar talebini ise yatırım finansmanı belirler.

ÖLÇEĞE GÖRE GETİRİ

Üretim miktarında meydana gelen değişimler sonucunda üretim veriminde meydana gelen olumlu değişimlerdir. Üretim miktarındaki artış oranı, uzun dönemde üretim araçlarının değiştirilmesine rağmen üretim miktarındaki artışla aynı ise, ölçeğe göre sabit getiri söz konusudur.

ÖLÇEK EKONOMİLERİ

İşletmenin üretim faktörlerini genişletmek, teknik yenilikler yapmak yoluyla, işletmenin ürettiği mal veya hizmetlerin maliyetlerinde yani produktivitelerinde sağlanan olumlu farktır. İçsel ölçek ekonomileri ve dışsa ölçek ekonomileri olarak ikiye ayrılır.

Ölçüm Boşluğu

Ölçüm Boşlukları, fiyatların devam eden bir trendin dinlenme aşamasından sonra buradan boşluk bırakarak trend yönünde devam etmesi sırasında ortaya çıkmaktadırlar. Diğer bir ifade ile bu Boşluklar hızlı ve dik yükseliş veya düşüşlerin yönünde meydana gelmekte ve bu hızlı hareketin içinde görülen Boşluklar fiyatın yaklaşık olarak daha ne kadar bu yönde gidebileceğini belirlemektedirler. Fiyat, ilk harekete başladığı yerden Boşluğun görüldüğü yere kadar dik olarak ölçülmektedir. Fiyatlar aşağı doğru iniyorsa ölçülen mesafe kadar daha aşağı inmesi beklenirken; yükselen trendde aynı ölçüm yukarı doğru yapılmaktadır.

Bu Boşluklar ölçümde kullanıldıklarından dolayı, Boşluk türleri içinde en yararlı olanlarıdır. Olağan Boşluklar ve Kaçış Boşlukları fiyatların sindirildiği bölgelerde görülürken; Ölçüm Boşlukları hızlı hareketlerin ortalarında oluşmaktadır. Grafiklerde geriye doğru bakıldığında Ölçüm Boşlukları kolaylıkla tanınabilmektedir. Burada asıl önemli olan nokta bu Boşluklar'ın oluştuğu günlerde teşhis edilebilmesidir.

Önceki Dönem Gelir ve Karları

Önceki Dönem Gelir ve Karları ilgili dönemde kaydedilememiş, fakat cari dönemde gerçekleşmiş olan gelir ve karların kaydedildiği kalemdir. Önceki dönemlerde dava

konusu olmuş fakat cari dönemde şirketler lehine neticelenmiş olan tazminat veya alacaklar bu kaleme gelir olarak kaydedilirler.

Önceki Dönem Gider ve Zararları (-)

Önceki Dönem Gider ve Zararları (-) İlgili dönemde kaydedilememiş, fakat cari dönemde gerçekleşmiş olan gider ve zararların kaydedildiği kalemdir. Önceki dönemlerde dava konusu olmuş, fakat cari dönemde şirketler aleyhine neticelenmiş olan tazminat veya borçlar bu kaleme gider olarak kaydedilirler.

ÖRFİ VERGİLER

Osmanlı İmparatorluğu'nun işgal ettiği ülkelerden, o ülkelerde mevcut vergi uygulamasından elde ettiği gelirdir.

ÖRNEK

Bir araştırmacının , ilgilendiği ortak özelliğe sahip birimler arasından belirli bir yöntemle alınacak olan daha az sayıdaki birimlerin oluşturacağı topluluktur.

ÖRNEKLEME

Ele alınan, incelenen birimler arasından örnek seçme işlemidir.

ÖRÜMCEK AĞI KURAMI

Belirli mal piyasalarında, (genellikle tarımsal ürün) mevcut arzın daha önceki dönem fiyatlarına bağlı olarak istikrarın uzun sürede sağlanabildiği, ürünün fiyat-talep ve arzında meydana gelen dalgalanmalardır.

ÖTÜR

Osmanlı İmparatorluğu'nda uygulanan ve müslümanların elinde bulunan arazilerin ürünleri üzerinden 1/10 oranında alınan vergidir.

ÖZ SERMAYE

Öz sermaye Yatırım ortaklıkları sahiplerinin (ortakların, senet sahiplerinin) şirketlerdeki paylarına öz sermaye denir. Öz sermaye, ortakların sermaye olarak şirkete koydukları

fonları, faaliyetleri sonucu ortakların hakettikleri fakat şirket bünyesinde bıraktıkları karları (yedekler, net dönem karı, geçmiş yıl karları) ve şirketin sahip olduğu varlıkların yeniden değerlendirilmesi sonucu oluşan değerlerin toplamını göstermektedir. Öz sermayenin sermayeden farkı, öz sermayenin şirkette bilançonun düzenlendiği tarihte şirketin aktiflerinden borçların düşülmesi ile ortaklara kalan net tutarı göstermesidir.

Öz Sermaye Büyüme Oranı (OSBO)

Formül :

t = Dönem

$t-1$ = Önceki Dönem

Birim : Yüzde (%)

Dönemler itibariyle Öz Sermayedeki değişiklikleri ölçmede kullanılan Öz Sermaye büyüme oranı, bize şirketlerin Öz Sermayedeki artış hızının diğer şirketlerle kıyas yapılmasına olanak verdiği gibi, ortakların şirketlerdeki paylarının gelecekteki gelişimi hakkında tahmin yapabilmemize olanak tanır.

Toplam aktifler büyüme oranındaki gelişmenin Öz Sermayenin büyüme oranından daha küçük olması durumunda şirketlerin Öz Sermaye yoluyla finansmanına (oto-finance) daha fazla ağırlık vermeye başladıkları şeklinde bir tesbitte bulunulabilir. Dikkat edilmesi gereken bir nokta da oto-finance, karın dağıtılmayıp yedek akçe olarak ayrılması ve sonra sermayeye eklenmesi ile de yapılabileceğidir. Bunun için bu oranın net kar büyüme hızı ve temettü verimi oranı ile birlikte değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Dönemler itibariyle bulunacak artış (büyüme) hızları yardımıyla, gelecekte Öz Sermayenin ulaşabileceği büyüklük tahmin edilebilir. Böylece, şirketlerin Öz Sermaye karlılıkları ve net dönem karları tahmin edilebilir.

Diğer şirketlere kıyasla düşük bir büyüme oranına sahip şirketlerin Öz Sermaye büyüme oranındaki artış hızının toplam aktifler büyüme hızının altında kalması durumunda, şirketlerin daha çok yabancı kaynaklara yöneldikleri şeklinde yorum yapılabilir; fakat şirketlerin finansman politikalarında bu şekilde bir eğilim yetersiz olan net dönem karı ile sonuçlanıyorsa, bu durumdaki şirketlerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi uygun olacaktır.

Öz Sermaye Çarpanı (OZC)

Formül :

Birim : Katsayı

Finansal kaldıraç ile benzer neticeler veren öz sermaye çarpanı, aktiflerin özsermayenin kaç katı olduğunu, başka bir deyişle öz sermayenin aktifler içerisindeki ağırlığını göstermektedir.

Öz sermaye çarpanının %200'den küçük olması gereği batılı finans kuruluşlarında genel bir kural olarak kabul edilmiş olmasına rağmen sermaye arzının düşük olduğu ülkemizde ilgili oran %250 civarındadır.

Öz sermaye çarpanının düşük olması yani işletmenin iktisadi varlıklarının göreceli olarak daha fazla öz sermaye ile fonlanması kreditorler için düşük risk anlamına gelir. Fakat satışlarda kar marjı yüksek olan şirketler optimal yabancı kaynak kullanımıyla özsermaye karlılığını artırabilirler. Oranın bu şekilde artması şirketi riskinin artması şeklinde yorumlanabileceği gibi, ortakların sermaye başına daha fazla kar payı (temettü) elde ettiği (kaldıraç etkisi) anlamına da gelmektedir.

Öz Sermaye Devir Hızı (OSDH)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Öz Sermaye devir hızı, şirket yönetimin özsermayeyi ne kadar efektif kullandığının bir göstergesidir. Dönemler arası özsermayede aşırı farklılıklar (enflasyon etkisi) olduğu zamanlarda yıl sonu özsermaye yerine ortalama özsermayeyi almak daha anlamlı olacaktır.

Oranın yeterli olup olmadığı benzer şirketlerin oranlarıyla veya sektör/ endüstri ortalamasıyla karşılaştırıp bir fikir edinilebilir. Ayrıca dönemler arası kıyaslamalar yapılarak da eğilimi hakkında bir fikir edinilebilir.

Özsermaye devir hızını incelerken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır: Örneğin, oranın yüksek olmasının sebebi özsermayenin etkin bir şekilde kullanımı yüzünden olabileceği gibi, özsermayenin yetersiz (fazla yabancı kaynak kullanımı) oluşundan da olabilir. Kesin bir yargıya varabilmek için firmanın mali yapısı ile ilgili oranlarla birlikte değerlendirme yapmak gerekir. Özsermaye devir hızının düşüklüğünün firmanın özsermaye karlılığını da etkileyeceği gözardı edilmemelidir.

Özsermaye devir hızının düşüklüğü, atıl özsermayenin varoluşundan dolayı ise, yöneticilerin özsermayeyi azaltıcı (örneğin temettü dağıtarak) önlemler alması veya satılan ürün çeşitlerini artırıcı (satış hacmini artırıcı) önlemler alması tavsiye edilir. Özsermaye devir hızının yüksekliğinin nedeni yetersiz özsermaye ise likidite oranını yüksek tutucu politikalar tercih edilmelidir. Bu durumda alınabilecek diğer önlemler ise, özsermayeyi arttırmak, satış hacmini azaltmak, mümkün olduğu kadar az stok tutmak, alacak tahsilinde etkin politikalar izlemektir. Ayrıca nakit çevirme oranının yüksek olması, düşük özsermaye devir oranının sebebiyet verebileceği sakıncalı durumları ortadan kaldırabilir.

Öz Sermaye Kar Marjı (Karlılığı) (OSKM)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Yüzde (%)

Öz Sermaye, şirketlerin başlıca kaynaklarından biri olup, şirketlerin ortaklarının şirketlerden hak ettikleri kısmı oluşturmaktadır. Özsermayeyi oluşturan kaynak kalemleri, ortakların koymuş oldukları sermaye ile hak ettikleri fakat şirkette bırakmış oldukları cari ve geçmiş dönemden dağıtılmamış karlardan oluşmaktadır.

Öz Sermaye karlılığı ise, ortakların şirkete kaynak olarak bırakmış oldukları fonların bir birimine düşen karlılığı ölçen orandır. İşletmenin yönetimindeki başarı derecesi ile karlılık durumunun analizinde önemli bir göstergedir. Şirketlerin kullanımına bırakılmış olan bu fonların getirisinin ölçülmesi bakımından önem arz etmektedir. Ödenmiş sermayenin dikkate alındığı hisse başına kar rakamından önemli farkı ise ortakların şirkete sağladıkları tüm fonların (özsermaye) dikkate almasıdır. Yönetimin başarısını ölçmek için kullanılan bu oranı şirkete ortak olan yatırımcılar katılımlarının getirisini görmek için de kullanırlar. Bu durumda mali rantabilite oranı olarak da anılan oranın yeterli olup olmadığının saptanması için öz kaynaklarının alternatif kullanım olanaklarının da bilinmesi gerekir.

ÖZEL BORÇ

Özel kişi veya işletmenin, herhangi bir ilişkiden dolayı ortaya çıkan borcudur.

ÖZEL BÜTÇE

Belediye, il özel idareleri ve köy bütçeleri ile yerel gelir ve giderleri kapsayan bütçe özel bütçeyi oluşturmaktadır. Özel bütçe, kanun niteliğinde olmayıp, diğer bütçeler gibi Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından hazırlanmaz.

ÖZEL ÇEKME HAKLARI (SDR)

Mevcut likidite ihtiyacının karşılanması amacıyla, Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından, otomatik bir çekme hakkı olarak yaratılan karşılıksız uluslararası bir likidite kaynağıdır. Ülkelerin özel çekme haklarına sahip olabilmeleri için, fona herhangi bir para veya altın yatırımları şarttır.

Özel Denetleme

Bu denetleme kapsamında, menkul kıymetlerin halka arzı için kayda alınmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu'na başvuran veya Piyasa Kanunu kapsamında olup, birleşme, devir ve tasfiye durumunda bulunan anonim ortaklıklar ile aracı kurumlar ve yatırım ortaklıklarından Kurul'ca belirlenenlerin mali tablo ve raporlarının denetimi yer almaktadır.

Özel Emir

Borsa Yönetim Kurulu tarafından menkul kıymet bazında (her menkul kıymet için ayrı ayrı) belirlenmiş olan bir seferde girilebilecek işlem miktarını (hisse sayısını) aşan, blok satış miktarından az miktarlı olan ve başka bir özel emir ile eşlendiğinde eksper onayı ile gerçekleştirilen emirdir.

Özel Fonlar

Özel Fonlar Sigorta şirketlerinin gelecekteki giderleri veya yenileme yatırımları için ayırmış oldukları yedeklerin kaydedildiği kalemdir.

Özel Kesim Tahvil Satışları

Özel Kesim Tahvil Satışları Aracı kurumların sermaye piyasalarında yapmış oldukları özel sektöre ait tahvil satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları

Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları Özel sektör kuruluşlarının çıkarmış oldukları ve yatırım ortaklıklarının kısa vadeli yatırım amacıyla ellerinde bulundurdukları tahvil, finansman bonosu, vb. menkul kıymetler bu kaleme kaydedilir.

Özel Limit Fiyatlı Emirler (OLFE)

Emir miktarının "Sıfır -0-" olarak girildiği, sadece fiyat verilerek sisteme aktarılan emirler olup; belirli bir fiyata kadar olan bütün emirleri karşılamak amacıyla girilmektedirler.

Özel Maliyetler

Özel Maliyetler Yatırım ortaklıklarının kiralamış oldukları gayrimenkullerin değerini artırıcı ve genişletici ısıtma-havalandırma tesisatları, su tesisatları, vb. harcamalarının kaydedildiği kalemdir. İlgili gayrimenkul kira olduğundan, yapılacak olan ek yatırımlar da mülk olarak mal sahibinin olacaktır. Ancak şirketler bu gayrimenkullerin kullanıcısı oldukları ve yapılan ek yatırımların da kiracısı durumuna geleceklerinden, yapılmış olan kiralama süresi içerisinde (kullanım veya kiralama sürelerinden hangisi daha kısa ise o

süre amortisman hesaplamalarında kullanılacak olan süredir, en fazla beş yıl içerisinde olmak üzere) bu tutarlar amortismanına tabi tutulurlar.

Özel Sektör Tahvilleri

Anonim şirketler tarafından çıkarılan borçlanma senetleri olup; vadeleri en az iki yıl olmakta ve serbestçe belirlenebilmektedir. Bu tahviller, sabit ve değişken faizli olarak ihraç edilebilmekte ve kupon ödemeleri yılda 1, 2 veya 4 kere olabilmektedir.

Özel Sermaye

ABD'de riskli işlere yatırılan sermaye artı işletmelerin tüm yetkilerini satın almak için yatırılan sermaye özel sermaye olarak bilinmektedir.

Özel Takip (-)

Özel Takip (-) Tahsil etme imkanının zorlaşacağı düşünülen ve alacak tutarı ile ilgili takibin yapıldığı tahmini alacak tutarlarının ve bu tahmini tutarlar için ayrılan karşılıkların cari döneme ait kısmının kaydedildiği kalemdir.

Özel Takipteki Alacaklar

Özel Takipteki Alacaklar Tahsil etme imkanının zorlaşacağı düşünülen ve alacak tutarı ile ilgili takibin yapıldığı tahmini alacak tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Özel Takipteki Alacaklar (Net)

Özel Takipteki Alacaklar (Net) Tahsil etme imkanının zorlaşacağı düşünülen ve alacak tutarı ile ilgili takibin yapıldığı tahmini alacak tutarlarının ve bu tahmini tutarlar için ayrılan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Özel Yedekler

Özel Yedekler Yatırım ortaklıklarının özel amaçları (yatırım, vb.) için genel kurullarının aldığı karar doğrultusunda şirketlerin karlarından ayırdıkları yedeklerdir.

ÖZELLEŞTİRME

Mal ve hizmet üreten birimlerin mülkiyetinin ve yönetiminin, kamu sektöründen özel sektöre devredilmesidir. Özeleştirmenin başlıca amaçları; ekonomideki verimliliği arttırmak, serbest piyasa ekonomisinin gelişmesini sağlamak, hazine ve kamu kuruluşlarına ek fon sağlamak, kamu sektörünün dış finansman ihtiyacının en aza indirgenmesinin sağlamaktır.

ÖZERK BÜTÇE

Genel ve katma bütçelerden bağımsız olarak hazırlanan ve parlamentonun onayından geçmeden uygulanan bütçelerdir. Özerk bütçeler kendilerine ait özel hukuk ve kuruluş kanunlarına göre düzenlenip, uygulanırlar.

ÖZKAYNAKLAR

Özkaynaklar Özkaynaklar, ortakların sermaye olarak sigorta şirketlerine koydukları fonların, sigorta şirketlerinin faaliyetleri sonucu ortakların hakettikleri fakat şirket bünyesinde bıraktıkları karların (yedekler) ve şirketin sahip olduğu varlıkların yeniden değerlendirilmesi sonucu oluşan değerlerin toplamını göstermektedir.

ÖZSERMAYE

İşletmenin varlıkları ile borçları arasındaki farktır. Özsermaye bilançosunun pasifinde yer alıp, ödenmemiş sermaye, dağıtılmamış karlar ve her türlü yedek akçeden oluşur.

ÖZVARLIK

İşletmenin sahip olduğu, sermaye olarak ayrılmış fonların tümüne verilen addır. Özsermayeden zararın çıkartılması ile elde edilir.

ÖZYÖNETİM

İşçilerin veya işçi temsilcilerinin işletmenin yönetimiyle ilgili kararları alma, yönetime katılma hakkına sahip oldukları sistemdir. Bu sisteme göre, hangi malların, hangi tekniklerle, ne kadar ücretlendirileceği, hangi fiyattan, kimlere satılacağı, sağlanan gelirin nasıl değerlendirileceğine işçiler demokratik bir şekilde kendileri karar verirler.

P

PAACSHE ENDEKSİ

Katsayı olarak cari devredeki fiyat ve miktarların kullanıldığı ağırlıklı endeks türüdür. Son yıl endeksi de denilen bu endekste, katsayı olarak sözkonusu malların son yıl miktarları dikkate alınır.

Pahalı Değerlenme

Bir hisse senedinin veya emtianın gerçek değerinden daha yüksek bir fiyatla işlem görmesidir.

PARA

Mal ve hizmetlerin satın alınmasını sağlayan, mübadele aracı olan hazır bir satınalma gücüdür. Para sayesinde, ekonomide mallar kolayca el değiştirirler.

PARA ALDANMASI

İşçilerin parasal ücretlerinde yapılacak olan bir indirimle itiraz ederlerken, parasal ücretleri aynı kalsa bile fiyatların yükselmesinden dolayı reel ücretlerde meydana gelen azalmaya karşı çıkmamalarıdır.

PARA ARZI

Bir ülkedeki toplumun sahip olduğu ödeme araçlarının tümüdür. Bu araçlar; banknot, kaydi para ve madeni paradır. Fakat bazı ülkelerde hazine bonoları, devlet tahvilleri, ticari senetler, vadeli mevduat hesapları da para arzı olarak kabul edilirler.

PARA BENZERLERİ

Likiditesi çok yüksek olan ve kolaylıkla paraya çevrilebilir mallardır. Ticari senetler, hazine bonoları, tahviller, vadeli mevduat hesapları, kamu ortaklık senetleri para benzerlerinin başlıcalarıdır. Bunların en büyük özellikleri, para gibi herkes tarafından kabul edilmemeleri, benimsenmemeleridir.

PARA BİRİMİ

Bir ülke parasının standart birimidir. Türk para birimi "Lira", Japonya para birimi "Yen" gibi.

PARA EKONOMİSİ

Değişim aracı olarak paranın kullanıldığı ekonomidir. Para önceleri mallarla temsil edilirken, zamanla malların taşıma zorluğu, dayanıksızlığı, değerini muhafaza edememesi gibi nedenlerden dolayı madeni para kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonraları altın ve gümüş kullanılmış, fakat zamanla yerini altın karşılığı sertifika ve banknotlara bırakmıştır. Ekonominin gelişmesiyle altın karşılığı olmayan kağıt paralar kullanıma girmiştir ve bankacılığın gelişmesiyle kaydi paraya geçilmiştir.

PARA EROZYONU

Enflasyonun etkisiyle paranın değerinde meydana gelen azalmadır.

PARA PİYASASI

Kısa vadeli kredi işlemlerinin yapıldığı piyasadır. Bu piyasalarda kredi arzı, toplumun küçük ve kısa süre içinde kullanamayacağı paralardan; kredi talebi de işletmelerin ve küçük ekonomik birimlerin günlük ihtiyaçlarını karşılama isteklerinden oluşmaktadır.

PARA POLİTİKASI

Tam istihdamı sağlamak, enflasyonu önlemek, ödeme bilançosu açığını gidermek gibi makro ekonomik amaçları gerçekleştirmek üzere, ekonominin likiditesinin artırılmasıdır. Bu ancak para miktarının değiştirilmesiyle sağlanır.

PARA SİSTEMİ

Ülkelerin, ülke paralarının yönetimi için kabul ettikleri sistemdir. Sistem, para arz ve talebini düzenleyen hukuk kuralları ve uygulamaları ile belirlenir. Madeni para sistemi ve kağıt para sistemi olarak ikiye ayrılır.

PARA TALEBİ

Belirli bir ülkede, belirli bir dönem içerisinde kişilerin ekonomik varlıklarını para olarak ellerinde bulundurma arzularıdır. Para talebi ile kişiler ellerindeki paraları başka varlıklara dönüştürebilirler.

PARAFİSKAL GELİRLER

Kamu niteliğindeki devlet kuruluşları (Ticaret odası, Sanayi odası,vb) ve sosyal güvenlik kuruluşları (SSK, Bağkur, vb) tarafından toplanan kamu gelirleridir. Bu gelirler, devlet bütçelerine dahil edilmezler. Karşılıklarının olmaması bakımından harca benzerler.

PARAMETRE

Parametre, cebirsel eşitlikteki sabit terimdir. Örneğin, $y = 3x + 5$ şeklindeki bir ifade de 3 ve 5 birer parametredir.

PARANIN FONKSİYONLARI

Paranın geleneksel olarak; değer ölçüsü ve hesap birimi olma; mübadele aracı olma ve değer saklama aracı olma gibi üç temel fonksiyonu vardır. Para ekonomisinin gelişmesiyle bu fonksiyonları üç yeni fonksiyon daha eklenmiştir. Bunlar; gelirleri tekrar dağıtma aracı olma, kişilerin toplumda güç sahibi olmasını sağlama ve ekonomik faaliyetleri teşvik edici veya engelleyici unsur olma fonksiyonlarıdır.

PARANIN MARJİNAL FAYDASI

Kişilerin para stoklarına eklenecek kar miktarının, kişinin likidite ihtiyacının tatmininde sağladığı ek faydadır.

PARASAL TABAN

Dolaşımdaki para, banka nakit rezervleri ve Merkez Bankası'ndaki zorunlu karşılıkların toplamıdır.

PARASAL ÜCRET

Üretim faktörüne katılan emek faktörünün para cinsinden ödenmesidir. Yani, işçiye yaptığı işin karşılığının para olarak ödenmesidir. Parasal ücretin satınalma gücü, ekonomideki genel fiyat seviyesinde dayanır. Eğer fiyatlar seviyesindeki artış parasal ücretten fazla ise, satınalma gücü azalacak; artış parasal ücrettekine göre az ise, satınalma gücü artacaktır.

Parasallaşma

Ekonomide meydana gelen likitidasyonu, diğer bir ifade ile emisyon hacminin artmasını ifade eder. Devletin borcunu geri 6deyerek ekonomiye para sokması buna 6rnek olarak verilebilecek bir durumdur.

PARETO OPTİMUMU

V. Pareto tarafından geliştirilmiş olan bir toplum refah kriteridir. Bu optimum, gelirin toplumun bireyleri arasındaki dağılımını inceler. Buna g6re, toplumun bireylerinden en az birinin refahını azaltmadan, en az birinin refahını arttırma imkanı yoksa, toplum refahı optimumdur. Pareto, bu optimum ile toplumsal refahın maksimuma çıkarılması gerektiğini ortaya koymuştur.

PARKİNSON KANUNU

Kamu sekt6rünün ve 6zel sekt6rünün, personeline genel fiyat seviyesinde meydana gelen artışlara oranla daha az 6cret 6demesidir. 6zellikle kronik enflasyon d6nemlerinde 6cretler enflasyon oranının çok altında kalmaktadır.

PASİF

Parayla değerlendirilebilir borç ve y6k6ml6l6kler toplamıdır. Bir bilançonun pasifi, işletmedeki varlıkların hangi kaynaklardan sağlandığını ve işletmenin hukuki ve mali yapısını g6sterir.

Pasif Olarak Analiz

Seans ve g6n sonunda yapılan çalışmalarda geçmiş olan zaman diliminin yorumu yapılarak strateji belirlenmekte ve buna uygun olarak hareket edilmektedir.

Bazı borsaların aktif seans izleme fiyatları yatırımcılara pahalı geldiğinde, yatırımcılar çalışmalarını o borsaların m6sade ettikleri bedava gecikmeli bilgiler ile yapmayı tercih edebilmektedirler.

PASİF TOPLAMI

Pasif Toplamı Sigorta şirketlerinin faaliyetlerini icra edebilmek için edinmiş oldukları varlıkların finansman kaynaklarını gösteren, bilançonun sağ tarafındaki kalemlerin toplamını gösteren kalemdir. Pasif toplamının, sigorta şirketlerinin üçüncü şahıs ve kurumları ile ortaklara olan taahhütlerinin toplamını göstermesi bakımından ayrı bir önemi vardır.

Pay Başına Temettü

Bir dönemde ortaklara dağıtılmasına karar verilen toplam kar payının o döneme ait hisse senedi sayısına bölünmesi ile elde edilen değerdir.

PAZAR PAYI

Bir işletmenin ürettiği ürünlerin satışının, aynı endüstri alanında üretilen ürünlerin satışı içindeki payıdır.

PAZARLAMA

İşletmenin amacına ulaşması ve müşteriye tatmin için, mal ve hizmetlerin üreticiden tüketiciye doğru olan akışına yön verilmesini sağlayan işletme faaliyetidir. Satış, dağıtım, reklam gibi doğrudan ve ürün farklılaştırılması, pazar araştırması gibi dolaylı faaliyetleri kapsar.

PAZARLAMA ARAŞTIRMASI

İşletmenin pazarlama fonksiyonunu yapabilmesi için gerekli bilgilerin elde edilmesi, bunların analizi, yorumlanmasından sonra karar verme sırasında kullanılmasıdır. Pazarlama araştırmaları yapılırken anket, mülakat, istatistiksel yayınlar ve raporlardan yararlanılır.

Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)

Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-) Şirketlerin satış faaliyetlerini gerçekleştirirken karşılaşmış oldukları pazarlama, dağıtım, vb. giderlerin kaydedildiği kalemdir. Bu kaleme şirketlerin satış, pazarlama ve dağıtım kısımlarında çalışan personelin masrafları (örneğin maaşları), görevlerini gerçekleştirirken yapmış oldukları tüm giderler (örneğin satış ve dağıtım araçlarının amortisman payları ve benzin giderleri) kaydedilir.

PAZARLIK GÜCÜ

Piyasa şartlarının bazen alıcı, bazen de satıcıya sağladığı güçtür. Arz az, talep fazla olduğunda, satıcının pazarlık gücü fazladır. Arz çok, talep az olduğunda ise, alıcının pazarlık gücü fazladır.

Periyod

İncelenen grafiklerin çizildiği zaman birimini ifade eden bir kavramdır. Grafikler üzerindeki çalışmalar dört değişik zaman diliminde yapılmaktadır:

Aylık (Monthly)

Haftalık (Weekly)

Günlük (Daily)

Gün İçi (Intraday)

PERMİ

Kamu otoritelerinin ithal ve ihraç edilecek mallar, yurtdışına çıkarılacak döviz ve benzeri değerler için verdiği izin belgesidir.

Personel Avansları

Personel Avansları Şirket çalışanlarına çeşitli nedenlerle verilen avanslar dolayısıyla oluşan alacakların kaydedildiği kalemdir.

Personel Giderleri (-)

Personel Giderleri (-) Sigorta şirketlerinde çalışan personelin aldığı ücretlerin kaydedildiği kalemdir.

Personele Borçlar

Personele Borçlar Şirketlerin çalışan personellerine olan, fakat henüz ödemedikleri her türlü borçların (maaş, sosyal yardım, yemek parası, yol parası vb.) kaydedildiği kalemdir.

PERSPEKTİF PLAN

Onbeş yıl ve daha fazla bir süre için hazırlanan, ekonomik ve sosyal amaçları kapsayan uzun vadeli planlardır.

Peşin Ödenen Giderler

Peşin Ödenen Giderler Cari dönemde tahakkuk etmemiş fakat ödenmiş olan giderlerin tutarlarının izlendiği kalemdir.

Peşin Ödenmiş Vergiler

Peşin Ödenmiş Vergiler Vadesinden önce ödenmiş gelir, kurumlar ve diğer vergilerin tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

PETROL İHRAÇ EDEN ÜLKELER ÖRGÜTÜ

Suudi arabistan, İran, Irak, Kuveyt ve Venezuella'nın 1960 yılında, üye ülkelerin petrol üretim ve ihracatlarında ortak bir politika saptamak ve bu yolla petrol gelirlerini maksimum seviyeye çıkarmak amacıyla kurdukları örgüttür. 1980 yılına kadar başarılı bir grafik çizen örgüt, bu tarihten sonra gücünü kaybetmeye başlamıştır. bugün örgütün 13 üyesi bulunmaktadır.

PHILIPS EĞRİSİ

A.W.Philips'in parasal ücretlerdeki artış oranıyla, işsizlik oranı arasında kurduğu ilişkinin geometriksel olarak açıklanmasıdır. Buna göre, işsizlik azaldıkça parasal ücretlerin değişme oranı artmaktadır.

PIGOU ETKİSİ

Fiyatlardaki düşüş neticesinde reel servette meydana gelen artışın tüketim harcamaları üzerindeki etkisidir. Buna göre, tüketim harcamaları tüketici birimlerinin servetlerine göre oluşmaktadır. Pigou'ya göre, parasal ücretler azaldığında, fiyatlar genel seviyesi düşecektir. böylece tasarrufların reel değeri artacaktır. Bu da ucuz tüketim mallarına olan talebin artmasını sağlar.

PİLOT BÖLGESİ

Belirli bir konuda uygulanmaya konulması düşünülen bir modelin uygulama sonucunun daha kolay görülmesi amacıyla seçilen bölgedir. Bu uygulama sayesinde gelecekte karşılaşılabilecek problemleri önceden görmek mümkündür.

PİLOT ÜRETİM

Piyasaya yeni sürülecek bir mal ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek çeşitli problemlerin önceden belirlenmesi amacıyla üretilen, tüketici ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmayan üretimdir.

PİYASA

Bir malın alıcı ve satıcısının buluştukları yerdir. Burada para vererek mal ve hizmet talebinde bulunan alıcılar ile, para karşılığı mal ve hizmet sunan satıcılar birbirleriyle kolaylıkla ilişki kurabilirler.

PİYASA ARZI

Piyasadaki bütün satıcılar tarafından gerçekleştirilen mal ve hizmet arzıdır.

PİYASA DEĞERİ

İktisadi bir değer, o günkü alım satım değeridir. Rayiç olarakta adlandırılır.

Piyasa Değeri (PD)

Formül :

Birim : Değer

Şirketlerin hisse senetlerinin İMKB’de oluşan fiyatı ve toplam hisse senedi sayısı ile hesaplanan bu değer şirketlerin piyasa tarafından belirlenen değerini göstermektedir. piyasa değeri, şirketlerin borsadaki senetlerin alım-satım işlemleri sırasında almış olduğu değere göre değişmektedir.

Piyasa değerini belirleyen etmenlerden biri hisse senedi sayısıdır. Sermaye artırımını yoluyla hisse senetlerin artması durumunda piyasa değeri sadece bedelli sermaye artırımını esnasında kullanılan toplam rüçhan hakları miktarı kadar artmaktadır.

Piyasa Değeri-Aktifler Oranı (PDA)

Formül :

PD : Piyasa Değeri

Birim : Katsayı

Bu oran şirketlerin ulaştıkları aktif (varlık) büyüklüğünü hangi oranda piyasa değerlerine yansıtabildiklerini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Oranın geçmiş dönemleriyle kıyaslanması, önemli saptamalar yapılmasını sağlayabilir.

Piyasa Değeri-Defter Değeri Oranı (PDDD)

Formül :

PDDD : Piyasa Değeri-Defter Değeri

Birim : Katsayı

PD/DD, şirketlerin piyasada oluşan değerlerinin, özsermayelerinin kaç katı olduğunu gösterir. Defter değeri, bir şirketin hisse senetlerinin piyasa değerinin arkasında, hisse senetleri için güvence oluşturan maddi varlığının değerini gösterir.

PD/DD oranı sayesinde şirketlerin beher hisse senedi başına düşen özsermaye tutarına karşılık, hisse senedini almak için ne kadar ödememiz gerektiğini göstermektedir. PD/DD oranı yüksek olduğunda, hisse fiyatının yüksek olduğu, düşük olduğunda ise hisse fiyatının düşük olduğu şeklinde yargılara varılabileceği gibi benzer şirketler ve endüstri / sektör ortalamasına bakarak yorumlar yapılabilir.

Piyasa Değeri-Net Satışlar Oranı (PDNS)

Formül :

PD : Piyasa Değeri

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Katsayı

Bu oran, şirketlerin ulaştıkları satış hacimlerini hangi oranda piyasa değerlerine yansıtabildiklerini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Oranın geçmiş dönemleriyle kıyaslanması, önemli saptamalar yapılmasını sağlayabilir.

Piyasa Değerini Ölçen Oranlar (PD)

Halka açık şirketlerde ortakların yatırımları sonucu elde ettikleri getirilerini görmek ve gelecekteki olası getirilerini tahmin etmek, hisse senetlerinin piyasada oluşan fiyatlarının gerçekçiliğini ölçmek için kullandıkları oranlardır.

PİYASA EKONOMİSİ

Hangi mal ve hizmetin üretileceğine tüketicinin karar verdiği ekonomi türüdür. Üretilcek mal ve hizmeti talep belirler. Mala olan talep arttıkça, malın fiyatı da artacaktır. Bu da işletmelerin kar maksimizasyonunu sağlar.

Piyasa Emri

Menkul kıymet alım satımında en iyi piyasa fiyatından işlemin gerçekleştirileceği emir türü olup; en büyük avantajı emrin hemen yerine getirilebilme olasılığıdır.

PİYASA FİYATI

Sermaye piyasası aracının arz ve talebinin karşılaşması sonucunda oluşan fiyattır. Bu düzeyde arz ve talep eğrileri aynı noktada kesişirler.

Piyasa Gözetimi

Borsada işlem gören menkul kıymetlerde gerçekleşen olağandışı fiyat ve/veya miktar hareketlerinin, sözkonusu borsanın ilgili birimi ve/veya piyasanın yasal düzenleyicisi konumunda olan kurumca, yapay piyasa ve içeriden öğrenenlerin ticareti gibi yasal olmayan aktivitelerin tespit edilebilmesi için izlenmesi ve incelenmesidir.

PİYASA GÜÇLERİ

Piyasada ürünün satış fiyatını ve miktarını belirleyen arz ve talep güçleridir.

PİYASA KAPİTALİZASYONU

Hisse senedi piyasasında, hisse senetleri işle gören firmaların çıkarılmış nominal sermayelerinin hisse fiyatları bazında piyasa değerini belirtir.

Piyasa Riski

Yatırımcıların beklentilerindeki değişiklikler sebebiyle menkul kıymetlerin fiyatlarında değişimlerin oluşmasıyla zarar ortaya çıkması olasılığıdır.

PİYASA TALEBİ

Piyasadaki tüketicilerin bir mal veya hizmete olan taleplerinin toplamıdır.

PİYASA TALEP EĞRİSİ

Kişilerin bir mala olan taleplerinin geometrik olarak tek tek toplanması suretiyle elde edilen eğridir.

Piyasa Yapıcı

İşlem piyasalarının ve/veya borsa işlemlerinin likitidesini sağlamak amacıyla her zaman alım ve satım için fiyat vermek zorunda olan kişi ve/veya kurumlara verilen isimdir.

Market makerlar, belirli hisse senetlerinin fiyatlarını sabit tutmak amacıyla, menkul kıymetler borsasında hisse senetlerini fiyatlar düştüğünde alıp, yükseldiğinde satan kişi

veya kuruluşlardır. Ancak market makerın bu işlemi yapabilmesi için, hisse senetlerine sahip olması veya hisse senetleri adına satma yetkisi olması gerekmektedir. Bu kişi veya kurumlar borsalarda işlem gören emtia, hisse senedi, vadeli kontrat gibi enstrümanlardan bazılarını seçip, bu enstrümanda uzmanlaşarak piyasa yapıcısı olurlar. Piyasa şartlarının en uç durumlarında bile alış ve satış fiyatları belirleyerek, piyasasının likiditesini sağlarlar. Bazı borsalarda elektronik işlem yerine piyasa yapıcıları üzerinden işlem yapılır. Bunların en belirginini NYSE (New York Stock Exchange) dir.

PİYASA YAPISI

Piyasadaki satıcılar arasındaki rekabete dayanan ilişkileri belirleyen özelliklerden meydana gelmektedir. Piyasada faaliyet gösteren firmaların büyüklük oranları, alıcıların büyüklük oranı, mal farklılaştırma derecesi, piyasaya giren mallara konulan kısıtlamalar piyasa yapısını oluşturan başlıca özelliklerdir.

Piyasaya Göre Ayarlama

Vadeli işlem sözleşmesinde pozisyon alındığı tarihten itibaren cari uzlaşma fiyatı ile bir önceki gün piyasada oluşan uzlaşma fiyatı arasındaki farkın, açık pozisyon sahiplerinin hesaplarına yansıtılmasıdır.

PLANLAMA

Planlama, belirli bir dönemde, belirli sosyo-ekonomik amaçlara ulaşabilmek için, önceden belirlenmiş araçları kullanarak bu işle görevlendirilmiş organlar tarafından belirli bir bölgede yürütülen faaliyetlerin tümüdür.

PLANLI EKONOMİ

Kaynak kullanım kararlarının piyasa mekanizması yerine merkezi yönetim tarafından alındığı ekonomi türüdür. Kaynak kullanımını devlet belirler ve devlet kontrol eder. Planlı ekonomilerde ekonomik düzenlemeler hazırlanmış planlar çerçevesinde yapılırsa da , ülkeler farklı ekonomik ve politik sistem uyguladıklarında planlar da bu sisteme göre değişecektir. planlar emredici planlar ve yol gösterici planlar olarak ikiye ayrılır. emredici planlarda ülkedeki bütün ekonomik faaliyetler planlar çerçevesinde yürütülürken, yol gösterici planlar kamu sektörü ve özel sektörüyle yapılır.

PLASMAN

Paranın gelir getirici bir alacağa, bir gayrimenkule veya bir menkul değere ayrılmasıdır.

POLİÇE

Alacaklı olan bir kişinin borçlusuna borcunu ödemesi için yazı yoluyla yolladığı ödeme emridir. Poliçe bir kredi aracıdır. Paranın transferini sağlar. Aynı zamanda bir tür paradır.

POLİTİK İKTİSAT

İktisat ve siyaset ilmi kurallarını inceleyerek, bu kuralları devletin ekonomik rolünü belirlemek ve düzenlemek amacıyla birarada kullanan bilim dalına verilen addır.

POLİTİKA ARAÇLARI

Miktarları isteğe göre değişebilen, belirli bir amaca ulaşmak için kullanılan verilerdir. Kantitatif politika araçları ve kalitatif politika araçları olarak ikiye ayrılır. Kalitatif araçlar, mevcut yapıyı değiştirmeye yönelik; kantitatif araçlar ise bu yapıya değiştirmeyen sadece yapının toplumu etkileme oranını değiştiren araçlardır.

POOL

Belirli bir süre içinde, belirli bir amacı gerçekleştirmek için iki veya daha fazla işletmenin biraraya gelerek yapmış oldukları geçici ve gizli işbirliğidir. Çoğunlukla pazar paylaşımı ve fiyat kontrolü için yapılırlar.

Portföy

Bir yatırımcının sahip olduğu menkul kıymetlerin tümüne verilen addır.

PORTFÖY YATIRIMLARI

Yatırımcıların faiz veya kar payı sağlamak amacıyla bono, tahvil, hisse senedi gibi kıymetli evrakları toplamalarıdır. Devlet tahvillerinin alımı portföy yatırımlarına bir örnektir.

Portföy Yöneticiliği

Sermaye piyasası araçlarından oluşan portföylerin müşterilerle yapılacak portföy yönetim sözleşmesi çerçevesinde vekil sıfatıyla yönetilmesidir.

PORTFÖY YÖNETİMİ

Mali piyasalarda hangi yatırım araçlarına ne zaman, ne kadar para yatırılacağı ve bunların getirilerinin hakkındaki yönlendirme ve yönetim işlemleridir.

POTANSİYEL GSMH

Ekonominin üretim kaynaklarının tümünün tam anlamıyla kullanılması durumunda, ekonominin üretebileceği mal ve hizmetlerin toplamıdır.

Pozisyon Açma

Bir piyasaya girşi ifade eden bir kavramdır.

Pozisyon Açma Zamanı

Bir piyasaya girilmesi gereken doğru zamanı ifade eden bir kavramdır.

Pozisyon Kapama

Bir piyasadan çıkışı ifade eden bir kavramdır.

Pozisyon Kapama Zamanı

Bir piyasadan çıkılması gereken doğru zamanı ifade eden bir kavramdır.

POZİTİF İKTİSAT

İktisat ilminin olayları ve kişilerin davranışlarını objektif olarak gözlemlediği ve buna bağlı olarak kararlar aldığı iktisat türüdür.

Prefinansman

Bir firmanın belirli bir sürede yerine getirmek üzere anlaşma yaptığı bir siparişte süre dolmadan önce, sipariş bedelini kısmen ya da tamamen almasıdır. Bu sebeple bu krediye "ön finansman" denmektedir. Bu krediler çoğunlukla ihracat siparişlerinde kullanılmaktadır.

Prefinansman , ihracat ve döviz kazandırıcı işlemlerle ilgili mal ve hizmet alımının

finansmanında kullanılmak üzere, firmaların bizzat kendilerince yurt dışındaki alıcıdan veya uluslararası finans kuruluşlarından döviz veya efektif olarak sağlanıp, ülkedeki bankalar aracılığı ile (garanti verilerek veya verilmeksizin) yurda getirilerek kullanılmaktadır.

PRİM

İşin kapsamına göre asıl ücrete ek olarak yapılan ödemedir. Prim, işverenin isteği doğrultusunda veya sözleşme uyarınca yapılır. Teşvik edici bir ödüllendirme aracı özelliği taşır.

Primli

Bir şirket hisse senedinin olması gereken değerin yüzde (%) olarak ne kadar üzerinde işlem gördüğünü ifade eden bir kavramdır. Örneğin 10.000TL gerçek değeri olan bir hisse senedi 12.000 TL'de işlem görüyorsa, "%20 primli" işlem görüyor denir.

PRİMLİ TAHVİL

Tahvilin ihraç fiyatının, tahvil üzerinde yazılı olan nominal fiyattan düşük olması durumudur. Bu fark, primli tahvil şeklinde adlandırılır.

PROGRAM KREDİLERİ

Belirli bir projenin finansmanı ile sınırlandırılmamış, kalkınma planı çerçevesinde kullanılabilen dış kredilerdir. Hükümet program kredilerini uluslararası bir finansman kuruluşundan veya başka bir hükümetten alır.

PROJE KREDİLERİ

Belirli bir projenin finansmanı için kullanılabilen dış kredilerdir. Hükümet proje kredilerini uluslararası bir finansman kuruluşundan veya başka bir hükümetten alır. Bu krediler projeden başka bir amaçta kullanılamazlar.

PROVİZYON

Herhangi bir bankada hesabı bulunan bir kişinin, banka hesabından herhangi bir anda çekilebilen, hesap bakiyesinin ödemeye müsait olduğunun teyididir.

PSİKOLOJİK PARA TEORİSİ

A.Aftalion'un geliştirdiği, paranın değerinin halkın psikoloji ve davranışlarına göre açıklayan teoridir. Bu teoriye göre, dolaşımdaki paranın artması, fiyatları da harekete geçirecek fiyatların artmasına neden olacaktır.

R

RAMBURSMAN

Alınan bir borcun geri ödenmesi, bedeli ödenmesi şartıyla teslim edilen malın bedelinin yatırılması, başkası hesabına ödenen bir masrafın tahsisi gibi işlemler rambursman kavramı kapsamındaki işlemlerdir.

RANT

Bir üretim faktörü olan toprağın, belirli bir süre kullanımı için ödene meblağdır. İktisadi anlamda ise, arzın sabit kalarak talebin artması ile artan fiyatlardan elde edilen gelirdir.

RANTABİLİTE

Bir işletmede belirli bir dönemde elde edilen karın, aynı dönemde işletmede kullanılan sermayeye oranıdır.
$$[(\text{Satılan miktar} \times \text{Fiyat}) - \text{Satılan miktarın maliyet gideri}] / \text{Sermaye}$$
 şeklinde formüle edilebilir.

RASYO

İşlemenin yapısı ve işletme faaliyetlerinin verimliliği hakkında bilgi veren rakamlardır. Rasyolar, işletme kararlarının etkinliğini arttırmaktadırlar.

RASYONEL BEKLEYİŞLER TEORİSİ

Kişilerin ekonomik yaşamda yeterli derecede bilgiye sahip olduklarını ve buna bağlı olarak doğru kararlar aldıklarını savunan teoridir. Bu teori, olabilecek bir yanılmanın geçici olduğunu savunur.

Rating (Reyting)

İhraççıların (şirket, devlet vs.) ihraç ettikleri borç niteliğindeki menkul kıymetlerin (tahvil, finansman bonosu vs.) anapara ve faizini zamanında geri ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarını göstermek amacıyla bağımsız kuruluşlar tarafından yapılan değerlemedir.

Re'sen Alım Satım

Temerrüt halinin Borsa Yönetim Kurulu'nun belirlediği süreyi doldurması durumunda, sürenin bitimini takip eden ilk iş günü işlem konusu hisse senetlerinin temerrüde düşen üyenin pozisyonuna göre Hisse Senetleri Piyasası Müdürlüğü tarafından elektronik ortamda ayrı hisse koduyla, cari fiyattan alım satımının yapılmasıdır.

REASÜRANS

Sigortacının yaptığı sözleşmelerden doğan riskleri kısmen veya tamamen başka bir sigortacıya devretmesidir. Reasürans, sigorta şirketinin aldığı riski taşıyamama ihtimali karşısında aldığı bir tedbir niteliğindedir.

Reasürörler Payı (-)

Reasürörler Payı (-) Sigorta şirketlerinin satmış oldukları ve içersinde reasürör kuruluşlara devrettiği taahhütlerinin yürürlükte bulunan poliçelerin brüt tutarları için gün esasına göre ertesi yıla sarkan kısımdan oluşan cari rizikolar karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Reasürörlere Verilen Primler (-)

Reasürörlere Verilen Primler (-) Sigorta şirketlerinin reasürör kuruluşlara verdikleri primlerin kaydedildiği kalemdir.

REDEVANS

Herhangi bir marka veya lisansın devredilemesi karşılığında tahsis edilen bedeldir.

REEKSPORT

Bir ÷lkeye ithal edilen malların, çok fazla fiziki değışikliğı uğıratılmaksızın başka ÷lkelere satılmasıdır. ÷lkeler arası fiyat farklılıklarından yararlanmak amacıyla bu işlemdede, yeniden ambalajlama gibi küçük değışiklikler yapılır.

REEL DÖVİZ KURU

Nominal döviz kurunun, fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilir. Deflasyon olarakta adlandırılan bu işlem, fiyatların artış etkisini ortadan kaldırmak amacıyla yapılır.

REEL FAİZ

Nominal faizin enflasyon oranıyla deflate edilmiş halidir.

REEL GELİR

Gelirin belirli bir dönemdeki satınalma gücüdür. Nominal gelirin fiyat endeksine bölünmesi ile bulunur.

Reel Sektör

Belirli bir ÷lkede, üretim yapılan sektörü ifade eden bir kavramdır.

REEL SERMAYE

Üretim sırasında kullanılan fiziki mal varlıklarıdır. Bina, fabrika reel sermayeye örnek olarak verilebilir.

REEL ÜCRET

Parasal ücretlerin genel fiyat endeksine bölünmesi ile elde edilir ve nominal ücretin satınalma gücünü gösterir. Nominal ücretteki artış, fiyatlar genel seviyesindeki artıştan fazla ise, reel ücret yükselmiştir. Nominal ücretteki artış, fiyatlar genel seviyesinden az ise, reel ücret düşmüş demektir. Artış aynı ise ücret değışmemiş demektir.

REEL YATIRIMLAR

Belirli bir ÷lkede, belirli bir dönem içerisinde ekonomide yeni üretim kapasitesini arttırmaya yönelik mevcut sermaye stokuna yapılan ilavelerdir.

Reeskont Karşılığı (-)

Reeskont Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin bilançonun hazırlandığı tarih itibarıyla sigorta poliçesi sattıkları müşterilerinden olan net tahsilatlarının bu tarihteki değerlerine indirgenebilmeleri amacıyla ayrılan reeskont tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

REESKONT KREDİSİ

Bankaların, yeni plasman veya nakit gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla Merkez Bankası'ndan borçlu cari hesap veya senet iskontosu şeklinde talep ettikleri nakdi kredidir. Bu kredi, para politikasının uygulamasında oldukça etkilidir.

REESKONT ORANI

Bankalar Merkez Bankası'ndan kredi almak istediklerinde ellerindeki senet, bono gibi kıymetli evrakları Merkez Bankası'na vererek iskonto ettirirler. Merkez Bankası'nın bu işleme uyguladığı faiz reeskont oranıdır. Bu oranın yükselmesi kredi hacminin daralmasına, azalması ise kredi hacminin genişlemesine neden olur.

REFAH EKONOMİSİ

Toplumun ve bireyin refah seviyesini maksimuma çıkarmak için gerekli iktisadi tedbirleri içeren politikayı belirlemeye yarayan iktisat analiz dalıdır. Bunu uygularken, refahın niteliği toplumu oluşturulan bireylerin değer yargılarına göre belirlenir.

REFAH ÖLÇÜTÜ

İktisat politikası uyguladıktan sonra, bu politikanın toplumun refah seviyesini yükseltip yükseltmediğini ölçmeye yarayan kriterlerdir. Eğer uygulama sonucu, toplumda hiçbir bireyin refahını azaltmadan, bir bireyin refahı artmışsa, toplumsal refahın arttığını söyleyebiliriz.

Referans Fiyat

Bir hisse senedinin işlem görebileceği en üst ve en alt fiyat limitlerinin belirlenmesinde esas teşkil etmeyen, fiyat tescili yapıncaya kadar üyelerce referans değer olarak

kullanılması amaçlanan fiyat olup; sadece rüçhan hakkı kupon pazarında işlem görmeye başlayacak yeni pay alma kuponları için hesaplanmaktadır.

REFLASYON

Deflasyon içindeki veya deflasyona kaymakta olan bir piyasanın tekrar dengeye getirilmesidir. Enflasyona neden olmaksızın istihdam hacminin arttırılmasına yönelik çabaları kapsar.

Regresyon Analizi

Regresyon analizi, bir bağımlı değişkenin başka açıklayıcı değişken ve/veya değişkenlere olan bağımlılığını, bağımlının ortalama değerini, açıklayıcıların bilinen ya da değişmeyen değerleri cinsinden tahmin etme ve/veya kestirme amacıyla yapılan bir incelemedir.

REPO

Repo, bir menkul kıymetin belli bir tarihte belli bir fiyattan geri almak taahhüdüyle satımını içeren bir işlemdir. Esas itibarıyla repoya konu olan menkul kıymetler teminat vasfı taşımakta olup, kısa vadeli bir borç verme durumu söz konusu olmaktadır.

RESİM

Bazen karşılıksız, bazen de bir hizmet karşılığı olarak alınan bir vergi türüdür. Örneğin ithalat damga resmi karşılıksız alınan; rıhtım resmi ise hizmet karşılığı alınan bir bedeldir.

Resmi Dairelerden Alacaklar

Resmi Dairelerden Alacaklar Resmi Kuruluşlardan doğan alacakların kaydedildiği kalemdir.

RESMİ DÖVİZ KURU

Kamu otoriteleri tarafından belirlenen döviz kurudur. Resmi döviz kurunun piyasa döviz kurunun altında olması ithalatı teşvik eder, ihracatı ise engeller.

Resmi Kuruluşlar Mevduatı

Resmi Kuruluşlar Mevduatı Resmi kuruluşların belli bir dönem için, gelir elde etmek

amacıyla açtırmış oldukları mevduat hesapları yoluyla sağlanmış olan kaynakların kayıtlı olduğu kalemdir.

Resmi Kuruluşlar Mevduatına (-)

Resmi Kuruluşlar Mevduatına (-) Yasayla kurulmuş döner sermayeli kuruluşlar (üniversiteler, özel idareler, vb.), yerel yönetimler, mahkeme, savcılık gibi adli merciler ve sosyal sigorta kurumları, vb. gibi kamu kuruluşlarının bankalarda açmış oldukları hesaplara tahakkuk eden faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

RESMİ MEVDUAT

Genel bütçeli kurumlara, katma bütçeli kurumlara, yerel yönetimlere, yasayla kurulmuş döner sermayeli kurumlara, sosyal sigorta kurumları gibi kurumlara ait hesaplardır.

Resmi Müzayede Pazarı

Mahkemelerin, icra dairelerinin ve diğer resmi dairelerin borsada yapılmasını gerekli gördükleri hisse senedi işlemlerinin gerçekleştirildiği pazardır.

RETRET

Elindeki poliçeyi tahsil edemeyen muhatabın senet bedeline masraf ve faizleri de ekleyerek borçlulardan birine çektiği ikinci poliçeye verilen addır.

REVALÜASYON

Bir ülke parasının hükümet kararı ile altın veya başka ülke paralarına göre değerinin yükseltilmesi şeklinde yapılan ayarlamalardır. Revalüasyona genellikle Merkez Bankası'nda ihtiyaçtan fazla altın ve döviz birikmesi durumunda batvurulur.

Reyting

İhraççıların (şirket, devlet, vs.) ihraç ettikleri borç niteliğindeki menkul kıymetlerin (tahvil, finansman bonosu vs.) anapara ve faizini zamanında geri ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarını göstermek amacıyla bağımsız kuruluşlar tarafından yapılan değerlemedir.

REZERV HAREKETLERİ

Ödemeler bilançosunun üleknin resmi rezerv ve borçlarını gösteren bölümüdür.

REZERV PARA

Ülkelerin ve uluslararası kuruluşların bulundurduğu döviz, altın gibi ödeme araçlarına verilen addır.

RİCARDO'NUN RANT TEORİSİ

Ricardo rantın topraklar arasında mevcut olan verimlilik farkından doğduğunu ileri sürmüştür. Çünkü artan nüfus ile artan talep miktarını karşılayacak üretim miktarı sadece azalan verim kanunuyla gerçekletemektedir.

Risk

İstenmeyen sonuçlarla karşılaşma olasılığıdır.

RİSK SERMAYESİ

Yüksek risk taşıyan girişimlerin finansmanı için kullandırılan sermayedir.

Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı

Kayıtlı sermaye sistemine göre kurulmuş olan ve çıkarılmış sermayelerini esas olarak sermaye ve faiz kazancı elde etmek amacıyla risk sermayesi yatırımlarına yönelten halka açık anonim ortaklıklardır.

RİSKİN DAĞITILMASI İLKESİ

Mevcut riskin, risklere karşı sigortalı kişiler arasında dağıtılmasıdır. Sigortacı, sigortalı kişinin zararını öderken, diğer sigortalılardan alacağı primlerden yararlanacaktır.

RİSTURN

Kooperatiflerde, dönem sonu elde edilen karın ortaklara dağıtılan kısmıdır. Bu dağıtımın amacı, ortakların birbirlerinin sırtından haksız kazanç sağlamalarını önlemektir.

RO-RO

Treyler ve konteynerlerin deniz yoluyla taşınmasını sağlayan özel gemilerdir. Genellikle 50-60 treyler taşıma kapasitesine sahiptirler.

RÖPOR

Vadesi gelmiş olan bir hesabın şartları değişmeksizin ileri bir tarihe uzatılmasıdır.

ROYALTİ

Bir lisans veya ticari marka sahibinin sahip olduğu hakları bir başkasına devretmesi karşılığı aldığı bedeldir. Kiralanarak veya üretim birimi üzerinden verilebilir.

Rüçhan Hakkı Pazarı

Hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin nakit sermaye artışı yapmak üzere belirledikleri rüçhan hakkı kullanma süresi içinde sözkonusu hisse senedi üzerinde bulunan yeni pay alma kuponunun alınıp satılabilmesi için açılan pazardır.

RÜÇHANLI HİSSE SENEDİ

Sermaye artırımına gidilen anonim şirketlerde, eski ortaklara şirketteki sermaye paylarıyla orantılı olarak yeni hisse senetlerinden verilmesi ile kişiye rüçhan hakkı tanınmış olur. Yeni çıkartılan bu hisse senetlerini alma hakkını kazandıran hisse senetlerine de rüçhanlı hisse senetleri denir.

RÜCU HAKKI

Müteselsil borçlarda, başkalarını da ilgilendiren bir borcu ödeyen kişinin, diğerlerinin payına düşen borçlarını kendisine geri ödemelerini istemesi hakkıdır.

S

SABİT DEĞERLER

Sabit Değerler Sigorta şirketlerinin almış veya yaptırmış oldukları, kullanım süreleri bir yıldan uzun, eskiyebilen, yıpranabilen ve değer kaybına uğrayabilen gayrimenkullerinin

ve uzun vadeli yatırım amacıyla bulundurulanan menkul kıymetlerinin kaydedildiği kalemdir.

SABİT DEĞERLER

Ev, bina, toprak, makina gibi kullanılan ve satış için elde tutulmayan taşınır ve taşınmaz değerlerin tümüne verilen addır.

Sabit Döviz

Belirli bir ülkenin ulusal parasının, belli bir parite üzerinden konvertibl bir dövize bağlanarak değerin ayarlanmasıdır.

Sabit Getirili Menkul Kıymetler

Alacaklılık hakkı sağlayan, belirli bir meblağı temsil eden, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve yatırım aracı olarak kullanılan bu borçlanma senetleri; ihraç eden kuruluşların niteliğine göre kamu ve özel sektör menkul kıymetleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar, vade sonuna kadar elde tutulmaları halinde belirli bir getiriği garanti etmektedirler.

SABİT KIYMETLER (NET)

Sabit Kıymetler (Net) Bankaların almış veya yaptırmış oldukları, kullanım süreleri bir yıldan uzun, eskiyebilen, yıpranabilen ve değer kaybına uğrayabilen gayrimenkullerin kaydedildiği kalemdir. Sabit Kıymetler maliyetlerine göre kaydedilirler. Fakat ülke vergi kurallarına göre bankalar bazı sabit kıymetlerini (arazi ve arsalar, yapılmakta olan yatırımlar, vb. dışındakiler) amortize edip bunları gider olarak (bunlar para çıkışı gerektirmeyen giderler oldukları için ödenecek vergi matrahı azalır) gelir tablosuna ve birikmiş amortismanlar kalemine kaydederler.

SABİT KUR SİSTEMİ

Döviz kurunun hükümet tarafından belirlendiği, olabilecek dalgalanmalara izin verilmeyen, döviz kurlarının sabit tutulduğu sistemdir. Sabit kur sistemi, altın para sistemi ve kontrollü kambiyo sistemi olarak sınıflandırılır.

SABİT MALİYETLER

Kısa dönemde işletmenin üretim seviyesine bağlı olmayan giderlerdir. İşletmenin üretim miktarı azalsa da, artsa da miktarı değişmeyen kaçınılmaz giderlerdir. Bina, makina, teçhizat giderleri sabit maliyetlerin başlıcalarıdır.

SABİT SERMAYE

Bina, arsa, makina gibi işletme aktifinde bulunan ve amortisman hesabına giren varlıklar için yatırılan sermayedir. Bunlar hemen paraya çevrilemezler., süreklilik gösterirler. Makina, arazi, patent hakkı, her türlü donanım sabit sermaye unsurlarından bazılarıdır.

SABİT SERMAYE MALLARI

Bina, makina gibi üretim sırasında uzun süre kullanılabilen dayanıklı mallardır.

SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

Bina, makina gibi üretim sırasında uzun süre kullanılabilen dayanıklı malların üretilmesi için yapılan harcamalardır.

SAFİ MİLLİ HASILA

Ülkenin ekonomik durumunu ve refah seviyesini belirlemek amacıyla, gayrisafi milli hasıla'dan amortismanların çıkarılması yoluyla elde edilen değerdir.

SAĞLAM PARA

Fiili satınalma gücü ve resmi değeri büyük oranda birbirine eşit olan paradır. Genellikle güçlü bir ekonomiye sahip ülkelerin paraalrı sağlam para kabul edilmektedir.

Saklama

Takası gerçekleştirilen menkul kıymetlerin kabul görmüş ve organize olmuş kuruluşlarca muhafaza edilmesidir.

Saklama Kuruluşu

Menkul kıymetleri müşterisi adına saklamaya yetkili olan kurum ve kuruluşlardır.

SANAYİ

Hammaddeleri yapılmış madde haline getirmek için gerçekleştirilen üretim ve bu üretimde kullanılan araçların tümüne verilen addır. Sanayi, müteşebbis tarafından kar elde etmek amacıyla kurulan mal ve hizmet üretimidir.

SANAYİ DEVRİMİ

Artan talep baskısı ve daha büyük karlar elde etme umuduyla, 18. Yüzyılın sonunda ve 19. yüzyılın başında yeni buluşların üretimi etkilememesiyle İngiltere'de başlayarak daha sonra Avrupa'ya yayılan sınai aşamasıdır. Sanayi devrimiyle, İngiltere, Batı ülkeleri ve Kuzey Amerika'da üretim, verimlilik, nüfus ve şehirleşme oranlarında önemli artışlar olmuştur.

Satan Ortak

Halka arzı gerçekleşen hisse senetlerini satan ortak(lar) (kişi ve/veya kurumlar).

SATICI PİYASASI

Satıcıların pazara hakim olduğu, istedikleri satış şartlarını alıcılara kabul ettirdikleri piyasa türüdür. Talebin arza oranla çok olduğu durumlarda, satıcılar piyasaya hakimdirler. Fakat talebin az olduğu durumlarda, arz-talep dengesi bozulacağından, satıcıların piyasaya olan hakimiyeti de azalacaktır.

Satıcılar

Satıcılar Yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetlerinden (vadeli mal ve hizmet alımlarından) dolayı oluşan senetsiz ticari borçların kaydedildiği kalemdir.

Satınalan Anonim Şirket & Vakıf Sayısı

Yurtiçinde anonim şirket ve vakıflara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan anonim şirket ve vakıf sayısı.

Satınalan Anonim Şirket & Vakıf Sayısı Oranı

Yurtiçinde anonim şirket ve vakıflara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan anonim şirket ve vakıf sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

Satınalan Bayi Sayısı

Yurtiçinde bayilere satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan bayi sayısı.

Satınalan Bayi Sayısı Oranı

Yurtiçinde bayilere satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan bayi sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

Satınalan Ortak Sayısı

Yurtiçinde ortaklara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan ortak sayısı.

Satınalan Ortak Sayısı Oranı

Yurtiçinde ortaklara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan ortak sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

Satınalan Şirket/Grup Çalışanı Sayısı

Yurtiçinde şirket ve grup çalışanlarına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan şirket ve grup çalışanı sayısı.

Satınalan Şirket/Grup Çalışanı Sayısı Oranı

Yurtiçinde şirket ve grup çalışanlarına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan şirket ve grup çalışanı sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

Satınalan Yurtiçi Bireysel Yatırımcı Sayısı

Yurtiçinde şahıslara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan bireysel yatırımcı sayısı.

Satınalan Yurtiçi Bireysel Yatırımcı Sayısı Oranı

Yurtiçinde şahıslara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan bireysel yatırımcı sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

Satınalan Yurtiçi Kurumsal Yatırımcı Sayısı

Yurtiçinde kurumlara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan kurumsal yatırımcı sayısı.

Satınalan Yurtiçi Kurumsal Yatırımcı Sayısı Oranı

Yurtiçinde kurumlara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerini satın alan kurumsal yatırımcı sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

SATINALMA GÜCÜ PARİTESİ

1916'da Gustav Cassel tarafından geliştirilen teori, iki ülke parası arasındaki denge döviz kurunun, bu paraların yurtiçi satınalma güçlerine göre belirleneceğini açıklar. Örneğin, 1\$=1000TL ise; 1\$'in Amerika'daki satınalma gücüyle, 1000TL'nin Türkiye'deki satınalma gücü eşit ise, denge döviz kuru olarak kalır.

SATIŞ GARANTİSİ

Şirketin finansal varlık ihracında yatırım bankasının ihracı yapan şirketi güvence altına alacak şekilde bu şirketlere tanındıkları garantidir. Piyasaya yeni çıkan menkul değerlerin satılamaması gibi olumsuzlukları önlemek amacıyla yapılır.

Satış İskontoları (-)

Satış İskontoları (-) Şirketlerin satış faaliyetlerini yürütürken müşterilere yapılmış olan iskонтoların kaydedildiği kalemdir.

Satış Karları

Satış Karları Sigorta şirketlerinin menkul kıymetler cüzdanında, iştirakler ve sabit değerler hesaplarında kayıtlı olan değerlerin satışı sonucu oluşan karların kaydedildiği kalemdir.

SATIŞ VERGİLERİ

Harcamalar üzerinden alınan bir tür dolaylı vergidir. Genel satış vergileri ve Özel satış vergileri olarak ikiye ayrılır. Genel satış vergileri, üretim esnasında mallar el değiştirirken alınırlar. Özel satış vergileri ise tüketim esnasında alınan vergilerdir.

Satış Yöntemi

Halka arz işlemi gerçekleştirilirken izlenen satış yöntemidir.

Borsada halka arz,

Fiyat aralığıyla talep toplama,

Sabit fiyatla talep toplama

kullanılabilecek yöntemler arasındadır.

Satış Zararları (-)

Satış Zararları (-) Sigorta şirketlerinin menkul kıymetler cüzdanında, iştirakler ve sabit değerler hesaplarında kayıtlı olan değerlerin satışı sonucu oluşan zararların kaydedildiği kalemdir.

Satışlardan İndirimler (-)

Satışlardan İndirimler (-) Şirketlerin satış faaliyetleri esnasında oluşan ve gerçekleştirilen satış tutarlarından düşülmesi gereken iade, iskonto, vb. indirimleri kapsayan kalemdir.

Satışların Maliyeti (-)

Satışların Maliyeti (-) Şirketlerin cari dönemde satmış oldukları ürün veya hizmetlerin maliyetlerinin kaydedildiği kalemdir. Dikkat edilmesi gereken bir husus ise bu kalemin satılmak veya üretilmek için alınan malların ve harcanan fonların tutarını yansıtmayıp, sadece cari dönemde gerçekleşen ürün veya hizmet satışlarının maliyetini yansıttığıdır.

Satıştan İadeler (-)

Satıştan İadeler (-) Yapılmış olan satışlardan iade edilen tutarların kaydedildiği kalemdir.

SAVAŞ EKONOMİSİ

Savaş dönemlerinde tüm ekonomik kaynakların savaş için gerekli malların üretiminde kullanıldığı, fiyat belirleme ve üretim, bölüşüm, tüketim kararlarının tamamen devletin kontrolüne bırakıldığı ekonomik düzendir.

SAY KANUNU

J.B.Say'ın ortaya attığı, "her arz kendi talebini yaratır" görüşünü kapsayan kanundur. Bu kanun Mahreçler Yasası olarakta adlandırılmaktadır. Say, üretimde meydana gelen her yeni artışın talebi de beraberinde getireceğini savunmuştur. Ona göre, ekonomide talep yetersizliği ve işsizlik mümkün değildir.

Seans

Borsada işlemlerin başlaması ve bitmesi arasında geçen süredir.

Seans/Gün Sonunda Analiz

Seans ve gün sonunda yapılan çalışmalarda geçmiş olan zaman diliminin yorumu yapılarak strateji belirlenmekte ve buna uygun olarak hareket edilmektedir.

Bazı borsaların aktif seans izleme fiyatları yatırımcılara pahalı geldiğinde, yatırımcılar çalışmalarını o borsaların mücade ettikleri bedava gecikmeli bilgiler ile yapmayı tercih edebilmektedirler.

SEDÜLER GELİR VERGİSİ

Gerçek kişilerin, ticari, menkul ve gayrimenkul sermaye iradı, zırai kazançlar gibi aynı dönemde farklı kaynaklardan elde ettikleri çeşitli gelirlerin herbirinin tek tek vergilendirilmesidir.

SEKTÖR

Ekonominin faaliyet bölümleridir. Bu bölümlendirmenin ekonomik analizlerde ve teorik çalışmalardaki rolü büyüktür.

Sektör Fonları

En az %51'i, isimlerini aldıkları sektöre ait firmaların hisse senetlerinden oluşan fonlardır. Sektör fonları, sektörlerdeki gelişmelere bağlı olarak en yüksek verim ve en yüksek risk potansiyeli taşımaktadırlar.

SELEKTİF KREDİ POLİTİKASI

Kredi kaynaklarının ekonomik amaçların önceliğine göre dağıtılmasıdır. Krediler ilk aşamada gelişmesi gerekli sektörler için verilirler.

SENDİKA

İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacıyla oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. İşçi sendikaları, işkolu esasına göre bir işyerindeki işçiler, işveren sendikaları da yine işkolu esasına göre bir işyerindeki işverenler tarafından kurulurlar.

Sendikasyon

Uluslararası ticari bankalardan bazılarının, bir banka ya da finans kurumu liderliğinde kredi vermek amacıyla birleşmesidir.

Sendikasyon kredisi

Yapılan bir sendikasyon anlasması çerçevesinde uluslararası ticari bankalardan, bir banka yada finans kurumu liderliğinde, birden fazla banka ve/veya finans kurumunun aldığı nakdi kredilerdir.

Senyoraj Geliri

Belli bir enflasyon oranında halk, milli gelirle orantılı olarak, elinde para bulundurmak isteyecektir. Bu miktar reel olarak belirlenecektir. Büyüyen bir ekonomide halkın muamele güdüsüyle talep edeceği reel para miktarı artacağı için, hükümet enflasyonist bir baskıya yol açmaksızın piyasadaki para arzını arttırabilir. Diğer bir deyişle; para stokundaki artış, reel büyüme sonucu halkın reel para talebinde görülecek artıştan büyük değilse, hükümet enflasyonist baskıya neden olmaksızın para basmak suretiyle gelir elde edebilir. Hükümetin para basma hakkını kullanarak elde ettiği bu gelir senyoraj geliridir.

(Jale YALINPALA, Senyoraj, Enflasyon Vergisi ve İç Borçlanma ilişkisi)

Emisyon kazancı

(Prof. Dr. Halil SEYİDOĞLU'nun Uluslararası İktisat kitabı)

SERBEST BÖLGELER

Mal ve hizmetlerin gümrük vergisine bağlı olmaksızın serbestçe girdikleri ülkenin gümrük sınırları dışında kalan bölgelerdir. Mallar bu bölgelerde depolanabilir veya tekrar ihraç edilebilirler. Serbet limanlar, serbest ticaret bölgelerinin en yaygın olanıdır. serbest üretim bölgesi, ihracata yönelik hafif imalat sanayi üretiminin gerçekleştiği bölgelerdir. serbest üretim bölgelerinin serbest ticaret bölgelerinden farkı, bir üretim merkezi olmalarıdır.

Serbest Dalgalanma

Serbest dalgalanan kur sisteminde ülke parasının değeri piyasa tarafından belirlenmektedir. Döviz piyasasına yapılan müdahaleler, kurların istenilen düzeyde oluşmasını sağlamak yerine, bu piyasadaki gereksiz dalgalanmaları önlemek ve değişimleri daha ılımlı hale getirmek için yapılmaktadır.

Bu sistemde para politikası, daha etkin hale gelmekte ve ülkenin tutması gereken uluslararası rezerv miktarı azalmaktadır. Serbest dalgalanan döviz kuru sisteminden

kaynaklanan olumsuzluk ise, dış ekonomik ilişkilerde belirsizlikleri ve riskleri artırması nedeniyle kaynak dağılımını olumsuz etkilemesidir.

Serbest Döviz

Konvertibl ulusal paradır. Yurtiçinde başka ulusal paralara tahvili serbest olup, yurtdışına transferlerine çeşitli sınırlar konmuş olabilir.

Serbest Karşılıklar

Serbest Karşılıklar Sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetleri sonucu oluşan, ileriki zamanlarda ödenecek olan nakit çıkışları için ayırmaları gereken çeşitli karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

SERBEST KREDİLER

Kullanımına herhangi bir sınırlama getirilmeksizin, kullanımını kredi alan ülkenin belirlediği ülkelerdir. Bu tip kredileri, genellikle uluslararası bankalar verirler.

Serbest Kur

Herhangi bir müdahale olmaksızın, serbest piyasa koşullarında belirlenen döviz kurudur.

SERBEST MAL

Üretimleri için bir çaba harcanmayan, tüm ihtiyaçları karşılayacak kadar çok bulunan, fiyatı olmayan mallardır. Hava, serbest mallara en güzel örnektir.

SERBEST PİYASA EKONOMİSİ

Ekonomik faaliyetlerin tam rekabet şartlarında serbestçe yapılabildiği, arz ve talebin temel belirleyici kabul edildiği, ekonomik sorunların fiyat mekanizması ile çözülmeye çalışıldığı ekonomidir.

SERBEST REKABET

Tekelci işletmelerin devlet müdahalesinin olmadığı bir piyasadaki rekabetidir.

Serbest Ticaret Bölgesi

Mal ve hizmetlerin gümrük vergisine bağlı olmaksızın serbestçe girdikleri ülkenin gümrük sınırları dışında kalan bölgelerdir. Mallar bu bölgelerde depolanabilir veya tekrar ihraç edilebilirler. Serbet limanlar, serbest ticaret bölgelerinin en yaygın olanıdır. serbest üretim bölgesi, ihracata yönelik hafif imalat sanayi üretiminin gerçekleştiği bölgelerdir. serbest üretim bölgelerinin serbest ticaret bölgelerinden farkı, bir üretim merkezi olmalarıdır.

SERİ ÜRETİM

Aynı maldan, aynı zamanda birden fazla üretilmesidir. Seri üretimde mamul sayısı azdır. Kısa zamanda tamamlanan bir serinin üretiminden sonra başka malın üretimine geçilir

Serm.Eklenecek İşt.Hisse ve Gayr.Satış Kazançları

Sermayeye Eklenecek İştirak Hisseleri ve Gayrimenkul Satış Kazançları Yatırım ortaklıklarının iştirak ve gayrimenkullerinden yapmış oldukları satışlar sonucu elde ettikleri karları vergi avantajından yararlanmak amacıyla sermayeye eklemeye karar verdikleri karların kaydedildiği kalemdir.

Sermaye

Sermaye Ortakların, şirketteki paylarının toplamını gösteren, yatırım ortaklıklarının kuruluşlarındaki başlangıç sermayesinden sonra zamanla ortakların bedelli sermaye arttırımı yoluyla nakit olarak sağladıkları ek fonlar ile diğer öz sermaye kalemlerinde biriken tutarların bedelsiz sermaye arttırımı yoluyla bu kaleme transfer edilmesiyle oluşan kalemdir. Sermaye, kısa ve uzun vadeli borçlara nazaran daha uzun vadeli bir kaynaktır. Bizim ülkemiz gibi yabancı kaynak temininin pahalı ve zor olduğu ülkelerde, daha çok duran varlıkların finansmanında kullanılan bir kaynaktır. Sermaye kalemi, esas sermaye sisteminde ödenmiş sermaye, kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermaye olarak adlandırılır

Sermaye Arttırımı

Yeni hisse senedi ihraç edilerek mevcut ödenmiş / çıkarılmış sermayenin arttırılmasıdır.

Sermaye Arttırımı Hasılatı

Sermaye arttırımından elde edilen hasılat. Bu değer, nominal sermaye arttırımının gerçekleşen fiyatla çarpımından elde edilmektedir.

Sermaye Arttırımı Hasılatı Oranı

Sermaye arttırımından elde edilen hasılatın gerçekleşen halka arzda elde edilen toplam hasılatı oranı.

Sermaye Benzeri Krediler

Sermaye Benzeri Krediler Bankaların uzun vadeli (20-30 yıl) temin etmiş oldukları kredilerin tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Sermaye Devir Hızı (SEDH)

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Ödenmiş sermaye devir hızı, şirket yönetimin sermayeyi ne kadar efektif kullandığının bir göstergesidir. Dönemler arası sermayedeki aşırı farklılıklar (enflasyon etkisi) olduğu zamanlarda yıl sonu sermaye yerine ortalama sermayeyi kullanmak daha anlamlı olacaktır.

Oranın yeterli olup olmadığı benzer şirketlerin oranlarıyla veya sektör/ endüstri ortalamasıyla karşılaştırılarak anlaşılabilir. Ayrıca dönemler arası kıyaslamalar yapılarak da eğilimi hakkında bir fikir edinilebilir.

Ödenmiş sermaye devir hızını incelerken dikkate edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Örneğin, oranın yüksek olmasının sebebi sermayenin etkin bir şekilde kullanımı yüzünden olabileceği gibi, sermayenin yetersiz oluşundan da olabilir. Kesin bir yargıya varabilmek için özsermaye devir hızının yeterli olup olmadığına bakmak gerekecektir.

Özsermaye devir hızı yüksek olan şirketlerin ödenmiş sermaye devir hızlarının düşük olması, özsermayenin diğer kalemlerinin düşük olmasından, bu değerlerin sermayeye eklenmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

SERMAYE GİDERLERİ

İşletmenin banka, finansal kuruluş ve borç alınan üçüncü şahıslara ödediği faizdir. Finansman giderleri olarakta adlandırılırlar.

SERMAYE HESABI

Özel kuruluşlarla, kamu kuruluşlarının gerçekleştirdiği, kısa ve uzun süreli olan, uluslararası sermaye akımlarının ödemeler bilançosunda bulunduğu bölümdür. Sermaye hesabı, kısa süreli sermaye bilançosu, portföy yatırım bilançosu gibi alt bilançolara ayrılabilir.

SERMAYE İHRACI

Birikim yoluyla sağlanan sermaye fazlasının sermaye açığı olan ülkelere transfer edilmesi işlemidir. Gelişmiş ülkelerde kullanılmayan sermaye fazlası az gelişmiş ülkelere ihraç edilerek bu ülkelerin bundan yaralanmasını sağlamaktır.

SERMAYE İTHALİ

Sermaye açığı olan ülkelerin sermaye fazlası olan ülkelere veya uluslararası finansman kuruluşlarından gerekli sermayeyi transfer etmeleri işlemidir.

SERMAYE KAZANÇLARI

Menkul veya gayrimenkul sermaye varlıklarının satın alındıkları ve satıldıkları tarih arasındaki değer artışı ile sağlanan kazançtır. Bu varlıkların elde tutulma süresi bir yıldan az ise elde edilen kazanç ; bir yıldan fazla ise uzun süreli sermaye kazancı olarak adlandırılır.

SERMAYE KAZANÇLARI VERGİSİ

Menkul veya gayrimenkul sermaye varlıklarının satışından sağlanan değer artış kazançları üzerinden alınan vergidir. Bu vergilendirme varlığın elde tutulma süresine ve kazanç miktarına göre belirlenir.

SERMAYE MALLARI

Makina , teçhizat ,fabrika , bina gibi başka malların üretiminde kullanılan mallardır.

SERMAYE PİYASASI

Uzun vadeli finansman ihtiyaçlarının ve bunların karşılanması için yaratılmış finansal varlıkların alınıp satıldığı piyasadır.Sermaye piyasasının başlıca görevleri tasarruf oluşturmak , riske katlanmaktır.

Sermaye Piyasası İşlem Karları

Sermaye Piyasası İşlem Karları Bankaların sermaye piyasalarında yapmış oldukları işlemlerden elde ettikleri gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Sermaye Piyasası İşlem Zararları (-)

Sermaye Piyasası İşlem Zararları (-) Bankaların sermaye piyasalarında yapmış oldukları işlemlerden dolayı oluşan zararların kaydedildiği kalemdir.

Sermaye Piyasası İşlemleri

Orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalarda (Sermaye Piyasalarında) yapılan alım, satım vb her türlü işlemidir.

SERMAYE PİYASASI KURULU

Türkiye'de sermaye piyasasını düzenlemek için çıkartılan 30 Temmuz 1981'de yürürlüğe giren sermaye piyasası kanunuyla kurulan merkezi Ankara'da bulunan kamu tüzel kitisidir.

Sermaye Piyasası Kurumları

Yatırım ortaklıkları, yatırım fonları, aracı kuruluşlar ve sermaye piyasasında faaliyet göstermesine izin verilen diğer kurumlardır.

Sermaye Taahhütleri (-)

Sermaye Taahhütleri (-) Esas sermaye sisteminde olan yatırım ortaklıklarının genel kurulları tarafından arttırılmasına karar verilmiş fakat daha arttırılması gerçekleştirilmemiş olan sermayenin eksik kısmını gösteren kalemdir.

Sermaye Tabanı

Bir işletmenin kurulması ve faaliyetlerine sağlıklı olarak devam edebilmesi için sahip olması gereken en düşük sermaye miktarıdır.

SERMAYE TASARRUF EDİCİ YENİLİK

Bir üretim aracı olan sermaye ihtiyacını azaltmaya yönelik sınai yeniliklerdir.

SERMAYE- YOĞUN ENDÜSTRİ

Sermaye faktörünün emek faktöründen daha fazla kullanıldığı endüstrilerdir.Sermaye yoğun endüstrilerde ,amortisman maliyetinin toplam maliyete oranı daha fazladır.Petrol , kimya vb. Endüstriler bu tip endüstrilere örnektir.

Sermaye-Öz Sermaye Oranı (SOS)

Bu oranın yüksek olması esas itibariyle özsermayenin ödenmiş sermaye yoluyla sağlandığını, yani, ortakların sermaye eklemesi ile oluştuğu, karların büyük miktarda dağıtıldığı veya sermayeye eklendiği (bedelsiz sermaye artırım), esasen şirketin yüksek karlar elde etmediği sonucu ortaya çıkar.

Diğer yandan bu oranın düşük çıkması, şirketin oto-financemana önem verdiği, yani karlarını fazla dağıtmayarak bünyesinde (yedekler hesabında) tuttuğu sonucunu ortaya çıkarır.

Burada dikkat etmemiz gereken husus ise, bedelsiz sermaye artırım yoluyla özsermayeyi oluşturan diğer alt kalemlerin ödenmiş sermaye kalemine transfer edilmiş olabileceğidir. Oran bu sebepten dolayı yüksek çıkabilir. Bu sebepten dolayı oranı incelerken son zamanlarda bedelsiz sermaye artırım yapıp yapılmadığına dikkat edilmelidir.

SERMAYE-YOĞUN TEKNOLOJİ

Sermaye faktörünün emek faktöründen daha fazla kullanıldığı üretim teknolojileridir.

Sermayenin Azaltılması

Herhangi bir sebeple bir kuruluşun sermaye miktarının düşürülmesidir. Bu sebepler çeşitli zararlar, alacakların tahsil edilememesi gibi olağanüstü durumlardır.

SERMAYENİN MARJİNAL ETKİNLİĞİ

Üretim amacıyla kullanılan ek sermaye malının umulan hasılatını , ek sermaye malının maliyetine eşitleyen iskonto oranıdır. Sermayenin marjinal etkinliği , faiz oranından yüksek olduğundan yatırım talebi artar; düşük olduğunda yatırım talebi azalır ; eşit olduğunda da yatırımlar durur.

SERMAYENİN MERKEZİLEŞMESİ

Marksist teoriye göre sermayenin merkezileşmesi sermayenin el değiştirerek az sayıda firmada toplanmasıdır. Bunun nedeni , rekabetin küçük firmaları piyasadan silmesiyle sermaye az sayıda ellerde merkezileşir.

SERMAYENİN YOĞUNLAŞMASI

Marksist teoriye göre , büyük sermayelerin artı değerini sermayeleştirilmesi yoluyla büyümesine denir. Bu durum , küçük ve orta ölçekli işletmelerin yok olma süreçlerini hızlandırır. Sermayenin yoğunlaştırılması ve merkezileştirilmesi birbirleriyle yakından ilgilidirler.

SERTEN

Kambiyo borsalarında uygulanan , bir ülke parasının değerinin başka bir ülke parası cinsinden ifade edilmesidir.

SERVET VERGİSİ

Kişilerin belirli bir anda sahip oldukları her türlü menkul ve gayrimenkul mal ve paralardan oluşan servetleri üzerinden alınan dolaysız bir vergidir. Emlak vergisi imotorlu taşıt vergisi örnek verilebilir.

Seyahat Çeki

Kişilerin yurtdışı seyahatleri sırasında kullanmaları için tahsis edilmiş, oradaki

harcamalarında kullanabilecekleri ve uluslararası geçerliliği olan çeklerdir. Bu çekler şahsa yazılı olduğu için sadece adına tahsis edilen kişiler tarafından paraya çevrilebilmekte olduğundan hırsızlıklara karşı tercih edilen bir nakit türüdür (bloke çek).

Seyahat Kredisi

Yurt dışı seyahatlerinin finansmanını sağlamak için yapılan kredi sözleşmeleridir.

SICAK PARA

Bir ülkeden başka bir ülkenin mali kriz merkezlerine hareket eden kısa dönemli sermaye hareketleridir. Bunun nedenleri arasında arbitraj bulunur.

Sıfır Kuponlu Tahvil

Belli bir vadesi olan, bu vadenin dolmasından önce paraya çevrilemeyen ve vade sonunda ödemelerinin bir defada yapıldığı tahvillerdir. Normal tahviller faiz ödemeleri için faizlerin tahsiline olanak sağlayan kuponlar içerir. Sıfır kuponlu tahvillerde ise faiz ödemeleri satın almada iskonto edilirler.

SIFIR TABANLI BÜTÇELEME

Harcamaların incelendiği bütçeleme türüdür. Sıfır tabanlı bütçelemelerde bütçe değişken bir nitelik taşır.

SİGORTA

İleride olabilecek her türlü olay ve risk karşısında doğacak hasar ve zarara karşı önceden sağlanan teminat ve telafi olanağıdır. Sigorta sözleşmesi ile gerçekleştirilir. Sigortacı, sigorta yaptıran kişi, sigorta menfaati, sigorta tazminatı, riziko sigorta sözleşmesinin unsurlarıdır.

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Cari Hesabı Diğer sigorta ve reasürans şirketlerine olan borç tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Depoları

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Depoları Diğer sigorta ve reasürans şirketlerine

devredilmiş olan poliçeler sonucu meydana gelen depo hesaplarının kaydedildiği kalemdir.

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Nezdindeki Depolar Diğer sigorta ve reasürans şirketlerine devredilmiş olan poliçeler sonucu meydana gelmiş olan depo hesaplarının kaydedildiği kalemdir.

Sigortalılar

Sigortalılar Sigorta şirketlerinin, bilançonun hazırlandığı tarih itibarıyla sigorta poliçesi sattıkları müşterilerinden olan net alacak bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-)

Sigortalılardan Prim Alacak Karşılığı (-) Sigorta şirketlerinin, bilançonun hazırlandığı tarih itibarıyla sigorta poliçesi sattıkları müşterilerinden olan hakedilmemiş alacak bakiyelerinin kaydedildiği kalemdir.

SIKI PARA POLİTİKASI

Enflasyonist dönemlerde uygulanan , piyasadaki para arzını azaltmaya yönelik politika tedbirleridir.Bu uygulama esnasında , emisyon ve kredi hacimlerinin daraltılması , reeskont , karşılık ve faiz oranlarının yükseltilmesi gibi önlemler alınır.

Simetrik Üçgen Formasyonu

Bu üçgen şeklinde her zirve bir öncekine göre daha alt seviyede her dip de bir öncekine göre daha üst seviyede oluşmaktadır. Dolayısı ile zirvelerden gelen çizgi negatif eğimli iken, dipleri birleştiren çizgi de pozitif eğimli olmaktadır.

Bu formasyonda kopma hangi yönde gerçekleşirse gerçekleşsin fiyatlar üçgenin ilk zirvesi ile ilk dibi arasındaki mesafe kadar minimum hedef ile yol almaktadır.

Sınai Endeksi

Ulusal pazarda işlem gören ve sadece sanayi sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin hisse senetlerinin fiyatlarındaki değişimlerin dikkate alınması yoluyla hesaplanan hisse senetleri piyasası endeksidir.

SINAI ÜRETİM ENDEKSİ

İmalat sanayinde, madencilik, elektrik ve gaz endüstrilerinde fiziksel üretim değerlerinin dönemsel olarak ölçülmesidir.

SINGER-PREBISCH TEZİ

H.Singer ve R.Prebisch tarafından geliştirilen ve dış ticaret hadlerinin uzun dönemde sanayi malları ihracatçısı ülkeler lehine döndüğünü belirten görüştür. Teze göre, azgelişmiş ülkeler ucuz mallar üreterek bu malları ihraç ettikleri için, bu trend onların aleyhine dönmektedir.

Sınırlamaya Tabi Kredi

Bankaların kredi sözleşmelerini düzenlerken kredi kullanım miktarı, kredi kullanım vadesi gibi maddelerde çeşitli sınırlamalar getirmesidir.

Sınırlamaya Tabi Olmayan Kredi

Bankaların kredi sözleşmelerini düzenlerken kredi kullanım miktarı, kredi kullanım vadesi gibi maddelerde sınırlama getirmemesidir.

Sınırlı Denetleme

Ara mali tablo düzenlemekle yükümlü olan anonim ortaklıklar, aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları ve yatırım fonlarının düzenleyecekleri ara mali tabloların, sürekli denetleme ile görevli bağımsız denetleme kuruluşları tarafından incelenmesi ve rapora bağlanmasıdır.

Sınırlı Emir

Fiyat ve miktarın girildiği emirler olup; işlemin kısmen veya tamamen yapılmaması halinde, işlemin gerçekleşmeyen kısmı sistemde pasif olarak görünmektedir.

Diğer bir ifade ile bu emirlerde; emri veren alıcı, işlemin gerçekleşmesi için kabul ettiği en yüksek fiyatı belirtirken; satıcı da satmaya razı olduğu en düşük fiyatı belirtmektedir.

Sınırlı İştirak

Konsolide mali tabloların hazırlanması bakımından esas alınacak tarih itibarıyla geriye doğru sürekli olarak 1 yıl ve bunun üzerinde bir süre nitelikleri gereği aktifte "bağlı menkul kıymetler" arasında tutulan veya 1 yıldan uzun bir süre için anılan kıymetler arasında tutulacak hisse senetlerini çıkaran işletmeler ile ilgili ülke mevzuatına göre yurtdışında kurulu bulunan ve faaliyet gösteren işletmelerdir.

SIRADAN YÜRÜYÜŞ HİPOTEZİ

1960'lı yıllarda E.F.Fama tarafından ortaya atılan hipoteze göre, hisse senedi fiyatlarındaki değişimler gelişigüzel değişimlerdir. Bunlara dayanarak ileriye dönük fiyat tahmini yapılamaz.

SİSTEM ANALİZİ

Daha iyi bir sistem tasarlanması ve geliştirilmesi amacıyla herhangi bir sisteme ve onun işlediği çevreye bağlı faktörlerin toplanması, düzenlenmesi ve değerlendirilmesi işlemleridir.

SIZINTI

Yaratılan gelirin bir bölümünün yurtiçi mal ve hizmetler için harcanmasını önleyerek, toplam talebin ve gelir seviyesinin azalmasına neden olan harcama kalemleridir. Bunlar vergiler, tasarruflar ve ithalattan oluşmaktadırlar.

Skala

Skala, grafiklerin dikey yanlarındaki fiyat aralıklarıdır. Her hisse senedi farklı bir fiyat basamağında işlem gördüğünden, skalalar hisse senedinin fiyatına göre ayarlanmaktadır. Grafik programları fiyat aralıklarını matematiksel veya yarı logaritmik olarak çizmektedir.

SON GİREN İLK ÇIKAR

Bir stok değerlendirme yöntemi olan son giren ilk çıkar yöntemine göre, en son alınan malların ilk tüketileceği, ilk satın alınan mallarında son mevcut olarak kalacağı düşünülür.

Sorumlu Olarak Ödenecek Vergi ve Fonlar

Sorumlu Olarak Ödenecek Vergi ve Fonlar Cari dönemdeki mevzuatlar gereği şirketlerin sorumlu olarak mükellef sıfatı ile ödeyecekleri çeşitli vergi ve fon kesintilerinin kaydedildiği kalemdir.

SOSYAL FAYDA

Alınan ekonomik kararlar sonucunda, toplumun refah seviyesinde meydana gelen artıştır. Bu kararlar devlet tarafından alınabileceği gibi, kişiler tarafından da alınabilir.

SOSYAL MALİYET

Bir ekonomik faaliyetin topluma olan maliyetidir. Sosyal maliyetin faaliyeti yapan kişi ya da kurumun maliyetine eşit olması şart değildir.

SOSYAL MUHASEBE

Belirli bir ülkenin, belirli bir dönemde milli gelir ve giderleriyle, ekonomik faaliyetlerini muhasebe tabloları ile açıklayamaya yarayan sistemdir.

SOSYAL PLANLAMA

Bir ülkenin beşeri altyapısını oluşturan toplum yapısının gelişmesinde ekonominin kalkınmasına yardım edecek şekilde sosyal, ekonomik, siyasi politikalar izlemek yoluyla düzenlemelerin planlanmasıdır.

SOSYAL SABİT SERMAYE YATIRIMLARI

Sosyal fayda yaratmak amacıyla, doğrudan doğruya devlet tarafından kar elde etme amacı güdülmeksizin yapılan yatırımlardır.

SOSYAL SERVET

Her türlü maddi veya maddi olmayan, fiyatla ölçülebilen veya bir fiyattı olan faydalı ve nadir şeylerin tümüne verilen addır. Sermayeler ve gelirler olaral ikiye ayrılırlar.

SOSYAL YARDIMLAR

Ekonomik ve sosyal açıdan korunmaya muhtaç kişilere karşılık beklemeksizin insani, dini, sosyal ve ailevi gerekçelerle yapılan maddi desteklerdir.

SPEKÜLASYON

Fiyatların ileride deęiőeceęi ve bu fiyatlar üzerinden yapılacak alımsatım işlemlerinden bir kar sağlanacağı beklentisiyle bugünden alım-satım işlemleri yapmaktır.

SPEKÜLATİF PARA TALEBİ

Bir ÷lkede, belirli bir dönemde kişilerin ve firmaların piyasanın nasıl bir biçim alacağını tahmin ederek bir çıkar elde etmek üzere para talebinde bulunmalarıdır.

SPEKÜLATÖR

Gelecekteki fiyat değişikliklerini tahmin ederek kar elde etme amacıyla spekülasyon yapan kişilere verilen addır. Spekülatörlerin faaliyetleri özellikle ekonomik ve siyasi bunalım dönemlerinde bu bunalımın niteliğini arttırıcı rol oynayabilir.

SPESİFİK VERGİ

İthal edilen maldan, malın ağırlığı, sayısı, adedi gibi fiziki ölçüler üzerinden alınan gümrük vergileridir. Spesifik vergiler ithal edilen malın niteliğini göz önüne almadığı için bazı olumsuz yanları vardır. Bu yüzden, spesifik vergi giderek daha az kullanılmaktadır. genellikle nitelik farkının önemli olmadığı mallar için kullanılırlar.

SPOT DÖVİZ İŞLEMLERİ

Uluslararası döviz piyasalarında, belirli bir tarihte piyasada geçerli döviz kuru üzerinden yapılan döviz işlemleridir. Müşteri ve bankalara uygulanan spot işlemlerindeki döviz kuru iki günlüktür.

SPOT PİYASA

Ticaretin, nakit ödeme karşılığı anında teslim şeklinde gerçekleştiği piyasa türüdür.

Stabilizasyon

Hükümetin veya işletmelerin çeşitli mal ve hizmetlerin fiyatlarını sabitlemesidir.

Otoriteler bu politika ile arz ve talebi etkileyerek sabit bir fiyat devam ettirebilmektedirler.

STAGFLASYON

Enflasyondaki durgunluk ve işsizliktir. İngilizce stagnation (durgunluk) ve inflation (enflasyon) kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş bir kavramdır.

STAND-BY DÜZENLEMESİ

Uluslararası Para Fonu ve istikrar programı uygulamakta olan üye ülkeler arasında sağlanan kredileri düzenleyen sözleşmedir.

STAND-BY KREDİSİ

Uluslararası Para Fonu'nun istikrar programı uygulamakta olan üye ülkelere, bu istikrar programını desteklemek amacıyla verdiği kredidir.

Standart And Poor's Kurumu

Standard & Poor's, 1860 yılında finansal topluluklara bağımsız anlayış, analiz ve bilgiler sağlamak ve onlara piyasa değerlerinin belirlenmesinde yardımcı olmak amacıyla kurulmuş bir kurumdur.

STANDART MALİYET

Üretim sırasında katlanılan giderlerin gerçek değerleri yerine standardını esas alarak yapılan maliyet hesaplama yöntemidir. İşletmeler, bu yöntemle gerçek üretim giderleri ile saptanmış standartları karşılaştırarak aralarındaki farkların analizini yaparak değerlendirmektedirler.

STANDART SAPMA

İstatistiksel bir serideki terimlerin, ne kadar sapma yaptıklarını ölçmeye yarayan bir istatistik ölçüsüdür. Bir serideki terimlerin, aritmetik ortalamadan farklarının kareli ortalamasıdır.

Standart Sapma

Standart sapma, istatistiksel analizde büyük önemi olan bir dağılıma ölçüsü olup; değişkenlerin aritmetik ortalamadan sapmalarının kareli ortalamasını ifade etmektedir.

STATİK ANALİZ

Ekonomideki denge durumlarını incelemekte kullanılan analiz yöntemidir. Bu analiz sırasında, sadece belirli bir zamandaki denge durumu incelenir. Zaman boyutu yoktur.

Statü Yedekleri

Statü Yedekleri Yatırım ortaklıklarının anasözleşmelerinde bulunan hükümler gereği şirketlerin karlarından ayırdıkları yedeklerdir.

STERİLİZASYON POLİTİKASI

Ülkeye giren veya ülkeden çıkan altın ve dövizin milli para miktarını ve fiyatlar genel seviyesini etkilemesini önlemek amacıyla uygulanan politikadır. Bu politikayı uygularken açık piyasa işlemlerinden yararlanılır.

Stok Bağımlılık Oranı (SBO)

Formül :

Likit Aktifler = Hazır Değerler + Menkul Değerler + Kısa Vadeli Ticari Alacaklar + Diğer Kısa Vadeli Alacaklar

Birim : Yüzde (%)

Asit test oranının 1'den küçük çıktığı durumlarda işletmenin borçlarını ödemedeki stoklarına olan bağımlılığını gösterir. Net cari borçların (K.V.Borçlar – Likit (Hızlı) Aktifler) stokların ne kadarlık kısmını fonladığı hakkında bilgi veren bir orandır. Fonlayamadığı kısmın devamlı sermaye (Uzun Vadeli Borçlar+Özsermaye) ile fonlandığı anlamına geliğinden,

oranın küçük olması, stokların ağırlıklı olarak devamlı sermaye ile fonlandığını gösterir ve bu tercih edilen bir durumdur.

Yüzdesel değerin yükselme eğiliminde olmasından ya likit aktiflerin azaldığı ya da şirketin daha fazla kısa vadeli borçlanmaya gittiği anlaşılır.

STOK DEĞER ARTIŞI

Belirli bir dönem içerisinde, ülke veya işletmede mevcut stokların toplam değerlerinde meydana gelen artıştır.

Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) Şirketlerin sahip oldukları stokların çeşitli nedenlerle (yangın, doğal afet, bozulma, çürüme, kırılma, moda değişiklikleri, piyasadaki arz-talep, vb. dolayısıyla) piyasa değeri kayıtlı olan maliyet değerlerinin en az %10 altına düşmesi durumunda, bu değer düşüklüğünün kaydedildiği ve aynı zamanda gelir tablosunda gider olarak yazılan tutarların kaydedildiği kalemdir.

STOK DEĞER KAYBI

Belirli bir dönem içerisinde, ülke veya işletmede mevcut stokların toplam değerlerinde meydana gelen azalmadır.

STOK DEĞERLEME YÖNTEMLERİ

İşletmede dönem sonu stok miktarının hesaplanması için kullanılan yöntemlerdir. Maliyet değeri ile stok değerlendirme yöntemleri, Piyasa veya maliyet değerinden düşük olanle değerlendirme ve Tahmini değerlerle değerlendirme şeklinde gruplandırılır.

STOK DEVİR HIZI

İşletmede mevcut stoklarla satın malın maliyeti arasındaki ilişkiyi gösteren orandır.

Stok Devir Hızı, Stok Dönüşüm Çabukluğu (SKDH)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Varlıkların kullanımındaki verimliliği ölçen bir diğer oran; stokların bir yıl içerisinde kaç defa devrettiğini gösteren stok devir hızıdır.

Bir şirket üretimini (faaliyetini) sürdürebilmek amacıyla gerekli üretim girdilerini (hammadde). üretim sürecinde işlemleri tamamlanmamış mamülleri (yarı mamül), üretimini tamamlayıp satış için hazır tuttuğu ürünleri (mamül) stok olarak tutar. Stok devir hızı analizinde amaç stok olarak tutulan bu varlıkların firma tarafından ne kadar hızla üretim içinde tüketildiği ve satışa hazır hale getirildiği görebilmektir. Bu şekilde stokların belli bir dönem içinde kaç kere yenilendiği ortaya çıkar.

Stokların finansman, kira, bakım maliyetleri; bozulma ve demode olma riskleri vardır. Stoklar bahsi geçen şekillerle bir maliyet unsuru haline geldiği için, dönem sonunda oluşacak gereksiz stoklar nedeniyle ek işletme sermayesi stoklara bağlanacağından, şirketlerin likidite yapısını olumsuz etkileyecektir. Bu durumu stok devir hızından anlayabiliriz.

Şirketlerin stok devir hızlarının yüksek olması, stokların daha optimal düzeyde tutulduğunu ve kullanıldığını gösterir. Böyle bir durumda şirketler daha az işletme sermayesi ile daha fazla kar elde etme olanağına sahiptirler; fakat, şirketlerin stok devir hızlarının yüksek olması, yetersiz stoklarla çalışmasından ileri geliyor olabilir. Bu durumda şirketler tam kapasitede çalışmıyorlar ve bazı satış fırsatlarını kaçırıyorlar demektir. Bu da şirketlerin istenen düzeyde kar elde etmesini engelleyen bir etmendir. Aynı şekilde, şirketlerin stok devir hızlarının yavaşlama eğiliminde olması, satış faaliyetlerinde bazı sorunlar ile karşılaşılıyor anlamına da gelebilir. Stok Devir Hızı incelenirken firmanın hangi sektörde yer aldığı göz ardı edilmemelidir. Ayrıca firmanın yönetim yapısının, işletmenin çalışma sistemini ne kadar etkin ve çağdaş yapılandığına da stok devir hızının optimallğinde büyük önemi vardır.

Stok devir hızları için genel kabul gören belli bir oran, endüstri ve sektörler arasındaki teknik farklılıklarından dolayı saptanamaz; fakat bulunan oran geçmiş dönemler, aynı

sektör/endüstrideki diğer şirketler ve sektör/endüstri ortalaması ile karşılaştırılarak anlamlı sonuçlara ulaşılabilir.

STOK KONTROLÜ

Üretim sırasında üretilen mamule dolaylı veya dolaysız olarak katılan her türlü fiziksel varlıkların ve mamulün maliyeti minimum olacak teklide belirlenmesi ve yönetilmesidir.

Stokastik Osilatör

Stokastik osilatör, bir hisse senedinin, seçilen bir dönem için kapanış fiyatlarını günlük en yüksek ve en düşük seviyelerine göre ölçen ve fiyatların dönüm noktalarını belirten bir göstergedir.

STOKLAMA

İşletmedeki hammadde, işletme malzemesi, yardımcı madde, yarı mamuller ve mamullerin saklanması ve korunmasıdır.

Stoklar

Stoklar Bu kalem, Yatırım ortaklıklarının satmak, üretimde kullanmak veya tüketmek amacıyla edindiği ilk madde ve malzame, yarı mamul, mamul, ticari mal, yan ürün, artık ve hurda gibi, bir hesap döneminden daha az bir sürede kullanılacak veya paraya dönüştürülecek varlıklarından oluşur. Stoklar, mamüllerin üretimdeki safhalarına göre alt kalemlere ayrılırlar ve alt kalemlere elde etme maliyetlerine göre kaydedilirler. Kayıtlı maliyetlerine göre stokların piyasa değeri düşmüş ise stok değer düşüklüğü karşılığı (-) kaleminde ve gelir tablosunda gider olarak bunun belirtilmesi gerekir.

STOP-GO POLİTİKASI

Hükümetlerin seçim dönemlerinde ekonomik faaliyetleri canlandırıcı, seçim dönemlerinden sonra bu faaliyetleri daraltıcı politikaları uygulamasıdır.

STOPAJ

Gelir vergisi borcunu mükellef yerine üçüncü bir kişi tarafından ödenmesidir. Devlet memurlarının gelir vergileri de maaşlarından kesilir.

SUBJEKTİF DEĞER TEORİSİ

Malların ölçülebilir ve objektif bir değeri bulunmadığını, mallara kişilerin farklı değerler verebileceğini öne süren teoridir.

SÜBVANSİYON

Hükümetin üreticileri korumak ve onları teşvik etmek amacıyla para veya parasal değere sahip şeylerle karşılıksız olarak yaptığı yardımdır.

SULANMA

Anonim tirketin yeni hisse senedi çıkarmasından dolayı, pay başına karda meydana gelen azalmadır.

Sürdürme Teminatı

Borsa tarafından belirlenmiş olan başlangıç teminatının, vadeli işlemler piyasasındaki olumsuz fiyat değişimleri sonucu oluşan zarar sebebiyle, ineceği asgari teminat seviyesini ifade eden tutardır.

SÜREKLİ ÇALIŞMA SERMAYESİ

İşletmenin elinden bulundurması gereken para, alacak ve stoklarıdır.

Sürekli Denetleme

Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi ortaklıkların, her yıl, mevzuat ve genel kabul görmüş denetim ve muhasebe esas ve ilkelerine uygunluk yönünden, defter, kayıt ve belgelerinin incelenmesidir.

SÜREKLİ GELİR HİPOTEZİ

Ailelerin tüketimini açıklamada kullanılan kavram M. Friedman tarafından öne sürülmüştür.

Sürekli Repo

Bu işlemde, ilk anlaşma tarihiyle belirlenen vade sonunda sözleşme taraflarından herhangi birinin ihbarı olmadıkça repo otomatik olarak yenilenmektedir. Bu repo türüne özellikle overnight ya da çok kısa vadeler üzerinden yapılan işlemlerde rastlanmaktadır.

SÜRÜNEN PARTİLER

Devalüasyon veya revalüasyonun belirli bir döneme yayılarak ani devalüasyon veya revalüasyondan kaçınılmasıdır.

SÜRÜNGEN (KAYGAN) KUR SİSTEMİ

Ülkelerin döviz kurlarında, gerekli zamanlarda sürekli olarak ve küçük ölçüde ayarlamaların yapıldığı döviz kuru sistemidir.

SWAP ANLAŞMALARI

İki ülkenin Merkez Bankaları aracılığıyla birbirlerinin karşılıklı ulusal paralarını kabul etmeleridir. Bu yolla, geçici dış ödeme güçlüklerinin üstesinden gelinebilir.

SWING KREDİSİ

Kliring yoluyla yürütülen ve Merkez Bankası'nın ihracat sırasında kliring hesabına açtığı kredidir.

Ş

ŞER'İ VERGİLER

İslam hukuku esaslarına göre düzenlenmit zekat, ötür, hara., cizye vergileridir. Bunlar zorunlu vergilerdir.

ŞEREFİYE

Kamu kuruluşları ve Belediyelerin gerçekleştirdikleri bayındırlık ve imar faaliyetlerinden dolayı değerinin artmasına yol açtıkları gayrimenkullerin sahiplerinden aldıkları bir tür harçtır.

Şirket/Grup Çalışanı Gerçekleşen Tahsis (Satış)

Şirket ve grup çalışanlarına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Şirket/Grup Çalışanı Tahsis

Şirket ve grup çalışanlarına satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

ŞÜPHELİ ALACAKLAR

İşletmenin alacakları arasında bulunan fakat tahsil edilme şansı çok az olan alacaklardır.

Şüpheli Alacaklar

Şüpheli Alacaklar Şirketlerin alacaklarından tahsil edilemeyecek duruma geldiğini düşündüğü dava ve icra aşamasına gelmiş tutarların kaydedildiği kalemdir.

Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)

Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) Şüpheli alacak olarak kaydedilen ve gelir tablosuna gider olarak ayrılmış olan tutarların kaydedildiği kalemdir.

T

T.C. Merkez Bankası

T.C. Merkez Bankası Bankaların Merkez Bankası ile olan münasebetleri dolayısıyla oluşan alacak bakiyelerinin kayıtlı olduğu kalemdir.

T.C. Merkez Bankası Kredileri

T.C. Merkez Bankası Kredileri Bankaların Merkez Bankası'ndan temin etmiş oldukları kredilerin kayıtlı olduğu kalemdir.

T.C. Merkez Bankasına (-)

T.C. Merkez Bankasına (-) Bankaların Merkez Bankası'ndan kullanmış oldukları fonlara ödedikleri faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

T.C. Merkez Bankasından

T.C. Merkez Bankasından Bankaların Merkez Bankası hesaplarında tuttıkları meblağlardan alınan faizlerin kaydedildiği kalemdir.

Taahhütler

Taahhütler Pasiflere kaydedilemeyen fakat bankaları belli bir yükümlülük altına sokan, üçüncü şahıslar ve kuruluşlar lehine verilmiş olan taahhütlerin tutarını gösteren kalemdir.

Taban Fiyat

Hisse senetlerinin bir seans içerisinde görebileceği en düşük değer olan taban fiyat, her hisse senedi için fiyat ve fiyat adımı gözönüne alınarak ayrı olarak hesaplanır.

Tahıl Piyasası

Hububat alım-satım işlemlerinin yapıldığı vadeli veya gerçek işlem piyasalarıdır.

Tahsili Şüpheli Ücret, Kom., Diğer Alacaklar (Net)

Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon, Diğer Alacaklar (Net) Tahsil etme imkanı kalmamış olan ücret, komisyon, vb. gibi verilen çeşitli hizmetler gereği oluşan gelirlerin ve bunlar için ayrılmış olan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

Tahsisli Satış

Sermaye artırımlarında artırılan sermayeyi temsil eden hisse senetleri ile mevcut hisselerin hissedarlarınca, halka arz edilmeyerek, doğrudan dışarıda yerleşik kişilere, kayıt öncesi belirlenmiş yurtiçinde yerleşik kişilere tahsisli olarak veya borsanın ilgili pazarında toptan satışdır.

TAHVİL

Devletin 1 yıl, anonim ortaklıkların en az 2 yıl ve daha uzun vadeyle, ödünç para bulmak amacıyla, itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleridir. Türkiye'de Anonim Şirketlerin ihraç ettikleri tahviller Türk Ticarte Kanunu hükümlerine tabidirler.

Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri

Tahvil Anapara Taksitleri ve Faizleri Yatırım ortaklıklarının ihraç etmiş oldukları tahvillerin

bir yıldan kısa sürede geri ödenmesi gereken anapara taksitleri ile, tahakkuk etmiş fakat henüz ödenmemiş olan faiz tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

TAHVİL DEĞERLENDİRME ŞİRKETLERİ

İşletme, belediye ve kurumların tahvillerinin niteliğini değerlendiren şirketlerdir.

Tahvil ve Bono Fonu

Portföyünün en az %51'i devamlı olarak borçlanma araçlarından oluşan fonlardır.

Tahvil ve Bonolar

Tahvil ve Bonolar Bankaların ihraç ettikleri tahvil ve bonolar vasıtasıyla temin etmiş oldukları kaynakların kaydedildiği kalemdir.

Tahviller

Tahviller Sigorta şirketlerinin kısa vadeli olarak ellerinde bulundurdukları tahvillerin kaydedildiği kalemdir.

Tahviller

Tahviller Bankaların ihraç ettikleri tahviller vasıtasıyla temin etmiş oldukları kaynakların kaydedildiği kalemdir.

Takas

Borsa üyelerinin sattıkları menkul kıymetleri takas merkezine teslim etmeleri; satın aldıkları menkul kıymetleri de takas merkezinden almaları ve ödemeleri ile tahsilatlarını da burada gerçekleştirmeleri işlemlerini kapsar. Diğer bir ifade ile borsada gerçekleştirilen işlemler sonucunda oluşan borç ve alacakların karşılıklı olarak tasfiye edilmesidir.

TAKAS ODASI

Bankalarla mali kurulum ve borsalar arasında takas işlemlerinin yapıldığı yerdir. Takas odalarında para kullanılmadan ödeme gerçekleştirilmektedir.

Takasbank (İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.)

Takasbank, Türkiye'de menkul kıymetlerin takası, saklaması ve uluslararası

standartlarda numaralandırılması ile görevlendirilmiş bir sektör bankasıdır. Takasbank, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından Türkiye'nin "Merkezi Saklama Kuruluşu" olarak kabul edilmiştir.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda (İMKB) gerçekleşen tüm menkul kıymet alım/satım işlemlerinin takası Takasbank tarafından gerçekleştirilmektedir.

Borsada kote olan senetlerin işlemlerin düzgün olarak işlenmesi ve düzenli olarak tutulması amacıyla borsada saklanmaktadır. İMKB'de işlem gören senetlerin muhafazası ile görevli olan İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş., kote olan hisse senetlerinin büyük bir kısmını muhafaza ettiği için ayrıca fiziki bir dolaşıma engel olmakta ve şirketleri senet basma külfetinden kurtarmaktadır.

TAKİPTEKİ ALACAKLAR (NET)

Takipteki Alacaklar (Net) Tahsil edilmesi şüpheli duruma gelmiş çeşitli alacak kalemlerinin ve bunlar için ayrılmış olan karşılıkların (böylece bankalar bu tutarları gider olarak gösterebilmektedirler) kaydedildiği kalemdir.

Takipteki Alacaklar Provizyonu (-)

Takipteki Alacaklar Provizyonu (-) Bankaların tahsili şüpheli duruma düşmüş olan çeşitli alacaklarının gider olarak kaydedildiği kalemdir.

Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler

Takipteki Alacaklardan Alınan Faizler Bankaların fon ihtiyacı içerisinde bulunan şahıs ve kurumlara kullandırmış oldukları krediler içerisinde tahsili şüpheli duruma gelmiş olan fonlara uygulanan faizlerden elde edilmiş olan faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Takoz Formasyonu

Devam eden harekette yorgunluk oluştuğunu belirten bu formasyonlar yükselen ve düşen (alçalan) takozlar olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadırlar. Tepe ve dip noktaları birbirine gittikçe yaklaşan üçgen formasyonlara benzeyen bu formasyonların üçgen formasyonlardan farkı; sınır çizgilerinden bir tanesinin düz olmamasıdır. Bu formasyonlarda sınır çizgilerinin ikisi de aynı yöne yönelmiş durumdadır.

TAKSİTLİ SATIŞ

Mal teslim edildikten sonra, önceden belirlenmiş tarih ve miktarda ödeme yapılması şartıyla yapılan satıştır. Taksitli satışlarda müşteri genellikle belirli bir kısmı peşin öder.

TALEBİN GELİR ESNEKLİĞİ

Talepteki nisbi değişimin gelirdeki nisbi değişime olan oranıdır.

TALEP

Belirli bir malın, belirli bir dönemde piyasadaki muhtemel fiyatlar karşısında alıcıların o maldan satın almak istedikleri miktardır. Fakat bu istek yeterli miktarda satınalma gücüyle desteklenmezse talep sayılmaz.

TALEP EĞRİSİ

Fiyatlarda meydana gelen değişimlerin talep miktarını ne kadar etkilediğini diyagram-grafik yardımıyla gösteren eğridir. Eğri üzerindeki herhangi bir nokta, o fiyattaki fiyat-talep ilişkisini gösterir. Talep kanununa göre, genellikle fiyat-talep ters orantılıdır. fiyatlar yükselirken, mal talebi azalacak; mal talebi attığında, fiyatlar düşecektir.

TALEP ENFLASYONU

Toplam talep harcamalarının, toplam arzı aşması yüzünden ortaya çıkan enflasyondur. Toplan talep harcamalarındaki artış, tüketim, yatırım veya kamu harcamalarındaki aşırı artıştan kaynaklanabilir. Bu artış, mal ve hizmet fiyatlarında artmasına neden olur.

TALEP ESNEKLİĞİ

Talepteki nisbi değişimin, fiyattaki nisbi değişime olan oranıdır. Talep miktarı ve fiyat arasında ters fonksiyonel bir ilişki olduğundan, talep esnekliği negatif değerli olur.

TALEP FAZLASI

Belirli bir dönemde, belirli bir fiyattan talep edilen mal miktarının arz miktarını aşması durumudur. Talep fazlası malın fiyatının yükselmesine ndene olacak ve bu yükselme denge fiyat seviyesine kadar sürecektir.

TALEP FONKSİYONU

Bir malveya hizmetten talep edilen miktarla, bu miktarların belirlenmesinde etkili unsurlar arasındaki ilişkidir. Malın fiyatı, gelir seviyesi, tüketici tercihleri, diğer mallara olan talepler, gelir dağılımı, nüfus yapısı talep miktarını belirleyen faktörlerdir.

TALEP TEDÜLÜ

Malın muhtemel fiyatları karşısında, o maldan satın almak isteyen alıcıların istedikleri mal miktarını ve mala olan talebin genel yapısını ve özelliklerini açıklayan kavramdır.

Talep Toplama Yöntemi

Hisse senetlerinin halka arzında başvurulmuş satış yöntemlerindendir. “Sabit fiyatla talep toplama” ve “değişken fiyatla talep toplama” olarak ikiye ayrılır. Değişken fiyatla talep toplama yönteminde asgari bir satış fiyatı tespit edilip, üzerindeki fiyat teklifleri toplanırken; sabit fiyatla talep toplama yönteminde, teklifler belirlenmiş bir fiyattan alınır. Hisse senetleri satış anında teslim edileceğinden, satıştan önce bastırılmış olmaları gerekmektedir.

Talon

Hisse senedinin kuponlardan oluşmuş kısmıdır.

TAM İSTİHDAM

Geniş anlamda, ekonomideki bütün üretim faktörlerinin kullanıldığı; dar anlamda ise, sadece emek faktörünün tam kullanımını ifade eder.

TAM REKABET PİYASASI

Bir mal için sadece arz ve talep tarafından belirlenmiş bir fiyatın bulunduğu ve geçerli olduğu piyasalardır. Tam rekabet piyasalarında, çok sayıda alıcı ve satıcı bulunur. Mallar homojendir. Alıcı ve satıcılar rasyonel davranırlar ve alternatifler hakkında bilgiye sahiptirler. Piyasaya giriş çıkış serbestliği vardır.

Tamamlanmış İnşaat Hasılatı

Tamamlanmış İnşaat Hasılatı İnşaat şirketlerinin satışını gerçekleştirdikleri, yapımı tamamlanmış gayrimenkullerin kaydedildiği kalemdir.

Tamamlanmış İnşaat Maliyeti (-)

Tamamlanmış İnşaat Maliyeti (-) İnşaat şirketlerinin satışını gerçekleştirdikleri yapıyı tamamlanmış gayrimenkullerinin maliyetlerinin kaydedildiği kalemdir.

TAMAMLAYICI MALLAR

Belirli bir ihtiyacı karşılamaya yönelik, birlikte kullanılması gereken mallardır. Bu mallardan biri eksik olduğunda, diğer malın kullanımı da imkansızlaşır. Ayrıca, bu mallardan birinin fiyatında meydana gelen değişme, diğer malın talep miktarını da değiştirecektir.

TAMPON STOKLAR

Uluslararası temel malların fiyatlarında istikrar sağlamak amacıyla belirlenmiş olan alt ve üst sınırlar arasında tutmak için yaratılan stoklardır. Alıcı ve satıcı ülkeler aralarında uluslararası tampon stok anlaşmaları yaparlar ve fiyatlar düşmeye başladığında dünya piyasalarından mal alarak stok yaparlar, fiyatlar yükseldiğinde de bu malları satarlar.

TARİFE

Uluslararası ticaret mallarına uygulanan gümrük vergilerini belirleyen listedir. Tek, çift ve üç kolonlu tarife olarak üç tarife sistemi bulunur. Otonom nitelikli tek kolonlu tarifiede, bir mala tek vergi uygulanır. Çift kolonlu tarifiede, her mal için iki vergi oranı sözkonusudur. Üç kolonlu tarifiede ise, üç ayrı vergi oranı mevcuttur. Tarifelerin en yüksek olanı, otonom nitelikli tarife sistemidir.

TARİFE DIŞI KISITLAMALAR

Gümrük tarifesini hariç, serbest ticaret şartları altında, uluslararası mal ve hizmet akımlarının gerçekleşmesini engelleyici nitelikteki her türlü araç ve politikadır. Bunların bazıları ithalatı, bazıları ihracatı artırmaya yönelik araçlardır.

TARIM

Hayvani ve bitkisel ürünleri, toprağın ve doğanın sağladığı unsurları düzenli bir çabayla değerlendirerek elde etme faaliyetidir.

TARIM KOOPERATİFLERİ

Çiftçi ve tarımla ilgili kişilerin büyük işletmelerin imkanlarına sahip olmak amacıyla oluşturdukları organizasyonlardır. Tek amaçlı kooperatifler ve çok amaçlı kooperatifler olarak ikiye ayrılırlar. Tek amaçlı kooperatifler, sadece bir amaç için oluşturulan; çok amaçlı kooperatifler ise ortakların her türlü ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan kooperatiflerdir.

TARIM POLİTİKASI

Devletin ve kamu kuruluşlarının tarımsal üretimi düzenlemek ve arttırmak için aldıkları tedbirlerdir. Bu tedbirler, ekonomi ve toplumun menfaati için alınmaktadır.

TARIM SEKTÖRÜ

Tarım kökenli ihtiyaçları giderecek ürünleri ve hammaddeleri üretmek üzere yapılan faaliyetlerin yapıldığı sektördür.

TARIMSAL EMEK VERİMLİLİĞİ

Toplam tarımsal hasılanın, tarımsal iş gücüne olan oranıdır.

TARIMSAL KREDİ

Ülke içindeki veya ülke dışındaki pazarlarda pazarlanma imkanına sahip olan tarımsal ürünlerin üretimi için gerekli kredidir. Bu krediler miktar, faiz, süre, risk, garanti bakımından diğer sektörlerde verilen kredilerden farklıdır.

TARIMSAL MEKANİZASYON

Tarımsal üretimde verimi arttırmak için üretim teknolojilerinden yararlanarak, mekanik araçların kullanılmasıdır.

TARIMSAL SERMAYE

Tarım sektöründeki bütün mallar, hayvanlar, binalar, araçlar, makinalar, vb. Tarımsal sermayeyi oluştururlar. Fonksiyon, nitelik ve kullanımına göre; sabit, verimli, yardımcı ve değişir sermaye şeklinde sınıflandırılır.

TARIMSAL SİGORTA

Tarımsal üretimde kullanılan araçların, hayvanların, elde edilen ürünün ileride olabilecek risklere karşı güvence altına alınmasıdır. Ürün sigortaları ve hayvan sigortaları olarak gruplanırlar.

TARIMSAL SÜBVANSİYONLAR

Devletin tarımsal üretimi herhangi bir karşılık beklemezsizin desteklemesi, teşvik etmesi ve üreticilere para olarak yaptığı yardımlardır. Sübvansiyonlar, veriliş şekillerine göre; parayla ifade edilebilen, para olarak verilen ve gizli sübvansiyonlar olarak çeşitlidirler.

TARIMSAL ÜRETİM

Kırsal kesimde, doğa kaynaklarını kullanarak toplumun barınma, beslenme gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yapılan temel üretimdir.

TARIMSAL YATIRIM

Özel sektör ve kamu sektörünün tarımsal sermaye stokuna yaptığı net ilavelerdir.

TASARRUF

Gelirin tüketime harcanmayan kısmıdır. Bunun elde para olarak muhafaza edilmesi şart değildir. İktisadi anlamda tasarruf, gelirin herhangi bir yatırımda kullanmak amacıyla harcanmayarak elde tutulmasıdır.

TASARRUF DİYAGRAMI

Gelir seviyesi ve tasarruf miktarı arasındaki ilişkiyi gösteren tasarruf fonksiyonunun grafik üzerinde gösterilmesidir.

Tasarruf Mevduatı

Tasarruf Mevduatı Şahıs veya kurumların belli bir dönem için, gelir elde etmek amacıyla açtırmış oldukları mevduat hesapları yoluyla sağlanmış olan kaynakların kayıtlı olduğu kalemdir.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

Tasarruf mevduatı sahiplerini belirli bir tutara kadar ilgili bankanın ödeme yetersizliği riskine karşın sigorta etme tutarlarının biriktiği fondur.

Tasarruf Mevduatına (-)

Tasarruf Mevduatına (-) Bankaların şahıs ve kurumların tasarruf amacıyla belli bir süre tuttukları mevduatlara ödemek zorunda oldukları faiz ödemelerinin kaydedildiği kalemdir.

TASARRUF PARADOKSU

Bireylerin kendi refah seviyelerini yükseltmek için yaptıkları tasarrufların, ekonomideki toplam tasarrufları azaltması sonucuna neden olmasıdır. Tasarrufların artması, tüketim harcamalarını azaltacak, bu da gelir seviyesini düşürecektir. Düşen gelir seviyeside yatırımları azaltacak ve toplam tasarruflar azalacaktır.

TASDİKLİ ÇEK

Muhatap banka tarafından ödenmesi garanti edilen çektir. Çekin tahsil edileceği banka da, çekin ödeneceğini garanti eder.

TASFİYE

Bir tüzel kişiliğin bitmesi durumunda, mal varlığının geleceği ile ilgili işlemlerdir. Bu işlemler, Türkiye'de tasfiye memuru tarafından yapılmaktadır. Tasfiye memuru, tüzük veya ortaklık sözleşmelerine göre belirlenir veya genel kurul kararıyla seçilir.

Tasfiye Değeri

Şirket varlıklarının belli bir süre içinde zorunlu satışı ile sağlanabilecek değerden tüm

borçlar düşüldükten sonra kalan miktarın hisse senedi sayısına bölünmesi ile elde edilen değerdir.

Tasfiye Olunacak Alacaklar (Net)

Tasfiye Olunacak Alacaklar (Net) Tahsil etme imkanı kalmamış olan alacakların ve bunlar için ayrılmış olan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

TAŞIMA SENEDİ

Gönderen tarafından düzenlenerek imzalanan ve eşya taşınması sırasında taşıyana verilen kıymetli evrak niteliğinde belgedir. Taşıma senedi, deniz taşımacılığında konşimento olarak adlandırılır.

Taşıt Araç ve Gereçleri

Taşıt, Araç ve Gereçleri Leasing şirketlerinin faaliyetleri gereği finansal kiralamada kullandıkları her türlü taşıt araçlarının kaydedildiği kalemdir.

Taşıt, Araç ve Gereçleri

Taşıt, Araç ve Gereçleri Yatırım ortaklıklarının faaliyetlerinde kullandıkları her türlü taşıt araçlarının kaydedildiği kalemdir. Taşıt, araç ve gereçleri kaleminde kayıtlı olan varlıklar zamanla aşınmaya maruz kaldıklarından amortismanla tabidirler. Dönem sonlarında amortisman tutarları ayrılarak hem birikmiş amortisman (-) kalemine, hem gelir tablosuna gider olarak kaydedilir. Taşıt, araç ve gereçleri kaleminde kayıtlı olan varlıklar aynı zamanda yeniden değerlemeye tabi olduklarından, dönem sonunda yapılan yeniden değerlendirme tutarları hem bu kaleme eklenir, hem öz sermayedeki yeniden değerlendirme değeri artışı kalemine kaydedilir.

TAVAN FİYAT

Hisse senetlerinin bir seans içinde işlem görebileceği en yüksek fiyattır. Her hisse senedi için fiyat ve fiyat adımı gözönüne alınarak ayrı olarak hesaplanır.

TAYLORİZM

Emek faktörünün verimliliğinin artırılması amacıyla, üretimin organize edilmesidir. Bu yöntemle, işçilerin hareketleri saptanmkata ve ne kadar sürede, ne miktar iş yaptıkları belirlenerek buna göre işbölümü organizasyonu yapılmaktadır.

Tecil Edilebilir KDV

Tecil Edilebilir KDV Tecil edilebilecek olan KDV alacaklarının kaydedildiği kalemdir.

TEFE (Toptan Eşya Fiyat Endeksi)

Paranın satınalma gücünde oluşan değişmelerin toptan eşya fiyatlarına dayandırılarak endekse tabi tutulmasıdır.

Toptan eşya fiyat endekslerinde, temel oluşturacak veriler, genellikle toptancılık yapanlardan, imalatçılardan elde edilmektedir. Toptan eşya fiyat endeksleri çoğu ülkede "genel fiyat endeksi" olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'de toptan eşya fiyat endeksi, 1984 yılına dek "Ticaret Bakanlığı ve Konjonktür Dairesi Toptan Eşya Fiyat Endeksi" adıyla tertiplenirken, bu görev 1984'ten itibaren. "Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Konjonktür ve Yayın Dairesi" tarafından yürütülmektedir.

Bundan başka, İstanbul Ticaret Odası da "İstanbul Ticaret Odası Toptan Eşya Fiyat Endeksi" adı altında, 1951 yılından bu yana bir endeks yayınlamaktadır.

Başbakanlık'a bağlı dairenin endeksi çeşitli tartılı ağırlıklara sahip 95 maddenin fiyatlarındaki değişimi dikkate alırken, İstanbul Ticaret Odası'nın madde sayısı 94'tür.

Bütün bunlara ek olarak, "Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü" de bir toptan eşya fiyat endeksi hazırlamaktadır. Bu endekste ise 1981 yılı temel alınmaktadır.

TEFECİLİK

Fon talebinde bulunan kişilere piyasadaki faiz oranlarının çok üzerinde bir faiz oranı uygulayarak sermaye saptanması, yani borç verilmesidir. Bankalardan kredi alamayan üreticilerin (özellikle tarım kesiminde) başvurdukları bir yoldur.

TEK YANLI TRANSFERLER

Uluslararası ekonomik ilişkilerde, hükümetin veya özel kişilerin ticari amaçlardan başka amaçlar için yaptıkları işlemlerdir. Bu işlemler bağış, hibe niteliği taşırlar. Karşı tarafın ödeme yapması gerekmez.

Tekel

Tek bir satıcı ve çok miktarda alıcının söz konusu olduğu piyasadır.

TEKEL KARI

Marjinal maliyet, marjinal hasılat olduğu noktada tekelleri firmanın üretimi belirleyerek, firma dengesine ulaşması halinde elde edeceği toplam kardır. Tekelleri firmanın marjinal hasılatı satış fiyatının altındadır. Çünkü çok mal satmak istediğinden fiyatları aşağı çekmek zorunda kalmaktadır.

TEKEL PİYASASI

Sadece bir satıcının mala olan tüm arza sahip olduğu ve fiyatları kendisinin istediği gibi belirlediği piyasadır. Hiçbir rakibi yoktur. Ürettiği mala olan arzda tam bir denetime sahiptir. Tekelleri firma, malın fiyatını belirlerken ikame malların rekabeti, alıcıların satınalma gücünün sınırlılığı gibi etkenlerle karşılaşır.

TEKELCİ REKABET PİYASASI

Çok sayıda alıcı ve satıcının bulunduğu fakat malın homojen olmasından dolayı ürün farklılaştırılmasına gidilerek ortadan kaldırıldığı piyasadır. Firmalar ürün farklılaştırmasına gittiklerinde, alıcılar üzerinde malın üstün nitelikli olduğu izlenimi yaratmalılardır.

TEKLİF EĞRİSİ

Uluslararası ticarete belirli miktarda ithal mala karşılık ne miktarda ihraç mal teklif edildiğini gösteren eğridir. Teklif eğrisi üzerindeki bir nokta, ülkenin belirli bir miktar mal karşılığında teklife hazır olduğu ihraç mal miktarını gösterir.

TEKNİK ANALİZ

Geçmişte piyasada oluşmuş çeşitli verilerin, bilgisayar ve grafikler yardımıyla geleceği tahmin etmede kullanıldığı bir değerlendirme yöntemidir.

Teknik Gelirler

Teknik Gelirler Sigorta şirketlerinin ana faaliyet konuları gereği yapmış oldukları sigortacılık faaliyetlerinden elde ettikleri gelirlerin kaydedildiği kalemdir.

Teknik Giderler (-)

Teknik Giderler (-) Sigorta şirketlerinin ana faaliyet konuları gereği yapmış oldukları sigortacılık faaliyetlerinden dolayı oluşan giderlerin kaydedildiği kalemdir.

TEKNİK KAR (ZARAR)

Teknik Kar (Zarar) Sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetleri ile ilgili gelirlerinin sigortacılık faaliyetleri ile ilgili giderlerini aşan kısmı teknik kar/zararı oluşturmaktadır. Teknik kar/zarar, sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetleri sonucu elde ettikleri brüt kar tutarını göstermektedir. Sigorta şirketlerinin gelir-gider tabloları yapısı gereği, sigorta şirketlerinin gelir ve giderleri iki ana kısımda kaydedilmektedir. İlk kısmı oluşturan teknik kar/zarar kalemleri, sigorta şirketlerinin ana faaliyet konuları gereği oluşan gelir ve giderlerin kaydedildiği kısmı oluşturmaktadır. İkinci kısmını oluşturan kalemler ise sigorta şirketlerinin faaliyetlerini yürütürken meydana gelen genel giderler ile mali gelir ve mali gider kalemleridir.

Teknik Karşılıklar

Teknik Karşılıklar Sigorta şirketlerinin taahhütleri için yürürlükte bulunan poliçelerin yürürlükteki mevzuatlar gereği ayrılması gereken karşılıklarının kaydedildiği kalemdir.

Teknik Market İndikatörleri

Teknik Market İndikatörleri, birebir hisse senetleri ile değil, piyasanın bütünü ile ilgilenen göstergelerdir. Bir hisse senedine ait olan veriler, onun en düşük, en yüksek ve kapanış fiyatı ile işlem hacmi verileri, hisse senedi hakkında yayınlanmış raporlardan meydana gelen kısıtlı sayıda veriden oluşurken; bir bütün olarak piyasayı ele aldığımızda, o gün sonunda düşenlerin ve yükselenlerin sayısı, bono ihaleleri ve faiz oranları gibi pek çok göstergenin hisse senedi fiyatlarını etkilediğini görmekteyiz. Market İndikatörleri, fiyat ve işlem hacminden daha fazla bilgiyi içerdiği için teknik analize bir derinlik katmaktadır.

Teknik-Bilgi

Bir kurum veya işletme tarafından, o işletmenin üretim yöntemlerinin ya da teknolojisinin, aynı dalda çalışan veya aynı işi yapmaya hazırlanan bir başka firmaya satılması veya kiralanmasıdır.

Bu işlem, ülke içindeki firmalar arasında sözkonusu olabileceği gibi; farklı ülkelerdeki firmalar arasında da gerçekleşebilmektedir. Böylece bir ülkeye yabancı sermayenin girişi döviz şeklinde olabileceği gibi, bu tip anlatmalarla da olabilmektedir.

TEKNOKRASİ

Ekonomik hayatın denetiminin politikacılar yerine mühendislere ve teknisyenlere bırakılması gerektiğini öngören anlayıştır.

TEKNOLOJİ AÇIĞI HİPOTEZİ

Malı ilk bulan ülkenin, o malın ilk ihracatçısı olması gerektiğini savunan uluslararası ticareti açıklamaya yönelik bir hipotezdir. Bu görüş, mal diğer ülkelerde üretildiğinde malı icat eden ülkenin ihracatının azalacağını savunur.

TEKNOLOJİ TRANSFERİ

Az gelişmiş ülkelerin gelişmiş ülkelerle mevcut teknolojik açığı kapatabilmek amacıyla, bu ülkelerde üretilmiş olan teknolojiyi ülkelere transfer etmeleridir. Bu transfer, özel yabancı sermaye yatırımları yoluyla, yatırım malları ithali yoluyla, patenet satın alma yoluyla ve bilimsel konferans, bülten yoluyla teknoloji transferi şeklinde gerçekleşebilir.

TELAFİ EDİCİ FİNANSMAN KOLAYLIĞI

Uluslararası Para Fonu'nun ihracat geliri belirli bir seviyenin altına düşen ülkeleri desteklemek için bu ülkelere sağladığı kredi kolaylığıdır. İhracat geliri azalan bir ülkenin bunu telafi edebilmek için bu finansman kolaylığından sağlayabileceği azami tutar %83'tür.

TELAFİ EDİCİ VERGİ

Uluslararası ticarete, ihracatçı ülkelerin kendi ülkelerinde ihraç mallarına verdikleri dolaylı teşviklerin neden olduğu haksız rekabeti engellemek amacıyla, ithalatçı ülke tarafından konulan vergi uygulamasıdır.

TEMDİT

Ticarete, bir borcun ödenmesi veya bir işlemin tamamlanabilmesi için daha önce belirlenmiş olan sürenin uzatılmasıdır.

Temel Analiz

Hisse senetlerinin gerçek değerlerinin belirlenmesine y3nelik bir değerlendirme y3ntemidir. Bu y3ntemde, hisse senedinin fiyatını belirleyen karlılık, likidite, sermaye yapısı, 3retim, teknolojik durum, pazar durumu, y3netimin yeteneği, rekabet g3c3 ve makro ekonomik gelişmeler gibi temel g3stergeler ışığında firma değerlendirilerek hisse senedinin gerçek değeri belirlenir.

Firmanın değerlendirilmesi sonucunda bulunan değer, hisse senedinin pazar fiyatının 3zerinde ise ilgili hisse senedinin satın alınabilir olduğu kararı verilirken; altında ise satın alınması uygun g3r3lmez.

Bununla birlikte, yatırımcılar aynı pay senedinin değerini hesaplarken, hesaplama y3nteminin farklılığından dolayı, farklı sonuçlara ulaşabilmektedirler.

Temell3k

Alacakların devralınmasıdır.

TEMERR3T

3demede aksatma, hata

Temerr3t Alım Satımı

Temerr3t halinin Borsa Y3netim Kurulu’nun belirlediği s3reyi doldurması durumunda, s3renin bitimini takip eden ilk iş g3n3 işlem konusu hisse senetlerinin temerr3de d3şen 3yenin pozisyonuna g3re Hisse Senetleri Piyasası M3d3rl3ę3 tarafından elektronik ortamda ayrı hisse koduyla, cari fiyattan alım satımının yapılmasıdır.

TEMERR3T FAİZİ

3demede aksatma, hata nedeniyle oluşan faiz y3k3ml3l3ę3

TEMERR3T FAİZİ

3demede aksatma, hata nedeniyle oluşan faiz y3k3ml3l3ę3

TEMERRÜT FAİZİ

Ödemede aksatma, hata nedeniyle oluşan faiz yükümlülüğü

TEMETTÜ

Her ortağa, gerçekleşen kar içinden, kendi pay oranı dahilinde ayrılan kar payına verilen addır. Kar payı, yıllık bilançoya göre belirlenen net kardan ya da bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir. Kar payının dağıtılmasına anonim şirketlerde genel kurul karar verir. Ana sözleşmeye konulacak bir maddeyle, bazı pay tiplerine dividendle ilgili olarak ayrıcalık tanınabilir. Böyle durumlarda, kar dağıtılırken yapılan ayrıcalıklarla ilgili oranlar dikkate alınmalıdır.

Temettü Getirisi

Fiilen gerçekleşen kardan her ortağa kendi payı oranında ayrılan kar payı getirisi; bir başka ifadeyle hisse senedinin yıllık getirisidir.

Teminat

Borsa üyelerinin, yaptıkları işlemlerle müşterilerine ve/veya borsaya verebilecekleri zarara karşılık olması için borsa tüzel kişiliği adına yatırdıkları meblağdır.

Teminat Mektupları

Alıcı ile satıcı arasındaki güvenin sağlanması için bir banka aracılığına (teminatına) ihtiyaç duyulmaktadır. Teminat mektubu, bankaların borçluya kefil olarak bu güveni sağlamak amacıyla hazırladıkları belgedir.

Teminatlı Alacaklar

Teminatlı Alacaklar Tahsil etme imkanı kalmamış ve karşılığında bir teminat alınmış olan alacakların ve bunlar için ayrılmış olan karşılıkların kaydedildiği kalemdir. Karşılığında teminat alınmış olan alacaklar likidite edilirken ilgili teminat bankaların aktiflerine kaydolunur. Eğer teminat bir menkul kıymet ise menkul değerler cüzdanına, bir gayrimenkul ise sabit kıymetler kalemine kaydedilir.

Teminatsız Alacaklar

Teminatsız Alacaklar Tahsil etme imkanı kalmamış olan ve karşılığında bir teminat

alınmamış olan alacakların ve bunlar için ayrılmış olan karşılıkların kaydedildiği kalemdir.

TEMİZ DALGALANMA

Kısa süreli, düzensiz dalgalanmaların ortadan kaldırılmasına yönelik döviz kurlarına yapılan müdahaledir.

Temlik

Alacakların devredilmesidir.

Temlik

Alacakların devredilmesidir.

TERCİH BENZERLİĞİ HİPOTEZİ

S.B.Linder'in öne sürdüğü hipoteze göre, ülkenin gerçekleştirdiği ihracat, ülkenin iç piyasa için yaptığı üretimin devamı niteliğindedir. Üretim, halkın çoğunluğunun tercihi doğrultusunda yapılır. Üretim hacminin artmasıyla, ülke mallarda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olur.

Terkin Edilecek İhracat KDV

Terkin Edilecek İhracat KDV Şirketlerin yapmış oldukları ihracatlardan dolayı ertelenmiş olan, fakat bir yıl içerisinde ödenecek olan KDV borçlarının kaydedildiği kalemdir.

Ters Çanak Formasyonu

Hızlı çıkış trendine giren fiyatların dar alanda hareket etmeye başlaması ile ortaya çıkan bir zirve arayışı sonucu oluşan bir formasyondur. Ters "U" harfine benzemektedir.

Formasyonda her iki taraf arasında bir simetri mevcut olup; fiyatlar çıkış eğimlerine yakın bir eğimle düşüşe geçmekte ve sol taraftaki başlangıç noktasına doğru hareket etmektedirler.

Bu formasyonda fiyatlar Çanak Formasyonu'nun ters doğrultusunda gitmekte, buna karşılık işlem hacmi hemen hemen aynı seviyede olmaktadır. Diğer bir ifadeyle burada fiyatlar arttıkça işlem hacmi azalmakta ve yükselişin durduğu tepe noktasında işlem hacmi en düşük seviyesine gelmiş olmaktadır. Çanağın dönmesi ve fiyatların düşmesiyle işlem hacmi de hareketlenmekte ve bu durum trend değişimine ilişkin önemli bir sinyal olarak kabul edilmektedir.

Ters Omuz Baş-Omuz Formasyonu

Bu formasyon genelde düşüş trendlerinin sonunda görülmektedir. Formasyon kuralları Omuz-Baş-Omuz Formasyonu ile aynı olup, görünüşü tepede oluşan Omuz-Baş-Omuz Formasyonu'nun ters çevrilmiş haline benzemektedir.

Ters Omuz-Baş-Omuz Formasyonları alçalan piyasadan yükselen piyasaya geçişin göstergesi olup piyasanın dip noktasında oluşmaktadır. Bu formasyonlar "Kafa Omuz Dip Formasyonu" olarak da adlandırılmaktadır.

Bu formasyonda da işlem hacmi önemli karakteristik farklılıklar göstermektedir. Tipik Ters Omuz-Baş-Omuz Formasyonları'nda sol omuz oluşurken fiyatlar düşerken, tersine işlem hacmi yükselmektedir.

Ters Repo

Ters repo, bir menkul kıymetin işlem başlangıç valöründen alınıp, bitiş valöründen geri satılması işlemidir. Ters repo yapan taraf, parayı kullandıran taraf olmakta ve geri satım taahhüdü ile menkul kıymetin alımı yapılmaktadır.

TESADÜFİ DEĞİŞKEN

İstatistiksel bir analizde, her X sonucuna, gerçek bir Y değeri verilmesiyle oluşan değerler toplamıdır.

TESADÜFİ ÖRNEKLEME

İstatistikte, örnek seçimi sırasında kullanılan bir yöntemdir. Diğer örnekleme türlerinden farkı, olabilecek örnekleme hatasının kontrolünün ve belirli sınırlarda tutulabilmesinin mümkün olmasıdır. Basit tesadüfi örnekleme, tabakalı örnekleme ve küme örnekleme olarak gruplanır.

Tescil

Borsada gerçekleştirilen işlemlerin fiyatlarının doğrudan, borsa dışında gerçekleştirilenlerin ise bu işlemlerin borsaya bildirimini sonrasında borsa kaydına alınması işlemidir.

Tescile Mesnet Belge

Kayıtlı sermaye sistemine tabi olan ortaklıklarda, sermaye arttırımı işlemleri tamamlandıktan sonra sermaye arttırımının tescili için, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından verilen ve ödenmiş hisse senedi tutarını gösteren belgedir.

Teslim Karşılığı Ödeme Prensibi

Borsa işlemlerinin takasında, tarafların, takasa olan borçlarını ödedikleri oranda alacaklarının ödenmesi prensibidir.

TEŞVİK TEDBİRLERİ

Devletin, ülkenin ekonomik ve sosyal amaçlar çerçevesinde ekonomik faaliyetlere sağladığı maddi ve hukuki kolaylıklar, desteklerdir. Mali teşvikler, ekonomik teşvikler, idari ve teknik teşvikler olarak üçe ayrılır. Ekonomik teşvikler, desteklenen ekonomik faaliyetlerin maliyetlerini düşürmeye yöneliktir; idari ve teknik teşvikler ise ürün tanıtımıyla ilgili fuar, lisans, patent hakkı temini, uzman yettendirilmesi gibi faaliyetleri kapsar.

Tezgah Üstü Piyasalar

Borsa (organize piyasa) dışında yapılan işlemleri kapsayana, gevşek ve gayriresmi nitelikteki piyasalardır.

Ticaret Bankası

Ticaret bankaları, ticari ve sanayi işletmelerinin kısa dönemli kaynak gereksinimlerini karşılamak ve ticari muamelelerine aracılık yaparak kolaylaştırmak üzere kurulan bankalardır.

Bu bankaların, çeşitli yollarla toplamış bulundukları fonların önemli bir kısmı, ticari kuruluşlara işletme sermayesi olarak aktarılmaktadırlar.

Ticari bankaların elde ettikleri fonun %90'ına varan bölümünü mevduat oluşturmakta; bu mevduat kişilerin, özel işletmelerin ve resmi kuruluşların talep ettikleri anda geri çekmek üzere bankaya yatırdıkları meblağlardan oluşmaktadır. Bankalar da kasa görevi görerek kendilerine para yatıranlara istedikleri zaman paralarını doğrudan ya da dolaylı olarak çekme hakkı tanımaktadırlar.

TİCARET DENGESİ

Bir ülkenin ödemeler bilançosundaki toplam ithalat ile toplam ihracat arasındaki farktır. Toplam ithalatın toplam ihracattan fazla olması ticaret dengesi açığını; az olması ise

ticaret dengesi fazlasını gösterir. Ülkenin ihracat ve ithalat rakamlarının eşit olduğunda, ülkede ticaret dengesi sağlanmıştır.

TİCARET SINIRLAMALARI

Gümrük vergileri, kotalar, ithalat senetleri, sübvansiyonlar, ithalat yasakları, itracat sınırlamaları gibi uluslararası ticaret serbestliğini engelleyici veya sınırlayıcı nitelikteki müdahalelerdir.

Ticari Borçlar

Ticari Borçlar Yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslardan ve kurumlardan senetli veya senetsiz olarak bir yıldan kısa vadeli oluşan (kredili alımlar dolayısı ile) borçları, alınmış olan siparişler için tahsil edilmiş olan depozito ve teminatlar ve bu borçların bilanço dönemindeki denk değerini göstermek için ayrılan reeskont karşılıkları ticari borçların alt kalemlerine kaydedilir.

Ticari Borçlar Devir Hızı (TBDH)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması
2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Katsayı

Ticari borçlar devir hızı bize şirketlerin bir yılda hangi sıklıkla ticari borç ödemesi yaptığını göstermektedir. Bu oran daha çok şirkete kredi verenler ve kredili satış yapanlar için önem taşımaktadır.

Bir şirket ticari borçlarını vadelere yaygın bir şekilde (devir hızının düşük olması durumu) ödeyebiliyorsa, şirket ani olarak likidite sıkıntısı içine girmez.

Şirketin ticari borçları mevsimlik dalgalanmalar, enflasyon vb. sebeplerden dolayı farklılıklar gösterebilir. Bu etkenleri giderebilmek için payda kısmına ticari borçların ortalamalarının alınması daha anlamlı olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise pay kısmına tüm satışların değil, ticari borçların oluşmasına sebep veren kredili satışların konulmasıdır, fakat kredili satışlar hakkında bilançoda bilgi bulunmadığından, satılan malın maliyetinin dikkate alınması gerekmektedir.

Oranın değerlendirmesini yaparken geçmiş dönemleriyle (trendi), aynı sektör/ endüstrideki içindeki diğer şirketlerle veya sektör/ endüstri ortalamasıyla karşılaştırma yapmak gerekmektedir.

Oranın düşük olması şirketin ticari borçlarını geri ödemede rahat olduğunu ortaya koyar ve bu durumda şirketin cari ve likidite oranları düşük olsa bile, ticari borçlarını geri ödemede rahat olduğunu gösterir.

Oranın zamanla yükselme eğiliminde olması ise, şirketin faaliyetlerini (aynı hacimde olmak koşuluyla) yürütürken gitgide daha fazla işletme sermayesine gereksinim duyacağını gösterir.

Ticari Borçları Ödeme Süresi (TBOS)

Formül :

Notlar :

A. Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde

2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

B. Ortalamalar iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Dönemlerin ortalaması

2. Dönem başı ve sonunun ortalaması

Birim : Gün

Bu oran bir yıl içinde kaç kez ödendiği belirlenen ticari borçların ödeme süresinin ortalama olarak kaç güne karşılık geldiğini veya kaç günde bir olduğunu saptamaya yarar. Belirlenen süre daha çok şirkete kredi verenler ve kredili satış yapanlar için önem arz etmektedir.

Bir şirket ticari borçlarını vadelere yaygın olacak şekilde (devir hızının düşük olması durumu) ödeyebiliyorsa, şirket ani olarak likidite sıkıntısı içine girmez.

Şirketin ticari borçları mevsimlik dalgalanmalar, enflasyon vb. sebeplerden dolayı farklılıklar gösterebilir. Bu etkenleri giderebilmek için pay kısmına ticari borçların ortalamalarının alınması daha anlamlı olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise payda kısmına tüm satışların değil, ticari borçların oluşmasına sebep veren kredili satışların konulmasıdır, fakat kredili satışlar hakkında standart tablolarda bilgi bulunmadığından, satılan malın maliyetinin dikkate alınması gerekmektedir.

Sürenin değerlendirmesini yaparken geçmiş dönemleriyle (trendi), aynı sektör/ endüstrideki diğer şirketlerle veya sektör/ endüstri ortalamasıyla kıyaslama yapmak gerekmektedir.

Sürenin uzun olması şirketin ticari borçlarını geri ödemede rahat olduğunu ortaya koyar ve bu durumda şirketin cari ve likidite oranları düşük olsa bile, ticari borçlarını geri ödemede şirketin daha rahat olduğunu gösterir.

Sürenin zamanla kısalma eğiliminde olması ise, şirketin faaliyetlerini (aynı hacimde olmak koşuluyla) yürütürken gitgide daha fazla işletme sermayesine gereksinim duyacağını anlamamızı sağlar.

Ticari İşlem

Ticari işlem, muamele anlamında kullanılan bir kavramdır. Alış, satış, virman, para yatırma, para çekme gibi işlemler bu tanımın içinde yer almakta ve kullanılmaktadır.

TİCARİ KAZANÇLAR

Gerçek kişilerin ticaret ve sanayi faaliyetlerinden sağladıkları para veya parayla ölçülebilen menfaatlerdir. Mal alım satımı, elde edilen ürünün satışı, hizmet gibi faaliyetler ticari faaliyetlerden bazılarıdır.

Ticari Kuruluşlar Mevduatı

Ticari Kuruluşlar Mevduatı Ticari kuruluşların belli bir dönem için, gelir elde etmek amacıyla açtırmış oldukları mevduat hesapları yoluyla sağlanmış olan kaynakların kayıtlı olduğu kalemdir.

Ticari Kuruluşlar Mevduatına (-)

Ticari Kuruluşlar Mevduatına (-) Ticari hüviyete sahip kuruluşların bankalarda açmış oldukları hesaplara tahakkuk eden faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

TOKYO GÖRÜŞMELERİ

1973-1979 yılları arasında GATT'I tehdit eden korumacılık eğilimini engellemek amacıyla yapılan GATT görüşmeleridir.

TOPLAM ARZ

Belirli bir dönemde, mevcut olan toplam talebi karşılamak için üretilen ve ithal edilen mal ve hizmetlerin tümüdür.

TOPLAM FAYDA

Belirli bir malın sağladığı marjinal faydalarının toplamıdır. Toplam fayda eğrisi tüketim miktarı arttıkça artar. Fakat belirli bir noktaya gelindiğinde bu artış durur ve azalmaya başlar. Bu marjinal fayda yasasından kaynaklanmaktadır.

Toplam Hasılat

Gerçekleşen halka arzda elde edilen toplam hasılat.

TOPLAM MALİYET

Bir firmanın kısa dönemde, toplam maliyetleri ve toplam sabit maliyetlerinin toplamıdır.

Toplam Nominal Tutar

Halka arz edilen hisse senetlerinin nominal tutarının toplamı.

TOPLAM TALEP

Bir ÷lkede, belirli bir dñnemde mal ve hizmetlere olan talebin toplamıdır. Bu talebi kişilerin t÷ketim mal ve hizmetlerine, firmaların yatırım malları ve diğler mallara, yabancı t÷ketici ve firmaların yatırım ve t÷ketim malların olan talepleri belirler.

TOPLU İş SÖZLEşMELERİ

İşçi ve işveren sendikaları arasında yapılan, işçi ve işverenin iş şartlarını ve hak ve borçlarını düzenleyen yazılı anlaşmadır. Anlaşmanın yapılabilmesi için, taraflardan biri kesinlikle işkolunda kurulu bir işveren sendikası olmalıdır.

TOPLU SATIş VERGİLERİ

Üretimin belirli bir aşamasında alınan vergilerdir. İmalat satış vergileri, toptan satış vergisi ve perakende satış vergisi olarak üçe ayrılır.

TOPLUMSAL İSKONTO ORANI

Kamu yatırımlarının uzun dönemde sağlayacakları faydanın bugünkü değerini belirlemek için kullanılan orandır.

TOPLUMSAL REFAH FONKSİYONU

Hükümetlerin ekonomik durumlar karşısında yaptıkları tercihlerdir.

Toprak Rantı

Toprak sahibinin, toprak faktörü arzının, talep karşısında sabit olması nedeniyle, elde ettiğİ kazançtır.

TOPTAN EşYA FİYAT ENDEKSİ

Bir ÷lkedeki toptan eşya fiyatlarının genel fiyat seviyesinde meydana gelen değışimleri gösteren endekstir. Bu endeks, paranın satınalma gücünde oluşan değışmeleri belirlemek amacıyla kullanılır.

Toptan Satışlar Pazarı

Alıcıları önceden belli olan veya olmayan, belirli bir miktarın üzerindeki hisse senedi işlemlerinin borsada güvenli, şeffaf ve organize bir piyasada gerçekleştirilmesini sağlayan pazardır.

TP Fonlardan Alınan Kar Payları

TP Fonlardan Alınan Kar Payları Özel finans kurumlarının fon ihtiyacı içerisinde bulunan şahıs ve kurumlara, TRL para biriminde fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları kar payı gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

TP Kredilerden Alınan Faizler

TP Kredilerden Alınan Faizler Bankaların fon ihtiyacı içerisinde bulunan şahıs ve kurumlara TRL para biriminde, kredi şeklinde fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

TRAMPA

Para kullanmadan gerçekleştirilen mal ve hizmet mübadelesidir. Bireylerin ihtiyaçları olan malları ellerindeki mallarla değiştirmeleridir. Bunun olabilmesi için, değişimde bulunulacak malların birbirlerine eşitliğinin sağlanması ve değişimde bulunulacak kişilerin karşılaşmaları gerekmektedir.

Tranş

Tahvil ve bono piyasasında işlem yapabilme limiti içindeki her bir kademedir.

TRANSFER HARCAMALARI

Devletin, bir ülkede, herhangi bir üretim faaliyetinde bulunmayan veya bulunamayanlara karşılıksız olarak belirli bir amaç çerçevesinde yaptığı ödemelerin tümüdür.

TRANSFER MALİYETLERİ

Hammaddelerin ve malların, hammadde kaynağından fabrikaya, oradan da pazara transferinde uzaklık birimi başına alınan ücrettir.

TRANSİT MAL TİCARETİ

Ticarette, bir ülkeden başka bir ülkeye mal gönderirken, malların yol üzerindeki üçüncü ülkelerden geçmesidir. Bu ülkeler yaptıkları hizmetler karşılığında ücret talep edebilirler.

TRANT

Uluslararası Para Fonu'na üye ülkelerin, fon kaynakları üzerindeki normal kredi çekme haklarının bölümlendirilmesidir. Bir ülkenin Uluslararası Para Fonu'nda normal çekme hakları beş tranşa ayrılır. Bunlardan birini altın tranşı, diğer dört taneyi ise kredi tranşları oluşturur.

Trend

Zaman serilerinin uzun dönem eğilimidir. Trend, belirli bir zaman diliminde, belli bir seyiri oluşturan değerlerde ortaya çıkan sürekli artma ya da azalmaları ifade etmektedir. Serilerde dalgalanmalar (artış ve azalışlar) görülebileceği gibi; sabit kalmaları da söz konusu olabilmektedir.

Trend Analizi

Trend analizi, mali tablolarda yer alan kalemlerin zaman içerisinde gösterdikleri eğilimlerin incelenmesidir. Trend analizi yapılırken, baz yılı izleyen yıllardaki mali tablo kalemlerinin baz yıla göre göstermiş oldukları eğilimler incelenir.

TRIFFIN PLANI

R.Triffin tarafından önerilen, uluslararası rezerlerin merkezileştirilmesini savunan plandır. Bu planın amacı, uluslararası ödemelerin denkleştirilmesi ve likiditenin artırılmasıdır. Plan, uluslararası rezervlerin bir merkezde toplanması şeklinde gerçekleştirilir.

TRÖST

Birden fazla işletmenin ekonomik, hukuki ve teknik bakımdan tek bir işletme olarak birleşmeleri ile ortaya çıkan iktisadi kuruluştur. Yatay tröstler ve dikey tröstler olarak ikiye ayrılır.

TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi)

Tüketiciler tarafından geniş ölçüde kullanılan malların genel fiyat seviyelerindeki değişimleri gösteren endekstir. Bu tür endekslerin düzenlenmesinde, tüketicilerin

harcamalarını tahsis ettikleri temel malların ve her bir mal grubunun toplam harcama içindeki ağırlıklarının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Tüketici harcamalarının büyük bir kısmını oluşturan herhangi bir mal grubuna endeks içinde düşük bir ağırlık verilmesi, bu mal grubunun fiyatlarındaki değişmelerin endekse daha küçük oranda yansımaya yol açabilecek ve dolayısıyla, endeks rakamları, fiyatlar genel düzeyindeki gerçek artışları yansıtmaktan uzak olabilecektir. Tüketici endekslerinin hesaplanmasında dikkate alınan başlıca temel ihtiyaç maddeleri; gıda, konut, yakacak, giyim, eğlence gruplarıdır.

Türkiye'de tüketici endeksleri; geçinme endeksi, perakende fiyat endeksi, tüketici fiyatları endeksi isimleri altında İstanbul Ticaret Odası, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından düzenlenmektedir.

Tükeniş Boşluğu

Fiyatların zirve oluşumu sonrasında görülen bu Boşluklar, artık trendin sona erdiğini ifade etmektedir. Kaçış Boşlukları bir hareketin başladığını, Ölçüm Boşlukları hareketin devam edeceğini işaret ederken; Tükeniş Boşlukları da hareketin sonunda meydana gelmekte ve hareketin sona ereceği sinyalini vermektedir.

Kaçış Boşlukları ile Ölçüm Boşlukları birbirlerinden kolaylıkla ayırt edilirken; Tükeniş Boşlukları ile Ölçüm Boşlukları'nın ayırt edilmesi oldukça zordur. Bununla beraber bir Boşluğun Tükeniş Boşluğu olduğunu işaret edebilecek bazı özellikler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Boşluğu takiben işlem hacmi olağanüstü bir seviyeye ulaşır, fakat fiyatlardaki yükselme trendi eski momentumunu koruyamazsa, sözkonusu Boşluk büyük ihtimalle Tükeniş Boşluğudur.
- Boşluğun meydana gelmesinden sonraki günün kapanış fiyatı Boşluğun yakınına geri dönerse, sözkonusu Boşluk çok büyük ihtimalle Tükeniş Boşluğudur.
- Boşluktan önceki geri dönüş veya konsolidasyon örneği, fiyat hareketi ile ilgili bütün hedeflere ulaşmışsa sözkonusu Boşluğun Tükeniş Boşluğu olma olasılığı yüksektir.

TÜKETİCİ DENGESİ

Tüketicinin sınırlı bütçe olanaklarıyla, ulaşabileceği en yüksek faydayı sağlayan mal ve hizmet toplamıdır. Tüketici dengesi kardinal fayda yaklaşımı ve ordinal fayda yaklaşımı denilen iki yöntemle saptanmaktadır.

TÜKETİCİ EGEMENLİĞİ

Ekonomik kaynakların dağılımını tüketici tercihlerinin belirlemesi durumudur. Bu "egemenlik" sırasında tüketicinin gelirinin rolü büyüktür.

TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ

Tüketicilerin kullandıkları kaynakları malların genel fiyat seviyelerindeki değişimleri gösteren endekstir. Türkiye'de tüketiciendeksleri; geçinme endeksi, perakende fiyat endeksi, tüketici fiyatları endeksi olarak İstanbul Ticaret Odası, Devlet İstatistik Enstitüsü ve Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından düzenlenmektedir.

TÜKETİCİ KREDİSİ

Tüketicinin tüketim harcamalarını finanse edebilmek için aldığı kredidir. Tüketici ve borç veren kişi arasında bir sözleşme ile yapılır.

TÜKETİCİ RANTI

Bir malı, belirli bir fiyattan almaya hazır olan tüketicinin, malı daha düşük bir fiyattan satın alarak mala ödemiş olduğu paranın değerinden daha çok fayda sağlamasıdır. Oluşan fiyat farkı, tüketici lehine olan bir farktır.

TÜKETİCİ TERCİHLERİ

Tüketicilerin farklı mal ve hizmet tüketme arzularının derecesini belirten bir kavramdır. Tercihlerde meydana gelen değişimler, talep miktarının da değişmesine neden olmaktadır.

TÜKETİM

Tüketilecek mal ve hizmetler için para halinde yapılan harcamaların tümüdür. Bu tüketim sadece mal ve hizmetleri kapsamaz, üretimde kullanılan hammadde gibi unsurlar içinde kullanılır.

TÜKETİM FONKSİYONU

Bir ÷lkede, belirli bir dñnemde yapılan toplam tñketim harcamalarıyla kişilerin toplam gelirleri arasındaki fonksiyonel ilişkidir. Kişilerin gelir seviyeleri artarken, tñketim harcamaları da artmaktadır.

TñKETİM HARCAMALARI

Belirli bir ÷lkede, belirli bir dñnemde toplumun ihtiyaçlarını doğrudan doğruya karşılayan mal ve hizmetler için yapılan parasal harcamaların toplamıdır.

Tñmñnñ Yñklenim

Sermaye piyasası araçlarının, bedeli satışın başlamasından önce tam ve nakden ödenmek suretiyle tamamının satın alınarak halka satılacağının, satışı yapana karşı taahñt edilmesidir.

Tñrev Piyasalar

Herhangi bir malın veya finansal aracın, teslimatı veya nakit uzlaşması ileri bir tarihte yapılmak üzere bugñnden alım satımının yapılmasıdır. Bu piyasaların tanımını forward, futures ve opsiyon işlemlerinin tamamını içermektedir.

TñREV TALEP

ñretim faktñrlerine olan talep mal talebinden tñreyen bir talep olduğundan, tñketimden doğan talepte tñrev taleptir.

U

Ucuz Değerlenme

Bir hisse senedinin veya emtianın gerçek değerinden daha dñřñk bir fiyatla işlem gñrmesidir.

UCUZ PARA POLİTİKASI

Ekonominin canlandırılmasının istendiği dñnemlerde, dñřñk faiz oranıyla finansman ve kredi imkanlarının sağlanmasıdır.

Ulusal 100 Endeksi

1986 yılında 40 şirketin hisse senedi ile başlayarak zamanla sayısı 100 şirketin hisse

senedi ile sınırlanan bileşik endeksin devamı niteliğinde olup; ulusal pazarda işlem gören yatırım ortaklıkları hariç önceden belirlenmiş şartlar yanında sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilmiş hisse senetlerinden oluşmakta ve İMKB-30'da yer alan hisse senetlerini de otomatik olarak kapsamaktadır.

Ulusal 30 Endeksi

Vadeli İşlemler Piyasası'nda kullanılmak amacıyla oluşturulan, yatırım ortaklıkları hariç ulusal pazarda işlem gören şirketlerden önceden belirlenmiş şartlar yanında, piyasa değeri ve likiditesi yüksek olanlardan sektörel temsil kabiliyeti de gözönünde bulundurularak seçilen 30 hisse senedinden oluşan endekstir.

Ulusal Pazar

Borsa Yönetim kurulu kararı ile pazarı açılmış, endekse dahil olan ve olmayan borsa kotunda yer alan her şirket hisse senedi için alım satım işlemlerinin gerçekleştirildiği pazar olup; burada işlem gören bütün şirketler, İMKB tarafından önceden belirlenmiş kotasyon şartlarını tümüyle karşılayan şirketlerdir.

ULUSLARARASI BORÇLULUK DENGESİ

Belirli bir ülkenin, belirli bir dönemde diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerinin özetidir. Ülkenin alacakları borçlarından fazla ise, ülke net alacaklı; alacakları borçlarında az ise, ülke net borçludur.

ULUSLARARASI ÇALITMA ÖRGÜTÜ

Birleşmiş Milletlere bağlı olarak çalışan, işçilerin yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla faaliyet gösteren kuruluştur.

ULUSLARARASI EKONOMİK İŞBİRLİĞİ BANKASI

1964' te, üye ülkeler arasında ki ekonomik işbirliğinin gelişmesini sağlamak, çok yanlı ticaretin gelişmesine yardımcı olmak, dış ödemelerdeki dengesizlikleri ortadan kaldırmak amacıyla kurulmuş olan bir bankadır.

ULUSLARARASI İKTİSAT

Ülkeler arasındaki iktisadi ilişkileri inceleyen bilim dalıdır. Dış ticaret hareketleri, üretim faktörlerinin uluslararası dolaşımı, uluslararası politikalar, para sistemleri, ekonomik ilişkiler, birleşmeler uluslararası iktisadın başlıca konularıdır.

Uluslararası İşletme

Uluslararası işletme kavramı genel bir kavram olup; ithalat-ihracat ve başka ülkelere lisans vermekten, değişik ülkelerde üretim faaliyetinde bulunmaya kadar çeşitli faaliyetlerle uğraşan işletmeleri kapsamaktadır. Çok uluslu işletme kavramı uluslararası işletme kavramı ile karıştırılmakta, ancak bu iki ifade farklı anlamlar taşımaktadır. Bununla beraber çok uluslu işletmeler uluslararası işletmelerin özel halleridir.

Uluslararası İşletmecilik

Uluslararası işletmecilik, ithalat-ihracat ve başka ülkelere lisans vermekten, değişik ülkelerde üretim faaliyetinde bulunmaya kadar çeşitli faaliyetleri gerçekleştirmek anlamında kullanılan bir kavramdır.

ULUSLARARASI KALKINMA AJANSI

ABD'nin ülke dışında yaptığı yatırımların dağıtımını sağlayan kuruluştur.

ULUSLARARASI ÖDEMELER BANKASI

1930'da İsviçre'de Avrupa Merkez Bankalarının bankası olarak faaliyette bulunmak amacıyla kurulmuş bir bankadır.

ULUSLARARASI PARA FONU

1945'te kurulan fakat 1947'de faaliyete geçen, parasal konularda uluslararası işbirliğini geliştirmek, döviz kurlarının istikrarlı bir hale gelmesini sağlamak, dış ödeme gücünü çeken ülkelere geçici olarak destek vermek, çok yanlı ödemeler sistemi kurmak amaçlarıyla kurulmuş finansal bir kuruluştur. IMF'ye üye olunurken, ülkelere dış ticaret ve milli gelirlerine göre birer kota verilir. Ülkeler bu kotalara göre IMF'ye girerken katkıda bulunurlar. bu katkının %25'i altın, %75'i de ülke parası ile ödenmektedir.

Uluslararası Para Fonu

1945'te kurulan fakat 1947'de faaliyete geçen, parasal konularda uluslararası işbirliğini geliştirmek, döviz kurlarının istikrarlı bir hale gelmesini sağlamak, dış ödeme güçlüğü çeken ülkelere geçici olarak destek vermek, çok yanlı ödemeler sistemi kurmak amaçlarıyla kurulmuş finansal bir kuruluştur. IMF'ye üye olunurken, ülkelere dış ticaret ve milli gelirlerine göre birer kota verilir. Ülkeler bu kotalara göre IMF'ye girerken katkıda bulunurlar. bu katkının %25'i altın, %75'i de ülke parası ile ödenmektedir.

ULUSLARARASI PAZAR

İMKB Uluslararası Menkul Kıymetler Serbest Bölgesi içinde, "Serbest Bölgeler Mevzuatına" göre faaliyet gösterecek, esas olarak eski Doğu Bloku Ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ve Orta Doğu ülkelerindeki şirketlere ait menkul kıymetlerin işlem göreceği pazardır.

ULUSLARARASI REZERVLER

Uluslararası borç ödemelerinde kabul edilen, altın, konvertibl döviz, kısa vadeli resmi ve özel alacak senetleri ve tahvilleri ile diğer kredi kolaylıkları gibi her türlü aktiftir.

ULUSLARARASI TİCARET

Uluslararası boyutta gerçekleşen mal ve hizmet akımlarıdır. Uluslararası ticaret döviz ile yapılır. Kotalar, gümrük tarifeleri, döviz kontrolleri gibi uygulamalara konu olmaktadır.

ULUSLARARASI TİCARET BLOKLARI

Bazı ülkelerin, aralarındaki ticareti engelleyici nitelikteki koşulları kaldırmak, ekonomilerinin ve ticaretlerinin hacimlerini genişletmek, verimliliği artırmak amacıyla aralarında oluşturdukları ticari birliklerdir. Bu birlikler genellikle, ülkeler coğrafi ve tarihi ilişkilerinden kaynaklanmaktadır.

ULUSLARARASI YATIRIM BANKASI

1971' de faaliyete geçmit olan banka, üye ülkelerin kendi aralarında gerçekleştirdikleri yatırım projeleri için kredi sağlamaktadır.

Uluslararası Yönetim

Uluslararası yönetim, ithalat-ihracat ve başka ülkelere lisans vermekten, değişik ülkelerde üretim faaliyetinde bulunmaya kadar çeşitli faaliyetleri gerçekleştirme işlemlerinin yönetimidir.

UMUMİ MAĞAZALAR

Malları emanet veren kişilere, karşılığında makbuz senedi ve varant vermek suretiyle malları satma ve rehin etme hakkını veren kuruluşlardır.

UYARILMIŞ YATIRIM

Belirli bir ülkede, belirli bir dönemde gelir ve tüketim seviyesinde meydana gelen değişimlere bağlı olarak değişen yatırımlardır.

Uyuşmazlık Komitesi

Borsa işlemleri ile ilgili olarak; üyeler arasında veya üyeler ile müşterileri arasında çıkan uyuşmazlıkların idari yoldan çözülmesine yardımcı olan komitedir.

Uzlaşma Fiyatı

Vadeli işlemler piyasasında pozisyon alan hesapların günlük kar/zarar ve teminat yükümlülüklerinin hesaplanmasında kullanılan fiyat olup; genelde seansın sonuna doğru oluşan fiyatların ortalaması şeklinde hesaplanmaktadır.

UZUN DÖNEM

Tüm üretim faktörlerinin değişken olduğu, işletmelerin arzlarını üretim kapasitelerini değiştirmek suretiyle arttırabilecekleri zaman aralığıdır.

UZUN DÖNEM MALİYET EĞRİLERİ

İşletmelerin tüm girdilerini aynı miktarda değişiklik yapma imkanına sahip olduklarında karşılaşılabilecek maliyet ilişkileridir. Bu dönemde, sabit bir maliyet ve faktör söz konusu

değildir. Ayrıca uzun dönemde, işletmede ölçeğe göre getiri vardır. Ölçeğe göre artan getiri, ölçeğe göre azalan getiri ve ölçeğe göre sabit getiri teklinde çetittlidir.

Uzun Pozisyon

Bir malı, menkul kıymeti veya vadeli işlem sözleşmesini satın almaktır.

UZUN SÜRELİ ÇEVİRİMİN EVRELERİ

Herbiri 25 olan, genişleme (büyüme) ve daralmadan (bunalım) oluşan evrelerdir. Genişleme evresinde yatırımlar yapılır, üretim ve karlılık artar. Daralma evresinde ise, yatırımlar ve üretimler düşer. Karlılık azalır. Mevcut talep düşüklüğü de yeni yatırım kararlarını olumsuz yönde etkiler.

UZUN SÜRELİ ÇEVİRİMLER

Bir yıl veya daha uzun süreli reel ve finansal aktif ve borçlar toplamıdır. Yabancı piyasalarda tahvil, hisse senedi satın almak, yabancı bankalarda uzun süreli hesap açtırmak, yabancı bir ülkede fabrika açmak, işletme kurmak gibi faaliyetler uzun süreli sermaye hareketleri kapsamındadır.

UZUN SÜRELİ SERMAYE HAREKETLERİ

Genitleme (büyüme) ve daralma (bunalım) olarak iki evreden oluşan ve ortalama 50 yıl süren çevrimlerdir.

UZUN VADELİ BORÇ

Bulunduğu hesap döneminden daha ileri bir tarihte ödenecek olan, çoğunlukla bir yıldan önce ödeme zorunluluğu olmayan borçlardır.

Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)

Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-) Yatırım ortaklıklarının uzun vadeli finansal borçlarının cari döneme denk gelen maliyetlerinin kaydedildiği kalemdir.

UZUN VADELİ BORÇLAR

Uzun Vadeli Borçlar Uzun vadeli borçlar, yatırım ortaklığının bir yıldan uzun vadede para veya parasal değeri olan mal ve hizmet olarak üçüncü şahıslara olan yükümlülüklerini

gösterir. Uzun vadeli borçlar kalemlerinin büyük kısmını yatırım ortaklığının uzun vadeli banka kredileri ve kıdem tazminatı kalemleri oluşturmaktadır. Uzun vadeli borçlar vadeleri itibarıyla daha çok duran varlıkların finansmanında kullanılmaktadır.

Uzun Vadeli Borçlar-Aktifler Oranı (UVBA)

Formül :

Birim : Yüzde (%)

Toplam varlıkların ne kadarlık kısmının uzun vadeli yabancı kaynaklardan fonlandığını göstermekte olan bu oran, şirketlerin uzun vadeli fon temin edebilme gücü hakkında da bilgi verebilmektedir.

Oranın yüksek olması, şirketlerin varlıklarını kolayca uzun vadeli kaynaklardan fonlayabildiğini göstermekle beraber, oranın aşırı yüksek olması özellikle durgunluk dönemlerinde firmanın borç taksitlerini ödemede zorlanabileceğinin göstergesidir. Genelde büyük yatırımlara başlamış olan şirketlerde bu oran yüksektir. Yatırımlardan sonra uzun dönemde bu oranın düşmemesi yatırımların yeteri kadar katma değer getiremediği şeklinde yorumlanabilir. Sektörel analizlerde de dikkat edilmesi gereken bir orandır. Ayrıca oranın daha iyi yorumlanabilmesi için, Kısa vadeli borçların da izlenmesi daha doğru yargılara varılmasını sağlayacaktır.

Uzun Vadeli Borçlar-Devamlı Sermaye Oranı (UVBDS)

Formül :

veya

Birim : Yüzde (%)

Uzun Vadeli Borçlar ile Öz Sermayenin yani şirketlerin uzun vadeli kaynak toplamını gösteren devamlı sermayenin içerisindeki uzun vadeli borçların ağırlığını göstermekte

olan bu oran, şirketlerin uzun vadeli sermaye yapısı ve politikaları hakkında bilgi vermektedir.

Bu oranın, genel bir kural olarak, sanayi işletmelerinde %33'ü kamu hizmeti veren işletmeler de ise %50'yi aşmaması gerektiği söylenebilir. Ticari işletmeler genellikle uzun vadeli kaynaklardan daha az yararlandıkları için bu oran özellikle sanayi şirketleri için kullanılmaktadır.

Uzun Vadeli Diğer Alacaklar

Uzun Vadeli Diğer Alacaklar Diğer kalemlere kaydedilemeyen senetli veya senetsiz, bir yıldan uzun, ticari olmayan alacakların kaydedildiği kalemdir.

Uzun Vadeli Diğer Borçlar

Uzun Vadeli Diğer Borçlar Nitelikleri bakımından diğer kalemlere kaydedilemeyen, bir yıldan uzun vadeli borçların kaydedildiği kalemdir.

Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizleri

Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit ve Faizleri Banka ve özel finans kuruluşlarından sağlanan, vadeleri bir yıldan uzun olan borçlardan bir yıldan kısa sürede geri ödenmesi gereken anapara taksitleri ile, tahakkuk etmiş fakat henüz ödenmemiş olan faiz tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Uzun Vadeli Ticari Alacaklar

Uzun Vadeli Ticari Alacaklar Yatırım ortaklıklarının ticari faaliyetleri sonucu çeşitli şahıslardan ve kurumlardan senetli veya senetsiz olarak bir yıldan uzun vadeli oluşan (kredili satışlar dolayısı ile) alacakları, verilmiş olan siparişler için ödenmiş olan depozito ve teminatlar, bu alacakların bilanço dönemindeki denk değerini göstermek için ayrılan reeskont karşılıkları ve şüpheli duruma gelen alacaklar için ayrılan karşılıklar uzun vadeli ticari alacakların alt kalemlerine kaydedilir. Uzun vadeli ticari alacaklar kalemlerinde kayıtlı olan tutarlardan vadeleri bir yılın altına düşenler, ilgili kısa vadeli ticari alacaklar kalemine transfer edilirler.

Ü

Üçgen Formasyonu

Teknik analizde tepe ve dip noktalarının (hisse senedi fiyatının eriştiği en yüksek fiyat ile en düşük fiyat arasındaki farkın) ayrı olarak birleştirilmesinden oluşan ve üçgen şeklinde ortaya çıkan sıkışma alanlarıdır.

Piyasada sıkça rastlanan üçgen formasyonları; yükselen, alçalan, simetrik üçgen formasyonları şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Üçgen formasyonlarında fiyatların değişim aralıkları gittikçe daralır, bu daralmayla birlikte işlem hacmi de gittikçe zayıflar. Bu durum da piyasanın kararsızlığını ifade eder.

Üçlü Dip Formasyonu

Bu formasyonlar nadir olarak görülmekte; Çift Dip Formasyonları'nın özelliklerini taşımaktadırlar. Çift dip dönüşleri tamamlanmadan (çizgi kırılmadan) tekrar geri dönme ihtimalleri her zaman vardır. Alçalan trendde, dipte ikinci yükseliş denemesinin arz çizgisinden dönmesine rastlanabilmektedir Bu formasyonlar, genellikle dipler arasındaki düzeltme hareketlerinin sınırlı mesafede oluşmasından kaynaklanan tekrar yeni dip yapma isteğinden oluşmaktadırlar.

Tipik Üçlü Dip Formasyonları'nda işlem hacmi her dipteki fiyat yükselişlerinde gittikçe artmakta; yani üçüncü dipteki fiyat yükselişi sırasında işlem hacmi en üst düzeyde oluşmaktadır.

Üçlü Tepe Formasyonu

Bu formasyonlar nadir olarak görülmekte; Çift Tepe Formasyonları'nın özelliklerini taşımaktadırlar. Çift tepe dönüşleri tamamlanmadan (çizgi kırılmadan) tekrar geri dönme ihtimalleri her zaman vardır. Tepede fiyatın talep çizgisinden dönerek üçüncü tepeyi yapmasına rastlanabilmektedir. Bu formasyonlar, genellikle tepelerin arasındaki düzeltme hareketlerinin sınırlı mesafede oluşmasından kaynaklanan tekrar yeni zirve yapma isteğinden oluşmaktadırlar.

Tipik Üçlü Tepe Formasyonları'nda işlem hacmi giderek azalmakta; yani ilk tepenin olduğu yükselişte işlem hacmi daha fazla, ikinci fiyat yükselişinde daha az ve nihayet üçüncü tepede daha az olmaktadır.

ÜCRET

İşçilere yaptıkları işin bedeli olarak ödene paradır. Kısaca, emeğin bedelidir.

ÜCRET DIŞI YARARLAR

Çalışanlara aylık ücretlerinin yanında yemek yardımı, sağlık hizmeti, barınma sosyal güvenlik gibi konularda sağlanan ek yararlarıdır.

ÜCRET FARKLILIĞI

Aynı işi yapan işçi veya memurlara yaş, beceri, deneyim, eğitim, cins,yetlerine göre farklı ücretler ödenmesidir. Ücret farklılığı, ekonomideki çalışma koşullarıyla, çalışanların kapasite ve beceri farklılıkları ile piyasa koşullarının farklılığından dolayı ortaya çıkan farklardır.

ÜCRET KONTROLLERİ

Fiyatlarda istikrar sağlamak, gelir dağılımını iyileştirmek gibi iktisadi amaçlarla ücretlerde yapılan kısıtlamalardır. Gelir dağılımını iyileştirilmesi için ücret kontrolü asgari ücreti belirlemek şeklinde yapılır. Fiyatlarda istikrar sağlanmak amacıyla yapılan ücret kontrolü ise, ücret artışlarının verimlilik ve üretimlerdeki artışlarla dengeli olarak yürütülmesi şeklindedir.

ÜCRET TEORİLERİ

Ücretlerin nasıl, hangi seviyede belirleneceğini araştıran teorilerdir. Ücret teorileri, klasik ücret teorileri ve modern ücret teorileri olarak ikiye ayrılırlar. Klasik ücret teorileri, "ücret fonu teorisi" ve "doğal ücret teorisi" olarak; modern ücret teorileri de "verimlilik teorisi" ve "arz-talep teorisi" olarak iki grupta incelenir.

ÜCRET- FİYAT HELEZONU

Fiyatlardaki artışların ücretlere ve maliyetlere yansiyarak onları arttırması, bunların da tekrar fiyatlarda artışa neden olması şeklinde gerçekleşen karşılıklı etkileşim sürecidir.

ÜCRETLERİN ENDEKSLENMESİ

Ücretlerin satınalma gücünün korunabilmesi için, ücretlerin fiyat artışlarına göre artmasıdır.

ÜCRETLİ

Bir ücret karşılığı, emeğini satan veya kiralayan kitidir.

ÜRETİCİ GÜÇLER

Üretimde kullanılan üretim araçları, üretim deneyimleri ve insan emeği üretici güçlerini oluşturur.

ÜRETİCİ RANTI

Üreticinin belirli bir malı satmaya razı olduğu en düşük fiyat ile malın piyasa fiyatı arasındaki farktır. Üreticinin bu iki fiyattan elde edeceği fazlalık, üretici rantını oluşturur.

ÜRETİM

Fayda yaratmak, değer yaratmak veya yaratılmış mal ve hizmetlerin faydalarını arttırmak amacıyla harcanan çabaların tümüne verilen addır.

ÜRETİM DÖNEMİ HİPOTEZİ

Her ürünün bir organizma gibi bir yaşam süreci olduğunu, ürünlerinde ürünün tasarımı, denenmesi ve pazara sunumu, yayılma ve demode olması şeklinde dört aşamalı bir yaşam süresi olduğunu savunan hipotezdir.

ÜRETİM FAKTÖRÜ

Üretim sürecinde kullanılan unsurlara verilen addır. Üretim faktörleri doğal kaynaklar, emek, sermaye, girişim olarak dörde ayrılır.

ÜRETİM FONKSİYONU

Belirli bir üretim tekniği kullanarak, üretim sırasında emek, sermaye, girişim ve doğal kaynakların biraraya getirilmesidir. İşletme bakımından ise, işletmenin elde ettiği ürün ile kullandığı üretim faktörü arasındaki fonksiyonel ilişkidir.

ÜRETİM İLİŞKİLERİ

Üretim sırasında, kişilerin arasında oluşan mülkiyet ve iş ilişkileridir. Bu ilişkiler insan bilincinden ve isteklerinden bağımsız olarak, kendi kendilerine ortaya çıkarlar.

ÜRETİM İMKANLARI EĞRİSİ

Bir ülkenin, üretim faktörleri ve üretim teknoloji seviyesine göre, belirlenen ülkenin üretebileceği en yüksek mal ve hizmet miktarını gösteren eğridir.

ÜRETİM KATSAYISI

Diğer üretim faktörleri sabit kalırken, sadece bir üretim faktöründe meydana gelen artışın üretim miktarında ne kadar artışa neden olacağını gösteren katsayıdır. Üretim katsayıları, kısa dönemde değişme göstermezler.

ÜRETİM MALİYETLERİ

Üretimde kullanılan fiziki faktörler için ödenen para toplamıdır. Bu maliyetler, mevcut fiziki faktörlerin üretimde kullanılan miktarlarının, aynı faktörlerin fiyatlarıyla çarpımı sonucu elde edilir.

ÜRETİM MALLARI

Hammadde, makina, alet gibi üretim veya tüketim mallarının üretimine yarayan, ihtiyaç tatmininde doğrudan doğruya kullanılmayan mallardır.

ÜRETİM TARZI

Toplumların oluşturdukları ve geliştirdikleri üretim yöntemlerinden herbiridir.

ÜRETKEN EMEK

Emeğin ekonomik bir değer yaratılacak şekilde kullanılmasıdır. Üretken emek ile üretilen mallar, toplum refahına katkıda bulunurlar.

ÜRETKENLİK

Üretim faktörlerinin en iyi şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilen üretim seviyesidir.

ÜRÜN DEVRELERİ TEORİSİ

R.Vernon tarafından geliştirilen teoriye göre, malların üretimi sırasında kullanılan girdilerin ülkeler arasındaki karşılaştırmalı üstünlükleri birbirlerinden farklıdır. Bu yüzden, malların karşılaştırmalı üstünlükleri de girdilerdeki değişmelere bağlı olarak değişecektir.

ÜRÜN FARKLILATTIRMASI

Birbirleri yerine geçebilecek malların farklı bir ambalaj,farklı bir isim ve görünüş ile piyasaya tekrar sürülmesi ve reklam kampanyaları ile tüketiciye benimsetilmeye çalışılmasıdır.

V

V Formasyonu

"V" şeklindeki yükseliş ve ters çevrilmiş "V" şeklindeki düşüşler şeklinde oluşan bu formasyon genellikle çok hızlı hareket etmekte ve bunun sonucu olarak da hızlı hareket eden (dinamik) hisse senetlerinde görülmektedir. Genellikle teşhisinde geç kalındığı için "V" Formasyonları, analizlerde en az yararlanılabilen formasyonlardır.

Fiyatlar hızla yükselmekte ve ara vermeden aynı hızla düşmeye başlamaktadır. Çıkış ve inişlerin zamanının tespiti çok güç olmakta, burada trendlerden veya hareketli ortalamalardan yararlanılabilmektedir. "V" Formasyonları, spekülatif hareket eden hisse senetlerinde görülen formasyonlar olduklarından dolayı uzun vadeli trendlerin dip dönüşlerinde ender olarak görülmekte, orta vadeli trendlerin bitiminde daha sık oluşmaktadırlar. Aynı şekilde çok sayıda hisse senedinden oluşan endekslerde de nadir görülen bir formasyonlardır.

VADE

Borçlu olan kitiye borcunu ödemesi için verilen süredir. Bir borç veya senedin ödeme gününe de vade denilmektedir.

VADELİ DÖVİZ İŞLEMLERİ

Dövizin gelecekte belirli bir tarihte, sabit bir fiyat üzerinden alınıp satılacağına dair yapılan sözleşmeye dayanan döviz işlemleridir. Vadeli döviz işlemleri genellikle, üç ve altı aylık vadelerle yapılırlar.

VADELİ DÖVİZ PİYASASI

Dövizin gelecekte belirli bir tarihte, sabit bir fiyat üzerinden alınıp satılacağına dair sözleşmelerin yapıldığı döviz piyasasıdır.

Vadeli İşlem Piyasaları

Standartlaştırılmış vadeli işlem sözleşmelerinin işlem gördüğü, takası bir takas kurumu tarafından garanti edilen ve borsa bünyesinde işleyen piyasalardır.

Vadeli İşlem Sözleşmesi

Sözleşmenin taraflarını bugünden, belirlenen ileri bir tarihte üzerinde anlaşılan fiyattan, standartlaştırılmış kalite ve miktardaki bir malı veya kıymeti alma veya satma yükümlülüğüne sokan sözleşmedir.

VADELİ MEVDUAT

Bankalara belirli bir süre somunda çekilmek şartıyla yatırılan paralardır. Vadeli mevduat kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli olabilir.

VADELİ PİYASALAR

Gelecekteki belirli bir tarihte, daha önceden belirlenmiş sabit bir fiyat üzerinden mal ve hizmetlerin alım-satım işlemlerinin yapıldığı piyasalardır.

VADESİZ

Bir borcun ödenmesi veya bir alacağın talep edilmesinde belirli bir zaman sınırlamasının bulunmamasıdır.

VADESİZ MEVDUAT

Bankalar istenildiği zaman çekilmek üzere yatırılan paralardır. Genellikle vadesi bir yıla kadar olan bankaya yatırılmış paralar, vadesiz mevduat kapsamına girmektedir.

Vadeye Kadar Repo

Bu repo türünde anlaşmada belirlenen vadenin bitim tarihi repoya konu olan kıymetin faiz ya da kupon ödeme günüyle aynı olmaktadır.

Vadeye Kalan Gün

Bir menkul kıymetin valör tarihinden itfasına kalan gün sayısıdır.

VALÖR

Bankaya yatırılan paraya uygulanacak olan faizin başlama tarihini belirten terimdir. Valör terimi genellikle, kredi işlemlerinde kullanılır. Valör, bankadan çekilen paralarda, paranın çekildiği gün; bankaya yatırılan paralarda ise, takip eden gün olarak kabul edilmektedir.

Sözlük anlamı değer olan bu kelime; piyasada geçerli işlem tarihini (hesaplamalar için kullanılacak değerini) ifade edecek şekilde kullanılmaktadır.

VARİDAT

Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından toplanan kamusal gelirlere verilen addır.

VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMET

İhraççıların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları veya temellük edecekleri alacaklar karşılığında, ihraç edebilecekleri kıymetli evraktır.

Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler

Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler Bankaların çeşitli alacakları karşılığında ihraç etmiş oldukları menkul kıymetlerin kaydedildiği kalemidir. 1993 ve 1994 yıllarında çok miktarda kullanılan bu enstrüman günümüzde derinliğini kaybetmiş bulunmaktadır.

VARLIK HESAPLARI

İşletmenin bilançosunun aktif kalemini oluşturan hesaplardır. Kasa hesapları, bina ve stok hesapları varlık hesaplarının başlıca kalemleridir.

VARLIK VERGİSİ

1942' de İkinci Dünya Savaşı sırasında, aşırı kazançları vergilendirmek için uygulamaya konulan olağanüstü bir servet vergisidir. Matraf, mükelef oranlarının gelişigüzel belirlenmesinden dolayı İkinci Dünya Savaşı sonunda yürürlükten kaldırılmıştır.

VASIFLI EMEK

Herhangi bir eğitim görmüş, bilgi ve deneyim gerektiren işlerde çalışabilecek nitelikteki emektir.

VASIFSIZ EMEK

Herhangi bir bilgi, eğitim, öğrenime ihtiyacı olmaksızın, bilgi ve deneyim gerektirmeyen işlerde çalışabilecek düşük nitelikteki emektir.

VEKALETNAME

Bir kişiye başka bir kişi adına hareket etme yetkisini veren belgedir. Vekaletname, oy kullanma hakkını da tanımaktadır.

VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ

Bedelsiz veya karşılıksız olarak elde edilen servet unsurlarından alınan bir tür servet vergisidir. Kişi miras, vasiyet, vb. yollarla servete sahip olduğunda veraset vergisi; bağış veya başka yollardan servet sahip oluyorsa intikal vergisi ödemek zorundadır.

VERGİ BEYANNAMESİ

Beyan ile ilgili vergilerde, vergi mükellefinin kimliği, verginin konusu, miktarı, matrahı gibi vergi hesaplanmasında kullanılan bilgilerdir.

VERGİ DAVALARI

Vergi borçlusu ve alacaklısı arasındaki hukuki anlaşmazlıkların adli merciler aracılığıyla çözülmeye çalışılmasıdır.

VERGİ İADESİ

İhracatı, üretimi, herhangi bir iktisadi faaliyeti teşvik etmek amacıyla önceden alınan verginin bir bölümünün veya tamamının mükellefe geri ödenmesidir.

VERGİ İNDİRİMİ

Belirli iktisadi ve sosyal amaçlar çerçevesinde, bazı vergi konularında vergi miktarı veya vergi oranı bakımından yapılan indirimdir.

VERGİ İSTİSNASI

Vergilendirilmiş bir kanunun, kısmen veya tamamen, sürekli veya geçici olarak vergi dışında tutulmasıdır.

VERGİ KARNESİ

Gelir vergisi mükellefleri tarafından, mükellefin medeni ve ailevi durumuyla ilgili alınması gerekli olan bilgileri kapsayan belgedir.

Vergi Karşılıkları

Vergi Karşılıkları Dönem karı üzerinden hesaplanan kurumlar vergisi, gelir vergisi, diğer vergiler ve fonlar bu kaleme kaydedilir. Önceki cari dönemden kesinleşmiş olan vergi ve benzeri kesintiler vadesine kadar bu hesapta kayıtlı tutulur. Aynı zamanda yeni başlamış dönemde tutarlar kesin olmamasına rağmen yapılan hesaplamalar neticesinde tahmini vergi ve benzeri kesintiler tutarı da bu hesapta kayıtlı tutulur. Böylece borçların olması gerektiğinden az, öz sermayenin ise gereğinden fazla gözükmemesinin önüne geçilir.

VERGİ KONUSU

Dolaylı veya dolaysız olarak verginin kaynağını oluşturan ekonomik faktörlerdir. Bu konuyu bir mal, sermaye, kıymet ya da muamele oluşturabilir.

VERGİ MATRAHI

Vergi matrahı, vergi borcunun hesaplanmasında vergi oranının uygulanabileceği iktisadi veya teknik unsurlardır.

VERGİ ORANI

Vergi borcunu hesaplayabilmek için vergi matrahına uygulanan rakamdır. Vergiler, matrahın büyümesiyle oranın yükselmesi halinde artan oranlı vergiler; matrahın küçülmesiyle oranın azalması halinde azalan oranlı vergiler; matrahın değişmemesi halinde de düz oranlı vergiler şeklinde tanımlanırlar.

VERGİ POLİTİKASI

Belirli iktisadi ve sosyal amaçlara ulaşabilmek için, vergilerin miktar ve bileşimlerinde yapılan ayarlamaların tümüdür. Vergi politikasının başlıca amaçları; gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltmak, kamu harcamalarının finansmanını sağlamak, ödemeler dengesi açığını azaltmak, ekonomik kalkınmayı sağlamaktır.

Vergi Sonrası Net Dönem Karı

Vergi Sonrası Net Dönem Karı Sigorta şirketlerinin cari dönemde elde ettikleri net karlarının kaydedildiği kalemdir.

Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-)

Vergi ve Diğer Yükümlülükler (-) Sigorta şirketlerinin gayrimenkulleri, taşıt araçları ve faaliyetleri ile ilgili ödemeleri gereken vergi, harç ve diğer yükümlülüklerinin kaydedildiği kalemdir.

Vergi ve Harçlar (-)

Vergi ve Harçlar (-) Bankaların gerçekleştirdikleri çeşitli işlemler sonucu oluşan vergi ve vergi benzeri ödemelerin kaydedildiği kalemdir.

Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-)

Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karşılığı (-) Mali kar üzerinden yürürlükteki vergi mevzuatları

gereği hesaplanan ve vadesi geldiğinde Maliye Bakanlığı'na yatırmak zorunda oldukları vergi tutarıdır.

VERGİ YANSIMASI

Vergi yükünün bazı ekonomik ve yasal imkanlardan yararlanmak suretiyle, kısmen veya tamamen, başkasına ya da başkalarına devredilmesidir. Vergi yansımısı, vergiyi ödemekle yükümlü olan kişinin vergi yükünü taşımak istememesinden kaynaklanır.

VERGİ YÜKÜ

Vergilerin kişiler üzerinde yarattığı parasal etkidir. Vergi yükü, vergileme yüzünden kişilerin mal varlıklarında meydana gelen azalmayı ifade eder.

VERGİ YÜKÜMLÜSÜ

Hukuki olarak vergi borcu olan kişi veya kurumlardır. İki çeşit vergi yükümlüsü vardır. İktisadi anlamda gerçek yükümlü, ödene verginin yükünü taşıyan kişi; kanuni yükümlü ise vergi borcu olan kitidir.

Vergi-Dönem Karı Oranı (VDK)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Yüzde (%)

Şirketlerin dönem sonlarında elde ettikleri dönem karlarından Maliye Bakanlığının kabul etmiş olduğu gelir ve gider tanımlamasına göre bulunan Mali Kar rakamı üzerinden hesaplanmakta olan Ödenecek Vergi tutarının, şirketlerin dönem sonunda elde etmiş oldukları dönem karı tutarına olan oranıdır.

Bu oran ile şirketlerin elde etmiş oldukları 100 birimlik dönem karı tutarı karşılığında ödemekle yükümlü oldukları vergi tutarı, özellikle sektörler arası kıyaslamada kullanılabilmektedir. Bu oran ile şirketlerin belirli vergi oranları ile kıyaslanma olanağı olmaktadır.

Vergi-Net Satışlar Oranı (VNS)

Formül :

Not : Gelir - Gider tablosu kalemleri iki yöntemle hesaplanabilir ;

1. Cari dönemler dahilinde
2. Kaydırılmış 12 aylık dönemler dahilinde

Birim : Yüzde (%)

Bu oran şirketlerin dönem sonlarında elde ettikleri dönem karlarından Maliye Bakanlığının kabul etmiş olduğu gelir ve gider tanımlamasına göre bulunan mali kar rakamı üzerinden hesaplanmakta olan Ödenecek Vergi tutarının, şirketlerin gerçekleştirmiş oldukları satış miktarına bölünerek bulunur. Şirketlerin faaliyetlerine göre farklılık gösterebilmektedir.

Bu oran ile şirketlerin yapmış oldukları 100 birimlik satış karşılığında ödemekle yükümlü oldukları vergi tutarı, özellikle sektörler arası kıyaslamada kullanılabilmektedir.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise, şirketlerin 100 birimlik satış için ödeyecekleri vergi tutarlarının düşük olmasının bir nedeni elde edilen düşük net dönem karı olabilmektedir.

VERGİDEN KAÇINMA

Yasalardaki boşluklardan yararlanmak veya vergi borcunun olmasına neden olan olaya sebep olmamak suretiyle, kişilerin vergi yükümlülüğünden kaçınmaları durumudur.

VERGİLEME İLKELERİ

Vergilemenin fonksiyonlarının gerçekleşebilmesi için, vergi seçimi ve uygulanması sırasında göz önünde tutulması gereken kurallardır.

VERGİLEMENİN FONKSİYONLARI

Vergilemede ulaşılmak istenen amaçlardır. Bunların en önemlisi, kamu giderlerinin karşılanmasıdır. Vergi, devletin ekonomik ve sosyal amaçlara ulaşmasında kullanılan bir politika aracıdır. Vergi, devlete gelir sağlama özelliğine de sahiptir.

VERGİNİN KAPİTALİZASYONU

Dayanıklı tüketim mallarının, vergi istisnasından kısmen veya tamamen yararlanması ile değerinden meydana gelen artıştır.

Verilen Avanslar

Verilen Avanslar Sipariş edilmiş fakat henüz yatırım ortaklığına ulaşmamış olan maddi olmayan duran varlık niteliğindeki siparişler için ödenmiş bulunan avansların kaydedildiği kalemdir. İlgili siparişler şirkete ulaştığında, sipariş için verilmiş olan avans tutarı bu kalemden eksiltir ve siparişin kaydedilmiş olduğu kaleme eklenir.

Verilen Depozito ve Teminatlar

Verilen Depozito ve Teminatlar Yatırım ortaklıklarının hizmet almak, bir sözleşme yapmak veya mal siparişi vermek için yabancı kişilere, geri almak kaydı ile verdikleri ve depozito veya teminat özelliği taşıyan tutarların kaydedildiği kalemdir.

Verilen Sipariş Avansları

Verilen Sipariş Avansları Şirketlerin temin etmeye çalıştıkları stoklar için vermiş oldukları avansların tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Verilen Ücret ve Komisyonlar (-)

Verilen Ücret ve Komisyonlar (-) Bankaların diğer bankalar ile yapmış oldukları bankacılık işlemlerinden dolayı oluşan, faiz nitelikli olmayan giderlerin (havale ücretleri, akreditif işlemleri, vb.) kaydedildiği kalemdir.

VERİMLİLİK

Belirli bir üretim miktarı (çıktı) ile bunu elde etmek için kullanılan faktörler (girdi) arasındaki orandır. Çıktı / Girdi şeklinde ifade edilir. İşgücü verimliliğini de, Toplam İşçilik / Toplam fayda olarak ifade edebiliriz.

VERİMSİZ EMEK

İktisadi anlamda hiçbir değeri olmayan bir mal veya hizmetin üretiminde harcanan insan emeğidir.

VESAİK KARŞILIĞI ÖDEME

Genellikle dış ticaret işlemlerinde kullanılan, ithalatçının yabancı bir ülkeden yollanan bir mal ile ilgili belgeleri alabilmek için ihracatçının talimat verdiği bankaya malın bedelini ödemesi işlemidir. Mal ile ilgili belgeler ancak bu itlemden sonra teslim edilebilir.

VESİKA SİSTEMİ

Tüketim veya üretim için ayrılmış oln malların, zorunlu zamlarında vesika karşılığı kişi veya işletmelere tahsis edilmesidir.

VİRMAN

Bir banka hesabında bulunan fonların, başka bir hesaba aktarılması işlemidir. Bankada hesabı olan müşterilerin hesaplarında bulunan paranın belirli bir miktarını başka bir hesaba aktarmaları için verdikleri ödeme emride virmandır.

Volatilité

Bir menkul kıymetin fiyatının veya piyasanın genelinin kısa bir zaman aralığı içinde gösterdiği dalgalanma özelliği olup; oynaklığı yüksek olan bir menkul kıymetin fiyatında hızlı değişim ve aşırı dalgalanma özellikleri görülmektedir.

Y

Yabancı Hisse Senedi

Yabancı ortaklıklarca bulundukları ülke mevzuatına uygun olarak çıkarılan ve ortaklık hakkını temsil eden menkul kıymetlerdir.

Yabancı Ortaklık

Türk Parası'nın Kıymetini Koruma mevzuatında tanımlanan, dışarıda yerleşik kişilerden ilgili ülke mevzuatına göre yabancı sermaye piyasası araçlarını çıkaran ortaklıklar ile yatırım ortaklıklarıdır.

YABANCI SERMAYE

Bir ülkedeki sermaye stokuna başka bir ülke kişi veya kurumları tarafından yapılan sermaye katkısıdır. Dolaysız özel yabancı sermaye ve portföy yatırımları olarak ikiye ayrılır. Portföy yatırımları tasarruf sahiplerinin bir faiz veya dividend geliri sağlamak amacıyla uluslararası sermaye piyasalarından menkul değerler alınmasını ifade eder. Dolaysız özel sermaye yatırımları, bir ülkeden başka bir ülkeye verilen sermayenin, o ülkede yatırıma dönüştürülmesidir.

Yabancı Sermaye Piyasası Araçları

Çıkarıldıkları ülke borsalarında alım satım konusu olan ve Kurulca niteliği belirlenen menkul kıymetler ile hak ve alacakları temsil eden diğer kağıtları kapsamaktadır.

Yabancı Yatırım Fonu

Kanun tarafından tanımlanmış olan yatırım fonlarına benzer özellikler taşıdığı için Kurul'ca kabul edilen, yurtdışında kurulmuş yatırım fonlarıdır.

YAN MAMUL

İşletmede asıl mal ve hizmetler üretilirken, onlarla beraber zorunlu olarak üretilen değersiz mamullerdir.

Yap-İşlet-Devret

Herhangi bir projenin gerçekleştirilmesi için devletin ihale açıp sözkonusu projenin yapımını en uygun teklifi veren kuruluşa vermesi ve bunun karşılığında da bu şirketin gerçekleştireceği projenin işletme ve yönetim hakkına belirlenen bir süre için sahip olmasıdır. Belirlenen sürenin sona ermesinden sonra ise ilgili işletme gerçekleştirmiş olduğu projenin tüm haklarını tekrar devlete devretmektedir.

Teorik olarak Yap-İşlet-Devret uygulamasına diğer sektörlerde de rastlanabilmesine rağmen pratikte bu uygulamaya pek rastlanmamaktadır. Ülkemizdeki çoğu turizm yatırımı, en son olarakda İstanbul Yeşilköy Dış Hatlar Terminali bu yöntemin örnekleridir.

Yapay Fiyat

Bir veya birkaç üyenin, bir veya birden fazla seans boyunca herhangi bir menkul kıymet için, sözkonusu menkul kıymetin gerçek piyasa değerini yansıtmayacak şekilde teşekkül ettirdiği fiyattır.

Yapay Piyasa

Bir veya birkaç üyenin, bir veya birden fazla seans süresince herhangi bir menkul kıymet için, sözkonusu menkul kıymetin gerçek piyasa değerini yansıtmayacak şekilde bir fiyat (yapay fiyat) teşekkül ettirecek şekilde sürekli olarak önceki alım emrine göre daha yüksek fiyatlarda alım emirleri veya sürekli olarak daha düşük fiyatlarda satım emirlerinin borsaya iletilmesi ile oluşturmaya çalışılan piyasadır.

Yapılmakta Olan Yatırımlar

Yapılmakta Olan Yatırımlar Yatırım ortaklıkları tarafından yaptırılan ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak olan her türlü madde, malzeme ve işçilik ile genel üretim giderlerinin kaydedildiği kalemdir. Bu kalemden kaydedilmiş olan tutarlar üzerinden amortisman ayrılamamaktadır ve yeniden değerlemeye de tabi tutulamamaktadır.

Yardımcı Değerler (YD)

Bu kalemler işletmenin bilanço ya da gelir tablosu analizine direkt olarak değil de dolaylı olarak katılırlar, genellikle kullanılacak diğer oranların formüllerinde değişken olarak yer alan değerlerdir.

YARI DEĞİŞİR MALİYET GİDERLERİ

Değişir olmalarına rağmen, üretim hacmi sıfır olduğu zaman bile, minimum ölçüde de olsa yapılması gerekli giderlerdir.

Yarı Logaritmik Skala

Sadece yüzde değişimlerin ölçüldüğü skalalardır. Uzun vadeli geçmişin araştırıldığı grafiklerde yarı logaritmik skala aritmetik skalaya göre daha yararlı olmaktadır.

YARI MAMUL

Daha önceden üretim sürecine girmiş veya üretilmekte olan fakat kullanılabilir mamul haline gelmemiş maddelerdir.

Yarı Mamüller

Yarı Mamüller Üretim aşaması tamamlanmamış olmakla birlikte üretimi devam eden mamüllerin kaydedildiği kalemdir. Bu kalemin tutarları belirlenirken, üretim aşamasına başlandığında ilk madde ve malzeme kaleminden transfer edilen tutarlara ilaveten direkt işçilik ve genel üretim giderleri de eklenir. Bu kalemdeki mamüllerin üretim aşamalarının tamamlanmasını müteakip kayıtlı değerleri Mamüller kalemine transfer edilir.

Yasal Yedekler

Yasal Yedekler Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği hükümler gereği şirketlerin karlarından ayırdıkları yedeklerdir.

Yatay Analiz

Yatay analiz, farklı tarihlerde düzenlenmiş mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişikliklerin incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu analiz, yeni açıklanmış mali tablolarda yer alan kalemlerin geçmişteki aynı dönemdeki mali tablo kalemlerine bölünmesi ile elde edilen oranlar yardımı ile yapılır.

YATAY BÜTÜNLEŞME

Aynı malı üreten işletmelerin ekonomik birimlerinin birleşmeleridir. Tröst veya karteller şeklinde olabilen bu birleşmelerle, tekel veya oligopol piyasalar yaratılmak istenmektedir.

YATIRIM

Belirli bir ülkede, belirli bir dönemde ekonomideki üretim araçlarına yapılan harcamalar yani ülkedeki mevcut sermaye stokun yapılan ilavelerdir. Ekonomideki yatırım harcamaları sermaye mallarına yapılan harcamalar, inşaat ve hammaddelere yapılan harcamalar ve yarımamul ve mamullere yapılan harcamalar şeklinde gruplanabilir.

YATIRIM ANALİSTİ

Hisse senetlerinin fiyatlarını tahmin etme de uzmanlaşmış kişilerdir.

YATIRIM BANKASI

Özel sektörde ve kamu sektöründe, uzun vadeli olmak üzere kaynak transferi yapma görevini üstlenmiş kurumlardır. Yatırım bankaları genellikle sermaye piyasalarının aracısı durumundadırlar. Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, yatırım bankalarına iyi bir örnektir.

YATIRIM BÜTÇESİ

Getirileri bir yıldan daha uzun bir dönemi kapsayan varlıklara yapılacak yatırımlar veya yatırım projeleri ile ilgili uzun vadeli planlama sürecidir.

Yatırım Danışmanlığı

Müşterilere sermaye piyasası araçları ile bunları ihraç eden ortaklık ve kuruluşlar, şirket birleşme ve el değiştirmeleri, şirketlerin finansman ihtiyacının karşılanması gibi konularda yönlendirici nitelikte yazılı ve/veya sözlü yorum ve yatırım tavsiyelerinde bulunulması faaliyetidir.

Yatırım Fonları

Yatırım Fonları Sigorta şirketlerinin kısa vadeli olarak ellerinde bulundurdukları yatırım fonlarının kaydedildiği kalemdir.

YATIRIM FONU

Halktan katılma belgeleri karşılığı toplanan paralar ile, belge sahipleri hesabına, riskin dağılması ve inancılı mülkiyet ilkesine göre sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan portföyü işletmek amacıyla kurulan mal varlığıdır.

Yatırım Fonu Katılma Belgesi

Belge sahibinin kurucu ve saklayıcı kuruma karşı sahip olduğu hakları taşıyan evrak olup; sahibinin fona kaç pay ile katıldığını da göstermektedir.

YATIRIM İNDİRİMİ

Özel sektörün yaptığı yatırım projelerine devletin, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak amacıyla belirli bir oranda katılmasıdır.

YATIRIM KREDİSİ

İşletmenin kuruluşu aşamasında, sabit değerlerin alımı ve bunların değerlendirilmesi için alınan kredilerdir. Bu krediler, işletme faaliyete geçip kar etmeye başladıktan sonra geri ödenmek üzere alınırlar.

YATIRIM KULÜBÜ

Birbirlerini tanıyan kişilerin küçük çaplı tasarruflarını değerlendirmek için, ortaklaşa hisse senedi alarak biraraya gelmeleriyle oluşturulmuş gruplardır. Yatırım kulüplerinin mal varlıkları bölünemez.

Yatırım Ortaklığı

Bu kavram, kapalı uçlu yatırım fonunu ifade etmektedir. Yatırım fonları iki türdür. Açık uçlu yatırım fonları veya kullanıldığı hali ile yatırım fonları katılma belgelerine olan talebe göre artış veya azalış gösterirler. Yani yatırım fonuna katılmak isteyen yatırımcının parası fonun toplam sermayesini artırır. Fondan çıkmak isteyen yatırımcı olduğu takdirde ise, fonun yatırımlarından gerekli kısmı likide edilerek yatırımcının parası ödenir. Kapalı uçlu yatırım fonlarında ise, yatırım fonunun sermayesi yatırımcıların katılma ve/veya ayrılma nedeni ile değişmezler. Fona katılmak isteyen yatırımcılar, fondan ayrılmak isteyen bir yatırımcı bulup onun payını almak zorundadır. Çıkmak isteyen yatırımcı da almak isteyen yatırımcı bulmak zorundadır. Bu yüzden yatırım fonları yöneten şirket ve onun uygun gördüğü ortam ve yerlerde alınıp satılırken, kapalı uçlu yatırım fonları veya yatırım ortaklıkları borsalarda işlem görürler.

YATIRIM ORTAKLIKLARI

Sermaye piyasası araçları ile ulusal ve uluslararası borsalarda veya borsa dışı organize piyasalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenler, portföyü işletmek üzere anonim ortaklık şeklinde ve kayıtlı sermaye esasına göre kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır.

YATIRIM POLİTİKASI

Yatırım kararları alınması veya yatırım projeleri seçimi sırasında, işletmenin ekonomik şartları ileriye dönük hedefleri göz önüne alınarak uygulanan politikadır.

YATIRIM TALEP EĞRİSİ

İşletmelerin yatırım harcamaları için ödünç almak istedikleri toplam para miktarını gösteren eğridir. Tüketici talep eğrisine benzer.

YATIRIM TEŞVİKİ

Yerli ve yabancı sermayenin, belirli bölgelerde veya belirli alanlarda yatırım yapmasını cazip kılmak amacıyla politika araçlarının kullanılması ile sağlanan kolaylıklardır. Vergi indirimi, vergi muafiyeti, düşük faizle uzun süreli kredi temin edilmesi yatırımın gerçekleşmesi için sağlanan kolaylıklardan bazılarıdır.

Yatırımcı Tereddütü

Yatırımcıların karar verme aşamasında karşılaştıkları fiyatların gerçekçi olup olmadığı konusunda şüpheye düşmeleriyle oluşan duruma yatırımcı tereddütü denilmektedir.

YATIRIMIN FAİZ ESNEKLİĞİ

Yatırımın cari faiz oranı karşısındaki duyarlılığıdır. Yatırımdaki oransal değişimin, cari faiz haddindeki oransal değişime bölünmesiyle elde edilir.

YAVRU SANAYİ

Dış ticarette korumacılığı savunan tezlerden biri olan yavru sanayi, ileride gelişip karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olacak olan sanayilerin, optimum üretim seviyesine ulaşana dek dış rekabete karşı korunmaları gerektiğini ileri sürer. Tez, bu sanayilerin korunmazlarsa, gelişemeden yok olacaklarını savunmaktadır.

YAY ESNEKLİĞİ

Belirli bir malın talep eğrisinin, saptanan iki noktasının arasından geçen doğrunun orta noktasının esnekliğidir.

YEDDİ EMİN

Hukuki bakımdan anlaşmazlık konusu olan bir malın muhafazasının, korunmasının, bakımının ve yönetiminin hukuken teslim edildiği kişidir.

YEDEK AKÇE

İşletmenin dönem sonunda elde ettiği karın, kanun veya anasözleşme gereğince veya kar payı olarak dağıtılmayan, bilançoda çeşitli amaçlar için ayrı kalemlerde gösterilen kısmıdır. Yedek akçeler hukuki durumlarına göre; zorunlu yedek akçeler ve isteğe bağlı yedek akçeler olarak gruplanırlar.

Yedekler

Yedekler Bankaların kanuni zorunluluk, şirket anasözleşmeleri gereği, genel kurul veya yönetim kurulu kararları gereği olarak dağıtılmayan karlarının kaydedildiği kalemdir. Kar yedekleri olarak da isimlendirilen bu kalem, şirketlerin faaliyetleri sonucu elde etmiş oldukları karların tamamının dağıtılmasının engellenmesini ve böylece şirketlerin devamlılığını sağlamayı amaçlayan kalemlerdir.

Yeni Hisse Pazarı

Hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin arttırmalarının bir hesap dönemi içinde temettü ödemesinden önce gerçekleşmesi halinde, üzerinde geçmiş yıl temettü kuponu bulunmayan “Yeni” hisse senetlerinin, temettünün ödenmeye başladığı ilk güne kadar geçici süre ile işlem gördüğü pazardır.

YENİ KORUMACILIK

Sanayileşmiş ülkeler tarafından uygulanan ve tarife dışı ithalat sınırlamalarını öngören korumacılıktır.

YENİ MALTHUSÇULUK

Malthus'un nüfus konusundaki fikirlerini belirli şartlar altında bugünde kabul eden akımdır. Malthus, nüfus artışının sadece doğum kontrolü ile önlenebileceğini savunmuştur.

Yeni Şirketler Pazarı

Yeni kurulmuş olmakla beraber büyüme potansiyeli taşıyan ve hisse senetlerini borsada veya borsa dışında ilk kez halka arz etmek suretiyle halka açılacak şirketlerin hisse senetlerinin güvenli ve şeffaf bir ortamda ve organize bir piyasada işlem görmesini sağlamak amacıyla kurulmuş olan pazardır.

Yeniden Değerleme

Ortaklıkların aktiflerinde kayıtlı bulunan ve amortismanına tabi maddi duran varlıkların enflasyon nedeniyle elde etme maliyeti ile piyasa değeri arasında oluşan farkın, bilançoların sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi amacıyla Maliye Bakanlığı tarafından her sene açıklanan oranlar dahilinde değerinin yükseltilmesidir.

Yeniden Değerleme Değer Artışı

Yeniden Değerleme Değer Artışı Sigorta şirketlerinin aktiflerinde kayıtlı bulunan varlıklarının yeniden değerlemeden dolayı oluşan artışların veya borsada oluşan değer artışlarının kaydedildiği kalemdir. Yüksek enflasyonun olduğu ülkemize özgü olan bu yöntemle, sigorta şirketlerinin sermayelerinin kısmen erimesinin engellenmesi amaçlanmıştır. Bu kaleme sermaye yedekleri de denmektedir.

Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri

Yerüstü ve Yeraltı Düzenleri Yatırım ortaklıklarının arazi ve arsalarının üstünde veya altında kurmuş oldukları tüm yapı, düzenek ve çeşitli tesislerin (aşınmaya müsait varlıkların) kaydedildiği kalemdir. Yerüstü ve yeraltı düzenleri kaleminde kayıtlı olan varlıklar zamanla aşınmaya maruz kaldıklarından amortismanına tabidirler, dönem sonlarında amortisman tutarları ayrılarak hem birikmiş amortisman (-) kalemine, hem gelir tablosuna gider olarak kaydedilir. Yerüstü ve yeraltı düzenleri kaleminde kayıtlı olan varlıklar aynı zamanda yeniden değerlemeye tabi olduklarından, dönem sonunda yapılan yeniden değerlendirme tutarları hem bu kaleme, hem de öz sermayedeki yeniden değerlendirme değer artışı kalemine kaydedilir.

YETİŞKİN İŞGÜCÜ HİPOTEZİ

Nitelikli işgücüne sahip ülkelerin, belirli üretim alanlarında uzmanlaşarak dış ticarete üstünlük sağlayacağını öne süren hipotezdir. Keesing ve Keanen adlı iki iktisatçı tarafından ortaya konulmuştur.

Yetki Belgesi

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından aracı kuruluşlara verilen ve icra edecekleri sermaye piyasası faaliyetini gösteren belgedir.

Yevmiye Defteri

Bir işletmede gerçekleşen ticari işlemlerin ilgili belgelere dayanılarak, maddeler halinde ve günlük olarak geçirildiği defterdir.

Yıllara Yaygın İnşaat Maliyetleri

Yıllara Yaygın İnşaat Maliyetleri Yapılan inşaat işlerinden yıllar itibarıyla inşaat şirketlerinin faaliyetlerini ilgilendiren, aktifleştirilen giderlerinden kısa vadeye kalan kısmının kaydedildiği kalemdir.

Yıllık Faiz

Belirli bir paranın, iade şartı ile ve "bir yıllık" bir süre için kullanılmasına karşılık verilen faiz tutarıdır.

Yıllık Gelir Tablosu

Yıllık Gelir Tablosu, işletmelerinin “bir yıllık” bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda işletmenin elde ettiği dönem net karını veya uğradığı dönem net zararını topluca gösteren bir muhasebe raporudur.

YÖNETİME KATILMA

İşçilerin, işletme seviyesinde demokratik olarak karar alınması ve bu kararların uygulanması, sonuçlarının kontrolünde söz sahibi olmalarıdır.

YP Fonlardan Alınan Kar Payları

YP Fonlardan Alınan Kar Payları Özel finans kurumlarının fon ihtiyacı içerisinde bulunan şahıs ve kurumlara, yabancı para biriminde (USD, DEM, YEN, vb. olarak) fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları kar payı gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

YP Kredilerden Alınan Faizler

YP Kredilerden Alınan Faizler Bankaların fon ihtiyacı içerisinde bulunan şahıs ve kurumlara, yabancı para biriminde (USD, DEM, YEN, vb. olarak), kredi şeklinde fon sağlamaları karşılığında elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Yukarı Eğilimli Takoz Formasyonu

Büyük düşüşlerden önce oluşan, yukarı doğru açısı olan bir üçgen görünümündedir. Takozun uçlarına doğru çıkış güç kaybeder, hacim artışı olmaz, hacim daralır ve yükselen fiyatı onaylamaz. Takozun yükselen destek çizgisi kırıldığında, düşüş takozun boyunun üçte iki kadar olur.

Bu formasyonların oluşumu teknik olarak piyasanın zayıflığını ifade eder. Zira her dalgalanım bir öncekinden küçük olur ve fiyatlar yavaş yavaş yükselse de talep gittikçe azalır. Düşen piyasada sık sık görülen bir formasyondur.

Yukarı Eğilimli Üçgen Formasyonu

Fiyatların çıkarken aynı seviyede direnç oluşturmalarına karşılık düşerken daha üst seviyede dip yapmasıyla oluşan şekildir.

Fiyatlardaki hareket yükseliş yönünde olacak ve üçgenin yatay üst çizgisi ile yukarı eğilimli alt çizgisi arasında dalgalanacaktır.

Fiyatların belirgin bir prim yapmadan önce oluşturduğu formasyondur.

Bu formasyon gittikçe artan bir talep ve gittikçe yükselen fiyatlarla yeni alıcıların piyasaya gelmesi, fakat belirli bir fiyat seviyesinde yoğun bir arzla karşılaşması durumunun sonucudur.

Sonunda artan taleple bu arzın emilmesiyle birlikte fiyatlar üçgenin üst sınırını kırarak hızlı bir yükselişe geçer.

Formasyon hedefi ise formasyonun direnç seviyesi ile en düşük fiyatlı günü arasındaki farkın direnç seviyesine eklenmesiyle bulunur.

Yüklenilen Bakiye

Halka arzda satışı gerçekleştirilemeyip aracı kurumun satın almak zorunda kaldığı hisse senetlerinin nominal tutarı.

Yüklenilen Bakiye Oranı

Halka arzda satışı gerçekleştirilemeyip aracı kurumun satın almak zorunda kaldığı hisse senetlerinin nominal tutarının satışı gerçekleştirilen toplam hisse senedi nominal tutarına oranı.

Yüksek Fiyat

Bir seansta Borsa kaydına alınan (tescil edilen) en yüksek işlem fiyatıdır.

Yüksek Güvenceli Pay Senetleri

Borsalarda büyük firmalara ait ve yıllar itibarıyla istikrarlı bir seyir izleyen menkul kıymetlere verilen isimdir. Bunlar genelde tanınmış firmalara ait hisse senetleri olup, yatırımcı gözüyle bunlara güven tamdır ve bu sebeple de fiyatları nispeten yüksektir.

Yükselen (Yukarı Eğilimli) Üçgen Formasyonu

Fiyatların çıkarken aynı seviyede direnç oluşturmamasına karşılık düşerken daha üst seviyede dip yapmasıyla oluşan şekildir.

Fiyatlardaki hareket yükseliş yönünde olacak ve üçgenin yatay üst çizgisi ile yukarı eğilimli alt çizgisi arasında dalgalanacaktır.

Fiyatların belirgin bir prim yapmadan önce oluşturduğu formasyondur.

Bu formasyon gittikçe artan bir talep ve gittikçe yükselen fiyatlarla yeni alıcıların piyasaya gelmesi, fakat belirli bir fiyat seviyesinde yoğun bir arzla karşılaşması durumunun sonucudur.

Sonunda artan taleple bu arzın emilmesiyle birlikte fiyatlar üçgenin üst sınırını kırarak hızlı bir yükselişe geçer.

Formasyon hedefi ise formasyonun direnç seviyesi ile en düşük fiyatlı günü arasındaki farkın direnç seviyesine eklenmesiyle bulunur.

Yükselen (Yukarı Eğilimli) Takoz Formasyonu

Büyük düşüşlerden önce oluşan, yukarı doğru açısı olan bir üçgen görünümündedir. Takozun uçlarına doğru çıkış güç kaybeder, hacim artışı olmaz, hacim daralır ve yükselen fiyatı onaylamaz. Takozun yükselen destek çizgisi kırıldığında, düşüş takozun boyunun üçte iki kadar olur.

Bu formasyonların oluşumu teknik olarak piyasanın zayıflığını ifade eder. Zira her dalgalanm bir öncekinden küçük olur ve fiyatlar yavaş yavaş yükselse de talep gittikçe azalır. Düşen piyasada sık sık görülen bir formasyondur.

YUMUTAK BORÇ

Cari faiz haddinin oldukça altında veya hiç faiz ödemedi alınan kredidir. Dünya Bankası ve Uluslararası Kalkınma örgütü, az gelişmiş ülkelere uzun süreli sermaye projeleri için bu tip krediler verirler.

Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan

Yurtdışı Banka, Kuruluş ve Fonlardan Bankaların yabancı bankalar, yabancı kuruluş ve fonlardan (IMF) temin etmiş oldukları kredilerin tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Yurtdışı Bankalar

Yurtdışı Bankalar Bankaların Merkez Bankası dışında yabancı bankalar ile olan münasebetleri dolayısıyla oluşan alacak bakiyelerinin kayıtlı olduğu kalemdir.

Yurtdışı Bankalara (-)

Yurtdışı Bankalara (-) Bankaların yurtdışında yerleşik bankalardan kullanmış oldukları fonlara ödedikleri faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Yurtdışı Bankalardan

Yurtdışı Bankalardan Bankaların yurtdışında yerleşik bankalara açmış oldukları kredilere karşılık elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Yurtdışı Factoring Alacakları

Yurtdışı Factoring Alacakları Factoring şirketlerinin yapmış oldukları yurtdışı factoring işlemleri dolayısıyla meydana gelen vadeli alacakların kaydedildiği kalemdir.

Yurtdışı Factoring Borçları

Yurtdışı Factoring Borçları Factoring şirketlerinin yapmış oldukları yurtdışı factoring işlemleri dolayısı ile meydana gelen vadeli borçların kaydedildiği kalemdir.

Yurtdışı Gerçekleşen Tahsis (Satış) Hasılat Tutarı

Yurtdışına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinden elde edilen hasılat. Bu değer, yurtdışı gerçekleşen tahsis nominal tutarı ile gerçekleşen halka arz fiyatının çarpımından elde edilmektedir.

Yurtdışı Gerçekleşen Tahsis (Satış) Nominal Tutarı

Yurtdışına arz edilip satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Yurtdışı Gerçekleşen Tahsis (Satış) Oranı

Yurtdışına satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarının, satışı gerçekleştirilen toplam hisse senedi nominal tutarına oranı.

Yurtdışı Satınalan Yatırımcı Sayısı

Yurtdışında satışı gerçekleşen hisse senetlerini satın alan yatırımcı sayısı.

Yurtdışı Satınalan Yatırımcı Sayısı Oranı

Yurtdışında satışı gerçekleşen hisse senetlerini satın alan yatırımcı sayısının, satın alma işlemi yapan toplam yatırımcı sayısına oranı.

Yurtdışı Satışlar

Yurtdışı Satışlar Yurtdışı sermaye piyasalarında yapılmış olan tüm menkul kıymet satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Yurtdışı Tahsis Hasılat Tutarı

Yurtdışına tahsis edilmesi düşünülen hisse senetlerinden elde edilebilecek hasılat. Bu değer, yurtdışı tahsis nominal tutarı ile halka arz fiyatının çarpımından elde edilmektedir.

Yurtdışı Tahsis Nominal Tutarı

Yurtdışına arz edilmesi düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

YURTDIŞI YATIRIM

Devletin veya bir işletmenin, başka bir ülkede yaptığı yatırımdır. Yeni pazarlara açılma isteği, düşük maliyetlerle faaliyette bulunma isteği, ülke içinde sermaye fazlası oluşması gibi nedenlerle yurtdışında yatırıma başvurulur.

Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan

Yurtiçi Banka ve Kuruluşlardan Bankaların yerli bankalar ve çeşitli yerli kuruluşlardan temin etmiş oldukları kredilerin tutarlarının kaydedildiği kalemdir.

Yurtiçi Bankalar

Yurtiçi Bankalar Bankaların Merkez Bankası dışında yerli bankalar ile olan münasebetleri dolayısıyla oluşan alacak bakiyelerinin kayıtlı olduğu kalemdir.

Yurtiçi Bankalara (-)

Yurtiçi Bankalara (-) Bankaların yurtiçinde yerleşik bankalardan kullanmış oldukları fonlara ödedikleri faiz giderlerinin kaydedildiği kalemdir.

Yurtiçi Bankalardan

Yurtiçi Bankalardan Bankaların yurtiçinde yerleşik bankalara açmış oldukları kredilere karşılık elde etmiş oldukları faiz gelirlerinin kaydedildiği kalemdir.

Yurtiçi Bireysel Gerçekleşen Tahsis (Satış)

Yurtiçinde şahıslara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Yurtiçi Bireysel Gerçekleşen Tahsis (Satış) Oranı

Yurtiçinde şahıslara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarının satışı gerçekleştirilen toplam hisse senedi nominal tutarına oranı.

Yurtiçi Bireysel Tahsis

Yurtiçinde şahıslara satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Yurtiçi Factoring Alacakları

Yurtiçi Factoring Alacakları Factoring şirketlerinin yapmış oldukları yurtiçi factoring işlemleri dolayısıyla meydana gelen vadeli alacakların kaydedildiği kalemdir.

Yurtiçi Factoring Borçları

Yurtiçi Factoring Borçları Factoring şirketlerinin yapmış oldukları yurtiçi factoring işlemleri dolayısı ile meydana gelen vadeli borçların kaydedildiği kalemdir.

Yurtiçi Kurumsal Gerçekleşen Tahsis (Satış)

Yurtiçinde kurumlara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Yurtiçi Kurumsal Gerçekleşen Tahsis (Satış) Oranı:

Yurtiçinde kurumlara satışı gerçekleştirilen hisse senetlerinin nominal tutarının satışı gerçekleştirilen toplam hisse senedi nominal tutarına oranı.

Yurtiçi Kurumsal Tahsis

Yurtiçinde kurumlara satışa sunulması düşünülen hisse senetlerinin nominal tutarı.

Yurtiçi Satışlar

Yurtiçi Satışlar Yurtiçi sermaye piyasalarında yapılmış olan tüm menkul kıymet satışlarının kaydedildiği kalemdir.

Yuvarlak Tepe Formasyonu

Hızlı çıkış trendine giren fiyatların dar alanda hareket etmeye başlaması ile ortaya çıkan bir zirve arayışı sonucu oluşan bir formasyondur. Ters "U" harfine benzemektedir.

Formasyonda her iki taraf arasında bir simetri mevcut olup; fiyatlar çıkış eğimlerine yakın bir eğimle düşüşe geçmekte ve sol taraftaki başlangıç noktasına doğru hareket etmektedirler.

Bu formasyonda fiyatlar Çanak Formasyonu'nun ters doğrultusunda gitmekte, buna karşılık işlem hacmi hemen hemen aynı seviyede olmaktadır. Diğer bir ifadeyle burada fiyatlar arttıkça işlem hacmi azalmakta ve yükselişin durduğu tepe noktasında işlem hacmi en düşük seviyesine gelmiş olmaktadır. Çanağın dönmesi ve fiyatların düşmesiyle işlem hacmi de hareketlenmekte ve bu durum trend değişimine ilişkin önemli bir sinyal olarak kabul edilmektedir.

Z

Zaman Dilimi

İncelenen grafiklerin çizildiği zaman birimini ifade eden bir kavramdır. Grafikler üzerindeki çalışmalar dört değişik zaman diliminde yapılmaktadır:

Aylık (Monthly)

Haftalık (Weekly)

Günlük (Daily)

Gün İçi (Intraday)

Zaman Önceliği

Hisse senetleri piyasasında, fiyat eşitliği halinde, sisteme zaman açısından daha önce kaydedilmiş olan emirlerin öncelikli olarak karşılanmasıdır.

ZAMAN SERİLERİ

İstatistikte, bir değişkenin birbirini takip eden zaman birimleri içinde aldığı değerlerin sıralanması ile elde edilen seridir.

ZARAR

Belirli bir faaliyet dönemi sonunda, işletmenin dönem içi giderlerinin dönem içi gelirlerinden fazla olması durumudur. Zarar, sermayede veya kardaki azalmayı gösterir.

Zarar (-)

Zarar (-) Sigorta şirketlerinin cari dönem veya mahsup edilmemiş geçmiş yıllar zararlarının kaydedildiği kalemdir.

Zarar Kesme Noktası

Yapılan bir yatırımın getirisi negatife döndüğünde katlanılabilecek zararın sermayeye oranından hesaplanan değerdir.

Stop Loss maksimum kabul edilebilir zarar veya zarar kesme noktası olarak tercüme edilebilir. Belirli bir hesaplama formülü

yoktur. Bu tamamen kişisel bir tercih ve/veya tecrübelerle oluşur. Otomatik işlem sistemleri ile optimize edilmeye çalışıldığı durumlar olabilir ama genelde tercihtir. Her zaman zararı durdurmak için değil bazen karı korumak (veya kardan fazla zarar etmeyi önlemek içinde kullanılır.)

Aynı zamanda yurt dışında (amerikada) kullanılan bir emir çeşididir. Örnek olarak % 10 stop loss bir emir verdiğinizde yatırım yaptığınız enstrüman kar ettiği sürece pasif olarak durur, ne zaman ulaştığı en yüksek fiyat seviyesinden % 10 luk bir fiyat gerilemesi olduğunda etkin (aktif) satış emri haline gelerek ettiğiniz karı korumanıza yarar.

ZARAR MİNİMİZASYONU

Bir işletmenin belirli bir faaliyet dönemi sonunda, olabilecek zararının mümkün olduğunca en aza indirgenmeye çalışılmasıdır.

ZORUNLU TASARRUF

Kişi ve işletmelerin iradesi dışında, mal talebinin mal arzını aşması sonucu harcamaların azalması ile ortaya çıkan tasarruftur. Ayrıca, devletin fiyatları ve vergileri yüksek tutarak, tüketimin azalması ile sağladığı tasarrufa da zorunlu tasarruf denilmektedir.

Acil Durum Fonu

Bir işletme sahibinin, bir işletme yönetiminin beraberinde getirdiği beklenmedik maliyetlerin karşılanmasına yardım etmek için topladığı paradır.

Adi Hisse Senedi

Bir şirketin sahipleri, şirketin adi hisse senetlerini veya hisselerini alabilir. Bunlar, bir kişinin şirketin ne kadarına sahip olduğunu gösterir. Örneğin, bir şirketin 1000 hisse senedi varsa ve bir kişinin 500 hisse senedi varsa bu kişi, şirketin yarısının sahibidir. Sahiplik genellikle artık elektronik olarak takip edilir fakat eskiden şirketler, hisse senedi belgelerinin basılı çıktısını almaktaydı. İşletme sahipleri para kazanmak için şirketlerinin hisse senetlerini satabilir.

Aktüer

Belirli emeklilik gelirlerine ilişkin yıllık çalışan yükümlülüğünü belirleyen uzman kişidir.

Alacak Hesabı

Şirketin sağladığı mallar veya hizmetler için şahıs veya işletmelerin bir şirkete borçlu olduğu paradır.

Amortisman

Bir varlığın zaman içinde uğradığı değer kaybıdır.

Anonim şirket

İşletme sahiplerinden hukuken ayrı olan bir ticari işletme türüdür. Anonim şirketlerin bireylerle benzer hakları vardır. Tıpkı bireyler gibi anonim şirketler de arazi satabilir, suç işleyebilir ve başkaları tarafından mahkemeye verilebilir. Küçük işletme sahipleri, bireysel finans işlemlerini ve sorumluluklarını işletmenin finans işlemlerinden ve sorumluluklarından ayırmak için bir anonim şirket kurmak isteyebilir.

Arama motoru optimizasyonu (SEO)

Müşterilerin internette arama yaparken belirli bir işletmeyi bulabilmeleri için bir web sitesinde ince ayarlama yaptığı pazarlama tekniğidir. Arama motorları, web sitelerinin içeriğine ve web sitesinin aldığı tıklama sayısına göre web sitelerini dizinler ve sıralar. Belirli SEO tekniklerini kullanmak, müşterilerin işletmeleri bulmasına ve işletmenin içeriğiyle veya satış sayfasıyla etkileşime girmesine yardımcı olabilir

Asgari Ücret

İşverenlerin yasalarda belirtildiği üzere çalışanlarına ödemesi gereken asgari tutardır.

Bankadaki Nakit Miktarı

Bir şirketin banka hesaplarında bulunan toplam para miktarı.

Başabaş Noktası

Bir işletmenin satışlarının maliyetlerini karşıladığı noktadır. Başabaş noktası, işletmenin

satması gereken ürün sayısı veya satışlardan kazanması gereken para miktarı baz alınarak hesaplanabilir.

Başlangıç Sermayesi

Bir iş kurmak için gereken ilk yatırım. Bunlara ekipman satın alma, sarf malzemesi satın alma, çalışan kiralama, alan kiralama, ruhsat harçları ve diğer tüm işletme giderleri dahil edilebilir.

Bilanço Tablosu

İşletme finansmanının anlık görüntüsüdür. Bilanço tablosu, işletmenin belirli bir zamanda sahip olduğu toplam net varlığı (bir şirketin iş yapma süreci boyunca sahip olduğu yasal mali borçlar veya yükümlülükler olarak tanımlanan borç bağlamında şirketin toplam varlıkları ve borçları arasındaki farkı) gösterir. İşletmenin net varlığı öz kaynak veya öz sermaye olarak da adlandırılmaktadır ve bu toplam mallar ve toplam borçlar arasındaki farktır.

Bileşik Faiz

Anapara ve önceki dönemlere ait birikmiş faiz üzerinden hesaplanan faizdir. Genellikle "faiz üzerine faiz" olarak tanımlanan bileşik faiz, uzmanların kişilerin emeklilik için mümkün olan en kısa sürede tasarruf etmelerini önermelerinin bir nedenidir.

Bin gösterim başı maliyet (CPM) reklamcılığı

Gösterim başı maliyet (CPI) reklamcılığı olarak da bilinen bu reklam türünde bir işletmenin bir reklamın (reklama tıklansın ya da tıklanmasın) web sitelerinde veya sosyal medya kanallarında her bin gösterimde ödeme yapması gerekir.

Bir anonim şirket kuran küçük işletme sahibi, bu üç rolün tümünü üstlenebilir.

Borç Hesabı

Bir şirketin diğer şahıs veya işletmelere borçlu olduğu paradır.

Borç Yükü

Bir işletmenin diğer kişilere veya işletmelere borçlu olduğu toplam para tutarıdır

Borç-Gelir Oranı (BGO)

Borç-gelir oranı (BGO) bir kişinin veya işletmenin borç ödemelerini genel geliriyle karşılaştıran bir kişisel finans ölçütüdür.

Bordro

Ödeme tutarı ve ödeme takvimi dahil olmak üzere çalışanlara ödeme yapma sürecidir.

Brüt Gelir/Kâr

Satış (hasılat) eksi satılan malların maliyetidir.

Brüt Ücretler

Vergi, stopaj veya yan haklardan önce çalışan ücretlerine harcanan toplam tutardır.

Bütçe

Bütçe, bir işletmenin gelir ve giderlerini izlemek için kullanılan bir finansal plandır.

Cari Borçlar

Bir işletmenin borçları veya yükümlülükleridir ve maaşları, vergileri ve borç hesabını içerir. Cari borçların vadesi genelde bir yıl içinde gelir.

Çalışan El Kitabı

Bazı işletmelerin sunduğu ve şirketin misyonunu, usullerini, çalışanlar için sunduğu yan hakları ve kuralları gösteren bir el kitabıdır.

Çalışanlar için tazminat sigortası

Yasaların gerektirdiği bir tür sigorta olup iş yerinde sakatlanan/yaralanan veya hasta olan çalışanların tıbbi harcamaları, kayıp ücretleri ve rehabilitasyonları için teminat sağlar.

Çerçeve Kredi

Bir işletme çerçeve kredisi, işletmeye önceden onaylanmış kredi limitine kadar olan tutarda parayı ödünç alma opsiyonunu sunar. Hazırda bir çerçeve kredinin olması, acil bir durumda hızlıca ödünç para almayı kolaylaştırabilir.

Dağıtılmamış Kârlar

Bir şirketin gelecekteki projelere yatırım yapmak için elinde tuttuğu net gelir miktarıdır. Bir şirket, gelirlerini elinde tutmak yerine hissedarlarına temettü dağıtabilir.

Değer Önerisi

Bir işletmenin ürünlerinin veya hizmetlerinin rekabetin sunduğundan daha iyi olduğuna dair bir açıklamadır. Değer önerisi, işletmenin benzersizliğini, müşterilerine sunduğu değeri ve müşterilerin bir başka bir işletme yerine neden kendilerinden alışveriş yapması gerektiğini açıklar.

Dış Hizmetler

Taşıyonlar veya diğer yükleniciler tarafından yapılan işler için ödenen para tutarıdır.

Doğrudan İşçilik Maliyetleri

Belirli bir ürün veya hizmet geliştirme ile ilgili toplam işçilik maliyetidir. Doğrudan işçilik maliyetleri sağlık sigortası ve maaşlardan kesilen vergiler gibi çalışan yan hakları için işletme harcamalarını içerir.

Dolaylı Giderler

İşletmenin faaliyet göstermesine yardımcı olan ancak bir ürün veya hizmet oluşturmak veya sunmakla doğrudan ilişkili olmayan kira gibi işletme giderleridir.

Duran Varlıklar

Kolayca nakde çevrilemeyen uzun vadeli varlıklar. Bunlara mülk, fiziksel altyapı ve ekipmanlar dahil edilebilir.

Durum tespiti Durum tespiti, potansiyel bir alıcı veya yatırımcı tarafından bir işletmenin soruşturulması veya denetlenmesidir. Buradaki amaç, işletmenin varlıklarını, yükümlülüklerini ve potansiyelini anlamaktır.

Envanter

Bir işletmenin mağazalarında ve depolarında sahip olduğu ürün miktarı. Buna mamuller, devam eden işler ve ham maddeler dahil edilebilir. Stok seviyelerini takip etmek maliyetleri yönetme, bir işletmenin sorunsuz bir şekilde yürümesi ve hırsızlığı tespit etme açısından önemlidir.

Etki alanı adı

URL olarak da bilinen web sitesi adresidir. Etki alanı adı bir IP adresinin okunabilir biçimidir. Fonksiyon açısından burası, bir web sitesini (www.isimiyonetebiliyorum.com gibi) ziyaret etmek için web tarayıcınıza yazabileceğiniz hedeftir.

Ev merkezli işletme sigortası

Bu teminat, mülk/iş sahibinin evinin dışında yürütülen işletmeler için geliştirilmiştir ve işle ilgili dosyaları, ekipmanları ve operasyonları korur.

Eylem başı maliyet (CPA) reklamcılığı

Dönüşüm başı maliyet olarak da bilinen bu reklam türünde bir işletmenin sadece bir kişi belirli bir eylem gerçekleştirdiğinde ödeme yapması gerekir (bir e-posta listesine kayıt olmak veya ürün satın almak gibi)

Faiz

Borçlanma maliyeti. İşletmelerin, bir kredi veya çerçeve kredi üzerinden faiz ödemesi gerekebilir.

Fatura

İşletmelerin bir ürün veya hizmet sattıktan sonra müşterilerine gönderdiği belgedir. Aynı zamanda ürün veya hizmet satın alındıktan sonra tedarikçilerden alınan belge de olabilir.

Fatura faktoringi

Bir işletmenin alacaklarını veya faturalarını başka bir şirkete indirimli olarak sattığı bir tür fatura finansmanıdır. İşletmeler acil nakit ihtiyaçlarını karşılamak için bu yöntemi kullanabilir.

Fatura finansmanı

Bir işletmenin ödenmemiş faturalarından kredi almayı ifade eder.

Fazla mesai

Bir çalışanın normal çalışma saatlerinin dışında çalıştığında genellikle normal saatlik ücretlerinin bir buçuk katı kadar ödeme aldığı zaman dilimidir. Fazla mesai, yasalarla düzenlenmiştir.

FIFO yaklaşımı

İlk giren ilk çıkar (FIFO) stok yaklaşımında işletmeler, stoklarını satın alınan veya oluşturulan sırada satmaya çalışır. Bu yaklaşım, şirketlerin hasar gören veya süresi dolan eski ürünleri satmalarını önlemeye yardım edebilir.

Finansal projeksiyonlar

Bir işletmenin gelecekteki gelirleri ve harcamaları hakkındaki tahminlerdir.

Finansal tablolar

Bir işletmenin finansal faaliyetiyle ilgili olarak genellikle bir hesap tablosunda sunulan rapordur. Üç temel işletme finansal tablosu vardır: Gelir tablosu, bilanço tablosu ve nakit akış tablosu.

Gelir

Net kâr olarak veya bazen de sadece kâr olarak adlandırılır. Bir işletmenin tüm masraflarını ödedikten sonra kazandığı toplam para miktarıdır.

Gelir vergileri

Bir işletmenin elde ettiği kârı üzerinden ödenen bir vergi türüdür.

Genel sorumluluk sigortası

Bu teminat, bir başkası veya başkasının mülkü, işletme veya işletmenin mülkü nedeniyle zarara uğramışsa şirketin korunmasına yardımcı olmak için tasarlanmıştır.

Giderler

Bir işletmenin harcadığı para. Birçok işletme, ekipman satın alma gibi bazı tek seferlik giderlere ve hizmet ödemeleri veya kira gibi devamlılığı olan giderlere harcama yapar.

Haleflik planı

İşten ayrıldığınızda veya emekli olduğunuzda işletmenin yöneticisi olarak sizin yerinize kimin geleceğinin belirlenmesi planıdır.

Ham maddeler

Bir şirketin ürün geliştirmek için kullandığı maddelerdir. Başabaş analizinde ham maddeler, ürün geliştirmek için gerekli ham maddelerin maliyetini ifade edebilir.

Hasılat

Hasılat, şirketin belirli bir dönemde elde ettiği para miktarıdır. Net geliri belirlemek için maliyetler çıkarılarak elde edilen brüt gelir/kâr tutarındır. Hasılat, mal veya hizmetlerin satış fiyatının, satılan birim sayısı veya miktarla çarpılmasıyla hesaplanır. Hasılat, gelir tablosunda satışlar olarak da bilinir.

Hissedar

Bir şirketin hisselerine sahip olan kişidir.

Hisseler

"Pay" veya "hisse senedi" olarak da bilinen bu yatırım türü, yatırımcıya anonim şirket kuruluşunda kısmi sahiplik verir.

İflas

İflas, bireyin veya işletmenin borcunu ödemesine ya da alacaklısı ile yeni bir geri ödeme düzenlemesi yapmasına imkan sağlayan yasal bir süreçtir. İflas süreci, en yaygın şekilde borçlunun dilekçe vermesiyle veya daha az yaygın olan şekilde alacaklının adına dilekçe verilmesiyle başlar. Borçlunun tüm varlığı ölçülür ve değerlendirilir ve mallar ödenmemiş borcun bir kısmını geri ödemek için kullanılabilir.

İki faktörlü kimlik doğrulama (2FA)

İki faktörlü kimlik doğrulama, bazı çevrimiçi hesap türlerinde kullanılan bir güvenlik önlemidir. Tanınmayan bir cihazdan hesabınızda oturum açmak için ekstra bir adım atmanızı gerektirebilir. Örneğin, giriş yaparken telefonunuza veya e-postanıza gönderilen bir güvenlik kodunu kopyalamanız gerekebilir.

İstihdam vergileri

İşverenlerin ve çalışanların ödemesi gereken ve genellikle çalışanın aldığı ücretlere göre hesaplanan vergileri ifade eder. İstihdam vergileri Sosyal Güvenlik ve Tıbbi Bakım vergilerini içerir.

İş birliğine dayalı çalışma ortamı

Tüm çalışanların ortak bir hedef doğrultusunda hep birlikte çalıştıkları ve işletmenin başarısına katkı yaptıklarını hissettikleri çalışma ortamını ifade eder.

İş kesintisi sigortası

İşletmenizin bir doğal afet nedeniyle kapatılması veya yeniden yapılandırılması gerektiğinde kayıp gelirinizi telafi edebilecek sigortadır.

İş planı

İş planı, bir şirket için yol haritası görevi görebilecek yazılı belgedir. Şirket, şirketin finansal durumu, ürünleri ve hizmetleri ile ilgili genel bir bilgi ve sektör ve rakipler hakkında analiz sunar. İş planı, işletme sahiplerinin geleceği planlamasına yardımcı olabilir ve bir işletme kredisine başvururken gerekli olabilir.

İşletme giderleri

İşletmeyi çalıştırmanın sürekli maliyetleri. İşletme giderlerine maaşlar, kira ve hizmet giderleri dahil edilebilir.

İşletme kredi notu

Bir işletme kredisi raporundaki bilgileri kolay anlaşılabilir bir nota dönüştüren çeşitli işletme kredi notları vardır. Genel olarak bir işletmenin kredi notu ne kadar yüksekse kredi uygunluğu da o derece yüksek olur. Yüksek kredi notları, kredi veya çerçeve kredi almayı kolaylaştırabilir.

İşletme kredisi

Bir işletme adına tesis edilen kredidir. İyi bir işletme kredisi tesis etmek, işletme sahiplerinin işletme için olumlu bir kredi veya çerçeve kredi temin etmelerine, sigorta ile ilgili işletme parasından tasarruf etmelerine yardım edebilir ve tedarikçilerle müzakere etmeyi kolaylaştırabilir.

İşletme kredisi raporu

Kredi büroları, işletmenin faturalarını ödeme geçmişi de dahil olmak üzere farklı işletmeler hakkında bilgi toplar ve düzenler. Şirketler, işletmenin parasını ödünç vermeye veya bir arada çalışmaya karar vermeden önce başka bir işletmenin kredi raporunu satın alabilir.

İşletme maliyetleri veya giderleri

İşletme maliyetleri, diğer bir adıyla işletme giderleri, işletmenin faaliyette kalması için karşılanması gereken maliyetlerdir. Bunlara örnek olarak kira, maaş ve sigorta gibi aydan aya aynı kalan sabit giderler verilebilir. Birçok işletmenin, bordro veya malzeme gibi aydan aya değişen maliyetleri de vardır.

İşletme sahibi poliçesi

Farklı küçük ve orta ölçekli iş sigortası seçeneklerini tek bir poliçede birleştiren bir poliçe türüdür.

İşsizlik sigortası

İşten çıkarılma veya güvenli olmayan çalışma koşulları nedeniyle işten ayrılma gibi durumlar nedeniyle işlerini kaybeden çalışanlara geçici mali yardım sağlayan bir tür sigortadır.

Kâr zarar (K&Z) projeksiyonları

Bir işletmenin ürünlerini veya hizmetlerini satarak ne kadar kazanç elde etmeyi beklediğine ve bu satışlardan ne kadar kâr elde etmeyi beklediğine ilişkin bir tahmindir.

Kâr zarar tablosu

Bilanço ve nakit akış tablosu ile birlikte bir şirketin finansal performansını belirli bir hesap dönemi boyunca raporlamak için kullanılan üç önemli finansal tablodan biri. Gelir

tablosu veya hasılat ve gider tablosu olarak da bilinen kâr zarar tablosu (K&Z), şirketin belirli bir dönemdeki gelir ve giderlerini ana hatlarıyla belirtir.

Karar

Bir davanın sonucunu belirleyen mahkeme emridir. Bir borcu geri ödemediyseniz alacaklı sizi dava edebilir ve mahkemeden karar çıkartabilir. Karar uyarınca alacaklının borcunun ödenmesi için işvereninizden paranın doğrudan maaşınızdan alınması veya bankadan, paranın banka hesaplarınızdan çekilmesi istenebilir.

Karşı teminat

Bir kredi alırken teminat olarak sunan şeydir. Borçlu krediyi geri ödemediği takdirde borç veren kişi/kurum karşı teminatı alabilir. Örneğin, bir araç satın almak için para ödünç aldığınız ve otomatik kredinizi geri ödemediğiniz takdirde borç veren aracı alabilir.

Kasa mevcudu

İşletmenin kullanıma hazır bir şekilde elinde bulundurduğu para miktarıdır.

Katkı payı

Bir ürünün satış fiyatının ürün imalat maliyeti düşüldükten sonra kalan halidir. Bir işletmenin 13 TL'ye sattığı bir ürünü üretmenin maliyeti 5 TL ise işletmenin katkı payı 8 TL'dir.

Katkı payı oranı

Bir işletmenin katkı payını yüzde olarak hesaplamak için işletmenin katkı payını ürünün fiyatına bölün. Bir şirket bir ürünü 13 TL'ye satıyorsa ve katkı payı 8 TL ise katkı payı oranı 8/13, yani yüzde 61,54'tür.

Kesinti

Sigorta poliçeniz harcamaları karşılamadan önce cebinizden ödediğiniz para meblağıdır.

Kısa süreli indirimler

Müşterilerde bir aciliyet hissi yaratan kısa süreli indirimlerdir. Kısa süreli indirimler genellikle farklı potansiyel müşterileri hedefler; düşük fiyatlarla belirtilir ve müşteri talebini karşılayacak büyüklükte bir stokla desteklenir.

Kimlik avı dolandırıcılığı

Dolandırıcıların, güvenilir bir kişi veya şirket gibi davranarak kişisel bilgileri çalmak için insanlara e-posta göndermesi, telefonla araması veya e-posta göndermesidir.

Kişisel teminat

Bir işletme sahibinin bir iş için para ödünç alırken imzalaması gereken bir sözleşmedir. İşletmenin krediyi geri ödeyememesi durumunda, kişisel teminat işletme sahibini borçtan yükümlü tutacaktır.

Peşin ödenen giderler Bir işletmenin ödediği ancak henüz tam olarak kullanmadığı ürün

veya hizmettir. Örneğin, bir işletme sigorta veya yasal hizmetler için önceden ödeme yapabilir.

Kişisel teminat

Bir işletme sahibinin bir iş için para ödünç alırken imzalaması gereken bir sözleşmedir. İşletmenin krediyi geri ödeyememesi durumunda, kişisel teminat işletme sahibini borçtan yükümlü tutacaktır.

Peşin ödenen giderler Bir işletmenin ödediği ancak henüz tam olarak kullanmadığı ürün veya hizmettir. Örneğin, bir işletme sigorta veya yasal hizmetler için önceden ödeme yapabilir.

Kitlese fonlama

Bazı işletmeler, genellikle online olarak birçok kişiden bağışların veya yatırımların alındığı kitlese fonlama yoluyla finanse edilmektedir. Üç temel kitlese fonlama vardır.

Kredi

Bir işletmenin borç olarak aldığı ve geri ödemeyi kabul ettiği para tutarıdır. İşletme, bankalardan, kredi birliklerinden, internetteki kredi kuruluşlarından ve mikro kredi kuruluşlarından kredi alabilir.

Kredi anapara ödemesi

Bir kredi ödemesinden anapara bakiyesine uygulanan toplam tutardır.

Kredi anaparası

Kredi alırken başlangıçta borç olarak alınan para tutarıdır.

Kredi bürosu Bireyler veya işletmeler hakkında bilgi toplayan, saklayan ve organize eden bir kuruluştur. Kredi büroları, kredi verenlerin kişi veya işletmeyi değerlendirmek için kullandığı tüketici ve işletme kredisi raporlarını hazırlamak ve satmak için bu bilgileri kullanır.

Kredi kartı

Kredi limiti bulunan bir hesaba bağlı plastik kartlardır. Bakiyeniz kredi limitine ulaşınca kadar kredi kartıyla alışveriş yapabilirsiniz ve bu alışverişler için daha sonra ödeme yapabilirsiniz. Ekstreniz kesildiğinde bakiyenizi ödemezseniz bakiye, sonraki ekstre dönemine devredilir ve faiz tahakkuk eder.

Kredi limiti

Bir kredi kartında veya çerçeve kredide tek seferde borç alınabilecek maksimum para tutarıdır.

Kredi raporu

Kredi büroları, kredi raporları hazırlamak için bireysel tüketiciler ve işletmeler hakkında bilgi toplar ve düzenler. Bu raporlarda borç ödeme veya gecikme geçmişinizle ilgili

bilgiler yer alabilir. Birçok borç veren, kredi hazırlamadan önce bir kredi raporunu gözden geçirir. Kredi raporları tüketici kredisi notlarının da temelidir.

Limitet şirket (LTD ŞTİ)

İşletme sahibinin şahsi yükümlülüğünü (sorumluluğunu) işletmenin yükümlülüğünden ayıran bir ticari işletme türüdür. Bir LTD ŞTİ kurmak, işletmenin mali bir sorun yaşaması durumunda işletmenin sahibinin şahsi varlıklarını korumasına yardım edebilir.

Maaş

Gerçekleştirilen işler karşılığında bir işveren tarafından bir işçiye ödenen para veya tazminat miktarı.

Maliyet artı fiyatlandırma

Bir şirketin ürün geliştirme maliyetini hesaplamayı ve daha sonra da satış fiyatını belirlemek için bir artış eklemeyi kapsayan fiyatlandırma stratejisidir.

Maluliyet sigortası

Çalışanlar işle ilgili olmayan bir hastalık veya sakatlanma nedeniyle çalışma yeterliliklerini kaybettiklerinde çalışanın gelirinin bir kısmını kapsayan sigorta türüdür.

Melek yatırımcılar

Nispeten küçük yatırımlarla işe başlayan işletmelere yardım etmeye odaklanma eğiliminde olan bireysel yatırımcılardır. Melek yatırımcılar, yatırımlarının karşılığı olarak kısmi sahiplik almak isteyebilir ancak şirketi yönetmede diğer yatırımcı türlerinden (ör.: risk sermayedar fonları) daha az aktif rol alma eğilimindedirler.

Mentor

Deneyimli ve güvenilir bir danışmandır.

Mesleki sorumluluk sigortası: Müşterilere hizmet sunan işletmelere yönelik bir sigorta türüdür. Birisi yasal işlem başlatıp işletmenin bir hata yaptığını veya yükümlülüğünü yerine getirmediğini iddia ettiğinde maliyeti karşılamaya yardımcı olabilir.

Mevduat

Bir banka hesabında tutulan para meblağıdır.

Misyon beyanı

Bir işletmenin neleri sunduğunu, bunu nasıl gerçekleştirdiğini ve bunun kime yardım ettiğini açıklayan bir beyandır. Misyon beyanı, bir şirketin ürününün veya hizmetinin genel değerini gösterir.

Mülk sahibinin hamiline

İşletmenin net krlarından alınıp küçük işletme (anonim şirket değil) sahiplerine yapılan ödemelerdir.

Müşteri listesi

Bazı işletmeler müşterilerinin bilgilerini izleyerek onlara fırsatları veya yeni ürünleri tanıtmaq isteyebilirler. Müşteri listesinde müşterilerin adları, satın alınan ürünler, telefon numaraları, e-posta adresleri ve kargo adresleri bulunabilir. şirketin bu hassas bilgileri güvende tutmak için bir güvenlik planı olmalıdır.

Nakit akış tablosu

Bir işletmenin belirli bir zaman dilimi içindeki nakit akışını gösteren mali tablodur. Nakit akış tabloları oluşturmak ve gözden geçirmek, işletme sahiplerine şirketin para yönetimi konusunda yardımcı olabilir.

Nakit akışı

Bir işletmede nakit ve nakit benzeri giriş ve çıkışların sağladığı toplam tutardır.

Nakit durumu

Bir işletmenin hesaplarında bulunan para miktarı ve nakit karşılığında kolayca satılabilecek diğer varlıklardır. Güçlü bir nakit pozisyonu, şirketlerin giderlerini karşılamasına ve iş fırsatlarına yatırım yapmak için kasada para bırakmasına imkn tanır.

Nakit esası

Bir işletmenin, para işletme hesabına girdiğinde veya hesaptan çıktığında hasılatı ve giderleri kaydettiği bir muhasebe yöntemidir. Bununla birlikte, bir işletme, tahakkuk yöntemiyle bir fatura gönderildiğinde veya alındığında hasılatı ve giderleri kaydeder.

Negatif nakit akışı

Bir işletmenin nakit çıkışı nakit girişinden daha fazla olduğunda meydana gelir. Negatif nakit akışı, bir işletmenin gelecekte masraflarını karşılamakta zorlanacağının işareti olabilir.

Net kr

Vergi sonrası gelir, kr ve net kr olarak da bilinir. Net kr, bir işletmenin tüm masrafları ödendikten sonra kazandığı toplam para miktarıdır.

Organizasyon şeması

Organizasyon şeması, bir işletmenin yapısını ana hatlarıyla gösterir ve her çalışanın görevini ve şirkette bağlı oldukları kişileri kaydeder.

Ortaklık

İki veya daha fazla kişinin sahibi olduğu ticari işletme çeşididir. Kolektif şirketler,

komandit şirketler ve sınırlı sorumlu ortaklıklar gibi farklı ortaklık türleri mevcuttur. Bunların her biri, işletme sahipleri veya yatırımcılar için farklı yasal ve finansal ayırım sunabilir.

Oryantasyon

Yeni çalışanları bir işletmenin ürünleri ve prosedürleri hakkında eğitme sürecidir.

Ödeme dönemi

Çalışanların çalışma zamanının takip edildiği ve ücret aldığı tekrar eden bir dönemdir.

Ödeme takvimi

Çalışanların ne sıklıkta ödeme alacağını gösteren bir takvimdir.

Ödenecek vergiler

Bir işletmenin yıl içinde ödemesi gereken ödenmemiş vergilerin toplam tutarıdır.

Ödüller

Bir kişi ücretsiz ürün numunesi gibi para toplama hedefine ulaşıldığında bir "ödül" alır.

Ön finansman

Bir işletmeyi kişisel birikimlerle veya varlıklarla finanse etmeyi ifade eder. Ön finansman, işletme sahiplerinin finansman ücretlerini ödemekten kaçınmalarını ve işletme üzerinde kapsamlı bir denetim sürdürmelerini sağlar.

Öz kaynak

Bazı işletmelerde öz kaynak, işletmenin değerini ifade eder ve şirkette öz kaynağı bulunan bir kişi, şirketin ilgili kısmının sahibidir. Bir işletmenin eşit oranda sahibi olan iki işletme ortağının şirkette eşit oranda öz kaynağı vardır. İşletme şayet bir anonim şirket yapısındaysa şirket sahiplerinin öz kaynağı pay sahiplerinin öz sermayesi olarak adlandırılır ve hissedarlar hisse senedi edinir. Anonim şirketin hisse senetlerinin yarısına sahip olan bir kişi, şirketin de yarısının sahibidir.

Öz kaynak

Bir kişi bir şirkete veya girişime yaptıkları katkılarından ötürü öz kaynak (sahiplik) alır.

Öz kaynak

Anonim şirket olmayan küçük işletmeler için öz kaynak veya "net varlıkları", borçlar düşüldükten sonra kalan işletmenin toplam varlıklarını ifade eder. Anonim şirketler için bu, sermayedarların öz sermayesi olarak adlandırılabilir.

Özet

Bir iş planının bir işletme, içinde bulunduğu sektör ve işletmenin potansiyeli hakkında genel bilgi veren kısmıdır.

Pazar segmenti

Bir veya birkaç özelliği paylaşan müşteri grubudur. Bu terim genellikle bir işletme, pazarlama ve reklam stratejilerini planladığında kullanılır.

Pazara giriş amaçlı fiyatlandırma

Bir işletmenin, fiyatları daha sonradan artırmayı planlayarak rekabetçi bir pazara girmek için düşük fiyat belirlemesidir.

Pazarın kaymağını alma

Bir işletmenin yüksek bir fiyat belirleyip pazar değiştikçe fiyatı düşürmesidir.

Pozitif nakit akışı

Bir işletmenin nakit girişi (hasılat) nakit çıkışından (gider) fazla olduğuunda meydana gelir.

Prim

Bir işletmenin sigorta poliçesi için ödediği para miktarıdır.

Rekabetçi fiyatlandırma

Bir işletmenin fiyatlarını rekabete göre belirlemesidir.

Reklam

Bir hizmet veya ürün hakkında müşterilerle iletişime geçme aracıdır. Reklam pazarlamanın bir yönüdür ve genellikle satışları iyileştirmek için tasarlanmış, iletilen mesajların ücretli formudur. Reklamlar kısa süreli veya devamlı olabilir ancak genellikle finansal bir yatırım gerektirir.

Risk sermayedarı

Risk sermayedarları genellikle şirkette bir sahiplik payı ve aktif görev edinmek karşılığında kurulu olan işletmelere büyük krediler sunar. Risk sermayedarları, hızla büyümesi beklenen ve milyon TL hacmine ulaşma potansiyeli olan şirketlere yatırım yapma eğilimini taşır.

Satıcı finansmanı

Satıcının finansmanında alıcı, mevcut bir işletmenin satın alınması için peşinat öder ve daha sonra da satıcıya paranın geri kalanını zaman içinde doğan faiziyle birlikte geri öder.

Satıcı nakit avansı

İşletmenin gelecekteki satışlarının belirli bir yüzdesi karşılığında önden verilen para tutarıdır. Satıcı nakit avansları genellikle günlük veya haftalık olarak ödenir ve ödeme tutarı, işletmenin sahip olduğu borç ve kredi kartı satışlarının tutarına bağlıdır. Satıcı nakit avansı genellikle pahalı bir borç alma şeklidir.

Satılan malların maliyeti

Doğrudan işçilik maliyeti ve bir ürün oluşturmak veya bir hizmeti tamamlamak için kullanılan doğrudan malzemelerin maliyeti.

Satın alma siparişi

Gelecekte satıcıya belirli bir ürün veya hizmet için ödeme yapmayı taahhüt eden bir alıcı tarafından verilen resmi bir sipariş onayıdır.

Satış

Ürün veya hizmetlerden elde edilen gelirdir. Buna hasılat da denir.

Satış kaydı

Bu kayıt, tarih, ürün veya hizmet türü ve her bir satış tutarı da dahil olmak üzere bir günde, bir haftada ve bir ayda ne kadar satış yaptığınıza dair bilgileri içermelidir.

Serbest meslek vergisi

Şahıs şirketi, ortaklık veya LTD ŞTİ yöneten işletme sahipleri, vergi beyannamelerini verirken serbest meslek vergisi ödemek zorunda kalabilirler. Serbest meslek vergisi hem işverenle hem de çalışanla ilgili dilimini kapsar.

Sermaye harcaması

Sermaye masrafı veya kısaca capex olarak da bilinen sermaye harcaması, bir işletmenin bir yıldan uzun süreliğine işletmeye yardım edecek varlıkları satın almak, sürdürmek veya yükseltmek için harcadığı parayı ifade eder. Bina, mobilya veya ofis ekipmanı satın almak veya iyileştirmek, sermaye harcamalarına örnektir.

Sigorta

İşletme sigortası, bir işletmeyi olası maddi kayıplara karşı korumaya yardımcı olabilir. Sigorta şirketi düzenli sigorta primi ödemeleri yapılması karşılığında, sigorta kapsamındaki bir olayla ilgili olarak işletmeye ödeme yapar. Örneğin, bazı işletme sigortaları bir selden sonra mağazanın yeniden inşası için ödeme yapabilir, hasarlı ürünlerin maliyetini karşılayabilir ve işletme kapalıyken oluşan zarara ilişkin ödeme yapabilir.

SMART (AKILLI) hedefler

SMART hedefler, spesifik, ölçülebilir, ulaşılabilir, uygun ve zaman sınırlıdır SMART hedefler oluşturmak, işletmelerin hedeflerine giden yolda ilerlemelerini sağlayabilir.

SMART (AKILLI) hedefler

SMART hedefler, spesifik, ölçülebilir, ulaşılabilir, uygun ve zaman sınırlıdır SMART hedefler oluşturmak, işletmelerin hedeflerine giden yolda ilerlemelerini sağlayabilir.

Süreli sözleşme

Bir işletmenin faturayı alındıktan sonra tedarikçilerine ne kadar sürede ödeme yapması gerektiğini gösteren sözleşmedir. Net 30, işletmenin 30 günü olduğunu, net 60 ise 60 gün vadesi olduğunu gösterir.

Şahıs şirketi/tek maliklik

Bir ticari kuruluş yapısı kurmadan işletme yöneten bir kişi için tek seçenektir. Şahıs şirketi/tek maliklik yapısında işletme sahibi ile işletme arasında yasal bir ayrım yoktur. Bunun sonucunda işletme sahibi her iş harcamasından, borcundan veya hukuk davasında kişisel olarak yükümlü (sorumlu) olabilir.

Şirket değerleri

Bir işletmeyi tanımlayan temel özelliklerin bir listesidir. Değerler, işletme sahibinin şirketin nasıl görünmesini, çalışanların kendilerini nasıl hissetmelerini ve nasıl muamele görmelerini istediğini ve şirketin toplumu nasıl etkilemesini beklediğini gösterir.

- Şirketi yöneten hissedarlar tarafından atanmış kişilerden oluşan yönetim kurulu
- Şirketi yöneten icra kurulu başkanı (CEO) gibi yöneticiler
- Şirketin sahibi (sahipleri) (aynı zamanda hissedar(lar) olarak da adlandırılır)

Tahakkuk esası

Bir fatura yollandığında veya alındığında işletmenin gelir ve giderleri kaydettiği bir muhasebe yöntemidir. Buna karşın nakit esaslı yöntemde, para fiziksel olarak işletmenin hesabına girdiğinde veya hesabından çıktığında işletme gelirleri ve giderleri kaydeder.

Tahmini vergiler

Bağımsız çalışan kişilerin gelir vergisi ödemeleri stopaja tabi tutulmuyorsa ve maaşlarından ödeniyorsa yılda en az dört kez tahmini vergi ödemelerini yapması gerekebilir.

Tahviller

Genellikle şirketler veya devletler tarafından çıkarılan bir kredi türüdür. Borç alan, borç verene tahvilin süresi boyunca faiz ödemesi yapabilir ve daha sonra tahvilin "vadesinin dolduğu" süre sonunda asıl kredili tutarı geri öder.

Tek rakamlı fiyatlandırma

Bir işletmenin ürünlerini örneğin 1 lira yerine 0,99 lira gibi fiyatlardan satmasını ifade eder. Bazı müşteriler, tek rakamlı fiyatları daha cazip bulur.

Telafi katkısı

50 yaş veya üzerindeki emeklilik hesabı sahiplerinin 401(k) ve bireysel emeklilik hesaplarına yapmalarına izin verilen ilave katkıları ifade eder.

Temel performans göstergesi (KPI):

Bir şirketin, hizmetin veya ürünün performansını anlamaya yarayan bir performans ölçümüdür.

Temettü

Bir anonim şirketin hissedarlarına (sahiplerine) yapılan ödemelerdir. Küçük bir işletmede temettüler genelde işletmenin net kârından ödenir.

Ters ibraz

Bir müşteri işleme itiraz ettikten sonra bir kart işleminin tersine dönmesidir

Tıklama başına ödeme (PPC reklamcılığı)

Kullanıcılar, ilgili bir anahtar kelimeyi veya ilgili içerikle birlikte anahtar kelimeyi aradığında reklam göstermek için işletmenin bir PPC hizmeti ödemesi yaptığı ve internet arama motorlarında veya diğer web sitelerinde uygulanan reklam türüdür. Birisi reklama tıkladığında işletme ödeme yapar.

Ticari kuruluş

Bir veya birkaç kişinin kurduğu kuruluştur. Ticari kuruluşlar, işletmeyi kuran veya yöneten kişilerden yasal olarak ayrı olabilir. Bunun sonucunda ticari işletmenin kendi varlıkları ve borçları olabilir.

Ticari mülk sigortası

Bu teminat, ticari mülkünüz dikkatsiz çalışan, yangın, patlama, patlak borular, fırtına, hırsızlık veya vandalizm gibi teminat kapsamındaki bir olaydan zarar görürse onarım, değiştirme ve kayıp gelir için ödemenin yapılmasına yardım edebilir.

Ticari satır

Kişisel veya ticari kredi raporlarınızda bulunan bir hesap adıdır. Her kredi kartı, kredi veya tedarikçi sözleşmesi ayrı bir ticari satır olabilir.

Tüketici kredisi notları

Kişinin kredi raporuna bağlı olan ve borç verenlerin kişinin krediyi zamanında geri ödeme olasılığını tahmin etmesine yardımcı olan bir nottur. Birçok tüketici kredisi notu 300 ve 850 arasında değişir ve yüksek not almak genellikle zamanında ödeme yapma ihtimalinizin yüksek olduğunu gösterir. İyi bir kredi notu, en iyi kredi koşullarına ve tekliflere hak kazanmanıza yardımcı olabilir.

Tüketim vergileri

Bazı işletmeler tüketicilerden vergi toplar ve bunu vergi ödemelerine aktarır. Örneğin; bir işletme yakıt, sigara veya alkol satıyorsa vergi maliyetini ürünün fiyatına ekleyebilir ve aldığı vergi ödemelerini yönetimlere dağıtabilir.

Uzun vadeli borç

Bir işletmenin, ödemesinin bir yıldan uzun sürmesini beklediği borçlardır. Borç, bir kredi veya çerçeve krediyle ilgili olarak borçlu olunan tutar anlamına gelebilir. Bazı işletmeler ise çalışanlara sağlanan yan haklar ve ürün garantileri de dahil olmak üzere her türlü finansal yükümlülük için borç kavramını kullanır.

Uzun vadeli maluliyet sigortası

Çalışanları hastalık, yaralanma veya kaza durumları nedeniyle uzun süre çalışamaması durumunda gelir kaybına karşı koruyan teminattır.

Ücret paketi

İşverenin potansiyel bir çalışana sunduğu sağlık sigortası, ücretli izin veya çalışan hisse senedi satın alma programları gibi maaş ve yan hakların bir bileşimidir.

Ücretli izin

Genellikle resmi veya dini bayramlar, tatiller veya hastalıklar için çalışanların ödeme aldığı ücretli izinlerdir.

Ürün sorumluluk sigortası

Bu teminat, bir ürün birisine veya birisinin mülküne zarar verdiğinde işletmeleri belirli kayıplara karşı korur.

Ürün-pazar uyumu

Bir işletmenin iyi bir ürün-pazar uyumu bulması, işletmenin hedef müşterilerinin satılan ürünü istediği ve karşılayabileceği anlamına gelir.

Varlıklar

Bir şahsa veya işletmeye ait değeri olan bir şey. Küçük bir işletmenin varlıklarına, banka hesaplarında bulunan para, envanteri ve ekipmanı dahil edilebilir. Bir işletmeye borçlu olunan bir para varsa (alacak hesapları bulunuyorsa) bunlar da varlık olarak kabul edilebilir.

Vefat izni

Çalışanlara, genellikle bir aile üyesinin veya başka bir yakınının ölümü nedeniyle verilen izindir.

Vergi öncesi katkılar

Bir gelir vergilendirilmeden önce emeklilik planına yapılan katkılar ifade eder.

Vergi öncesi net kâr

Bir işletmenin kârı eksi yerel vergiler veya devlete ödenen vergiler öncesi mevcut işletme giderleri. Bazı durumlarda vergi öncesi kâr veya VÖK olarak da adlandırılır.

Vergiden düşülebilir yatırım

Vergiye tabi olan gelirinizi düşüren ve bir yatırım hesabına yapılan katkıdır.

Vergiden muaf yatırım

Vergilerin tahakkuk ettikleri dönem yerine ileri bir tarihte ödendiği yatırımdır.

Vizyon beyanı Vizyon beyanı, bir işletmenin ulaşmak istediklerini ve müşterilerine sunmak istediklerini ortaya koyar. Beyan kısa, hatırlaması kolay, ilham verici, şirketin değerlerine ve geleceğe odaklanmış olmalıdır. Ayrıca, gelecekte alacağınız çalışanları işletmenize çekmeye ve onları motive etmeye yardımcı olabilir.

Yaşam sigortası

Bu teminat, vefat etmeniz durumunda ailenize, ortaklarınıza veya çalışanlarınıza yardım edebilir. Defin harcamalarının, devam eden yaşam harcamalarının, ödenmemiş borçların, aile şirketini devam ettirmenin, çocuklarınızın eğitimini finanse etmenin ve eşlerin emeklilik planlarının korunmasına yardımcı olabilir.

Yatırım getirisi (ROI)

Bir işletmenin bir yatırımından kazandığı veya kaybettiği yüzdendir. Temel ROI formülü $(\text{Gelir/Maliyet}) * 100 = \text{ROI}$.

Yetki devri

Bir işletme lideri, başka çalışanlara tamamlamaları için projeler veya görevler verir.

Yönetim kurulu

Küçük işletmeler için bu kurul, bir kurumun gidişatına yön vermek ve kurum yönetmek üzere fikirleriyle ve görüşleriyle katkı yapan geçerli bir gruptur. Daha büyük işletmeler için ise şirketin hissedarları tarafından, hissedarları temsil etmek üzere seçilen kişilerin oluşturduğu yönetim kuruludur.

Yükümlülükler/borçlar

İşletmenin bir kişiye veya işletmeye ödemesi gereken ödenmemiş borçlardır. Örnekler arasında, ödenmemiş vergiler, krediler, faizler veya ödeme almış çalışanlara verilen ücretler yer alabilir. Ürünler veya hizmetler için yapılan erken ödeme de bir yükümlülük/borç olabilir. Nitekim sipariş iptal edilirse veya ürünü ya da hizmeti tedarik edemediğinizde parayı iade etmeniz gerekebilir.

Zararına satış

Bir işletmenin daha kârlı ürünleri satın alabilecek müşterileri çekmek için rekabet açısından düşük fiyattan ve bazen de ürünü üretme maliyetinden daha düşük bir fiyattan satışa sunduğu bir ürünü satmasıdır.